

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

BUDDHİST ÇEVRE
ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDE ASLİ SÖZ VARLIĞI İNCELEMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20116308 DİDEM YÜNCÜ

Danışman:
YRD. DOÇ. DR. C. ERALP ALIŞIK

İSTANBUL 2013

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

BUDDHİST ÇEVRE
ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDE ASLİ SÖZ VARLIĞI İNCELEMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20116308 DİDEM YÜNCÜ

Danışman:
YRD. DOÇ. DR. C. ERALP ALIŞIK

İSTANBUL 2013

Didem YÜNCÜ tarafından hazırlanan **Buddhist Çevre Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Asli Söz Varlığı İncelemesi** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / Öyçokluğuyla Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 28 / 06 / 2013

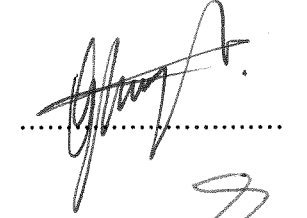
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

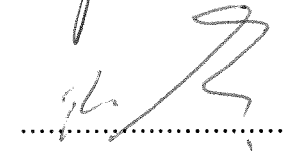
Jüri Üyesi : Prof.Dr. Tanju ORAL SEYHAN

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK (M.Ü.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. C.Eralp ALIŞIK (Danışman)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	V
İŞARETLER VE KISALTMALAR.....	VII
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı	1
1.2. Çalışmanın Kapsamı	1
1.3. Çalışmada İzlenen Yöntemler	2
2. UYGUR TÜRKLERİ	3
2.1. I. Uygur Kağanlığı	5
2.1.1. Uygur Devleti'nin Kuruluşu	5
2.1.2. Uygur Devletinin Gelişme ve Yükselme Dönemi	6
2.1.3. Uygur Devletinin Duraklaması ve Çöküşü	9
2.2. II. Uygur Kağanlığı	11
3. ESKİ UYGUR TÜRKLERİNDE KÜLTÜR VE İNANÇ	12
3.1. Maniheizm	13
3.2. Buddhism	14
3.3. Hristiyanlık	17
3.4. İslamiyet	17
4. BUDDHİST ÇEVREYE AİT ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ İLE YAZILMIŞ ESERLER	18
4.1. Üç İtigsizler	18

4.2. Kuanşı İm Pusar	18
4.3. Maytrisimit	19
4.4. Altun Yaruk'tan İki Parça	20
4.5. Çaştani Bey Hikâyesi	21
4.6. Uygurca Üç Hikâye	21
4.7. İyi ve Kötü Prens Öyküsü	21
5. BUDDHİST ÇEVRE ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDE ESAS ALINAN ESERLER ÜZERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	22
6. ESKİ UYGUR TÜRKÇESİNİN DİL ÖZELLİKLERİ	26
6.1. Ses Özellikleri	26
6.2. Biçim Özellikleri	28
6.3. Söz Varlığı	31
7. BUDDHİST ÇEVRE ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDE ASLİ SÖZ VARLIĞI OLAN SÖZCÜKLER	48
7.1. Üç İtigsizler	48
7.2. Kuanşı İm Pusar	56
7.3. Maytrisimit	63
7.4. Altun Yaruk'tan İki Parça	236
7.5. Çaştani Bey Hikâyesi	263
7.6. Uygurca Üç Hikâye	278
7.7. İyi ve Kötü Prens Öyküsü	311
8. SÖZCÜK BİLGİSİ	346
8.1. UzuV Adları	346

8.2. Akrabalık Adları	361
8.3. Hayvan Adları	372
8.4. Yemek Adları	387
8.5. Tabiat Adları	390
9. DİZİN	416
10. SONUÇ	597
11. KAYNAKLAR	598
12. ÖZGEÇMİŞ	603

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız bu çalışma, Buddhist Çevre Eski Uygur Türkçesi döneminde yazılmış olan “Üç İtigsizler”, “Maytrısimit”, “Kuanşi İm Pular”, “Çaştani Bey Hikâyesi”, “Uygurca Üç Hikâye”, “Altun Yaruk” ve “İyi ve Kötü Prens Öyküsü” adlı eserlerde asli söz varlığını tespit etme çalışmasını konu edinmektedir ve çalışmamız “Buddhist Çevre Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Asli Söz Varlığı İncelemesi” adını taşımaktadır.

Tezimiz; çalışmamızın amacının, kapsamının ve yönteminin belirtildiği “Giriş” bölümü, Eski Uygur Türklerinin tarihinden bahsedildiği “Uygur Türkleri” adlı birinci bölüm, Eski Uygur Türklerinin kültürünün ve inanç sistemlerinin anlatıldığı “Eski Uygur Türklerinde Kültür ve İnanç” adlı ikinci bölüm, Buddhist Eski Uygur Türkleri döneminde yazılmış eserlerden bahseden “Buddhist Çevreye Ait Eski Uygur Türkçesi İle Yazılmış Eserler” adlı üçüncü bölüm, Buddhist Uygurlara ait eserler üzerine yapılan çalışmaların aktarıldığı “Buddhist Çevre Eski Uygur Türkçesi Üzerine Çalışmalar” adlı dördüncü bölüm, Eski Uygur Türkçesinin gramer özelliklerinin ele alındığı beşinci bölüm, Buddhist çevre Eski Uygur Türkçesinde asli söz varlığının tespit edildiği ve tespit edilen sözcüklerin yer aldığı cümlenin aktarımının verildiği “Buddhist Çevre Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Asli Söz Varlığı” adlı altıncı bölüm, “Sözcük Bilgisi”nin verildiği yedinci bölüm, “Dizin”in yer aldığı sekizinci bölüm ve “Sonuç”un verildiği dokuzuncu bölüm, tezimizde istifade edilen çalışmaların verildiği “Kaynaklar” bölümünden oluşmaktadır.

Tez çalışmamın vücuda gelmesinde bana her zaman danışman olan, madden ve manen yardım eden; engin bilgi birikimi, dünya görüşü, bakış açısı ve erdemli yapısıyla bu çalışmanın hazırlanmasında çok büyük emeği geçen hocam Yrd. Doç. Dr. C. Eralp Alışık'a destek ve teşvikleri için teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ÖZET

Dil, bilindiği gibi insanı diğer yaratılmış canlılardan ayıran en önemli organdır. Elbette insan dışındaki varlıklarda da dil vardır. Fakat dili konuşma yetisi için kullanan tek varlık, insandır. Seslerin çıkartılmasında ve akabinde sözcüklerin oluşturulmasında aklıyla ve mantığıyla dilini kullanan varlık da yine insandır. Duygularını, fikirlerini kısacası kendini ifade etmekte insan dilini ve dolayısıyla sözcükleri aracı yapar. Sonuç olarak ‘dil’ her zaman gizemini korumuş ve araştırılmaya çalışılmış bir cevherdir.

Dil üzerine yapılan çalışmalar M.Ö VI-V. yüzyıllarda başlamıştır. Bu dönemden itibaren yapılan araştırmalarda dil felsefesi ve dilbilgisi konuları incelenmiştir. Dilbilimi bu çerçevede dinlerin anlaşılması, yaygınlaştırılması ile ilgilenmiştir. Zira din adamları da bu sebepten dolayı ilk dilbilimciler sayılmıştır. Bu ‘ilk dilbilimciler’ kutsal metinlerin ve duaların doğru anlaşılması için üzerlerine düşen görevi, dilin düşünce ve ses yönü üzerinde durarak yapmışlardır. Dolayısıyla bu din adamları dil üzerine yapılan araştırmaların öncüleri olmuştur.

21.yüzyıla gelinceye kadar dil ile ilgili ses ve yapı üzerine birçok çalışma hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde yapılmış ve halen de yapılmaktadır. Dilin düşünce yönü üzerindeki çalışmalar F.Bacon (XVII. yy), G.W. Leibniz (XVIII. yy), W.Humboldt (XVIII-XIX.yy) gibi düşünürler ve dilcilerin katkılarıyla yeni aşamalara yükselmiştir. Bununla birlikte 20.yüzyılın başlarında F.de Sasure dil çalışmalarına yeni bir soluk getirmiş, dil ve söz arasındaki fark üzerinde durmuştur. Kendisi dilin toplumsal, sözün ise bireysel nitelik içerdiğini ifade etmiştir. Dilin anlam yönüne eğilen bilim dalı olarak da ele alınması K.Reisig’le olmuştur. Dilde anlambiliminin temelini sağlamlaştırılmasını ise M. Breal yapmıştır. Son zamanlarda anlambilimi tam olarak anlaşılmaya başlanmıştır. Türk dili alanında anlambilimi konularını dilbilgisi kitaplarında ele alan ilk kişi Tahir Nejat Gencan’dır (*Dilbilgisi*, TDK, İstanbul, 1966). Dilimizde anlambilimi konusu üzerinde

durulmasının geç dönemde olmadığı Kaşgarlı Mahmud'un *Divanü Lûgati't-Türk* ve Ali Şir Nevai'nin *Muhakemetü'l-Lugateyn* eserlerinin varlığından anlaşılmaktadır (AKSAN 1978: 11-14).

Önsözde bu bilgilerin verilmesindeki amacımız, dilin asli söz varlığına ulaşmamız için dilin anlambilimi ile art zamanlı bir incelemenin ürünü olduğunu kanıtlamaktır. Tezimizde, dilin asıl söz varlığını oluşturan etmenler; akrabalık adları, organ adları, doğayla ilgili adlar, hayvan adları, yemek adları, sayılar, renkler ve hareket-iş bildiren adlar sınıflandırılacaktır. Buddhism inancı çerçevesinde meydana getirilen eserlerin neşri üzerinde yapılan araştırmalar ışığında elde edilen veriler, art zamanlı olarak değerlendirilip etimolojik sözlüklerdeki taramalarımızdan da yola çıkılarak sözcüklerin yüzyıllar içerisindeki yolculuklarına eşlik edilecektir.

Harf inkılâbının dayandığı temel güç bilindiği gibi Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığıdır. Harf inkılâbıyla sadece yazı sistemi değil, söz varlığı da değişime girmiştir. Arapça ve Farsça sözcüklerin karşılığı olarak Eski Anadolu Türkçesi söz varlığı esas alınmıştır. Bu noktada, Eski Anadolu Türkçesi söz varlığının temelini de Eski Uygur Türkçesi söz varlığı teşkil eder. Çünkü Arapça ve Farsça sözcüklere karşılık olarak türetilen sözcüklerin ana kaynağını Eski Türkçe söz varlığı oluşturur. Bu sözcük türetme çalışmaları da Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından yürütülmüştür. Özetle Eski Uygur yazı geleneği Türk dilinin her döneminde temel alınmıştır. Çağdaş Türk Lehçelerinde 'Güneydoğu Uygur Grubu' teriminde 'Uygur' adının kullanılmasından da Eski Uygur Türkçesinin farklı inanç ve coğrafyalara yansıdığı anlaşılmaktadır.

Eski Uygur Türkçesi, her türlü açıdan Türk Dili Tarihi içerisinde en önemli dönemlerdendir ve ayrıcalıklı konumdadır. Eski Türkçe döneminin birinci dönemi olan Köktürkçe ile Orta Türkçe dönemi arasında tam bir köprü vazifesi görür. Bunun nedeni, Orhun Yazıtları ve Kutadgu Bilig 19.yüzyılın başında bulunmuştur. Eserlerin

ortaya konuluş tarihleri göz önüne alınırsa aradaki boşluk Eski Uygur Türkçesi metinlerinin bulunmasıyla doldurulmuştur. Yine Eski Uygur Türkçesi dönemi; yoğun tercüme eserlerin çevirisi, tercüme edilen eserlerin tamamen Türkçe olmasına özen gösterilmesi, yapılan çevirilerle birlikte yeni kavram alanlarının oluşturulması ve tüm bunları yapacak bir edebi zümrenin oluşturulması ile Türk Dili Tarihinin hiçbir döneminde rastlanmayacak bir entelektüel yapının olduğunun açıkça göstergesidir. Tüm bu fikirleri çalışmamızın temeline oturtarak tarihsel ve modern Türk lehçelerinde kullanılan sözcüklerin ilk örneklerinin Eski Türkçede olduğunu ve yaşayışları, inançları, kültürleri ile çok daha yetkin bir dönemin; -Eski Türkçenin ikinci döneminin- Eski Uygur Türkçesinin Buddhism inancı ile oluşturulan eserlerindeki asli söz varlığına ait sözcüklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Eski Türkçe, Buddhism, Eski Uygur Türkleri, Eski Uygur Türkçesi, Söz Varlığı.

ABSTRACT

Didem Yüncü, The Buddhist Environment Of The Old Uighur Turkish Texts Of The Original Promise Of The Presence Of The Review, masters thesis.

Adviser: Yrd. Doç. Dr. C. Eralp Alışık, Yeditepe University Faculty of Education, İstanbul, Turkey.

Master's thesis, we have prepared this study, Buddhist Environment of the Old Uighur Turkish period is written, “Üç İtigsizler”, “Maytrisimit”, “Kuansi Im Pular”, “Castani Bey Story”, “Uyghur Three Stories”, “Altun Yaruk” and “The Good and the Bad Prince Story Called” the works in the original promise of the existence of identified to work covers the work of the “Buddhist Environment of the Old Uighur Turkish Texts of the Original Promise of the Presence” bears the name of.

Thesis; the purpose, scope and method as stated in the “Introduction” section of the Old Uighur Turks on the date mentioned on “Uighur Turks called” the first part of the Old Uighur Turks culture and belief systems described in the “Old Uighur Turks Culture and Faith, called” the second chapter, Buddhist Old Uighur Turks in the period of written works talking about the “Buddhist Belonging to the Environment of the Old Uighur Turkish is Written With the Works called” the third chapter, Buddhist Uighurs works belonging to the studies on transferred to the “Buddhist Environment of the Old Uighur Turkish Studies On called” the fourth chapter, the Old Uygur Turkish grammatical characteristics are discussed in the fifth chapter, Buddhist environment of the Old Uygur Turkish original promise of the presence of detected and identified the words of the sentence, the transfer of given on “Buddhist Environment of the Old Uighur Turkish Texts of the Original Promise of the Presence of” named in the sixth chapter, “Vocabulary” of the given seventh chapter, “in the Directory” located in the eighth chapter, and the “Result” of the un is

given in the ninth chapter, these utilized studies given in the “Resources” section consists of.

KEY WORDS: Old English, Buddhism, Old Uigur And Old Uighur Turkish, vocabulary.

İŞARETLER VE KISALTMALAR

- AY Altun Yaruk'tan İki Parça
- Bkz. Bakınız
- Üİ Üç İtigsizler
- İK İyi ve Kötü Prens Hikâyesi
- ÇBH Çaçtani Bey Hikâyesi
- KİP Kuanşi İm Pusar
- M Maytrısimit
- UÜH Uygurca Üç Hikâye
- CBT A Dictionary Of Chinese Buddhist Terms
- DLT Mahmûd al-Kashgarî, Compendium of the Turkic Dialects-Dîwân Lugât at-Turk
- DTSI Drevnetyurkskiy Slovar
- ESTJA Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskix Yazıkov
- ED An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth-Century Turkish
- Skr. Sanskritçe
- UW Uıgurisches Wörterbuch
- * Tesbit edilememiş, tahmine dayalı şekil
- + Sözcük kökü veya gövdesinden ayırma işareti
- Eylem kökünü veya gövdesini ayırma işareti
- () Metinden alınan bölüm işareti
- [ ] Metne eklenen bölüm işareti
- ? Şüphe belirten işaret.
- < Bu şekilden geldiği işareti
- " " Alınan bölüme eklenmiş kısmı gösterir.

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmamızın konusu, Eski Uygur Türkçesi döneminde Buddhist inancına ve kültürüne ait eserlerdeki asli söz varlığı olan sözcükleri tespit etmektir. Bu doğrultuda belirlenen söz varlığı Türkiye Türkçesi ile karşılaştırmalı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Eski Uygur Türkçesi döneminde Buddhism inancı etrafında vücuda getirilen eserleri seçmemizin sebebi; Uygurlar arasında en yaygın inanç sisteminin Buddhism olması ve bu inanç sistemi ile ilgili edebiyatın da öteki dinlerin edebiyatına göre çok daha fazla gelişmiş olmasıdır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmamız Buddhist çevreye ait Eski Uygur Türkçesi eserlerinden seçilen örnekler üzerinde asli söz varlığına ait sözcükleri tarama ve açıklama şeklinde yapılmıştır. Bununla birlikte seçilen Üç İtigsizler, Kuanşi İm Pular, Maytrısimit, Altun Yaruk'tan İki Parça, Çaştani Bey Hikâyesi, Uygurca Üç Hikâye, İyi ve Kötü Prens Öyküsü metinlerinin edisyon kritikli metin incelemesinde belirlenen sözcükler, sözcüklerin geçtiği bölümler ve bu parçaların Türkiye Türkçesine aktarımı, sözcük bilgisi bölümünde tespit edilen sözcüklerin etimolojik incelemeleri ve çalışmamızın dizininden oluşmaktadır.

1.3. Çalışmada İzlenen Yöntemler

Çalışmamızda öncelikle tarih ve dil-edebiyat ilişkisi göz önüne alınarak Uygur Türklerinin tarihinden bahsedilmiştir. Daha sonra Eski Uygur Türklerinin dini inançlarına göre verdiği eserler hakkında bilgi verilmiştir. Ardından bu eserler üzerinde yapılan çalışmalardan bahsedilip bu dönemin dil özellikleri açıklanmıştır. Bu ön hazırlıklara bağlı kalınarak metinlerdeki sözcükler, etimolojik sözlüklerde taranmıştır. Bu çalışma neticesinde varılan sonuç; belirlenen bazı sözcüklerin tarihsel süreç içerisinde ses ve kısmen anlam değişikliğine uğrayarak kullanımına devam edildiğidir.

2. UYGUR TÜRKLERİ

Uygur Adı ve Kökeni

Uygur adı Türkçe kaynaklarda ve siyasi, ticari, sosyal münasebetleri dolayısıyla Çin kaynaklarında geçmektedir.

Türkçe kaynaklarda Uygur ismi ilk defa Orhon yazıtlarında 716 yılındaki olaylarda, Uygur İlteberinin ismi geçmiştir. Bu siyasi olay Köktürk hâkimiyetini istemeyip ülkenin doğusuna, Çin sınırlarına doğru kaçmış olan Uygurlar vasıtasıyla kaynaklara geçmiştir (EMET 2002: 233).

Çin kaynaklarda Uygur adı çeşitli şekillere yazılmıştır: Hui-hu, Hui-he, Wei-hu, Wei-Wu gibi. Bundan farklı olarak 1283 numaralı Pelliot yazmaları içinde 787-843 yılları arasında Tibet'e giden 5 Uygur elçisinin raporları münasebetiyle Uygur adı Tibetçe Ho-yo-hor şeklinde yazılmıştır (EMET 2002: 233).

Uygur ismini anlamı ve etimolojisi hakkında çeşitli görüşler vardır: J.R. Hemilton Uygur'un anlamının “şahin gibi hızla hücum eden orman halkı”, “çukur” anlamlarında olduğunu söylemiştir. G.Y. Nemeth'in görüşüne göre <<uy->> “uymak, takip etmek” eyleminden türemiştir. Ebulgazi Bahadır Han bu adın “Uymak, yapışmak” eylemine dayandırmıştır. Kaşgarlı Mahmut ise “kendi kendine yeter” manasında kullanıldığını Divanü Lûgati't-Türk'te belirtmiştir. Sözcüğün genellikle “uy+gur” şeklinde geliştiği “akraba, müttefik” anlamında olduğu, “On Uygur” adının da “on müttefik” manasına geldiği yolunda açıklamalarda bulunmaktadır (EMET 2002: 233).

Çin kaynakları, Uygurların Köktürkler gibi Hunların soyundan gelmiş olduğunu ve Köktürkler gibi kurttan türediklerini söylerler. Bunun yanı sıra Uygurların ağaçtan türediklerine dair efsaneler vardır (EMET 2002: 233).

Uygurlara ait en eski kayıtların M.Ö.176 ve 43 yıllarında Issık Köl civarında kalıntılarda bulunduğu söylenmektedir (EMET 2002: 233).

Çin'deki Türk Tabgaç Hanedanı sırasında Uygurlar "Gao Che" adıyla anılmıştır. 5.yy'ın ikinci yarısından sonra, Tölös boyunun bir kabilesi olduğu kaynaklarda geçmiştir. İslam coğrafyacıları da Tokuz Oğuzlarla Uygurları eş tutmuşlardır (EMET 2002: 233).

Uygurlara ait Karabalsagun Yazıtı'nın Çince yüzünde Uygurların dokuz aileden meydana gelmiş oldukları belirtilmiştir. Fakat bu "dokuz aile"nin adları tek tek yazılmamıştır. Çin kaynaklarının yardımıyla Uygurları meydana getiren dokuz aileyi şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Yaglakar (kağan uruğu)
- 2) Hu-tu-ku (Uturkar)
- 3) Hu-lo-vu/ Tu-lo-vu
- 4) Mo-ko-si-ki
- 5) A-vu-çe (Avşar)
- 6) Ko-sa (Kasar-Hazar)
- 7) Hu-vu-Su
- 8) Yo-vu-ko

9) Hi-Ye-Vu (Aymur-Eymür) (ERCİLASUN 2006: 218)

Bunların liderliği ise Yağlakar ailesinde bulunuyordu.

Diğer görüşler de Uygur isminin bir siyasi addan ziyade, kabile ve bölge adı olarak kullanıldığıdır (EMET 2002: 233).

2.1. I. Uygur Kağanlığı

2.1.1. Uygur Devleti'nin Kuruluşu (744)

Uygurlar, Köktürklerin dağılmasından sonra Asya'nın iç kesimlerinde devlet kurarak sınıflı toplum düzenine geçen Türk boylarıdır. Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşamaktadırlar. Fakat ortaçağ Uygurları ile günümüzdeki Uygurlar arasındaki bağ yeterince açıklığa kavuşturulmuş değildir; günümüzdeki Uygurların ancak bazı gruplarıyla eski Uygurlar arasında doğrudan bir bağ kurulabilir.

Uygurların tarihi M.Ö. tarihe kadar iner. Uygur oymakları 742 yılına kadar Baykal Gölü'nün güneyindeki Orhon, Selenga ve Tala ırmaklarının çevresinde zaman zaman isyanlara karışsalar da sakin bir hayat sürdürmüşlerdir. Bugünkü Moğolistan Cumhuriyetinin yerine bulunan bu ülkenin iklim ve arazi bakımından uygun şartları yoktur; bölge ziraat ve hayvancılığa elverişli değildi. Uygurlar ancak vadilere yerleşebildiler. Ülkenin doğusunda Moğollar, batısında Sir-Tarduş, Karluk ve “Şa-to” gibi Türk boyları vardır. Uygur oymaklarının başında “İrkin ve İlteber” (vatana hizmet eden) gibi unvanlarda anılan bir boy beyi bulunuyordu. 742 yılında Uygur “İl-teber”i Basmlı ve Karluk Türkleriyle birleşerek Köktürk Devletine son veren hareketin içinde bulundularsa da kendi devletlerini kuramadı. Kağanlık Basmlıların

eline geçti; o da “Yabgu” unvanıyla yeni kağanın yardımcısı oldu. Bu durumu kabullenemeyen Uygur yabgusu, 744’te ansızın vurduğu bir darbeye Basmıl Kağanlığını yıktı ve Ötüken’i ele geçirdi. Bundan sonra Uygur yabgusu “Kutlug Bilge Kül Kağan” unvanını alarak hakan oldu ve Uygur Devletinin kuruluşunu tamamladı. Her tarafa elçilerle fetihnameler gönderildi. Tabii bu arada Çin’e de elçiler gitti. Çin imparatoru da tebrik için elçiler gönderdi. Uygur toprakları gittikçe genişledi. Doğuda Szu-wei’e, batıda Altın Dağları’na kadar olan bölge ve güneyde Gobi Sahrası kontrol altına alındı. Yani Hunların bütün eski topraklarına sahip olmuşlardı. Kısa ve başarılı bir dönemden sonra 747’de Kutlug Bilge Kül Kağan öldü (ÇANDARLIOĞLU 2002: 194).

2.1.2.Uygur Devletinin Gelişme ve Yükselme Dönemi

747’de Kutlug Bilge’nin oğlu “Tengri’de Bolmuş İl İtmiş” (siyasi iktidarını Tanrıdan alarak devlet idare etmiş) Bilge Kağan unvanıyla Moyen-çur (Bayan-çur) geçmiştir. Moyen-çur kağanın ilk işi Köktürk Devletinin çökmesi ile dağılan Türk birliğini tekrar sağlamak oldu. Moyen-çur bu amaçla Karluklar, Türğişler, Kırgızlar, Çikler, Sekiz Oğuzlar ve Dokuz Tatarlar üzerine seferler düzenledi. Bu Türk kavimlerini birer birer itaat altına aldı. Güneyde Tibetlerin akınlarını durdurdu. Bundan sonra, batıya giden ticaret yollarını ele geçirdi. Ayrıca Moyen-çur Kağan; Arapların Karlukların desteğiyle Çin’i Talas Savaşı’nda yenmeleri ile Tarım Havzası’nı topraklarına kattı. Batıda devletin sınırlarını Seyhun Irmağı’na kadar genişletti. Diğer yandan Talas Savaşı’nın ardından itibarı ve otoritesi iyice sarsılmış olan Çin imparatorunun ülkesinde iç isyanlar başlayınca Moyen-çur’dan yardım istendi. İsyancıların başı An-lu-şan adında bir Türk’tü. İsyancılar her iki Çin başkentini ele geçirmişti. Moyen-çur Çin imparatorunun isteği üzerine ordusu ile harekete geçti, isyancıları durdurdu ve her iki Çin başkentinin de geri aldı. Çin imparatoru bu yardımdan dolayı kızını eş olarak Moyen-çur’a verdi. Bunun dışında her yıl Uygurlara 20 bin top ipek göndermeye başladı. Bu olaydan sonra Uygur

Kağanlığı Çin'deki gelişmelere yön verici duruma geldiler. Özellikle bu ülkenin kültürel ve ticari hayatında başlıca rol oynadılar.

Moyen-çur; zaman, zemin ve şartlara uygun hareket etmesini ve çok iyi sonuçlar almasını bilen başarılı bir kağandı. Türk kavimleri onun enerjik idaresinde bir kere daha Orta Asya'nın en büyük devletine kavuştular.

Moyen-çur'un galip ordularının Çin'de açtığı yolu Uygur ticaret kolonileri izledi. Uygur ticaret kolonileri, Çin ülkesinin en önemli merkezlerinde yayıldılar. Ve bu ülkenin ticaretini kendi himayelerine aldılar. Bunun sonucunda ekonomiyi istedikleri gibi yönettiler. Çin imparatoru, Moyen-çur'dan çekindiği için onların faaliyetlerine hiçbir müdahalede bulunamıyordu.

Moyen-çur'un askeri ve siyasi başarılarını kültürel ve medeni hamleleri takip etti. O bir yandan yazıtlar dikerek (Şine-Usu, Taryat/Terhin) şehirler kurarak (Ordu-Balık; Karabalasagun yanında) kültürel ve medeni gelişmelere karşı büyük ilgisini gösterirken öte yandan akıllı bir iskân siyaseti takip ederek Tarım Havzası'nı Türkleşmesini sağlıyordu.

Moyen-çur Kağanın devri her bakımdan Uygur Devleti'nin geliştiği sağlam temellere oturduğu bir dönem sayılır. Çünkü 8 yıllık süre içerisinde devlet her bakımdan büyüdü, etrafındaki boy ve devletlere üstünlüğün kabul ettirdiği gibi teşkilatlanmasını sağlamıştır.

759'da ölen Moyen-çur'un yerine oğlu Böğü (bilgin, düşünür) geçti. Böğü Kağan (759-779) Çin'e karşı daha önce babasının temelini attığı korumacı politikaya devam etti. Çünkü Çin, Talas Savaşı'nın yenilgisinden beri iç savaşla uğraşıyordu. Üstelik

Çin, bu arada Tibetlilerin saldırısına uğramıştı. Ordusu ile Çin'e giren Böğü Kağan isyanları bastırılmış, Tibetlilerin saldırısını da püskürtmüştür. Böylelikle Çin imparatorluğunu büyük bir yenilgiden kurtarmıştır. (762) Fakat Böğü Kağan, bir süre sonra bu ülkeye karşı güttüğü korumacı politikadan vazgeçti. Çin'in içinde bulunduğu karışıklıklardan yararlaggnarak bu ülkeyi ele geçirmek istedi. Uygur boyları da bu konuda durmadan Böğü Kağan'ı kışkırtıyorlardı. Bu konuda kağana destek verenler başta Tun Baga karşı çıktılar. Onlar Çin'in büyük büyük bir ülke olduğunu, bu seferin Uygur askeri gücünü zayıflatmaktan başka bir işe yaramayacağını, Çin zapt edilse de Türklerin burada bir süre sonra asimile olacağını, milli benliklerini kaybedeceklerini ileri sürerek kağanın bu seferden vazgeçmesini istediler. Böğü Kağan fikrinde ısrar edince, tartışma alevlendi ve aralarındaki zıtlık doruk noktasına ulaştı. Sonunda, karşı fikrin öncülüğünü yapan Tun Baga Tarkan, devletin yüce menfaatlerini korumak ve savunmak bahanesiyle Türk tarihinde ender görülen bir hareket yaptı ve Böğü kağan'ı öldürerek "Alp Kutlug Bilge Kağan" unvanıyla Uygur Devleti'nin başına geçti (779).

Çin imparatoru Uygur tahtında meydana gelen değişiklikten yararlanarak ülkesindeki ticaret kolonilerinin hâkimiyetine son vermek istedi. Çin imparatoru önce bunları sınır dışı etmeyi düşünürken sonra birdenbire fikir değiştirip üzerlerine gönderdiği bir ordu ile hepsini öldürttü. Bunun sonucunda iki devlet arasında şiddetli bir siyasi gerginlik dönemi başladı: Tun Baga Tarkan bu duruma oldukça sinirlendi; fakat büyük liderlere mahsus suskunluğunu korudu, ılımlı ve gerçeklikten yana davrandı. Çin, imparatoru adına özür dilemesi için bir elçi gönderdi. Tun Baga Tarkan bu elçiye sorguya çekti. Bunun üzerine kağan Çin'den ağır bir tazminat ve kızını Uygur'a gelin olarak göndermesini istedi. Böylece Tun Baga Tarkan öfkesini büyük bir ustalıkla kontrol ederek bunu siyasetine katarak amacına ulaştı. Çin'le yeniden iyi ilişkiler kurdu, ticareti canlandırdı.

Tun Baga Tarkan, soylulardan olmayıp aşağı tabakadan çıkmıştır. Onun yükselişi -her ne kadar entrikayla da olsa- zekâ ve kabiliyetine bağlıdır. İyi idareci ve kanun yapıcılığı ile Uygurlara istikrarlı ve huzur dolu bir dönem yaşatmıştır.

2.1.3.Uygur Devletinin Duraklaması ve Çöküşü

Tun Baga Tarkan'ın (Alp Kutlug Bilge Kağan) 789 yılında ölümünden sonra Uygurları bu hükümdarın soyundan gelen kağanlar idare ettiyse de Uygurlar eski gücünü kaybetti ve gerilemeye başladı.

Tun Baga Tarkan'dan sonra oğlu To-lo-ssu, “Ay Tengride Kut Bulmuş Külüg Bilge” unvanıyla geçti. İki yıl kadar kısa süren hükümdarlığı döneminde ise Tibetlilerin işgal ettiği Beşbalık kurtarılmaya çalışıldı ve bunda başarılı olundu. 790 senesi Nisan ayında Ay Tengride Kut Bulmuş Külüg Bilge Kağan öldürüldü. Çin kaynaklarının bazılarında bu işi kardeşinin yaptığını, bazıları ise hatun tarafından zehirlendiğini kaydetmişlerdir. Kardeşi hemen kendini kağan ilan ettiyse de devlet adamları kabul etmeyip öldürülen kağanın oğlunu A-ch'o (Feng-ch'eng)'yu tahta geçirdiler. Kağan henüz 16-17 yaşlarındaydı ve devlet idare edecek tecrübesi yoktu. Bu dönemde Çinlilerle iyi geçinilmiş, Tibet üzerine seferler devam etmiştir. Bu kağan da 795 yılında erkek çocuk bırakmadan ölünce yerine “Ay Tengride Kut Bulmuş Alp Ulug Bilge Kağan” geçmiştir. Yeni kağan Karluk isyanını bastırmıştır. Daha sonra Tibetlileri bozguna uğratmış ve Kuzey'deki Kırgızlara karşı zafer kazanmıştır. Bu kağanın yaptıkları Karabalsagun Yazıtında ayrıntılı anlatılmıştır. On yıl tahtta kalıp evleti eski gücüne kavuşturana bu kağan 805 yılında ölmüştür. Onun yerine “Tengride Bolmuş Alp Külüg Bilge” geçti. Bu kağan üç yıl tahtta kalmıştır. Kaynaklarda onunla ilgili fazla bilgi bulunmamaktadır. Bu kağan da 808 yılında ölünce yerine “Ay Tengride Kut Bulmuş Alp Bilge Kağan” geçmiştir. Diğer kağanlara göre daha uzun süre devletin başında kalmıştır. Bu kağanın 821'de ölümü üzerine “Kün Tengride Ülüg Bulmuş Alp Küçlüg Bilge Kağan” Uygurların başına

geçmiştir. 824'te bu kağanın ölümünden sonra devletin çöküşüne sebep olacak Hazar Tegin, “ Ay Tengride Kut Bulmuş Bilge Kağan” unvanıyla kağan olmuştur.

Çin entrikaları bu dönemde yoğun olarak devam etmekte fakat bu durum kağana belli edilmemektedir. 832 yılında Uygur Devleti'nin başında bulunan kağan öldürülmüştür. Yerine “Ay Tengride Kut Bulmuş Alp Bilge Kağan” unvanıyla Hutegin geçmiştir. Bu kağan devleti topladıysa da bakanlarından Kürebir tarafından öldürülmüştür. Yerine Hazar (Ho-Sa) tegin kağan olmuştur. (839) Bu dönemde Kırgızlar tarafından saldırıya uğrayan Uygurlar bu saldırıdan kaçarak etrafa dağılmışlardır. Canlarını zor kurtaran Uygurlardan bir kısmı Beşbalık bölgesine, bir kısmı Kan-chou bölgesine bir kısmı da Çin'e kaçtılar. Kırgızların bu saldırısı Orhon bölgesindeki Uygur hâkimiyetinin sonu olmuştur (ÇANDARLIOĞLU 2002: 194).

Kansu Uygurları

Orhun bölgesinde kendilerine hayat olmadığını anlayan Uygurlar, bundan sonra iki kola ayrılarak değişik ülkelere göç ettiler. Bir kısmı Güney'e gelerek Kansu bölgesinde Kan-chou Uygur Devleti'ni kurdular. Ancak bu devlet Çin'e bağlı kalmış, önce Tang hanedanı (907'e kadar) sonra beş hanedan devrinde (960'a kadar) iyi ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Fazla bir askeri varlık gösteremeyen Kansu Uygurları, 940'tan sonra Hıtay (Ki-tan, Liao)ların 1028'den sonra Tangutların, 1226'dan sonra Cengizhan Devletinin yönetimi altına girmişlerdir. Bugün halen kuzeybatı Çin'de yaşamaktadırlar (ÇANDARLIOĞLU 2002: 207).

2.2. II. Uygur Kağanlığı (Turfan/ Koço Uygur Devleti)

Türkçe metinlerde “Koçu” ve “Koço” şeklinde geçen bu isim, bugünkü Doğu Türkistan’daki Turfan şehinin eski adıdır. Kaşgarlı Mahmud eserinde: “Koçu Uygur şehirlerinden biridir. Orada bulunan bütün şehirlere bu ad verilir”, diyerek bazı araştırmacıların (Stein, A.von Le Coq, A.von Gabain gibi) öne sürdükleri gibi bu adın Çince alınma olduğunu değil bir Türkçe ad olduğunu kanıtlamıştır (ABDURRAHMAN 2002: 238).

840’ta etrafa dağılan Uygur boylarından bir kısmı da Batı’ya giderek Beşbalık, Turfan, Koço, Kaşgar tarafında yerleştiler. 840’taki son Uygur kağanının yeğeni Mengi kağan olarak seçildi. Tibet’ten endişe duyan Çin, bu Uygur Devleti’ni tanıdı ve genişlemesine karışmadı. Turfan Uygurları, Orta Asya ticari yolları üzerinde oldukları için iktisadi bakımdan geliştiler. 911’de bağımsız hale gelen Uygur Devleti, güneyde Tibet, Batı Türkistan’da Karluk bölgesiyle sınırlıydı. Sanat, edebiyat ve ticaret sahalarında çok ilerlemişlerdir. Bu arada Çin imparatoru da Uygurları daha iyi tanımak için bir elçi göndermiştir. 981-984 tarihleri arasında süren bu yolculuk sırasında Wang Yen-te bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor, özellikle Turfan Uygurlarının kültür tarihi hakkında bilgiler vermiştir.

Turfan Uygur Devleti 1209’da Cengiz Han’a bağlanıp 1368’e kadar Moğol idaresinde yaşamışlardır. Bugün de Doğu Türkistan’da Uygur Özerk Bölgesi’nde yaşamaktadırlar (ÇANDARLIOĞLU 2002: 207).

Turfan Uygurları kültür, sanat ve edebiyatta büyük başarı göstermişlerdir. Bu dönemde şehirleşme çok gelişmiştir. Büyük ölçüde Çin hukuk sistemini örnek almışlardır. Çin kültürünün etkisi her alanda kendisini göstermiştir. Bununla birlikte Sogdluların kültür hayatının gelişmesinde katkıda bulunmuşlardır. Sonradan

tamamiyle Uygur Türkleri arasında asimile olan Toharların da özellikle Buddhism'in Turfan Uygurları arasında yayılmasında ve Buddhist Uygur Edebiyatının gelişmesinde katkıları olmuştur. Turfan Uygur Devletinde en yaygın inanç Buddhism'in Mahāyāna mezhebidir. I. Uygur Kağanlığı döneminde devlet dini olarak kabul edilen Maniheizm de uzun süre halkın bir kısmında yaygınlığını korumuştur. Buna karşı Hıristiyanlığın Nesturi mezhebi az da olsa yayılmıştır (TEZCAN 2002: 15).

3. ESKİ UYGUR TÜRKLERİNDE KÜLTÜR VE İNANÇ

Eski Türkler devletlerinde inanç üç noktada toplanmıştır: 1. Tabiat güçlerine inanma. 2. Atalar Kültü. 3. Gök-Tanrı inancı. Bu inanç sistemlerinden ilk ikisi diğer birçok kavimde görülürken sadece Gök-Tanrı inancı Türklerde görülmüştür (ÇANDARLIOĞLU 2002: 211).

Eski Uygur Türkleri zamanında Gök-Tanrı inancı devam etmekle birlikte büyük bir kısım Buddhism'i, az bir kısım ise Maniheizm'i, pek azı da Hıristiyanlığın Nesturi mezhebini benimsemiştir (ERASLAN 2012: 36).

3.1. Maniheizm

Mani'nin kurduğu Maniheizm; Zerdüştlük, Hıristiyanlık, Buddhism ve eski Yunan dinlerinden büyük ölçüde etkilenen ikili bir inanç sistemidir. Sistem *ışık* ve *karanlık*, *iyilik* ve *kötülük* gibi iki esas unsura dayanır. Birbirinden farklı olan bu iki unsur daima bir mücadele içindedir. Bu mücadeleden *ışık* her zaman galip gelmiş ve Maniheizm'de ışık veren varlıklar kutsal kabul edilmiştir ve Mani'ye göre varlık bu iki unsurun -ışık ve karanlık ya da iyilik ve kötülük- birleşiminden oluşmuştur (ERASLAN 2012: 43).

I. Uygur Kağanlığı döneminde Böğü Kağan'ın yaptığı Lo-yang seferi (763) Türk kültür tarihi bakımından büyük önem taşır. Kağan Ötüken'e dönerken Mani inancını Türkler arasından yaymak üzere 4 Mani rahibini de beraberinde getirmiştir. Eski Uygur Türklerinin hayatını, kültürünü, inancını büyük ölçüde değişmesine vesile olan Maniheizm inancı kağan tarafından kabul edilerek resmi bir mahiyet kazanmıştır (KAFESOĞLU 1992: 147).

Maniheizm kabul edildikten sonra dini eserler tercüme edilmeye başlanmıştır. Maniheiztlerin kullandıkları yazma boyutları oldukça küçüktür. Bu küçüklüğe bir de yılların verdiği aşınma ve yıpranma eklenince günümüze kalan eserler yazma parçacıklarından ibarettir. Maniheizt Uygur Türklerinden günümüze öyküler, dualar, maniler, klasik metinler ve dini metinler, tövbe duaları kalmıştır.

Doğu Türkistan'da bulunmuş Maniheizt Uygur Türklerine ait yazmaların bir bölümünün bu bölgeye göçten önceki dönemde, yani 840'tan önce daha Ötüken'deyken yazılmış olmaları gerektiği düşünülmektedir. Turfan koleksiyonu içinde bulunan Manihey yazısı ile yazılı Sogdça yazmalardan bir bölümünün, Uygur devlet adamlarının adlarının yer alması dolayısıyla Türkler tarafından yazdırıldığı

düşünülmektedir. A. von Gabain bu yazmaların bir kısmının Bozkır kağanlığı dönemine bir kısmının da 850'den sonra Hanlıklar dönemine ait olabileceği görüşündedir. Bu yazmalar içinde en önemlisi Maynāmag adlı 825-832 yılları arasında düzenlenmiş bir ilahiler derlemesidir (BARUTÇU ÖZÖNDER 2002: 489).

Maniheist Türk edebiyatının ürünleri arasında öyküler, dini metinleri Maniheistlerin uyması gereken kuralları anlatan metinler ve bir Mani manastırı yönetmeliği, tövbe duaları, dua ve ilahiler kalmıştır. Maniheist Türkçe eserlerin işlenişi A.von Le Coq'un *Manichaica (I-III)* adlı eserleriyle başlar. Maniheist çevreden kalmış tüm metin parçaları P. Zieme tarafından işlenmiş ve yayımlanmıştır: *Manicheisch-türkische Texte (Texte, Übersetzung, Anmerkungen), BT V, Berlin 1976* (BARUTÇU ÖZÖNDER 2002: 490).

3.2. Buddhism

Buddhism, genel anlamıyla insanlar tarafından keşfedilen inanç şeklindeki ideolojik kültür unsurlarından biridir. Buddhism, semavi bir vahiy değil, insanların umut ve arzularına tasavvuf yoluyla erme sonucudur (ABDURRAHMAN 2002: 243).

Buddhism, asıl adı *Siddhārta*, soyadı *Gautama* olan M. Ö. 563'te Kapilavastu kentinde (bugün Güney Nepal'dedir.) doğan küçük bir krallığın prensi olan bir kişi tarafından kurulmuştur (SHIMIN 2002: 786). Bu prens *Śākyamuni* “Şakya'ların efendisi” unvanı verilmiştir. Aydınlandıktan sonra yani gerçeğe ulaştıktan sonra da *Buddha* “aydınlanmış” lakabını almıştır (ERASLAN 2012: 36). *Siddhārta Gautama* 40 sene Buddhism'i yaymak için birçok yer dolaşmış ve 80 yaşında ölmüştür (ABDURRAHMAN 2002: 243).

Buddhism, “Dört Satya” (Ssu-sheng-ti) denilen dört gerçeği temel almaktadır: Çile (Duhkhsatya), sebep (Samudyasatya), yol (Margasatya) ve sonuçtan (Nirodhasatya). Bunlar Buddhism’in Hinayana mezhebinin de prensipleridir. Zamanla diğer inançlarda olduğu gibi Buddhism’de de ayrımlar oluşmuştur. Buddhism’de Hinayana ve Mahayana mezhepleri ortaya çıkmıştır. Buddha öldükten 500-600 yıl sonra Buddhism Hindistan dışındaki başka ülkelere yayılmaya başlamıştır. İlk olarak Keşmir ve Gandara (Pakistan’ın kuzeybatısındaki Pişavar bölgesi) bölgelerine, buradan bugünkü Doğu Türkistan’ın Hotan, Sulı (Kaşgar), Kusen (Kuçar) ve Koçu (Turfan) bölgelerine yayılmıştır (ABDURRAHMAN 2002: 243).

Buddhism’in Turfan/Koço Uygurları bölgesine ne zaman yayıldığına dair kesin bir bilgi yoktur ama Manheizm’den daha fazla yayılmıştır (TAŞAĞIL 2002: 221).

Buddhist Uygur Türklerinden bugüne yazma ve basma yapıtlar kalmıştır. Yazmalar, kağıt üzerine fırça ya da kalemle siyah mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Buddha, Bodhisattua gibi özel isimler kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Baskı tekniği Çin’den alınmıştır. Buddhist metinlerin büyük bölümü Sogdça, Çince, Tibetçe, Toharcadan yapılan çevirilerdir. Çoğu kez çevirilerde metnin daha iyi anlaşılması için genişletme ve eklemelere yer verilmiştir. Gelişen Buddhist Uygur Edebiyatında zamanla Buddhism kavramlarının karşılıyan Türkçe terimler oluşturulmuş, bu terimler daha sonra Moğol-Buddhistlerce ödünçleme yoluyla kullanılmıştır. Buddhist Uygur Türklerinden günümüze “koşug” ve “takşut” adı verilen manzum parçalar da kalmıştır. Bunların bir kısmı yayımlanmıştır. Mensur kalan eserler;

a) Viyanalar;

Buddhist rahip ve rahibelerin hayatlarını, günlük yaşamlarını düzenleyen kuralları içerir. Sayıları çok değildir.

b) Sûtralar (Sudur);

Buddha'nın vaazlarının yer aldığı metinlerdir. Ancak bunların büyük bölümü değişikliğe uğramıştır. Sutralar arasında en meşhur olanı “*Altun Yaruk*” (Altın Işık) tır. Sonradan uydurulan Sutralar arasında “*Sekiz Yükme*” çok bilinir. Yine “*Kuanşi İm Pusar*” (Ses İşiten İlah) adlı sutra da tanınmışlar arasındadır. Yine sutralar arasında “Çatik” ya da “Jataka” adı verilen masallar ve öyküler önemli yer tutar. Bu çatiklerden en önemlileri “*Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi*”, “*Dantipali Beğ*”, “*Çaştani Beğ*”, “*Maytrısimit*” yer alır.

c) Abidarmalar;

Buddhism'in metafizik yönünü işleyen eserlerdir. Kuru, sıkıcı, ağır bir dile sahip abidarmalar, Türkçenin ilim ve felsefe dili olarak da kullanıldığını ve dilin imkânlarının, zenginliğinin gözler önüne sermektedir (BARUTÇU ÖZÖNDER 1998: 9). Bunlar arasında Çince'den tercüme, hacimli bir eserin “*Abidarım Kunlîg Koşavarti Şastir*”in birinci bölümü “*Üç İtigsizler*” vardır.

d) Diğer Eserler;

Bunlar arasında biyografi, büyü kitapları yer alır. “*Hüen-Tsang Biyografisi*” bunların arasında önemli bir eserdir (ERCİLASUN 2006: 226-246). Bu eserlerin dışında çeşitli koleksiyonlarda az sayıda mektup (resmi, özel, ticari) ve 150'ye yakın hukuk belgesi (toprak satışı, evlat edinme, borç para-gereç verme vb.) vardır (TEZCAN 2002: 132).

3.3. Hıristiyanlık

Eski Türklerde Hıristiyanlığın Nesturi mezhebi az da olsa yayılmıştır. Turfan, Bulayık'ta az sayıda Türkçe Hıristiyan metni bulunmuştur. Yakobus İncili'nden kalan iki yaprak, Aziz Georg'un çektiği ölüm acılarını anlatan bir parça dışında Turfansammlung'da Uygur ve Süryani alfabelerinde yazılı daha başka 12 metin parçası P. Zieme tarafından belirlenmiştir.¹ Yedisu, Semireçie yörelerinde bulunmuş Süryani yazısı ile yazılı Hıristiyan mezar taşları ise 13.-14. yüzyıldan kalmıştır (BARUTÇU ÖZÖNDER 2002: 498).

3.4. İslamiyet

13. yy'dan itibaren Koço ve civarında yayılmış olan İslam Dini ve bundan kalmış şiirlerdir. Konuları daha ziyade ahlaki ve beşeridir. Bu bakımdan Maniheist ve Buddhist Uygur Türklerinin dini konulu şiirlerinden ayrılır (ERCİLASUN 2006: 260).

---

¹ P. Zieme, (1974), "Zu den nestorianischen-türkischen Turfan texten", **Sprache, Geschichte und Kultur der Altaischen Völker**, Berlin, 661-664, Tafel 51-54.

4. BUDDHİST ÇEVREYE AİT ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ İLE YAZILMIŞ ESERLER

4.1. Üç İtigsizler

Buddhist edebiyat tarihinin en önemli şahsiyetlerinden *Vasubendhu*'nun *Abhidharmakosasastra* adlı eserine *Sthiramati*'nin yazdığı tefsirin, Eski Uygur Türkçesi çevirisinin el yazması Or. 8212. 75A/B numarası ile iki cilt halinde British Museum'daki yazmalar arasında korunmaktadır. El yazması *Sir Aurel Stein* tarafından 1907'de bulunmuştur (BARUTÇU ÖZÖNDER 1998: 11).

“Şarta bağlı olmayan üç durum” anlamına gelen *Üç İtigsizler*, *Abidarim Kunluğ Koşavarti Şastir* adlı eserin birinci bölümünden bir kısımdır. Bir Abidarma olan bu eser, Buddhism'in metafizik yönünü anlatır.

4.2. Kuanşi İm Pular

Kuanşi İm Pular, *Saddharmapundarîka-sûtra* (Asil Dinin Nilüfer Çiçeği Kitabı) adlı Buddhism'in Mahayana mezhebine ait eserin 25. bölümünün tercümesidir. Eser felsefi olmaktan çok dinidir. Eserin asıl konusu *Avalokiteşvara* adında bir Bodhisattvanın, canlı varlıklara türlü vesilelerle, tanrısal gücünden yararlanıp yardım etmesi ve canlı varlıkların da sıkışık anlarında ona başvurmaları, yalvarmalarını anlatır. Adı geçen ilâhın sonradan Mahayana Buddhistleri tarafından yaratıldığı düşünülmüştür (TEKİN 1960: 3-5).

Kuanşi İm Puser'ın Berlin ve Leningrad'ta birçok nüshası bulunmaktadır (TEZCAN 2002: 130).

4.3. Maytrısimit

Buddhizm inancına göre her beş bin yılda bir buda gelerek gerçeği insanlara bildirecektir. Tarihi ve beşinci Buddha, Gautama, altıncı Buddha ise, onun halefi olarak gelecek Maytri (skr. Maitreya)'dır. Maytri, Buddhism'in Mahāyāna mezhebinin önemli bodhisttvalarından biri olup Çince metinlerde duaların başında, Uygur metinlerinde ise sonunda söylenir (ERASLAN 2012: 36).

Maytrısimit (<skr. Maitreyasamati 'Maytri ile buluşma') , gelecekteki Burkan Maytri'nin (<skr. Maitreya) insanlar arasındaki doğumundan önceki olaylar ile bütün hayatını ve faaliyetlerini anlatan ve iptidaî dramın unsurlarını içinde bulunduran bir secde (yükünç) ve 27 bölümden (ülüş) oluşan eserdir (TEKİN 1960: 28-29). Bu eser bir tiyatro eserine benzer ve muhtemelen sahnelenmiştir. Esasen eser, "körünç" (görülecek şey) olarak adlandırılmıştır (TEKİN 1960: 35)

Uygurca metin, *Parajnaraksita* adlı biri tarafından Türkçeye (Türk dili) Toharcadan (Tohrı dili) çevrilmiş, Toharcası ise yeniden ele alınarak Hintçeden çevrilmiştir (ŞANLI 2002: 676).

Maytrısimit'in üç nüshası bulunmaktadır. I. nüsha: İkinci Turfan arkeoloji heyeti (1904-1905) tarafından; *Sengim* (*Senggim*) kasabasının yanındaki aynı adla anılan bir nehrin batı kıyısında, kayalara gömülü on iki Burkan manastırı kütüphanelerinde bulunmuştur. A. von Le Coq'a göre bu manastırlar, 8-11.yy'larda yani bu bölgedeki Türk hâkimiyeti döneminde faaliyet göstermiştir. II. Nüsha: *Sengim*'den 5 km

kuzeyde *Murtuk* adlı bir nehrin kıyısındaki manastırlarda eserin diğeri nüshası bulunmuştur. III. Nüsha: *Sengim*'de bir başka nüshadan yalnız iki yaprak bulunabilmiştir (TEKİN 1960: 27-28).

4.4. Altun Yaruk'tan İki Parça

Buddhizm'in Mahāyāna mezhebine ait olan bir sūtra kitabıdır. Aslı Sanskritçedir. 8.yy'da Çinceye, muhtemelen 10.yy'da da *Şingko Şeli Tutung* tarafından Çince'den Eski Uygur Türkçesine çevrilmiştir. Eski Uygur Türkçesine çevrilen nüsha çeviricisi veya müstensihler tarafından eklemeler yapıldığı Çince nüshasına göre daha hacimlidir. Bu eser Çince'den çeviridir. Sanskritçesi de Çince'den çevrilmiştir (ŞANLI 2002: 675).

Eserin asıl adı, *Suvarnaprabhasa-sutra*'dır. Eski Uygur Türkçesi'ne *Altun Yaruk* olarak çevrilen eser, "altın ışık" anlamına gelir ve Eski Uygur Türkçesine çevrilmiş en hacimli sūtra kitabıdır. Eserin içeriği ise Buddhism'in esasları, felsefesi ve Buddha'nın menkıbeleridir. İçinde çatikler ve şiir parçaları da bulunmaktadır (ERCİLASUN 2006: 243). Eser 10 kitaptan ve 31 bölümden oluşmaktadır. Her bölümün kendine ait bir olayı vardır. II. Kitaptan itibaren asıl *Altun Yaruk* başlar. Bu kitaptan 48 yaprak korunmuştur. Kitabın sonu yoktur. 20-48'e kadar olan yapraklar oldukça bozuktur. 29 A'ya kadar olan parçası ser levhasızdır. Fakat Çincenin "Üç vücudun ayırtı" bölümünün karşılığıdır (BARUTÇU ÖZÖNDER 1945: 6).

Altın Yaruk'un Leningrad'da bulunan bir nüshası 1687'de kopya edilmiş olup hemen hemen eksiksizdir. Aynı eserin bir de Berlin koleksiyonunda hiçbiri tam olmayan 6 nüshası bulunmaktadır (TEZCAN 2002: 129).

4.5. aştani Bey Hikâyesi

Eserin konusu şoyledir: aştani Han, kendi şehrinin halkına türlü hastalıklar ve kötülükler getiren şeytanlarla savaşmış ve onları yenmiş halkını refaha kavuşturmuştur.

Hikâye ilk önce Sangadas adlı biri tarafından Ugu kşen dilinden Tohar diline, sonra Tohar dilinden şilazin adlı kişi tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir (HİMİRAN 1945: 5-6).

4.6. Uygurca  Hikâye

Bu eser,  öyküden oluşmaktadır. ykler sırasıyla; Maymunlar Beyi Hikâyesi, Dantapali Bey Hikâyesi ve Mukaddes Tavşan Hikâyesi'dir (HİMİRAN 1946: 1).

4.7. İyi ve Kötü Prens yks

Çin'deki Dunhuang Mağarası'nda bulunan 10.yy'da yazıldığı tahmin edilen seksen sayfalık Eski Uygur Tkesi adıyla "Edgü gli Tigin ile Ayığ gli Tigin" hikâyesi en tanınmış atiklerdendir. Birçok sayfası eksik olan bu yazma, Paris Bibliotheque Nationale'de "Pelliot Chinois 3509" kayıt numarası ile saklanmaktadır. Yazar, aynı konuyu işleyen ve yalnızca iki sayfası bulunabilmiş olan, Londra'da British Museum'daki "Or 8212" kayıt numaralı Uygurca başka bir el yazmasını da "A Kalıntısı" başlığı altında esersinde incelemiştir (HAMILTON 2011: VII).

Her iki yazma da, Buddhacılığın aslı Çince olan klasik bir öyküsüne dayanmaktadır: İyi yürekli bir şehzadenin bütün canlılara yardım etmek ve canlıların birbirlerini öldürmelerine engel olmak üzere çok değerli bir mücevheri ele geçirmek için çıktığı maceralı yolculuğu anlatılmaktadır (ERCİLASUN 2006: 244).

5. BUDDHİST ÇEVRE ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDEN ESAS ALINAN ESERLER ÜZERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Eski Uygur Türkçesi Edebiyatı ile ilgili metinlerin keşfi, okunması ve neşri için Avrupalı bilim adamlarının Doğu Türkistan'a yaptıkları seyahatler önem taşımaktadır. 1900-1930 yılları arasında gerçekleştirilen bu gezileri Macar asıllı İngiliz *Aurel Stein*, Alman *Albert Gürünwedel*, *Albert August von Le Coq*, Fransız *Paul Pelliot*, Rus bilgini *Malov* vb. gibi bilim adamları katılmıştır.

Eski Uygur Türkçesi metinleri ile ilgili ilk yayımlar, Rusya ve Almanya'da başladı. İlk Turfan seferleri sonunda Leningrad'a ve Berlin'e getirilen metinler hemen tasnif ediliyor ve yayımlanmaya başlanıyordu. *Klementz*'in 1898 Turfan seferinden getirdiği metinleri *Radloff* 1899'da yayımladı.

F.W.K. Müller, 1908 yılında *Uigurica* bir seri başlatmıştır. Bu seri toplam dört cilttir. Son cildinin 1931'de A.von Gabain tamamlamıştır. 1909 senesinde St. Petersburg da *Radloff* altı ciltlik bir serinin ilk cildini yayımlamıştır: *Alttürkische Studien* (Eski Türkçe Çalışmaları). Turfan seferlerine de katılan Alman heyetine başkanlık yapan A.von Le Coq'un 1911'de başlattığı *Türkische Manichaica aus Chatscho* (Koço'dan Türkçe Mani metinleri) adlı seri, Maniheist Uygur Türkçesi metinlerini içine alır. Bu üç ciltlik seri 1922'ye kadar sürer.

Stein'in Bin Buddha mağaralarında bulduğu Köktürk harfli Uygur metinleri ve bunlar arasında bir fal kitabı olan ***Irk Bitig***, *Vilhem Thomsen* tarafından 1912'de ***JRAS***'de yayımlanır.

Fransız heyetinin başında Tun Huang'a giden ve Bin Buddha mağaralarında "***Prens Kalyanamkara ve Papamkara***" hikâyesinin Eski Uygur Türkçesini de bulan *Paul Pelliot* bu eseri 1914'te yayımlar.

Malov'un Sarı Uygurlar arasında bulduğu ***Altun Yaruk*** (Suvarnaprabhasa) da 1913-1916 yıllarında *Radloff* ve *Malov* tarafından yayımlanır.

W.Bang ve *Annemarie von Gabain* ile birlikte ***Türkische Turfantexte*** (Türkçe turfan metinleri) serisini başlatmıştır. Eski Uygur Türkçesi metin neşirlerinin en önemlisi olan bu serinin ilk beş kitabı 1929-1931 yılları arasında yayımlanmıştır. Beşinci ciltten sonra bu ekibe Kazan doğumlu olan Türk dilcisi *Reşid Rahmeti Arat* katılır. Serinin altıncı kitabı bu üçlü tarafından hazırlanıp 1934'te yayımlanır. Bu altıncı ciltte Eski Uygur Türkçesi metinlerinin en iyi işlenmiş olanı ***Sekiz Yükme*** vardır. Yine serinin yedinci cildi *R.R Arat* tarafından yayımlanır(1936). 1954'te sekizinci, 1959'da onuncu cilt çıkarılır. 1958'de yayımlanan dokuzuncu cilt *A. von Gabain* ve *W.Winter*'ce birlikte hazırlanmıştır.

Maniheistlerin tövbe duası olan ***Huastuanift***, 1909'da *Radloff*, 1911'de *A.von Le Coq*, 1923'te *W. Bang* tarafından yayımlanır. 1928'de *Radloff* ***Uygurca Hukuk Vesikaları***'nı neşreder. *W. Bang* ve *Reşid Rahmeti Arat*, Uygurca olan ***Oğuz Kağan Destan***'mı ilk defa 1932'de yayımlar.

1935 ve 1938’de meşhur Çin seyyahı **Hüen-Tsang’ın Biyografisi’nin** Uygur Türkçesi tercümesinden bazılarını *A. von Gabain* yayımlar. Bu sırada 1934’te Uygur metinlerine ait ilk sözlüğünü *Ahmet Caferoğlu* İstanbul’da yayımlar.

Avrupa’daki yayımlar ile birlikte Türkiye’de canlı bir te’lif ve tercüme faaliyeti görülür. *W.Bang* ve *Reşid Rahmeti Arat* **Oğuz Kağan Destanı’nı** Türkçe 1936’da yayımlanır.

Manichaia dizisinin birinci cildi *Fuad Köseraif* tarafından **Türkçe Mani El Yazıları** adıyla 1936’da yayımlanır. *Stein* tarafından bulunan Köktürk harfli el yazmalarının ve **Irk Bitig** ‘i 1939’da *Hüseyin Namık Orkun* tarafından **Eski Türk Yazıtları II** içinde yayımlanır. Aynı yıl “**Prens Kalyanamkara ve Papamkara**” hikâyesinin *Pelliot* neşrini bazı görüşlerini de ilave ederek tercüme eder.

A.von Le Coq’un **Huastuanift**’i 1941’de **Uigurica IV-A**’daki **Çaştani Bey Hikâyesi** 1945’te **Uigurica IV-B, C, D**’deki **Uygurca Üç Hikâye** “1946’da *S. Himran* tarafından Türkçeye çevrilir. “**Aç Pars**” hikâyesinin de içinde bulunduğu **Altun Yaruktan İki Parça** 1945’te *Saadet Çağatay* tarafından işlenir.

Eski Uygur Türkçesi ve Köktürk metinlerinin ilk grameri **Alttürkische Grammatik** 1941’de *A. von Gabain* tarafından çıkarılır.

1950-1970 yılları Eski Uygur Türkçesi yayımları bakımından pek canlı değildir; fakat önemli yayımlar yapılmıştır. 1951’de Çinli seyyah **Hüan-Tsang Biyografisi’ni** Pekin’deki parçaları Çinliler tarafından 1957’de **Maitrisimit**’in Berlin’deki yazmaları *Gabain* ve *H.Scheel* tarafından tıpkıbasım olarak yayımlanır.

1960'ta *Şinasi Tekin*, ***Kuanşi İm Pular*** (Ses İşiten İlah) Erzurum'da yayımlar.

1965 yılı Uygur Türkçesi şiirinin toplu olarak tanınması bakımından en önemli yıldır. *Resid Rahmeti Arat* bu yıl ***Eski Tür Şiiri*** adlı eserini yayımlar.

1966 ve 1968 yıllarında *A.T. Arlotto* Harvard Üniversitesi'nde yazdığı ***Hüen-Tsang Biyografisi*** ile ilgili tezi yayımlar.

1970 senesi Uygur Türkçesi yayımlarının yeniden canlanmasıdır. *Şinasi Tekin* New York'ta ***Abidarhmi Koşavardi Şostr*** adlı Uygur metnini tıpkıbasımı olarak yayımlar. Sonra *Georg Hazai* ve *Peter Zieme* ile Uygur metinleri neşri ***Türkische Turfantexte*** yıllarındaki canlılığına kavuştu. Serisinin birinci cildi *G. Hazai* ve *P. Zieme* tarafından 1971'de, ikinci cildi *Klaus Röhsborn* tarafından 1971'de, üçüncüsü *Semih Tezcan* tarafından 1974'te; beşincisi *Peter Zieme* tarafından 1975'te, yedinci ve sekizincisi *Georg Kara* ve *Peter Zieme* tarafından 1976 ve 1977'de dokuzuncusu *Şinasi Tekin* tarafından 1980'de yayımlandı.

James Russel Hamilton ***Edgü Ögü Tigin ile Ayıg Ögü Tigin*** hikâyesini Paris'te yayımlarını yapmıştır.

Berliner Turfantexte serisini başlatan *G. Hazai*, 1972 yılında 1908-1938 arasındaki ilk yayının yeni baskılarını yapmaya başladı.

Semih Tezcan ***Hüen-Tsang'ın Biyografisi***'nin X. Bölümünü işleyen Doçentlik tezi (1975) ile *Şinasi Tekin* ***Maytısimıt***'i 1976'da Ankara'da yayımlandı.

6. ESKİ UYGUR TÜRKÇESİNİN DİL ÖZELLİKLERİ

6.1. Ses Özellikleri

Eski Uygur Türkçesi metinleri *y* ve *n* ağzı olarak iki ana kola ayrılır. Köktürkçedeki *ny* sesi Eski Uygur Türkçesinde belirgin olarak iki kola ayrılır: 1) N ağzı 2) Y ağzı. Maniheizm inancı çevresindeki metinler N ağzının, Buddhism inancı çevresindeki metinler Y ağzının dil özelliklerini gösterir (TEKİN 1976: 72)

“Y” ağzı

- a. Ablatif eki için “+*DIN*” eki kullanılır: **aşdın** “yemekten/ yemekte” (AY 17/20);
- b. İlgili durumu “+*nIng/ +Ing*” eki ile sağlanır: **arslaning, böriting** “aslanların, kurtların” (AY 610/14);
- c. Görülen geçmiş zaman 2.teklik şahıs eki için “*ng*”li biçimler kullanılır: **erting** “idin” (AY 619/23);
- d. Gereklilik için “-*gUIUk*” eki kullanılır: **sözleşgülük** “konuşarak” (AY 612/9);

- e. “-p” gerundium eki “-pAn” gerundium ekinden daha sık kullanılır (ERCİLASUN 2006: 273): **sakınıp** “düşünüp” (AY 612/9);

“N” ağzı

- a. Lokatif ve ablatif için “-DA” eki kullanılır.
- b. İlgi durumu eki için bazen “-( )ng” eki kullanılır.
- c. Görülen geçmiş zaman 2.teklik şahıs eki “-dng, -dng”dır.
- d. Gereklilik “-gUIUk” eki yerine “-sIk” eki ile sağlanır.
- e. Gerundium eki “-p” yerine “-pAn” daha çok kullanılır.
- f. Instrümental “-In” ekinin yanında “-An ve -Un” ekleri de kullanılır.
- g. Partisip eki “-gmA, -gIf” den daha sık kullanılır.
- h. Emir kipi “-Ing ve -An” ekleriyle birlikte “-Ang ve -AlAm” ekleri de kullanılır.
- i. İyelik eki “-ImIz ve -IngIz”le beraber düz-geniş biçimleri “-AmAz ve -AngAz” da kullanılır.
- j. Akuzatif eki 3.şahıs için “-In” yanında “-An” eki de kullanılır (CAFEROĞLU 2000: 159-160).

Eski Uygur Türkçesinde sesler ve bu seslerin konumu; sözcüğün başında, içinde ve sonunda bulunuş durumları, iki ses dışında Köktürkçe ile tamamen aynıdır. Farklı sesler ny, b ve eklerde, yardımcı seslerde I’dır.

1. Köktürkçedeki “ny” sesi Maniheizt Uygur metinlerinde “n”, Buddhist Uygur metinlerinde ise “y”dir: **ayığ** “kötü” (AY 23/1); **koy** “koyun” (M 33/11); **ḳayu** “hangi, ne” (Üİ 98a/6); **çığay** “fakir” (İK V/5).
2. Köktürkçede sözcük içinde ve sonunda “b” sesi Eski Uygur Türkçesi metinlerinde çift dudak “v (w)”si olmuştur: **suw** “su” (AY 3/5); **yawlaḳ** “kötü” (M 48/17); **sewin-** “sevin-” (İK XLVII/1); **ewçi** “kadın” (KİP 137).
3. Yardımcı ses ve bazı eklerin içinde bulunan “I” vokali Eski Uygur Türkçesi metinlerinde genişler (Ercilasun 2006: 275-276): **tınlıḡlaraḡ** “canlıları” (M 33/24), **barkaḡ** “(evi) barkı” (M 23/16).
4. Köktürkçede sözcük başında “b” sesi bu dönemde “m” olmuştur: **mengiz** “beniz, yüz”(ÇBH 132); **mening** “benim” (UÜH/ B 25); **munda** “bunda” (Üİ 119a/ 9).
5. Kökte ve bazı eklerde gerek Köktürkçede gerekse Uygur Türkçesinde “ng” sesinin “g” ve bazen de “y” şeklinde olmuştur (Tekin 1976: 79): **enginlerinte** “omuzlarında” (M 72/18); **mengilig** “mutlu” (İK LXXII 4).

6.2. Biçim Özellikleri

- a. “-mAk” eki Eski Uygur Türkçesinde partisip eki olarak kullanılır: **tarımakda** “ekilmiş yer, tarla” (İK XIII/3); **amranmak** “ihtiras” (Üİ 98b/10); **aşılmakı** “çoğalması” (M 1/57).

- b. Köktürkçede rastlanmayan “-( )gsA” eylemden eylem yapım eki vardır: **barıgsadıngaz** “götmek istediniz”(İK LXVIII/8); **işidigse-** “işitmek istemediğinden” (M 70/30).
- c. “-IAr” çokluk eki Köktürkçede insanlarla ilgili sözcüklerde kullanılmasına rağmen Eski Uygur Türkçesinde kullanım alanı genişlemiş her sözcük türünden sonra kullanılmıştır: **tunlıglar** “canlılar” (AY 19/11); **ayaların** “avuçlarını” (ÇBH 36); **kuşlar** (İK LXXII 8); **lular** “ejderler” (KİP 142); **olar** “onlar” (UÜH/ D 110); **arhantlarning** “arhatların” (Üİ 125a/ 9).
- d. Akuzatif eki Eski Uygur Türkçesinde de üç türdür. Köktürkçede görülen zamirler-den sonra “-nI”, iyelik eklerinden sonra “-n”, diğer durumlarda “-g/-ğ” eklerinin kullanımı devam etmekle birlikte bu dönemde -nI ekinin kullanım alanı yaygınlaşmıştır: **alkunı** “tamamını” (İK XV/2); **başımızını** “başımızı” (M 61/5); **kentüni** “kendini” (KİP 10b).
- e. Köktürkçede rastlanmayan katmerli çekime Eski Uygur Türkçesinde durum eklerinin üst üste gelişiyile rastlanmıştır: **sinite** “senin gibi” (M 10/37); **muntada** “bundan” (M 5/45); **bizinge** “bize” (İK XLIX/5).
- f. Köktürkçede eylemlerin 3.çokluk şahıs eki için “-IAr” kullanılmamasına rağmen Eski Uygur Türkçesinde sıklıkla kullanılmıştır: **boltılar** “oldular” (AY

- 632/4); **bolsarlar** “olsalar” (ÇBH 257); **bolunglar** “olsunlar” (İK XXII 3); **birdiler** “verdiler” (UÜH/ D 27).
- g. Köktürkçede eylemlerin 2.şahıs eklerinde çok kullanılmayan “g” sesi Eski Uygur Türkçesinde yerini “ng” sesinde bırakmıştır: **sözleding** “söyledin” (M 94/11); **bilng** “bilin” (KİP 59); **kiringler** “girsinler” (İK XXII/ 2); **körüngler** “görsünler” (UÜH/D 144).
- h. Eski Uygur Türkçesinde Köktürkçede olmayan “-yUk” (Partisip eki olarak da kullanılır.) ekli geçmiş zaman vardır: **ertyük men** “terk ettim” (U III 85/4: ERASLAN 2012: 342).
- i. Gelecek zaman Köktürkçede “-DAçI” eki ile yapılırken Eski Uygur Türkçesinde “-gAy” eki ile yapılır. Bu dönemde “-DAçI” eki partisip olarak kullanılmaya devam eder: **bergey** biz “vereceğiz” (İK XLIX/4); **ozğay** sizler “kurtulacaksınız” (KİP 53-54); **yigey tip** “yiyecek diyip” (AY 630/10); **ölürdeçi** “öldüren” (M 78/48); **kıltaçıkça** “iş yapan kimseye” (KİP 184).
- j. Köktürkçede gerundium olarak kullanılan “-sAr” eki Eski Uygur Türkçesinde şahıs zamirleriyle birlikte şart kipi olarak kullanılmıştır: **bolsarlar** “olsalar” (ÇBH 257); **usar** siz “aşabilirsiniz” (İK XXXIX/ 2); **kirser** “girse” (KİP 19); **kigürser** “soksa” (M 51/3); **tiser** “desen” (UÜH/ C 20).

k. Eski Uygur Türkçesinde, Köktürkçede bulunmayan gereklilik biçimleri bulunmaktadır: “-gU(IUk) (*kergek*)”, “-mİş *kergek*”: **ayıtmış kergek** “sormak gerek” (M 99/6).

l. Eski Uygur Türkçesinde, Köktürkçede bulunmayan “-( )gII” partisip eki vardır: **eşidigli** “işiten” (KİP 219); **tigli** “diye” (M 83/60); **ögli** “düşünen” (İK XXXVI/ 2).

6.3. Söz Varlığı

Uygurların Tarım bölgesine ve daha sonrasında Kansu ve Koço’ya göçüp yerleşik yaşayışa geçmeleriyle Eski Uygur Türkçesinin söz varlığında büyük bir gelişme olmuştur. Bu yeni yaşamla birlikte kullanılan sözcüklerden bir kısmı komşu dillerden alınmış, büyük bir kısmı da Türkçenin imkânlarından yararlanarak eski köklerden türetilmiştir. Dini ve felsefi metinlerin çevirisi ile yeni karşılaşılan kavramlar için Türkçe sözcük türetme faaliyetleri başlamıştır. Bu girişim, Eski Türkçenin 2. devresini oluşturan Uygur Türkçesini diğer dönemlerden ayıran önemli bir özelliktir.

Eski Uygur Türkçesinde Çince, Toharca alıntı sözcükler vardır. Sogdça vasıtasıyla girmiş birkaç Yunanca sözcük de bulunur. Tibetçe ödünçlemelere sadece XII-XIII. yy'larda Tibetçeden yapılmış Lamaizm'le ilgili metinlerde rastlanır. Moğolca sözler ise Eski Uygur Türkçesine XIII. yy'da girmeye başlamıştır (TEZCAN 2002: 148).

Çalıştığımız metinlere bağlı kalarak belirlediğimiz sözcükler ise şunlardır:

Uzuv Adları

Adak: Ayak.

Agız: Ağız.

Alın: Alın.

Aya: Avuç, el içi.

Azığ: Azı dişi.

Bagarsuk: Bağırsak.

Baş: Baş, kafa.

Bel, Bil: Bel, kuşak, böbrekler, gövde.

Boguz: Boğaz.

Boyn: Boyun.

Bögre: Böbrek.

Böksik: Karın.

Burun: Burun.

But: But.

Egin: Omuz.

Elig: El.

Emig: Meme.

Ening: Omuz.

Engin: Omuz.

Erngek: Parmak.

Et: Et.

Etüz, Etöz: (skr. Kaya.) Vücut.

İl: El.

İrin: İren=alt dudak, dudak.

Kan: Kan.

Karın: Karın, ana rahmi..

Kaş: Kaş.

Kırtış: Yüz, çehre.

Kırpık: Kırpık.

Kol: Kol.

Kögüz: Göğüs, kalp, düşünce.

Köz: Göz.

Kulgak: Kulak.

Mengiz: Çehre.

Öt: Öd, safra, hiddet.

Saç: Saç.

Süngük: Kemik.

Tamgak: Damak.

Tarmak: Pençe.

Teri: Deri.

Tınlıg: Canlı, insan, yaratık.

Tırngak: Tırnak.

Til: Dil.

Tiş: Diş.

Tumşuk: Gaga.

Tü: Tüy, kıl.

Uça: Sırt.

Yin: Deri.

Yiring: İrin.

Yürek: Yürek.

Yüz: Yüz.

Akrabalık adları

Abıçka: İhtiyar, yaşlı.

Adaş: Arkadaş, samimi dost.

Ana: Anne.

Ata: Baba.

Beg: Bey, prens

Böşük, Büşük: Akraba, eş, dost, yakınlar.

Budun: Boy, sülale.

Eçi: Ağabey.

Eke: Abla.

Er: Erkek, kimse.

Eren: Erkekler.

İçi: Ağabey.

İni: Küçük kardeş.

İş, Eş: Eş, refik.

İşi: Kadın, Hanım.

Ka: Akraba.

Kadaş: Akraba, kardeş.

Kadın: kadın.

Kağ: Baba.

Karı: Kadın.

Katun: Hatun.

Keñç: Genç.

Kız: Kız.

Kişi: İnsan, kişi.

Kunçuy: Kadın.

Oğlan: Oğullar.

Oğul: Oğul.

Oğuş: Soy, nesil.

Öğ: Anne.

Singil: Küçük kız kardeş.

Tanuk: Arkadaş, eş.

Tuş: Arkadaş.

Tüngür: Dünür.

Urı: Oğul.

Yorç: Kayınbirader.

Hayvan Adları

Adđrak: Dağ keçisi tekesi; geyik.

Adđar: Aygır.

Arđlan: Aslan.

At: At.

Balık: Balık.

Bars: Pars, kaplan.

Biçin: Maymun.

Boga, Buga: Boğa.

Böri: Kurt, düşman.

Buzagi: Buzağı.

Çimeli: Karınca.

Enük: Hayvan yavrusu.

Erkeç: Genç teke.

İmga: Dağ keçisi.

İngek: İnek.

İrk: Koyun.

İrpiç: Vaşak.

Kalvink: < skr. Kalavinka, güzel sesli bir kuş.

Karakuş: Karakuş.

Karga: Karga.

Kaz: Kaz.

Kekük: Guguk kuşu.

Keyik: Geyik.

Kisari: ‘Arslan’ (Skr kesarin)

Koç: Koç

Koyun, Koyn, Koy: Koyun.

Konguz, Kunguz: Kurt.

Kögürçün: Güvercin.

Kurt: Kurt (böcek).

Kuş: Kuş.

Kuzgun: Kuzgun.

Kuzı: Kuzu.

Lagzın: Domuz.

Lu, Lü, Lö: < Çin. lung, ejderha.

Manu: Yabani bir hayvan, istep kedisi.

Mingü: Binek bir hayvan

Muygak: Dişi geyik.

Naga: < skr. Naga, ejderha, yılan hükümdarı.

Oğlak: Oğlak.

Öküz: Öküz.

Sansar: Sansar. <Skr. Samsara.

Sıgun: Erkek geyik, sığın.

Tadun: Dana.

Takıgu: Tavuk.

Tavışgan: Tavşan.

Teglüken: Akbaba.

Teke: Teke.

Tonguz: Domuz.

Torpy: Dana.

Ud: Öküz, sığır.

Yanga: Fil.

Yılan: Yılan.

Yılky: Hayvan.

Yunt: At.

Yemek Adları

Aş: Yemek, aş.

Begni: <Sogd. (bg'ny) Şarap, bira.

Bor: Üzüm, şarap.

İçgü: İçecek.

Suv: Su.

Süt: Süt.

Tüş: Meyva.

Yigü: Yiyecek.

Yimiş: Yemiş, meyve.

Yogurt: Yoğurt.

Tabiat Adları

Abiruş: < ? Ağaç

Ajun: Dünya, âlem.

Altun: Altın.

Arıg: Orman, koruluk.

Arpa: Arpa.

Ay: (Gökteki) Ay.

Bag: <o.i.b'ğ(bag), bahçe.

Bakır: Bakır.

Berk: Orman.

Borluk: Bahçe.

Butık: Budak.

Bulıt: Bulut.

Büri: Tomutrecuk.

Çadır: Kül.

Çambu: < skr. Jambu, Elma.

Çambudvip: Dünya

Çeçek: Çiçek.

Çimgen: Çimen, çayır.

Çintan: < skr. Candana, Sandal ağacı.

Çubakan: (bir nevi bitki) Zyzuphus. "Jojoba meyvesi."

Esin: Yel, rüzgar.

Hua: < çin. hua, çiçek.

Igaç: Ağaç.

İkşu: < skr. İkşu şeker kamışı

İr: Taş.

Kalık: Kule, gökyüzü.

Kalınlık: Bağ.

Kamış: Şeker Kamışı.

Kar: Kar.

Kıdığ: Kıyı.

Kısl: Vadi.

Kor: Yoğurt mayası.

Koz: Kızgın kömür, köz, kor.

Kök: Gök, sema.

Körtük: Çöl.

Kötki: Yayla, yüksek yer, tepe.

Kum: Kum.

Kurgak: Kara, toprak.

Kuzışay: <skr. Kuşşaya, nilüfer çiçeği.

Kümüş: Gümüş.

Kün: Gün, güneş.

Lenxua: < Çin. lien-hua, Lotus çiçeği.

Linhua: < Çin. lien-hua, nilüfer çiçeği.

Mntrak, Mntrk: < skr. Mandaraka, nilüfer çiçeği.

Orın, Orun: Yer.

Ot: Ateş.

Ot: İlaç, ot.

Otrug: Ada.

Otung: Odun.

Ögen: Nehir, çay.

Ögüz: Nehir.

Öng: Çöl.

Pariçatr, Pariçtr: <skr. Paricitra, (gökte güzel kokulu bir ağacın adı).

Patal: <skr. Patali, (çiçekleri güzel kokulu ağaç)

Ptpdi: <skr. , biber.

Sengir: Dağ eteği.

Sımtag: Orman.

Sinmek: Orman.

Sögüt: Ağaç.

Sub, Suw: Su.

Suryakant: (skr.) Güneş.

Tag: Dağ.

Tal: <skr. tala (bir nevi büyük ağaç)

Taluy: Deniz.

Tana: Susam.

Tang: Sabah.

Tarag: Tarla.

Tarig: Hububat.

Taş: Taş, kaya.

Taşlıg: Taşlık.

Temir: Demir.

Tengri: Gök.

Titig: Çamur, balçık.

Toprak: Toprak.

Tön, Tün: Gece.

Töpü: Tepe.

Tüngür: Odun yığını.

Tüş: Meyve.

Tütün: Duman.

Urug: Tohum.

Ün: Ses.

Üzüm: Üzüm.

Yalınlg: Alevli.

Yapırgak, Yaprak: Yaprak.

Yaruk: Işık.

Yarun: Şafak, gün ağarması.

Yavişgu: Yaprak.

Yazı: Ova.

Yil, Yel: Rüzgar, yel.

Yimiş, Yemiş: Yemiş, meyve.

Yinçü: İnci.

Yir, Yer: Yer.

Yul: Göl.

Yullug: Çay, dere.

Yultuz: Yıldız.

Buddhist Çevre Eski Uygur Türkçesi metinlerinden esas alınan eserler ile yaptığımız çalışmada asli söz varlığı kapsamında; 51 tane uzuv adı, 54 tane hayvan adı, 10 tane yemek adı, 35 tane akrabalık adı ve 95 tane tabiatla ilgili ad tespit edilmiş olup toplam sözcük sayısı 245'tir. Uzuv adlarından sadece "etöz" sözcüğü Sanskritçeden alıntı bir sözcüktür. Hayvan adlarında "kalvink, kisari, naga, sansar" Sanskritçeden; "lu/lü" sözcüğü Çince'den alıntılama yoluyla Eski Uygur Türkçesine geçmiştir. Yemek adlarından da sadece "begni" sözcüğü Sogdçadan alınmıştır. Akrabalık adlarında alıntı sözcük bulunmamaktadır. Tabiatla ilgili adlarda ise diğerlerine göre daha çok alıntı sözcük vardır. Toplamda 16 tane olan alıntı sözcükler şunlardır: Abiruş (<?), çambu (<skr.), çambudvip (<skr.), çintan (<skr.), çubakan (skr.), hua (<çin.), ikşu (<skr.), kuzışay (<skr.), lenxua (<çin.), linhua (<çin.), mntrak (<skr.), patiçatr (<skr.), patal (<skr.), ptpdi (<skr.), suryakant (<skr.), tal (<skr.).

7. BUDDHİST ÇEVRE ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDE ASLİ SÖZ VARLIĞINA DAHİL SÖZCÜKLER (Akrabalık Adları, Hayvan Adları, Tabiat Adları, Uzuv Adları, Yemek Adları)

7.1. Üç İtigsizler

a) Uzuu Adları:

► **KÖZ:** Göz.

k.+üg:

Üİ 122b/ 1 üdte öngi kişerip **köz**-üg adın bilig-te tayağ-ın aḡ(a)ḡ-ın tut

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " vakitte gözü giderip, başka [bilinçte] dayanağını, ālambana'sını tutarak"

k.+te (ulatı biş bilig-l(e)r):

Üİ 119a/ 9 tip. munda bar ḡayu yörüg tiptiser. **Köz**-te ulatı biş bilig-l(e)r bir yindem

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " "Bunda bir anlam var?" diye dersin, gözden başlayarak beş [bilinç] (pañcaviññāna) sadece(hend.)"

Üİ 120a/ 9 tegeli. **Köz**-te ulatı biş bilig-l(e)r. Teg erür anga yöleşürüg yme bütün

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " değmez. Gözden başlayarak beş [bilinç] (pañcaviññāna), ona yalnızca örnektir."

k.+li (köngül-li):

Üİ 118a/ 8 ulatı-l(a)rıḡ munda basa yörgey biz tip 'Çince ifade' ḡaltı **köz**-li köngül-li

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " ve diğerlerini bundan sonra izah edeceğiz. Lun:

‘Şöyle ki, göz ve gönül"

Üİ 118a/ 16 körkişgeli anıng belgüsin oşşatıg-ın. Kältı **köz**-li köngül-li

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " onun alametini, benzerini bilmek göstermek kolay olur. ‘Şöyle ki, göz ve gönül"

k.birle :

Üİ 119b/12 ... ol köngül biligi **köz** birle az-lanmış atқанmış üçün ol kök öngüg bultukmaz üçün

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " o gönül [bilinci] (mono-vijñana) göz ile gök rengi hırslanmış-kavramış olduğu için"

k. biligi :

Üİ 118b/ 2 tağı **köz** erklig ulatı birle yana **köz** biligi bir uçluğ-ın at-

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " andaki göz organı ve yine (onunla) birlikte göz [bilinci] sadece"

Üİ 118b/ 5 **köz** biligi atқak-ında atқansar yapşinsar atı bolur

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " göz [bilinci] ālambana’ında yakalansa-yapışsa, ‘hususı’ diye adı olur."

Üİ 120a/ 15 **köz** erklig **köz** bilig-i bir atқanğu-ta evrildükde ikileyü neşegin

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " Göz organı ve göz [bilinci] bir [nesneden](vişaya) döndüğünde"

Üİ 120b/ 9 bir kşan-tağı **köz** biligi-ning. **Köz** erklig-ke körü bolur tıltağ atl(ı)ğ basutçı.

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " bir [bilinç] olur diye kabul edip söylerseniz (ve) bu bir andaki göz [bilincinin] yardımcı-sebebi eksik olma anlamını kabul etmezseniz, göz organına bakarak sebep adlı yardımcı sebep (hetupratyaya) olur, "

Üİ 120b/ 11 körü bolur. Erksinm-e atl(1)ğ basutçı. bo kşan-tağı **köz** biliginde ....

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " bakarak hükmetme adlı yardımcı sebep (adhipatipratyaya) olur. Bu andaki göz [bilincinde] "

k.biligi birle :

Üİ 120b/ 3 **köz** bilig birle uğrayu açkanı tüketmek üz-e öngüg

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " göz [bilinci] ile rengi kastedip tamamen algılamak ile, bir sırada yalnızca [bilinç] olarak var."

k.(k.biligin) :

Üİ 120a/ 13 **köz** biligin tuğa yöleşürüg kılmış erür neşegin söz-leyür siz

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " yarım alarak göz [bilincini] ele alarak benzetme yapmıştır. Neden söylersiniz?"

k.erklig :

Üİ 118b/ 2 tağı **köz** erklig ulatı birle yana **köz** biligi bir uçluğ-ın aç-

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " andaki göz organı ve yine (onunla) birlikte göz [bilincini] sadece"

Üİ 118b/ 4 kaltı **köz** erklig öng açkanı-ta tıdılsar yapşinsar.

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " şöyle: Göz organı renk [nesnesinde] engellense-yapışsa"

Üİ 118b/ 10 tip yörüg'ol öçmek tip yörüg'ol. kıayu kışan-ta **köz** erklig ulatı

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " diye anlam vardır, 'sönmek' diye anlam vardır.

Hangi anda göz organı ve"

Üİ 118b/ 12 kıangu-l(a)rıg. **Köz** erklig bilig birle ačkıanu ürgütmetin kıuruğın

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " göz organı ve [bilinci] ile birlikte zamanında yetişip algılayamadan boş"

k.erklig bilig :

Üİ 119b/ 8 munda abıpiray-ın sözle-lim. Kıaltı bir kışan-ta **köz** erklig bilig bir uçluğın

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " burada abhiprāya'sını söyleyelim: 'Şöyle ki, bir anda göz organı ve [bilinç]'"

Üİ 122a/ 15 eksük tip. Kaltı **köz** erklig bilig bir uçluğ-ın bir öngde bolmış

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " eksik diye adlandırmışlardır. Mesela, göz organı ve [bilinci] sadece bir renkte olduğu"

k.erklig bilig birle :

Üİ 118b/ 12 kıangu-l(a)rıg. **Köz** erklig bilig birle ačkıanu ürgütmetin kıuruğın

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " göz organı ve [bilinci] ile birlikte zamanında yetişip algılayamadan boş"

k.erklig-i bilig :

Üİ 125a/ 9 arhant-l(a)r-ning **köz** erklig-i biligi bir uçluğ-ın bir öngde...

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " arhat'ların göz organı ve [bilinci] yalnızca bir renkte"

► **ḲULĠAḲ:** Kulak.

k.+ning+ta ulatı bilig-l(e)r-te:

Üİ 120b /12 taplasar bolur bo üç bosuḡı-l(a)r tip. **ḲulĠaḲ**-ning-ta ulatı adın bilig

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " kulağınkinden başlayarak diğer [bilinçlerde] üç yardımcı-sebep"

b) Hayvan Adları:

► **LŪ:** <Çin. lu. Ejder, yılan.

l.(titimlig):

Üİ 109a /4 söz-leyür lü titimlig tip qavırıp qiterip naga üjikin tek sözleser

Türkiye Türkçesine Aktarımı: "söylediğinde.- “Buna ejder cesaretli” derler.-nāga kelimesini kısaltıp giderip, yalnızca"

Üİ 109a/ 5 arçunu tip yme ök bililür lü tişimlig erdüki tip ulatı

Türkiye Türkçesine Aktarımı: "arjuna diye söylense, yine de “ejder cesaretli” olduğu bilinir "

► **UD:** Sığır.

u.kanlı :

Üİ 108a/ 14 teg **ud** kanlı tip kavırıp kişerip ikin araķı savın anın muntağ

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " ikisi arasındaki kelimeyi kısaltıp giderip “sığır kağnısı” diye adlandırılmış olması gibi"

Üİ 108b/ 14 ķaltı **ud** koşuğ-luğ kanlığ aţamış teg **ud** kanlı tip

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " Tıpkı “sığır koşulu kağnı”yı “sığır kağnısı” diye adlandırıldığı gibi."

u.ķuşuğ-luğ kanlı :

Üİ 108a/ 13 bolur bilip oćmek tip ķaltı **ud** koşuğ-luğ kanlığ aţamış

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " olur. Tıpkı “sığır koşulu kağnı” olarak adlandırılmış"

Üİ 108b/ 14 ķaltı **ud** koşuğ-luğ kanlığ aţamış teg **ud** kanlı tip

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " Tıpkı "sığır koşulu kağrı"yı "sığır kağrısı" diye adlandırıldığı gibi."

Üİ 109a/ 10 bo oğ öngdünki **ud** koşuğ-luğ kağrı tigüde kavırıp kışerip erür

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " bu da yukarıdaki "sığır koşulu kağrı" dediğinde, kısaltıp giderdikten sonra"

c) Tabiatla İlgili Adlar:

► **SUV:** Su.

s.(tilgen-i):

Üİ 103b/ 16 braman-a yir suv tilgen-inge tayağ-lıg-ın turur tip braman yana

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " "Ey brāhmana, yer su tekerleğine [dayanarak] durur."

Brāhman yine"

Üİ 104a/ 1 ayıtduğ-ta suv tilgen-i kayu-ka tayağ-lıg-ın inçip turur tip

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " "Su tekerleği neye [dayanarak] bu şekilde durur?"

diye sorduğunda"

► **YİİL:** Yel, rüzgâr.

y.(tilgen-i):

Üİ 104a/ 2 atı kötrülmüş kiginç birü söz-lemiş ol yiil tilgen-inge tayağ-lığ-ın

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " Adı Yükselmiş (Bhagavān) şöyle cevap vererek söylemiştir: "Rüzgâr tekerleğine [dayanarak] durur."

Üİ 104/ 3 turur tip. braman yana ayıtduk-ta inçe tip yiil tilgen-i kayu-ka

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " durur. Brāhman yine "Rüzgâr tekerleği neye [dayanarak] bu şekilde"

► **YİR:** Yer.

y.:

Üİ 103b/ 14 atı kötrülmüş-ke inçe tip gavṭam-a yir kayu-ka tayağ-lığ-ın

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " Adı Yükselmiş'e (Bhagavān): "Ey Gautama, yer neye [dayanarak] bu şekilde durur."

Üİ 103b/ 16 braman-a yir suv tilgen-inge tayağ-lığ-ın turur tip braman yana

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " "Ey brāhmana, yer su tekerleğine [dayanarak] durur." Brāhman yine"

7.2. Kuansı İm Pusar

a) Uzuu Adları:

►**KÖZ:** Göz.

k.+in:

KİP 33: ol kişi tapa kıngırtı yavlağ **közün** körü umağaylar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " o kimseye karşı kızgın ve kötü bakışlarla bakamazlar;"

KİP 208: bğülenür yarlıkançuçı **közün** körüp umuğı mağı bolu

Türkiye Türkçesine Aktarım: " bilir. Acıyan gözü (yani bakışı) ile (onları) görür; umutları, dayanakları olur."

b) Hayvan Adları:

►**KUŞ:** Kuş [skr. garuğa]

k.+lar:

KİP 142: birük teğriler yekler lular gantarlar gintirviler asurlar talım ğara **kuşlar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Tanrıların(skr. deva), ejderlerin (skr. nāga), cinlerin (skr. yakşa), yılan hükümdarlarının (skr. gandhāra), gökteki mızıkacıların (skr. asura), altın kanatlı efsanevi kuşların (skr. garuḍa),"

► **YILKI:** Hayvan.

y.(tamu prit y. ajun):

KİP 191: ünüg anta oğ eşidür tamu prit *yılka* ajunta özi

Türkiye Türkçesine Aktarım: " sesi hemen işitir. Cehennemlikler (skr. naraka), açlık çeken ruhlar (skr. preta) ve hayvanlar (skr. tiryagyoni) dünyasına (ajun=gati)"

a) **Tabiatla İlgili Adlar:**

► **SUV:** Su.

s.+ka:

KİP 17: uluğ *suvka* kirser ölimegey sıgta tegip öngey.. tağı yime miñg

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ... Bir denize (uluğ suv) girse [Kuanşi im pusar adını çağırırsalar] ıslanmaz ve sığ (bir yere) ulaşır çıkar. Ve yine sayısız (söz anl. : 10.000.000) "

s.+da (yir s.+da): "memleket, dünya"

KİP 30: yir *suvda* tolu yavlağ yek içgek erser kelip

Türkiye Türkçesine Aktarım: " memleketlerde [yer suda] birçok kötü, (insan yiyen) devler (eş anl.) bulunsa; gelip"

KİP 42: yir *suvda* sansız tümen yağı yavlağ kuvrap

Türkiye Türkçesine Aktarım: " memleketlerde [yer suda] sayısız yol kesiciler (eş anl.) toplansa ve"

KİP 98: bu kuanşı im pusar neçükin ne alın çevişin bu çambudvip yir *suvda*

Türkiye Türkçesine Aktarım: " bu Kaunşı im pusar nasıl ve ne gibi usûllere, çarelere başvurarak (söz anl.: usûl ile), bu *Jampudvîpa* (denen) dünyada"

KİP 151: bu sav atlıg yir *suvda* yoriyur tınlıglarıg kutgarır.. asıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: " bu *sav* adlı yer yüzünde yaşayan (söz anl.: dolaşan) canlı varlıkları kurtarır, fayda (eş anl.)"

KİP 201: yirtinçü yir *suvda* uluğ yarlıkançuçı bulıt öritir siz teñgrim

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dünyada (eş anl.) çok bereketli bulutlar yaparsınız (söz anl.: yükseltirsiniz). Tanrım"

s.+daki:

KİP 101: közüglüg bodisvt siz inçe bilinğ bu yirtinçü yir *suvdaki*

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (skr. Akşamayati) siz (bunu) böyle bilin! Bu dünyadaki (eş anl.)"

s.+ın:

KİP 202: noş teg tatıglıg yağmur *suvın* yağıtıp yalañguqlarınıñ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " siz *noş* gibi tatlı yağmur suyunu yağdırır, canlı varlıkların"

► **TALUY:** Deniz.

t.+daki:

KİP 23: ol kamağ tınlıglar *taluydaki* tişi yeklerde ozar kırtulur esen

Türkiye Türkçesine Aktarım: " bütün o canlı varlıklar, denizdeki (insan yiyen) dişi devlerden kurtulur (eş anl.) sağ"

t. içinteki:

KİP 20: *taluy* içinteki kara yil kelip kemisin tokıp yekler

Türkiye Türkçesine Aktarım: " denizde kara yel çıkıp gemilerini parçalayıp (onları insan yiyen) devlerin (skr. yakşa)"

t. ögüz:

KİP 19: satıgsız erdniler tilegeli .. *taluy* ögüzde kirser

Türkiye Türkçesine Aktarım: " paha biçilmez değerli şeyleri aramak için deniz (veya) ırmağa girseler (ve)"

KİP 177: nomlayın kıt kılop ant antıkmış *taluy* ögüzde

Türkiye Türkçesine Aktarım: " anlatayım. (Canlı varlıklar için) rahmet dilemesi, (onları kurtaracağım diye) ant içmesi, denizlerden, ırmaklardan"

KİP 209: birür .. kıp türlüğ edgü kılınç kızgançı *taluy* ögüzde

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Türlü türlü iyi amelleri, sevapları denizlerden, ırmaklardan"

t.ünlüg:

KİP 204: titir ezrua ünlüg titir *taluy* ünlüg titir yitinçüde

Türkiye Türkçesine Aktarım: " *brahma* seslidir. Deniz seslidir. Dünyada"

► **YAĞMUR:** Yağmur.

y.(noş teg tatıǵlıǵ y. suvı):

KİP 202: noş teg tatıǵlıǵ *yağmur* suvın yaǵıtıp yalañguqlarınıñ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " siz noş gibi tatlı yağmur suyunu yaǵdırır, canlı varlıkların"

► **YİL:** Yel.

y.(kara y.):

KİP 20: taluy içinteki qara *yil* kelip kemisin toqıp yekler

Türkiye Türkçesine Aktarım: " denizde kara yel çıkıp gemilerini parçalayıp (onları insan yiyen) devlerin (skr. yakşa)"

ç) **Akrabalık Adları:**

► **BEG:** Bey.

b.+lerde:

KİP 26: qayu tınlıǵ *beglerde* ağır yazuqluǵ bolup utup

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Herhangi bir canlı varlık, beylere karşı suç işlese; (onu) tutup"

KİP 36: taqı yime kim qayu tınlıǵ *beglerde* ağır yazuqluǵun

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Ve yine herhangi bir canlı varlık beylere karşı ağır bir suç işlesin (veya)"

► **ƘANG:** Baba.

k.+inta takı yegrek:

KİP 186: tınığlar öginte *ƙanğinta* takı yegrek adasinta

Türkiye Türkçesine Aktarım: " canlılar anne ve babalarından daha iyi arasında"

► **ƘIZ:** Kız.

k.tile-:

KİP 77: birük *ƙız* tileser yime körkle *ƙız* kelürür.. ertüñgü öküş edgü ƙılınç ƙazğaç

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Fakat kız çocuğı dilese, yine güzel (bir) kız çocuğı (dünyaya) getirir. Çok dürüstlükle hayatını kazanır."

(k.+lar körkün):

KİP 140: *ƙızlar* körkün körü ƙurtulğü tınığlar erser ƙuanşı im pusar ol tınığlarƙa

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kızların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşı im pusar o canlı varlıklara,"

(kenç urı kenç k.+lar körki):

KİP 141: kenç urı kenç *ƙızlar* körkün körtgürü nomlayur ƙutğarur.

Türkiye Türkçesine Aktarım: " genç oğlan ve genç kızlar kılığına girerek görünür (dini) öğretir, kurtarır."

► **OGUL:** Oğul.

o. (urı o. tile-):

KİP 74: tınığ urı *ogul* tileser ƙuanşı im pusarƙa tapınu

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (bir) erkek çocuğu dilese, Kuanşı im pusar'a saygıyla tapınır,"

o. (urı o. kelür-):

KİP 76: köngülteki teg körkle kutluğ ülüglüg urı *oğul* kelürür...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gönlüne göre (söz anl.: gönlündeki gibi) güzel, mesut (söz anl.: kutlu, nasipli) (bir) erkek çocuğu (dünyaya) getirir."

► **ÖG:** Anne.

ö.+inte/ ö. kaŋg:

KİP 186: tınlıglar *ögingte* kaŋgınta taķı yegrek adasınta

Türkiye Türkçesine Aktarım: " canlılar anne ve babalarından daha iyi arasında"

► **URI:** Oğul.

u.(oğul):

KİP 74: tınlıg *urı* oğul tileser kuanşı im pusarka tapınu

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (bir) erkek çocuğu dilese, Kuanşı im pusar'a saygıyla tapınır,"

u. (urı oğul):

KİP 76: köngülteki teg körkle kutluğ ülüglüg *urı* oğul kelürür...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gönlüne göre (söz anl.: gönlündeki gibi) güzel, mesut (söz anl.: kutlu, nasipli) (bir) erkek çocuğu (dünyaya) getirir."

u.(keñç u.):

KİP 139: körkin körtgürü nomlayur utgarur.. birük keñç *urı* keñç

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Genç oğlan ve genç"

KİP 141: keñç *urı* keñç kızlar körkin körtgürü nomlayur utgarur..

Türkiye Türkçesine Aktarım: " genç oğlan ve genç kızlar kılığına girerek görünür (dini) öğretir, kurtarır."

d) Yemek Adları:

► ***İÇGÜ:*** İki.

i.+sin:

KİP 86: tapıgın uduğın egsütmeser aşın *ıçgüsin* tonın tonanğusın

Türkiye Türkçesine Aktarım: " saygı ve bağılılığını eksiltmese; yiyeceğini içeceğini, giyimini kuşamını,"

7.3. Maytrısimit

a) Uzun Adları:

► ***ADAK:*** Ayak.

a.:

M 5/ 4: **adaḫ** asra ḫılmak sav(lar)aḡ sözle-miṣinge

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ayak altına almak (gibi) sözler sarfettiğinden"

a.+1:

M 58/ 46: bekletip yiti yüligün **adaḫı** ol/-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: " bağlayıp keskin bir bıçak ile ayağı"

M 102/ 13: -lig erür. ..taḫıḡu **adaḫı** osuḡ-luḡ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dir. Tavuk ayağına benzer,"

a.+inta:

M 38/ 37: munung **adaḫınta** engitgeli

Türkiye Türkçesine Aktarım: " bunun ayaklarına kapanmaya (ve önünde)"

M 51/ 59: teg-dükte tengri tengrisi burḫan **adaḫın-ta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " yaklaşınca Tanrılar Tanrısı Burkan (tengri tengrisi burkan= skr.devati deva buddha) ayaklarına"

M 81/ 16: burḫan-ning çkr lakṣanın itilmiş **adaḫınta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " burkan'ın bir 'tekerlek' alameti ile süslü ayağının önünde"

M 89/ 32: maytrı burḫan **adaḫınta** yinçürü

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Maytrı Burkan'ın ayaklarına kapanarak"

M 90/ 25: tegip **adaḫın-** -ta yinçürü

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ayağına kapanarak"

a.+ingızka:

M 89/ 39: **adaķingızķa** börtürüp bu syaystriş

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ayağınıza dokunup bu Trāyāstrimşāh"

► **AĞIZ** (ağz): Ağız.

a.+ta:

M 27/ 1: –ser **ağızta**(a)...

Türkiye Türkçesine Aktarım: " -se ağızda"

a.+ın:

M 58/ 17: ķoz ķodup belgüsüz **ağzın** örtüdi/-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: " belirsiz (bir biçimde) ağzını örttü."

113

M 113/ 6: korkıtđalı üçün **ağzın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " korku vermek için ağzı ile (?)"

a.+ınta:

M33/ 19: bars **ağzınta** kençkiyesin suçulu

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kaplanın ağzından yavrucuğunu çekip"

a.+ımıztın:

M 66/ 14: bere uluğ tilimizni **ağzımıztın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " mil uzunluğundaki dilimizi ağzımızdan"

a.+larının:

M 113/ 25: **ağızlarının** ört yalın öner

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ağızlarından alev (çıkar)"

► **AYA:** Avuç, el içi.

a.+ların:

M 51/ 61: yılınç-ğa yumşak **ayaların** kavşurup

Türkiye Türkçesine Aktarım: " yumuşak ayalarını kavuştururlar ve"

M 64/ 10: yügerü körgeli **ayaların** kavşurup

Türkiye Türkçesine Aktarım: " şimdi görmek? Ayaların kavuşturup"

M 85/ 40: a/- .....-ğ korkup anıy/-...**ayaların**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " korkup (ayalarını)"

M 90/ 8: orunlarında turup **ayaların**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " yerlerinden kalktılar. Ayalarını"

a.+sın:

M 26/ 11: ... önüp **ayasın** kavşu-(-rup)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " çıkıp ellerini kavuşturup"

M 53/ 16: **aya-sın** kavşurup

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ayalarını kavuşturup"

M 90/ 26: yükünüp **ayasın** kavşurup

Türkiye Türkçesine Aktarım: " secdeye varıp ayalarını kavuşturur ve ağlayarak"

M 81/ 14: ötrü purunı arħant **ayasın** kavş-urup

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Bunun üzerine velī el ayalarını kavuşturup"

► **BAŞ:** Baş, kafa.

b.:

M 5/ 42: baş ağrağ iginte oz (ğurup)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " baş ağrısı hastalığından kurtarıp"

M 43/ 9: baş ağrığ iglering tıltağı **baş**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " baş ağrısı hastalıklarının sebebi baş ise"

M 67/ 18: ...-/ / **baş** b/-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: " baş"

b.+ka:

M 68/ 31: temirliğ çomakların **başka**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " demirli çomaklar ile başlarına"

b.+ın:

M 50/ 14: şanki çkr(v)rt ilig ған **başın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Dünya hükümdarı Şankha başta olmak üzere"

M 52/ 26: **başın** kamağ bursong kuvrağka

Türkiye Türkçesine Aktarım: " başta olmak üzere bütün cemmate (bursong kuvrag= skr. sangha)"

M 112/ 28: silik **başın** bursning

Türkiye Türkçesine Aktarım: " başta semaate"

b.+ınta:

M 35/ 10: erdnilig köligelik **başinta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " cevherli gölgeliğe başının üstünde"

b.+ıntakı:

M 103/ 34: **başıntakı** uyağur yultuzlar teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: " karşı [başındaki] batan yıldızlar gibi"

b.+ımıznı:

M 61/ 5: butumıznı **başımıznı** yüzümüzni

Türkiye Türkçesine Aktarım: " butumuza, başımıza, yüzümüze"

b.+ımızta:

M 62/ 42: kayusı **başımızta** didim pasak

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Bazılarımızın başında bir taç (didim pasak)"

b.+ları:

M 2/ 54: tengriler kirit atlıg dıdımlıg **başları**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " tanrılar Kirita denen taçlarla süslü başları"

b.+larınga:

M 5/ 17: -up **başlarınga** saçıp isig

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ilacı başlarına saçıp, sıcak"

b.+larınta:

M 112/ 34: yalın-lıg -sekler **başlarınta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " alevli başlarında"

b.+lar:

M 113/ 23: –lar tegreki **başlar** қа-

Türkiye Türkçesine Aktarım: " çevresindeki başlar"

b.+lıg:

M 113/ 22: toyın **başlıg** muntağ sav

Türkiye Türkçesine Aktarım: " rahip başlı bunun gibi"

b.+lar:

M113/ 21: şmnanç **başlıglar** ..... otruğı bit uluğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " rahibe başlılar ortasındaki (?) bir büyük"

b.+sız:

M 75/ 27: toğmiş erürler .. munta togup **başsız**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " doğmuştur. Burada doğup başsız"

M 78/ 58: körü-ngler bilgelerim **başsız** boyunsuz

Türkiye Türkçesine Aktarım: " hâkimlerim! Başsız, boyunsuz"

► **BOĞUZ:** Boğaz.

b.+ın:

M 2/ 8: yülügüsi öze **boğzın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " usturası ile boğazını"

b.+ıntın:

M 58/ 48: ...ölütçi çantal erdi.. **boğzın-tın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " cellât idi. Boğazından"

► **BOYUNSUZ**: Boyunsuz.

b.:

M 78/ 58: körü-ngler bilgelerim başsız **boyunsuz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " hâkimlerim! Başsız, boyunsuz"

► **BÖGRE**: Böbrek.

b.+lerin:

M 75/ 56: amtı bu kentü **bögrelerin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " şimdi bu kendi böbreklerine ağır"

► **BURUN**: Burun.

b.:

M 42/ 7: **burun** til et- (-üz) (köngül) (ol)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " burun (burun=skr. ghrana), dil (til=skr. jihvā), vücut (etüz= skr. kaya), gönül"

b.+1:

M 37/ 10: kün **burnı** toğa ketli.... ezrua

Türkiye Türkçesine Aktarım: " gün burnu doğup geldi. Ezrua"

b.+ıntan:

M 88/ 3: yaruḳ **burnıntın** kıızıl önglüg etüz–in

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ışık, burnundan kıızıl renkli, vücudundan"

► **BUT:** But.

b.+umuznı:

M 61/ 5: **butumuznı** başımıznı yüzümüzni

Türkiye Türkçesine Aktarım: " butumuza, başımıza, yüzümüze"

► **ELİG:** El.

e.+in:

M 5/ 39: ıduḳ **eligin** börte yarlıḳap

Türkiye Türkçesine Aktarım: " mukaddes [kutsal] eline haşmetle temas edip [dokunup]"

e.+in:

M 10/ 21: **elgin** yoḳaru (öntürüp)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ellerini yukarı kaldırıp"

M 106/ 21: ıduḳ **elgin** igig tutup yip

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kutlu elleri ile iḡi tutup haşmetle ip"

e.+inte:

M 93/ 2: **elginte** alıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: " eline alıp"

► **EMİĞ**: Meme.

e.+i:

M 33/ 21: kençkiyesin iki **emigi** ikin ara

Türkiye Türkçesine Aktarım: " yavrucuğunu bağına basıp sevse, bundan"

e.+imiz:

M 77/ 8: yapığımız **emigimiz** örtlög yalınlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (vücut) yapılarımız, memelerimiz alevli"

► **ENİNG**: Omuz.

e.+ümüzni:

M 61/ 4: karnımızni uçamızni **eningümüzni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " karnımıza, sırtımıza, omzumuz,"

► **ENGİN**: Omuz.

e.lerinte:

M 72/ 18: burnaç **enginlerinte** kötürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ibrikleri omuzlarına götürüp"

M 74/ 2: **enginlerinte** yüde **etüzleri** o/ - ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: " omuzlarına yükleyip vücutları üzerine"

M 75/ 33: kapların **enginlerinte** yüdüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: " omuzlarına yükleyip"

M 75/ 50: kentü uvut yirlerin **enginlerinte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendilerini avret yerlerinin omuzlarına"

M 75/ 57: yükçe **enginlerinte** yüde örtenü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir yük gibi omuzlarına yükleyip alev alev"

► **ERNGEK**: Parmak.

e.sukıgınça:

M 4/ 49: küç-inge **erngek** sukıgınça ödte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir parmak hareketi kadar"

► **ET**: Et.

e.:

M 12/ 41: yaşka tegi küç küsün **et**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaşına kadar güç, kuvvet, et"

M 78/ 19: **et** kötkiler osuğluğ etüzle-rimiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "et tepeleri vücutlarımız"

M 74/ 49: kim olarnang ara **et** yumğak

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ‘Bunların arasında et ve yumak"

M 74/ 52: yalınılığ etüzin **et** yumğak

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutları ile et ve yumak"

M 74/ 62: kurtulup amtı bu **et** yumgağ etüzlüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdi bu et ve yumak vücutlu (oldukları halde)"

M 85/ 1: osuğluğ uluğ **et** yumgağ belgölüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gibi büyük et ve yumak ortaya çıkar."

M 110/ 19: **et** kötkiler osuğluğ etüzle-rimiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "et tepeleri vücutlarımız"

e.+imiz:

M 61/ 7: tegi **etimiz** yinimiz yarılır

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kadar etimiz derimiz yarılır,"

e.+imizni:

M 62/ 12: kentü etüzümüzteki .. **etimizni** yinimizni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendi vücudumuzdaki etimiz, derimizi"

M 78/ 22: kelip buza butarlayu **etimizni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gelip tahrip ederek etimizi"

e.+imizke:

M 65/ 8: **etimizke** yinimizke tegürü töşentimiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etimize, tenimize temas ettirip kullandık."

e.+lerin:

M 71/ 3: –rinteki **etlerin** yi-....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etlerini yerler"

M 74/ 58: **etlerin** kanların yidiler ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etlerini, kanlarını yediler"

M 83/36: **etlerin** bıçarlar uşarlar // -...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etlerini) biçerler, ufalarlar"

e.+lig:

M 22/ 14: **etlig** terlig kanlıg etüzümin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etten, terden ve kandan ibaret olan vücudumu"

► **ETÜZ:** (skr. Kaya.) Vücut.

e.:

M 67/ 32: ...**etüz** az

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücut, hırs"

M 84/ 31: **etüz** iltinçiler .. kim yime edgü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vücudu beraberinde götürenler, iyi ve"

M 103/ 24: ....yirtinçü ertimligin **etüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dünyanın geçiciliğini, vücudun"

M 110/ 24: **etüz** iltinmek kergek ermez erdi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudu sevketmek (yani istenilen âlemde doğmak) mümkün olmaz."

e.+üg:

M 96/ 14: ... etüzüg altı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudu tıpkı"

e.+ni:

M 69/ 7: etüzni artadımız ağançu tağun

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vücudu (?) mahvettik. Yaltaklanıp riyakârane [ikiyüzlülükle]"

e.+ke:

M 39/ 11: tiyür(-ler) ... (e)tüzke olurup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "derler: ‘vücuda dayanarak"

e.+deki:

M 41/ 10: etüz-deki köngülteki tilteki ılınçlar

"vücuttaki, gönüldeki ve dildeki ameller;"

M 96/ 10: .....-ur etüzdeki küç küs-ün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücuttaki güç ve kuvvet"

e.+in(instr.):

M 3/ 41: (uru)ñça tutuzu op ajuntaı etüz-in

Türkiye Türkçesine Aktarım: "rehin olarak tevdi edip [bırakıp] bütün âlemlerdeki vücutlarımla"

M 5/ 60: op ajuntaı etüzin ayayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bütün âlemdeki vücutları ile hürmet ederek biz aciz kullar secde ederiz."

M 12/ 17: uluğ qarı bükülmiş **etüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "pek ihtiyar ve bükülmüş vücudu ile"

M 13/ 28: ögrünçü-lügin engite **etüzin** külçire

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iki büküm vücudu ile güler yüzle"

M 17/ 3: alku engite **etüzin** ayaların

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bütün eğilmiş vücutları ile ve ellerini"

M 19/ 17: burkan-tın boşuğ yarlıkap kerti igil **etüz-in**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan ile vedalaşıp [yapay] ve [adi] vücudu ile"

M 19/ 34: amtı **etüzin** tilin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdi vücut, dil ve"

M 39/ 5: tebrençsiz **etüzin** tütrüm tering

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sarsılmaz vücudu ile derin"

M 45/ 8: –dim ..bu oğ **etüzin** tengri yiringe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bizzat bu vücut ile tanrılar yerine (tengri yiri= skr. devaloka)"

M 73/ 12: örtlög yalınliğ **etüzin** ört-lüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Aevli vücutları ile aevli"

M 74/ 5: köyük **etüzin** örtenü köye kelir-ler "yanmış vücutları ile yanıp aevlenerek gelirler."

M 74/ 52: yalınliğ **etüzin** et yumğaq

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutları ile et ve yumak"

M 90/ 9: kavşurup engite **etüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kavuşturup eğilmiş vücutları ile"

M 109/ 37: **etüzin** tengri mengisin mengiledeçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudunda tanrılar sevincini idrak edecek."

e.+üm:

M 77/ 10: inçe tip tiyür erdimiz mening bu **etüz-üm**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şöyle der idik: ‘Benim bu vücudum yalnız senin için zuhur etmiştir.’ "

M 98/ 4: uluğ bedük **etüzüm** birle "büyük, yüksek bir vücudum ile"

e.+ümin:

M 3/ 40: inçe ötüg ötünü **etüzümin** "sükûnet dileyip [sessizlik isteyip] vücudumu"

M 12/ 52: maytrı körünü **etüzümin** ilgür-eyin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Maytrı şu şimdiki vücudumu"

M 16/ 1: ... törüde **etüzümin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "düzende vücudumu"

M 22/ 14: etlig terlig kanlığ **etüzümin**

etten, terden ve kandan ibaret olan vücudumu"

e.+ümteki:

M 12/ 48: **etüzümteki** küçümin sen

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudumdaki gücümü, kuvvetimi sen"

e.+i:

M 19/ 28: yig boltı kişi **etüzi** bulmuşingız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insan [vücutu] olarak doğmanızda"

M 19/ 57: kıtın bulzun közünür **etüzi**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "erişsin, hali hazırdaki vücutu"

M 71/ 8: **etüzi** örte- -nü yala uluğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutu alevler içinde olduğu halde yüksek"

e.+in:

M 1/ 8: alp bulğuluğ kişi **etüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bulunması güç insan vücuduna"

M 1/ 15: bulğuluğ kişi **etüzin** bulmuşım yoqsuz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insan vücuduna ulaşmış [bürünmüş] olmam boşuna"

M 2/ 5: **etüzin** ölüüp nırvanğa

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudunu öldürüp Nirvāna'ya"

M 2/ 11: ök **etüzin** küzedür atlığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " 'vücudunu koruyun' adlı"

M 1/ 20: ötrü tursar inçip **etüzin** küz-edmeser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sonra ortaya çıksa ve yahut vücudunu korumasa"

M 12/ 37: kentü egrilmiş bükülmüş **etüz(in)**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendisinin eğrilmiş, bükülmüş vücudu"

M 22/ 16: nomluğ **etüzin** igidtim bel(türttüm)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "din vücudumu yetiştirdim."

M 31/ 6 : kişi **etüzin** tengri mengisin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insan vücudunu ve tanrılar saadetini [mutluluğunu]"

M 60/ 5: üçün uluğ toyın **etüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için büyük bir rahip kılığına [vücuduna]"

M 60/ 13: .... **etüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudu ile"

M 71/ 42: tüşin amtı tamuluğ **etüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdi cehennemlik vücudunu"

M 85/ 27: közi körmedin yalanguğ **etüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gözü görmeden, hayvanlar âlemini"

M 103/ 6: öngre-rek yalanguğ **etüzin** ıdalap

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âlemini [vücudunu] bırakıp,"

M 106/ 20: turğurur-lar künçuyar **etüzin** belgürtip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Kraliçe vücudunu zuhur ettirip [gösterip],"

M 111/ 32: anın tamuluğ **etüzin** mini birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu yüzden cehennemlik vücutlarını benimle birlikte"

e.+inte:

M 54/ 23: altun yalanguk **etüzinte** ulatı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aşağıda insan vücudunda vb."

M 61/ 12: kişi **etüzinte** erken amranmak

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âleminde iken şehvet"

M 63/ 17: yalanguk **etüzinte** toğarlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve insanlar âleminde doğarlar."

M 70/ 16: kim öngre kişi **etüzinte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vaktiyle insanlar [vücudunda] âleminde"

M 70/ 27: kim ilkide kişi **etüzinte** erken

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaktiyle insanlar [vücudundaki] âleminde iken"

M 82/ 4: tınlıg kişi **etüzinte** erken yok

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âleminde iken boşuna"

M 110/ 26: biz ilkide kişi **etüzinte** erken

Türkiye Türkçesine Aktarım: "biz vaktiyle insanlar âleminde[vücunda] (iken)"

e.+inteki:

M 13/ 25: alqu **etüzinteki** tü tüpleri barça

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bütün vücudundaki kılların uçları hep"

M 85/ 30: .....**etüzinteki** /-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudundaki"

e.+intin:

M 88/ 3: yarıq burnıntın kızıl önglög **etüz-in**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışık, burnundan kızıl renkli, vücudundan"

e.+ümüz:

M 1/ 13: ertimlig **etüzümüz** ertip barsar alqu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu fani vücudumuz göçüp gidince ve bütün"

M 62/ 23: ...-/ tolp **etüzümüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bütün vücudumuz"

M 73/ 53: turqa-ru otın yalar biz .. **etüzümüz** ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ateşte yanarız. Vücutlarımız"

M 77/ 7: **etüzümüz** iter ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudumuzu süsler"

M 78/ 38: ulug bedük **etümüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "büyük ve yüksek vücutlarımız vardır."

M 78/ 59: kögüzte yüzlüg mengizlig **etüzümüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüste yüzümüz vardır; bu kılıktayız [vücuttayız]."

M 78/ 61: yalın içinte örtenür biz . . **etüzümüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve alev içinde yanarız. Vücudumuz"

e.+lerimiz:

M 78/ 19: et kötkiler osuğluğ **etüzle-rimiz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "et tepeleri vücutlarımız"

e.+ümüzni:

M 61/ 3: sukin öz ilgin öz **etüzümüz-ni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir fırça ve kendi elimiz ile kendi vücudumuza,"

M 107/ 15: boylar kel- tolþ **etüzümüzni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlar (?) (gelip) bütün vücudumuzu"

e.+ümüzteki:

M 62/ 12: kentü **etüzümüzteki** .. etimizni yinimizni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendi vücudumuzdaki etimiz, derimizi"

e.+üngüzlerni:

M 73/ 16: erdi.. öz **etüzüngüzlerni** bizni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "idiniz! Kendi vücutlarınızı ve bizi"

e.+üngüzlerke:

M 19/ 40: (anın) sizler barınglar öz **etüz-üng**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu yüzden siz gidin! Kendi vücutlarınıza"

M 51/ 41: siz-ler yime **etüz- -üngüzlerke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sizler de kendiniz [vücutlarımız] için"

e.+ler:

M 76/ 19: ... umadık için ol tamuluğ **etüzler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olamadıkları için o cehennemlik vücutlar"

M 107/ 3: tamturdu-müz ... çşaputluğ **etüzler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Dini ahlak kurallarına riayet eden [uyan] kimselerin"

e.+leri:

M 1/ 67: üçinte közünür **etüzleri** adasız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sayesinde halen sağ olan vücutları tehlikesiz"

M 63/ 47: ... kiçig tamuluğ **etüzlerin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "küçük cehennemlik vücutları"

M 70/ 11: osuğluğ **etüzleri** amarıl(arı)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gibi vücutları (ile); bazıları"

M 74/ 2 :enginlerinte yüde **etüzleri** o/ - ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "omuzlarına yükleyip vücutları üzerine"

M 75/ 36: **etüzleri** öze yağar erser olar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutları üzerine yağanlar ise, bunlardan"

M 82/ 45: adın bağlarığ **etüzleri**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "başka bağları, vücutları"

M 82/ 39: –ler anta **etüz-** -leri ....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Orada vücutları"

M 84/ 10: yalınlig bı bıçgu **etüzleri** öze

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bıçaklar vücutları üzerine"

M 112/ 43: uşup yiyü **etüzleri** öze örtlüğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerken (?) vücutları üzerine alevli"

e.+lerin:

M 5/ 10: yiti öngi **etüzlerin** bıçıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlarını yedi parçaya ayırıp"

M 19/ 6: kentü **etüzler-in** or-tutuzurlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendi vücutlarını teslim ederler."

M 72/ 21: –ler erdi olar amtı kentü **etüzlerin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdi kendi vücutlarını"

M 82/ 35: **etüzlerin** bıçar uşarlar . . antran

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlarını biçer ve ufalarlar. Buradan"

M 84/ 14: ururlar .. tolp **etüzlerin** ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vururlar. Bütün vücutları ile"

M 84/ 54: **etüzlerin** ütüleyürler .. ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlarını ütülerler. Bu"

M 112/ 42: kılınçın öz **etüzlerin** bıçıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kılıç ile kendi vücutlarını bıçıp"

e.+lüg :

M 26/ 24: ... için **etüzlüg**...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için vücutlu"

M 50/ 9: .... Çikin **etüzlüg** ulug

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ibrişim [ipek] vücutlu, büyük"

M 67/ 6: **etüzlüg** vijir tumsuqluqlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlular, elmas gagalılar"

M 68/ 6: **etüzlüg** ulhyu sıktayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlular ağlayıp inleyerek"

M 73/ 34: etüzlüg erür .. tolp etüzümüztin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutludur (yani: çaldıkları eşya kılığında) bütün vücudumuz"

M 73/ 49: kayusı qalınlıq **etüzlüg** kayusı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kimi asma vücutlu kimi"

M 73/ 51: etüzlüg kayusı ataz **etüzlüg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlu kimi sulama kanalı vücutludur"

M 75/ 10: ört-lüg torların yörgeñmiş **etüzlüg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağlarla çevrilmiş (herhangi bir) vücutları (olduğu halde)"

M 85/ 10: ...-ğliğ uluğ bedük **etüzlüg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "büyük ve yüksek vücutlu"

e.+lügler:

M 68/ 16: yalının yörgeñmiş **etüzlügler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevlerle çevrilmiş vücutları vardır."

M 105/ 1: **etüzlügler** amarıları ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlular. Bazıları"

M 105/ 3 etüzlügler amarıları artçu bibat ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudu vardır. Bazıları (artçu?) (bibat)"

M 105/ 4 –um terlik etüzlügler amarıları

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (terlik?) vücutludurlar. Bazıları"

M 105/ 5 ok osuğluğ **etüzlüğler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ok gibi vücuda sahiptirler"

e.+lerig:

M 74/ 53: **etüzlüğlerig** soğa talmayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutları döverek parçalayarak"

► **İL:** El.

i.:

M 105/ 25: **ilig** öze yirig börte yarlıkar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eli ile yere (haşmetle) temas eder."

i.+igin:

M 21/ 20: iki **ilgin** kavışurup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iki elini kavuşturup"

M 39/ 9: ...**iligin** kavışurup bodi(-sbđa)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (ellerini) kavuşturup bodhisattva'ya"

M 61/3: sukin öz **ilgin** öz etüzümüz-ni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir fırça ve kendi elimiz ile kendi vücudumuza,"

i.+iglerinte:

M 81/ 58: baltu çomak **iliglerinte** belgüluğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "balta, çomak ellerinde ortaya çıkarlar"

i.+imizte:

M 107/ 11: ....-/ **iligimizte** belgürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ellerimizde zuhur edip [görünüp]"

► **KAN:** Kan.

k.:

M 61/ 9: etüzümüzün **kan** yiring

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudumuzdan kan, irin"

M 12/ 42: **kan** üstelü ökliyü turdı ... yitmişte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kan, hep artıp çoğalıp durdu. Yetmişinden"

k.+ımıznı:

M 62/ 14: suvsasar biz kentü **kanımıznı** içer biz ..bu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendi kanımızı içeriz. Bu"

k.+lar:

M 101/ 27: **kanlar** irmen

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kanlar irmen"

k.+ların:

M 33/ 54: tınığların isig **kanların**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıkların sıcak kanlarını"

M 74/ 58: etlerin **kanların** yidiler ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etlerini, kanlarını yediler"

k.+lıg:

M 22/ 14: etlig terlig **kanlıg** etüzümün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etten, terden ve kandan ibaret olan vücudumu"

M 33/ 20: alsar balıg başlıg **kanlıg** yinlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alsa; yaralı, sütü başı kan içinde olan"

► **ƘARIN:** Karın, ana rahmi.

k.:

M 59/ 29: evir-ser köngül **Ƙarın** artamağ bolur... kim

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ‘ kalbi ve karnı mahvetmek’ olur."

k.+ınta:

M 26/ 14: **Ƙarınnta** ajun

Türkiye Türkçesine Aktarım: "karnında, dünya"

M 85/ 24: ög **Ƙarınnta** toğa teglük toğar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ana karnından kar olarak doğarlar,"

M 89/ 25: Ƙatun **Ƙarınnta** on ay

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Kraliçe [hatun] karnında on ay"

M 90/ 13: oğul-luğerdnig on ay tüni **Ƙarınnta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cevherini on ayın gecesi karnınızda"

k.+nımızni:

M 61/ 4: **Ƙarınımızni** uçamızni eningümüzni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "karnımıza, sırtımıza, omzumuzda,"

k.+lıg:

M 33/ 51: ödürdüm .. alķunung **karınlıg** kovuķ-larında

Türkiye Türkçesine Aktarım: "öldürdüm. Hepsini karın boşluklarında (yani: ana rahmi)"

► **KAŞ:** Kaş.

k.+ın:

M 13/ 5: kutgurunur **kaşın** tengridem urungu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "saadetler [mutluluklar] bahşeden [veren] kaşları ile ilahi kumandana"

► **KIRTİŞ:** Yüz, çehre.

k.+ları:

M 63/ 39: kümüşlög **kırtışları** bolur..

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (gümüşe benzer) güzel çehreleri [yüzleri] olur."

► **KOL:** Kol.

k.+ın:

M 33/ 11: –kançuçı bi(l)iglig **kolın** koyumta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şefkatli bir yol ile daima koynuma"

k.+umuznı:

M 78/ 63: bı bıçğıu yağan **qolumuznı** örü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bıçkı ve bıçaklar yağar. Kollarımız yukarı"

k.+lar:

M 67/ 17: **qolların**-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kollarını"

k.+ların:

M 65/ 2: ol tamuluğlar ikile **qolların** örü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu cehennemlikler her iki kollarını yukarı"

M 68/ 36: amarı-ları **qolların** ...- // izle-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bazıları kollarını"

M 72/ 14: temirliq tilgenler **qolların**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demir tekerlekler, kollarını"

M 75/ 30: **qolların** örü kötürüp ulıyu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kollarını yukarı kaldırıp inleyerek,"

M 75/ 20: **qolların** örü kötürüp örtenür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kollarını yukarı kaldırıp yananlara"

► **KÖGÜZ**: Göğüs, kalp; düşünce.

k.:

M 4/ 13: köngül **kögüz** töz yıldıq kılınç erig-lerin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gönlünü kalbini [göğsünü] kökünü esasını tavır ve hareketlerini"

k.+inte:

M 4/ 17: munung köngülinte **kögüzinte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bunun [gönlünde] kalbinde [göğsünde]"

k.+üg:

M 69/ 38: bilge kişi köngülüğ **kögüzüğ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hâkim bir kimse, gönlünü [göğsünü, kalbini]"

k.+te:

M 78/ 59: kögüzte yüzlüg mengizlig etüzümüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüste yüzümüz vardır; bu kılıktayız [vücuttayız]."

k.+i:

M 59/ 26: ulatı köngülü **kögüzi** artamış kakaksi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Ve gönlü, kalbi mahvolmuş (=kakaksi)"

k.+leri:

M 76/ 18: köngülleri **kögüzleri**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gönülleri, göğüsleri"

k.+lerinte:

M 75/ 19: kögüzlerinte yüzlüg mengizlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüslerinde yüzleri olduğu halde"

M 75/ 28: **kögüzlerinte** yüzlüg mengizlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüslerinde yüzleri"

► **KÖZ**: Göz.

k.+ünü:

M 1/ 40: **közünü** turur kut tengrisi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "halen yaşayan [gören] saadet ilahesi [mutluluk tanrısı]"

M 42/ 6: bular er-ür ... inçe ıaltı **köz** kulgak

Türkiye Türkçesine Aktarım: " şunlardır: göz (köz= skr. caksus) kulak (kulgak= skr. şrotra),"

k.+i:

M 85/ 27: **közi** körmedin yalanguı etüzin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gözü görmeden, hayvanlar âlemini"

k.+in:

M 1/ 58: aşıł-maıı bolzun tengridem **közin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "artsın. İlahi gözlerini"

M 18/ 52: tengri titrü **közin** tözün maytrı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "keskin bakışları ile asil Maytrı"

k.+ümüzni:

M 110/ 18: **közümüzni** oyup yiyür biz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile gözümüz oyup yeriz."

k.+leri:

M 113/ 12: -ları **közleri** körmez

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gözleri görmez"

M 113/ 24: -usurlar ...**közleri** to-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gözleri"

k.+süz:

M 13/ 2: azlanmağın başsız **közsüz** ezük

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cimrileşmek dolayısıyla başsız, gözsüz yalan"

► **ḲULĠĀḲ**: Kulak.

k.:

M 42/ 6: bular er-ür ... inçe ƣaltı köz **kulgak**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şunlardır: göz (köz= skr. caksus) kulak (kulgak= skr. şrotra),"

k.+ra:

M 68/ 24: ikinti-şke...--// **Ḳulġakra**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kulaklarına doğru"

M 68/ 29: bir ikintişke **Ḳulġakra**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (ile) biri diğerine, kulağına doğru"

► **MENGİZ:** Çehre.

m.+in:

M 61/ 26: öngi öngi **mengzin** tegşürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çeşit çeşit yüz değiştirerek"

m.lig:

M 67/ 16: **mengizlig** /-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yüzlü"

M 68/ 8: **mengizlig** tamuluğlar kelir-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yüzleri ile cehennemlikler gelirler"

M 75/ 19: kögüzlerinte yüzlüg **mengizlig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüslerinde yüzleri olduğu halde"

M 75/ 28: kögüzlerinte yüzlüg **mengizlig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüslerinde yüzleri"

M 78/ 59: kögüzte yüzlüg **mengizlig** etüzümüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüste yüzümüz vardır; bu kılıktayız [vücuttayız]."

► **SAÇ:** Saç.

s.+ıntın:

M 88/ 4: altın önglüg **şaçıntın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "altın renkli saçından"

s.+ımızta:

M 77/ 6: tülerimiz kentü **saçımızta** batılıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tüyelerimizin, saçlarımızın içine gömülüp"

s.+larinta:

M 74/ 7: kentü **saçlar-** -**mta** kömü-lüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendi saçları arasına gömülüp"

► **SÜNGÜK:** Kemik.

s.:

M 74/ 4: kelirler .. amarıları kuruğ **süngük**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gelirler. Bazıları ise kuru kemik ve"

M 75/ 59: **süngük** küvre etüzlüg otda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kemik ve çürümüş vücutları olduğu halde ateşte"

s.+ümüzke:

M 61/ 6: bitiyür biz .. ol emgekke **süngü-kümüzke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yazarız. Bu ızdıraptan, kemiğimize"

► **TIRNGAK:** Tırnak.

t.+ın:

M 62/ 11: tırngaklarımız erür .. ol antağ **tırngakın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tırnaklarımız olur. Bu cinsten tırnaklarımızla"

t.+ların:

M 110/ 17: toğup temir -lig **tırngak-ların**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "doğup demirden tırnaklarımız"

t.+larımız:

M 62/ 11: **tırngaklarımız** erür .. ol antağ tırngakın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tırnaklarımız olur. Bu cinsten tırnaklarımızla"

► **TİL:** Dil, lisan.

t.:

M 42/ 7: burun **til** et- (-üz) (köngül) (ol)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "burun (burun=skr. ghrana), dil (til=skr. jihvā), vücut (etüz= skr. kaya), gönül"

t.+in:

M 19/ 34: amtı etüzin **tilin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdi vücut, dil ve"

t.+teki:

M 41/ 10: etüz-deki köngülteki **tilteki** kılınçlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücuttaki, gönüldeki ve dildeki ameller;"

t.+intin:

M 88/ 1: -ler **tilinten** yüpün önglög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dilinden koyu kırmızı (? veya 'menekşe tengi'"renkli"

t.+imizni:

M 66/ 14: bere uluğ **tilimizni** ağzımıztın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mil uzunluğundaki dilimizi ağzımızdan"

M 66/ 16: ört-lüg yalınlığ sapanın **tilimizni** sapan-layurlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevli ve kızgın saban ile dilimizi saban olarak kullanırlar"

M 110/ 19: öz etimizni iskep üzüp **tilimiz-ni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Kendi etimizi kesip parçalayıp dilimizi"

t.+leringizlerni:

M 66/ 11: amtı **tilleringizlerni** önütürüng-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdi dillerinizi dışarı çıkarın!"

► *TİŞ*. Diş.

t.+intin:

M 88/ 2: yaruğ **tişintin** yörüng önglög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışık dışından beyaz renkli"

M 88/ 5: **tişintin** öküş önglög yaruğlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dışından birçok renkli ışıklar"

► **TUMŞUK:** Gaga.

t.+ın:

M 85/ 4: butarlayu **tumşukın** ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yırtarak gagaları ile"

t.+luğ:

M 78/ 20: erür .. vijir **tumşukluğ** karga

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vardır. Elmas gagalı karga,"

M 107/ 14: kir // .. **tumşukluğ** tarmağ-lağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gagalı, pençeli"

t.+luğlar:

M 67/ 6: etüzlüg vijir **tumşukluğlar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlular, elmas gagalılar"

M 74/ 50: etüzlügler .. temir **tumşukluğlar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlular, demir gagalılar,"

► **TÜ:** Tüy, kıl.

t.:

M 13/ 25: alqu etüzinteki **tü** tüpleri barça

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bütün vücudundaki kılların uçları hep"

M 33/ 4: (tü)men **tü** töpüm sayu taluy

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (tel) saçımın her birinin ucundan nehirler [denizler]"

M 33/ 30: **tü** tüpintin yaruğ yaltrık (öner)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "saçının dibinden bir parıltı (çıkır)."

M 38/ 16: (bolmaz) bir **tü** evinin kök

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [olmaz] bir parça saç"

t.+lerimiz:

M 77/ 6: **tülerimiz** kentü saçımızta batılıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tüylerimizin, saçlarımızın içine gömülüp"

► **UÇA**: Sırt.

u.+mızını:

M 61/ 4: karnımızını **uçamızını** eningümüzni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "karnımıza, sırtımıza, omzumuza,"

► **YİN**: Deri.

y.+imiz:

M 61/ 7: tegi etimiz **yinimiz** yarılır

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kadar etimiz derimiz yarılır,"

y.+imizni:

M 62/ 12: kentü etüzümüzteki .. etimizni **yinimizni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kendi vücudumuzdaki etimiz, derimizi"

M 78/ 23: **yinimizni** üzüp iskep tançu tançu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "derimizi parçalayıp parça parça"

y.+imizke:

M 65/ 8: etimizke **yinimizke** tegürü töşentimiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etimize, tenimize temas ettirip kullandık."

► **YİRİNG:** İrin.

y.:

M 61/ 9: etüzümüzün kan **yiring**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudumuzdan kan, irin"

► **YÜREK:** Yürek.

y.:

M 81/ 1: erki kim muntağ **yürek** yarılınçığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "acaba bunun gibi yürek parçalayıcı"

► **YÜZ:** Çehre, yüz.

y.+ümüzni:

M 61/ 5: butumızni başımızni **yüzümüzni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "butumuza, başımıza, yüzümüze"

y.+in:

M 9/ 2: erki ögire sevinü küler **yüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "acaba sevinçle güler yüzle"

M 38/ 9: ....-ur siz.. ötrü külçire **yüz-in**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "-siziniz. Sonra güler yüzle"

M 10/ 25: işidip emgeklig **yüzin** iye

Türkiye Türkçesine Aktarım: "işitince ızdıraplı bir yüzle, korka korka"

M 10/ 40: birü uğay men burkıraq **yüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (nereden bulup) verebileyim!' Asık bir yüzle"

M 13/ 4: işidip badarı braman küler **yüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "işitince Badhari brahman güler yüzle"

M 13/ 27: yaruq **yüzin** angsız ögrünçü-lügin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "parlak yüzle fevkalade bir sevinçle,"

M 13/ 29: kül-çire **yüzin** tengri tapa körü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "güler yüzle tanrıya doğru bakarak"

M 15/ 14: ötrü külçi- -re **yüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sonra gülümseyen yüzü ile"

M 70/ 47: kıtın yakın teggeli **yüzin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asaletine yaklaşabilelim ve yüzünü"

y.lüg:

M 75/ 19: kögüzlerinte **yüzlüg** mengizlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüslerinde yüzleri olduğu halde"

M 75/ 28: kögüzlerinte **yüzlüg** mengizlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüslerinde yüzleri"

M 78/ 59: kögüzte **yüzlüg** mengizlig etüzümüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göğüste yüzümüz vardır; bu kılıktayız [vücuttayız]."

b) Hayvan Adları:

► **ADĞIRAĞ:** Dağ keçisi tekesi; geyik.

a.:

M 75/ 13: imğa teke **adğırağ** suçağ başlığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağ keçisi, teke, erkek geyik, beyaz geyik başlı,"

► **ADĞAR:** Aygır.

a.:

M 12/ 1: **adğar** atların yarağlağ körtle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aygır atlarının koşulduğu güzel"

► **AT:** At.

a.:

M 34/ 6: bodisvt- -nang **at**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bodhisattvanın atı"

a.+m:

M 69/ 14: erin **atın** oğlatdımız .. sengrem

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adamlarını ve atlarını taksim ettik [paylaştırdık]."

a.+lar:

M 36/ 20: (tümen) (dört) ming **atlar** .. sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "84 000 at"

M 110/ 2: **atlar** yangalar - -iğ turgurdaçı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "atlar ve filleri ehlileştircek ve"

M 112/ 40: temirliğ **atlar** öze atlanmış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demirden atlar üzerine binmiş"

a.+ların:

M 12/ 1: adğar **atların** yaratağlağ körtle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aygır atlarının koşulduğu güzel"

M 35/ 6: açani at- - **ların** yarat-mış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cins (açani<skr. ajaneya) atların koşulduğu"

► **BALIĞ:** Balık.

b.:

M 78/ 32: **balık** başlığ kıltımız. ol tıltağın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "av hayvanlarını [balık başlı] vurup yaraladık. Bu sebepten"

► **BARS**: Pars, kaplan.

b.:

M 33/ 17: oğulkiyasın kadar **bars** tutmuş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğulcuğunu yırtıcı bir kaplan yakalamış"

M 33/ 19: **bars** ağızında kençkiyesin suçulu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kaplanın ağızından yavrucuğunu çekip"

b.+larıg:

M 33/ 25: yeklerig **barslarıg** buu altızmış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şeytanları, kaplanları (cesaretini yitirmiş)"

► **BOĞA**: Boğa.

b.:

M 12/ 3: boğalar kuduz öküzler tadun turpı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "boğalar, yabani öküzler, bir yaşında, iki yaşında danalar,"

► **BUZAĞU**: Buzağı.

b.+lar:

M 12/ 4: **buzagular** irk erkeç teke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "buzagılar, koyunlar, tekeler"

► **ÇİMELİ:** Karınca.

ç.:

M 59/ 24: bar antağ tınlıg kiçigkiye **çimeli**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vardır, bunun gibi bir yaratık, küçücük bir karınca"

► **ERKEÇ:** Genç teke.

e.:

M 12/ 4: buzağular irk **erkeç** teke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "buzağular, koyunlar, tekeler"

► **İMĞA:** Dağ keçisi.

ı.:

M 75/ 13: **ımğa** teke adğırağ sukağ başlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağ keçisi, teke, erkek geyik, beyaz geyik başlı"

► **İNGEK:** İnek.

i.:

M 12/ 2: kağlılar uluğ bedük ud **ingek**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "arabalar; büyük, iri sığırlar, inekler"

i.+ler:

M 36/ 21: (tümen) (tört) ming **ingekler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "84 000 inek"

► **İRİK**: Koyun.

i.:

M 12/ 4: buzağular **irk** erkek teke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "buzağular, koyunlar, tekeler"

► **İRPIÇ**: Vaşak.

i.:

M 112/ 7: –lar **irpiç** manu sığun muyğak

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaşak, yabani hayvanlar, erkek ve dişi geyikler"

► **KALVINK** <skr. Kalavinka, güzel sesli bir kuş.

k.:

M 32 / 14: kekük kıdığuluğ **kalvink** uyu kuş-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Guguk kuşu –Kalavinka-, kuşlar, seslerini iştirirler.
Şehirlerin"

► **KARAKUŞ**: Karkuş.

k.:

M 78/ 21: kuzgun **karakuş** teglükenler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kuzgun, karkuş va akbabalar"

► **ƘARĜA**: Karga.

k.:

M 78/ 20: erür .. vijir tumşukluĝ **Ƙarĝa**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vardır. Elmas gagalı karga,"

k.+lar:

M 74/ 51: **Ƙarĝalar** Ƙuzĝunlar örtlüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kargalar, kuzgunlar alevli"

► **ƘEKÜK**: Guguk kuşu.

k.:

M 32/ 14: **Ƙekük** Ƙıdıĝuluĝ kalvink uyu Ƙuş-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Guguk kuşu –Kalavinka-, kuşlar, seslerini işitirler.
Şehirlerin"

► **ƘEYİK**: Geyik.

k.:

M 67/ 12: adruk Ƙuş **Ƙeyik** başlıĝ .. tamu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ayrı kuş, geyik başlı, cehennem"

k.+ler:

M 85/ 3: singardın-Ƙı Ƙuşlar **Ƙeyikleri** buzu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "taftan kuşlar, geyikler (parçalayarak)"

k.+lerig:

M 75/ 6: tümen **keyik-** -lerig ölürdi-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: " sayısız geyikleri öldürmüşler idi"

M 78/ 29: **keyikçiler** erdimiz öküş **keyik-lerig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "avcı idik. Birçok geyik"

M 78/ 31: kıltımız sansız tümen **keyiklerig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " öldürdük. Sayısız av hayvanlarını"

► **KOÇ**: Koç.

k.:

M 82/ 41: basa // - ... -lar teke **koç**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sonra teke, koç"

► **KONGUZ**: Kurt.

k.+ug:

M 58/ 3: kurt **konguzuğ** ölüüp tengri burkanığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kurtları öldürüp Tanrı Burkan'ın geçtiği yollara"

► **KOYUN, KOYN**: Koyun.

k.:

M 74/ 55: ajun-ta **koyun** ölürgüçi etçiler erdi

Türkiye Türkçesine Aktarım: " âlemde koyun öldüren kasap idiler."

M 78/ 56: yarlıkançsız köngülin erüş öküş **köyun**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Merhametsiz bir kalple (yani: hiç acımadan) birçok koyun ve"

M 78/ 12: tengrim .. biz ilkide amarı **köyun**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrım! Bazılarımız vaktiyle koyun"

► **KÖGÜRÇÜN:** Güvercin.

k.:

M 5/ 26: kögürçün mungka tarçça

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir güvercin yorgun ve bitkin"

► **ḲURT:** Kurt (böcek).

k.:

M 58/ 3: Ḳurt Ḳonguzuğ ölürüp tengri burçanığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kurtları öldürüp Tanrı Burkan'ın geçtiği yollara"

M 74/ 8: içtin singar **Ḳurt**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "içlerinde kurtlar"

► **ĶUŞ**: Kuş.

k.:

M 55/ 19: –ligteki teg **ķuş** ķuzġun(n-)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (bahçeler)deki gibi kuş ve kuzgunların"

M 67/ 12: adruk **ķuş** keyik başlıġ .. tamu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ayrı kuş, geyik başlı, cehennem"

k.+ka:

M 5/ 25: ara bir ķuşlaġu **ķuşka** ķovıt-mış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "arada bir yırtıcı kuş tarafından takip edilen"

k.+lar:

M 32/ 14: kekük kıdıġuluġ kalvink uyu **ķuş-lar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Guguk kuşu –Kalavinka-, kuşlar, seslerini işitirler. Şehirlerin"

M 85/ 3: sınıġardın-ķı **ķuşlar** keyikleri buzu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "taftan kuşlar, geyikler (parçalayarak)"

► **ĶUZġUN**: Kuzgun.

k.:

M 78/ 21: **ķuzġun** ķarakuş teglükenler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kuzgun, karakuş va akbabalar"

k.+lar:

M 67/ 8: **ķuzġunlar** oķsuz teġinķsiz...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kuzgunlar (gelişigüzel)"

M 74/ 51: kargalar **ķuzgunlar** örtlüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kargalar, kuzgunlar alevli"

k.+larning:

M 55/ 19: –ligteki teg kuş **ķuzgun(n-)**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (bahçeler)deki gibi kuş ve kuzgunların"

► **ĶUZI** Kuzu.

k.+g:

M 74/ 57: **ķuzıg** isig özlerinte adır-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kuzunun canına kıydılar,"

► **LU** Çin. lung, ejderha.

l:

M 53/ 6: mayrı burķan-nıng **lu** or-dusinga

Türkiye Türkçesine Aktarım: "burkanın ejderler sarayına"

M 53/ 12: çalaprbasi **lu** ķanı tengri tengrisi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Jalaprabhāsa adlı ejderler hükümdarı, Tanrılar Tanrısı"

M 54/ 8: ötrü tūkel bilge mayrı burķan **lu**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Sonra mükemmel hikmetli (bilge=skr. prajna) Mayrı burkan, ejder"

l.+lar:

M 40/ 04: tengriler **lular** eren işiler ayap

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar, ejderler, erkekler, kadınlar hürmet edip"

M 53/ 5: **lular** kanı tü- -kel bilge maytrı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ejderler hükümdar (lular kanı=skr. naga-raja) mükemmel hikmetli (bilge=skr. prajna) Maytrı"

► **MANU:** Yabani bir hayvan.

m.:

M 102/ 7: -lar irpiç **manu** sığun **muygak**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaşak, yabani hayvanlar, erkek ve dişi geyikler"

► **MİNGÜ:** Binek hayvanı.

m.:

M 35/ 12: **mingü** kölüngüke minmiş yinçke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "binek hayvanları ve nakil vasıtalarına binmiş zarif"

M 51/ 54: tegirler .. kentü kentü .. **mingü** kölüngü-tin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ulaşırılar. Herkes kendisinin binek hayvanından, (veya) nakil vasıtasından"

m.+lerke:

M 51/ 50: karşıdın inip yavaş **mingülerke** minip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "saraydan iner, yavaş hayvanlara binip"

► **MUYĞAK:** Dişi geyik.

m.:

M 75/ 12: munta toğup sığun **muyğak** başlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burada doğduktan sonra geyik başlı"

M 102/7: –lar irpiç manu sığun **muyğak**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaşak, yabancı hayvanlar, erkek ve dişi geyikler"

► **NAGA**< skr. Naga, ejderha, yılan hükümdarı.

n.:

M 16/ 32: –kı nant nantapala **naga**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Nanda, Nandapala, Naga..."

► **OĞLAK:** Oğlak.

o.:

M 12/ 5: **oğlak** tült orun eşük

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğlaklar; sedir, örtü"

► **ÖKÜZ:** Öküz.

ö.+ler:

M 102/ 3: boğalar kuduz **öküzler** tadun turpı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "boğalar, yabancı öküzler, bir yaşında, iki yaşında danalar,"

► **SİĞUN:** Erkek geyik.

s.:

M 75/ 12: munta toğup **sığun** muyğak başlığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burada doğduktan sonra geyik başlı"

M 78/ 40: başlığ **sığun** başlığ tamu-luğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "başlı, geyik başlı cehennemlik"

M 102/ 7: –lar irpiç manu **sığun** muyğak

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaşak, yabancı hayvanlar, erkek ve dişi geyikler"

► **TADUN:** Dana.

t.:

M 12/ 3: boğalar kuduz öküzler **tadun** turpı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "boğalar, yabancı öküzler, bir yaşında, iki yaşında danalar,"

► **TAĞIGU**: Tavuk.

t.:

M 102/ 13: –lig erür. ..**tağıgu** adakı osuğ-luğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dir. Tavuk ayağına benzer,"

► **TARMAK**: Pençe.

t.+ın:

M 85/ 5: **tarmakın** tarmayu tan(çkıluy)urlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " pençeleri ile parçalayıp didiklerler."

t.lağ:

M 107/ 14: kir // .. tumşukluğ **tarmak-lağ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gagalı, pençeli"

► **TEGLÜKEN**: Akbaba.

t.+ler:

M 78/ 21: kuzgun karakuş **teglükenler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kuzgun, karakuş va akbabalar"

► **TEKE**: Teke.

t.:

M 12/ 4: buzağular irk erkek **teke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "buzağılar, koyunlar, tekeler"

M 75/ 13: imğa **teke** adğırağ sukağ başlığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağ keçisi, teke, erkek geyik, beyaz geyik başlı,"

M 82/ 41: basa // - ... -lar **teke** koç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sonra teke, koç"

► **TONGUZ:** Domuz.

t.:

M 78/ 39: erür .. yine yime **tonguz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve yine domuz"

► **TORPI:** Dana.

t.:

M 12/ 3: boğalar kuduz öküzler tadun **turpı**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "boğalar, yabani öküzler, bir yaşında, iki yaşında danalar,"

► **UD:** Büyük, iri sığır.

u.:

M 12/ 2: kağlılar uluğ bedük **ud** ingek

Türkiye Türkçesine Aktarım: "arabalar; büyük, iri sığırlar, inekler"

► **YANGA:** Fil.

Y.:

M 34/ 4: (tü)men tört mi(ng) **yang**a bolğu-luğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " 84 000 fil olanlar"

y.+lar:

M 36/ 19: (tört ming) **yang**alar ...sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: " 84 000 fil"

M 46/ 4: **yang**alar uluğ ögüz suvın tapa (yorı-)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "filler büyük bir nehrin suyuna doğru yürüyüp"

M 82/ 13: ...-/ uluğ etüzlüğü **yang**alar kıptın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iri vücutlu filler her tarafından"

M 102/ 6: bar **yang**alar kıt-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vardır. Filler"

M 112/ 39: **yang**alar öze olurup kıyası örtlüğü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "filler üzerinde otururlar, bazısı alevli"

y.+larıg:

M 110/ 2: atlar **yang**alar - -iğ turgurdaçı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "atlar ve filleri ehlileştirecek ve"

► **YILKI**: Hayvan.

Y.:

M 78/ 14: öküş kıyun toruğ **yıl**kı ölümiş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "koyun ve hayvan öldürdüğümüz"

M 112/ 14: –lar aşanurlar **yılkı** ajunta toğ-mış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerler. Hayvanlar âleminde doğmuş"

c) Tabiatla İlgili Adlar:

► **ABİRÜŞ** < ? Ağaç

a.:

M 55/ 29: tamalaptr **abiruş**(?) krbirde ulatı (erdni-)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "candana tamālattra, kalavīra (abiruş), krbir ve öteki cevherli"

► **AJUN:** Dünya, âlem.

a.:

M 41/ 12: **ajun** bolur...neng mahiştiride bolmaz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "varlık şekli (ajun=skr. gati) vücuda gelir. Ne Maheşvara vasıtasıyla"

M 69/ 34: balıklarda **ajun** tutarlar terk

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şehirde doğarlar (ajun tut-). Hemen"

a.+ta:

M 58/ 39: ogrı ol ok **ajunta** arhant kıtın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hırsız, aynı âlemde veliliğe"

M 74/ 55: **ajun-ta** koyun ölürgüçi etçiler erdi

Türkiye Türkçesine Aktarım: " âlemde koyun öldüren kasap idiler."

M 75/ 4: tınlığ-lar erserler .. olar öngre **ajunta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıklara gelince bunlar evvelki âlemde (ajun=skr. gati)"

M 75/ 52: amarıları öngre **ajunta** beg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bazıları evvelki âlemde (ajun=skr. gati) bey"

M 95/ 2: kişining közünür **ajunta**...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanın görünen (şimdiki) âleminde"

M 112/ 14: –lar aşanurlar yılkı **ajunta** toğ-mış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerler. Hayvanlar âleminde doğmuş"

M 112/ 17: içerler prit **ajunta** toğmış tınlığ-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "içerler. Aç ruhlar âleminde doğmuş olan yaratıklar"

a.+larda:

M 75/ 61: **ajunlarda** taş köngüllüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "âlemlere katı [taş] yürekli söz"

M 88/ 20: –ınta edgü **ajunlarta** toğar-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iyi varlık şeklinde doğarlar."

a.+ınta:

M 61/ 16: –da kişi **ajunınta** erken satıg-çı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âleminde iken, satıcı ve"

M 62/ 2: öngre yalanguk **ajunıta** erken

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vaktiyle insanlar (âleminde iken)"

M 67/ 26: kişi **ajunıta** erken iligler

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (insanlar âleminde) iken hükümdar"

M 63/ 23: yime öngre kişi **ajunıta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yine vaktiyle insanlar âleminde"

M 64/ 18: **ajunıta** ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "âleminde"

M 70/ 57: **ajunıta** erken iligler begler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "âleminde iken hükümdar, bey"

M 71/ 40: **ajunıta** erken ağır ayıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vardı. "âleminde iken pek kötü"

M 76/ 20: tamudın ozup kırtulup yalanguk **ajunıta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (cehennemden) kurtulup insanlar âleminde"

M 78/ 4 : **ajunıta** toğarlar mini tapınıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "âlem doğarlar. Bana tapınıp"

M 78/ 47: biz öngre kişi **ajunıta** erken

Türkiye Türkçesine Aktarım: " 'Biz vaktiyle insanlar âleminde iken"

M 82/ 20: kişi **ajunıta** erken kişig tokıgu-çı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âleminde iken insanları döven,"

M 85/ 23: emgekin kişi **ajunıta** toğar ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âleminde doğarlar."

M 107/ 18: **ajunınta** erken adın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "âleminde iken başkasının"

M 112/ 19: yalanguk **ajunınta** toğmuş tınlıg-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "İnsanlar âleminde doğmuş olan yaratıkların"

a.+takı:

M 5/ 60: kop **ajuntakı** etüzin ayayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bütün âlemdeki vücutları ile hürmet ederek biz aciz kullar secde ederiz."

a.+larıg:

M 41/ 9: antag erür **ajunlarıg** baru evürdeçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şöyledir: Varlık şekillerine (ajun=skr. gati) (birer birer) varıp dolaşan"

M 85/ 49: kör-dümüz sansar **ajunlarıg** akladımız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Samsāra âlemlerinden nefret ettik."

a.+luğ:

M 16/ 3: ... **ajunluğ** taluy ögüztin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dünya denizinden"

► **ALTUN:** Altın.

a.:

M 29/ 11: ... sögütlerning **altun-**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağaçların altın"

M 63/ 38: tegirler .... alķunung **altun**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ulaşırlar. Hepsinin altın ve"

M 88/ 4: **altın** önglög saçıntın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "altın renkli saçından"

M 105/ 22: tözun **altun** önglög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asil, altın renkli"

a.+1:

M 114/ 21: azu tü türlü boduğın **altun-ın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "veya çeşitli boyalarla, renklerle, altın"

a.+luğ:

M 29/ 9: ... **altunluğ** söğütler kümüş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "altın ağaçlar"

M 31/ 15: tolu **altunluğ** ķumın tüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dolu, altın kum ile dibinde"

M 81/ 26: iştilü **altunluğ** kövrüglar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "işitilecek şekilde altın davullar(ınki)"

► **ARİĞ:** Orman, koruluk.

a.:

M 27/ 87: ür:kin ķodup **arığ** sım tağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Zorlukla bırakıp orman"

M 96/ 15: ....hua çeçeklig **arığ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçekli bir orman"

M 40/ 2: ...**arığ** simek ....kanta ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: "orman ve koruluk nerededir?"

M 86/ 8: yalınliğ **arığ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "orman"

a.+da:

M 7/ 26: **arığda** üç tegzin(ç) (iki)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Ormanda üç devir (yaptırarak)"

M 13/ 53: **arığda** aşok atlığ adınçığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "korulukta, Aşoka adlı harikulade"

a.+larda:

M 83/ 4 :(y)irlerde **arığ(larda)**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerlerde, ormanlarda"

► **ARPA:** Arpa.

a.:

M 104/ 27: evininçe vr̄har ister **arpa**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanesi kadar manastır inşa etse ve arpa"

► **AY:** (Gökteki) Ay.

a.:

M 4/ 1: (kün) ay tengri körkin belgürtü(p)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Güneş ve ay tanrısı kılığına girip"

M 7/ 23: ya(r)lıkamadı amtı biş ay tün (kün)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "lütfunda [iyiliğinde] bulunmadı. Şimdi (ise) beş ay gece gündüz"

M 13/ 54: sögüt altınınta ikinti ay

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir ağacın altında, ikinci ayın"

M 40/ 6: öküş yıl ay erdnilig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çok seneler [aylar] cevherli"

M 52/ 38: birle üç ay küni tengri tengrisi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile üç ay Tanrılar Tanrısı"

M 82/ 14: singar kelip öküş yıl ay çarihuş-tağı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tarafından gelip yıllarca üzüm suyu çıkararak mengenedeki"

M 90/ 13: erdnig on ay tüni karnınta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cevherini on ayın gecesi karnınızda"

M 103/ 3: üç ay küni adıştit öze tuta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üç ay müddetle, haşmetle adhiştita ile"

M 109/ 33: ay küni pakçanta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ayın her günü istiğraka (dalmış)"

a.+k1:

M 73/ 59: bir künki bir **ayk1** yarım **ayk1**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir günlük, bir aylık ve yarım aylık"

► **BAĞ**: <o.i.b'Ė(bag), bahçe.

b.+in:

M 69/ 13: yirin suvin **bağin** borluğın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerini, suyunu, bağını bahçesini"

► **BAĞIR**: Bakır.

b.:

M 71/ 1: çanakların kıztarmığ kızıl **bağır** suv-suşup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Çanakları ile kızgın kızıl bakırı,"

M 72/ 11: **bağır** örtlüğ kamağın susup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bakır, alevli kepeçlerle daldırıp"

M 72/ 19: sızgurmığ kızıl **bağır** iÇerler..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eritilmiş kızıl bakır iÇerler."

► **BERK**: Orman.

b.+te:

M 1/ 25: **berkte** duğkrçar emgek emgenmiğin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ormanında keşişlik ızdırabı (duşkçrar emgek = skr. duskaracarya) çektiğini,"

M 1/ 34: yakın şalavan **berkte** kalınçsız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yakın Şālavana adlı korulukta"

M 26/ 2: **berkte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ormanda "

► **BORLUK:** Bahçe.

b.+ın:

M 69/ 13: yirin suvın bağın **borluğun**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerini, suyunu, bağını bahçesini"

b.+ların:

M 73/ 41: kalınlıkların **borluğların** sög-ütün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asmaları, bağları, ağaçlarını"

► **BUTIK:** Budak.

b.:

M 37/ 18: begi osuğluğ **butık** çubık yap

Türkiye Türkçesine Aktarım: "beyi gibi dal, budak"

b.+1:

M 113/ 20: tegreki büri **butıkı** alku toyın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etraftaki tomurcuk ve budakları hep rahip ve"

b.+takı:

M 57/ 21: türlü**ğ budıktakı** nom boşguntı .. antağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çeşit budaktaki dini(?)"

► **BULIT:** Bulut.

b.:

M 70/ 7: ulug bedük **bulıt** (osu-)ğlug

Türkiye Türkçesine Aktarım: "büyük, muazzam bir bulut gibi"

b.+dın:

M 13/ 60: yaruqın yaltrayu qaltı **bulıtdın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "parıltıyla parlayarak bir buluttan (çıkış güneş gibi bir Burkan doğdu)"

kara b.:

M 68/ 4: örtlüğ yalınlıg kara **bulıt** osu-ğlug

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kızgın alevli kara bulutlar gibi"

M 113/ 7: ol örtenür qara **bulıt**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu tutuşan kara bulut"

► **BÜRİ:** Tomurcuk.

M 113/ 20: tegreki **bürı** butıqı alqu toyın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etraftaki tomurcuk ve budakları hep rahip ve"

► **ÇADIR:** Kül.

Ç.:

M 108/ 10: –rın yarıp qadırıp **çadır** ögüzke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Yarıp bükerek kül nehrine"

ç.suvlug:

M 105/ 27: birle **çadır** suvluğ uluğ ögüz belgölüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile suyu küllü bir nehir [görünür]"

yalınlıq ç.ögüz:

M 105/ 9: örtlüg yalınlıq **çadır** ögüz için-te

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevli bir kül nehri içinde"

► **ÇAMBU** <skr. Jambu, Elma.

Ç.:

M 37/ 7: öküş tengriler birle **çambu**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrılar ile jambu ('bir çeşit elma') ağacını"

M 37/ 20: –lemiş **çambu** sögüt tapa bardı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Jambu ağacına doğru gitti."

► **ÇAMBUDVİP.** Dünya.

M 81/ 28: **çambudvip** uluştakı tınlıqlarığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dünyadaki yaratıkları"

M 81/ 30: işidingler kamağ **çmbudvip** uluş-tağı

Türkiye Türkçesine Aktarım: " 'İşitin, bütün dünyadaki"

► **ÇEÇEK:** Çiçek.

Ç.:

M 19/ 30: udumbar **çeçek** yüleşi alpta alp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "İncir ağacının udumbara adlı çiçeğini (bulmak nasıl zor ise)"

M 35/ 36: ....-/i hua **çeçek** körgeli

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçekleri görmek için"

M 40/ 3: kök kalıkdın hua **çeçek** yağar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökten çiçekler yağar."

M 52/ 10: **çeçek** yağar .. altı kat tengri yiri-nte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yağar. Altı katlı tanrılar yerinde"

M 53/ 11: **çeçek** ... burkan /

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçekler burkan"

M 54/ 19: yıd tütsüg hua **çeçek** buşı bir-ser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "güzel koku, tütsü ve çiçekleri sadaka olarak verse,"

M 112/ 36: **çeçek** itinmiş kayusu örtlög

Türkiye Türkçesine Aktarım: " çiçekler (ile) teçhiz edilmiş [donatılmış] bazısı alevli"

ç.+i:

M 29/ 10: (ya)prağakı **çeçeki** tüşü bolur

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaprakları, çiçekleri ve meyvaları olur."

M 55/ 32: ulunı yapırğakı **çeçeki** tüşü...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sapı, yaprağı, çiçeği, meyvası"

ç.+in:

M 28/ 16: osuğluğ hua **çeçekin** yaratağ-lağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gibi, çiçeklerle bezeli"

ç.+ler:

M 18/ 37: **çeçekler** yüzken yağmur

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçeklerini durmadan yağmur"

M 44/ 2: kuz(et-)ri mntrag ulatı hua **çeçekler**....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mercan ağacı (mandara) ve çiçekler"

M 55/ 27: –d(ak)ı **çeçekler** yarılıp açılıp tö (k-)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçekler yarılıp"

ç.+lerig:

M 31/ 16: –tamiş körü qanınçsız **çeçekler(in)**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bakmakla doyulamayan çiçekler ile"

ç.+lerin:

M 37/ 19: yavişgu hua **çeçeklerin** tegrik-lemiş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaprak ve çiçekler çevrenmiş"

ç.+lig:

M 96/ 15: hua **çeçeklig** arıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçekli bir orman"

M 51/ 46: ötrü yaşovati katun linhua **çeçek-lig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üzerine Yaşovatî hatun, nilüfer çiçeklerinden"

M 51/ 55: kölüngü-tin inip yoriyurlar.. linhua **çeçek-lig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "inip yayan yürür. Nilüfer çiçeğinden bir"

► **ÇİMGEN**: Çimen, çayır.

ç.+ler:

M 101/ 26: **çimgenler** öze...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çimenler üzerinde"

ç.+leri:

M 55/ 24: öleng **çimgenleri** erür ... tü türlüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ıslak çayırları vardır. Çeşitli"

► **ÇİNTAN**< skr. Candana, Sandal ağacı.

ç.:

M 18/ 34: tavarlar közünti... **çintan** nikişi birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göründü. Sandal ağacı nikişi ile"

M 55/ 28: tüklür adruk adruk enger teger **çintan**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dökülür; türlü türlü, salkım salkım olan ile candana"

► **ÇUBAĞAN:** (bir nevi bitki) Zyzuphus.

ç.:

M 104/ 26: tınlığ süzük köngülin **çubağın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratık temiz kalple 'zyzyphus' (=çubakan)"

► **ESİN:** Yel, rüzgâr.

e.+ig:

M 41/ 36: yilig **esinig** basutçı iş bulup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "rüzgârı ve hava cereyanını kendisine yardımcı ve eş olarak alıp"

► **HUA**< çin. hua, çiçek.

h.:

M 18/ 36: mntark ulatı tengridem **hua**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve diğer semavi çiçeklerini"

M 28/ 16: osuğluğ **hua** çeçekin yaratağ-lağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gibi, çiçeklerle bezeli"

M 35/ 36: ....-i **hua** çeçek körgeli

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçekleri görmek için"

M 37/ 19: yavişgu **hua** çeçeklerin tegrik-lemiş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaprak ve çiçekler çevrenmiş"

M 40/ 3: kök kalıkdın **hua** çeçek yağar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökten çiçekler yağar."

M 44/ 2: kuz(et-)ri mntrag ulatı **hua** çeçekler....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mercan ağacı (mandara) ve çiçekler"

M 52/ 9: ün-leri iştilür kök kalıkdı **hua**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iştilir. Gökten çiçek"

M 53/ 10: .... türlüg **hua**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " çeşitli çiçekler"

M 54/ 19: yıd tütsüg **hua** çeçek buşı bir-ser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "güzel koku, tütsü ve çiçekleri sadaka olarak verse,"

M 96/ 15: **hua** çeçeklig arıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçekli bir orman"

M 106/ 13: ...hua...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçek"

M 112/ 35: kızartmış örtlüg temirlig **hua**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (kızgın) alevli, demirden çiçekler (ile)"

► **İĞAÇ:** Ağaç.

1.:

M 70/ 10: amarıları otung **ığaç**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bazıları odun ve ağaç"

1.+lar:

M 55/ 30: –lig söğütler **ıgaçlar** t/-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağaçlar"

► **İKŞU**< skr. İkşu şeker kamışı

i.:

M 82/ 18: luların künçit **ikşu** kamış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile değirmenler ile susam, şeker kamışı"

► **İR**: Taş.

i.:

M 41/ 54: ot-luğ **ir** kuruğ kavağı ernalıg çakmışı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "taşı (otlug ir), kuru kav ve adamın vurması"

► **ĶALIK**: Kule, gökyüzü.

k.:

M 48/ 25: ....-/... kök **kalık**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gök"

M 64/ 14: dört-din yingak kök **kalık**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cihette, gök"

M 113/ 16: -p kök **kalık** d-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gök"

k.+ag:

M 18/ 32: ıngak yarudı yaşudı kök **kalıkda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "parladı, gökte"

k.+ka:

M 38/ 17: **kalıkka** okşatğalı bolmaz .. erser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göge müşabih olmaz (benzer olmaz). Sığır"

k.+da:

M 9/ 16: (teng)risi kök **kalıkda** turup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrısı gökte durup"

M 18/ 32: ıngak yarudı yaşudı kök **kalıkda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "parladı, gökte"

M 36/ 28: ...-/ kök **kalıkda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökte"

M 44/ 3: .....kök **kalıkda** bra askuğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Gökte çardak (bra askug)"

M 52/ 9: ün-leri iştilür kök **kalıkda** hua

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iştilir. Gökten çiçek"

M 68/ 3: kök **kalıkda** tüklüg tümnlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökte on binlerce"

M 81/ 21: arhant yirde yitlinip kök **kalık-da**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerde kaybolup gökte"

k.+dakı:

M 7/ 9: kök **kalıkdak(ı)** (yol)ça uça

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökteki yol boyunca uçarak"

M 18/ 43: kök **kalıkdakı** tengriler uluğ ünim

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Gökteki tanrılar yüksek sesle"

M 19/ 2: için kök **kalıkdakı** t(engri)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için gökte"

k.+dın:

M 40/ 3: kök **kalıkdın** hua çeçek yağar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökten çiçekler yağar."

► **ƘALINLIK:** Bağ.

k.ların:

M 73/ 41: **kalınlıkların** borluğların söğ-ütin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asmaları, bağları, ağaçlarını"

► **KAMIŞ:** Şeker kamışı.

M 82/ 18: luların küncit ikşu **kamış**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile değirmenler ile susam, şeker kamışı"

► **ĶAR:** Kar.

k.+larıĝ:

M 82/ 36: ħurtulup **Ķarlarıĝ** taĝka k t r 

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kurtulup karları daĝa götürmeyi"

► **ĶISIL:** Vadi.

k.:

M 85/ 12: taĝ teg ... **Ķısil** teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "daĝlar gibi"

► **ĶIDIĜ:** Kıyı.

k.+ınta:

M 13/ 43: **Ķıdıĝınta** kapılvastu atlıĝ k sen iĝ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kıyısında, Kapılavastu adlı Őirin ve"

k.+ınga:

M 47/ 3: (-dı) ...-/ sen taluy  g z **Ķıdıĝınga**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Sen nehir kıyısına"

► **ĶOR:** Yoĝurt mayası.

k.:

M 105/ 2: bi ek yim yan uĝ **Ķor** osuĝluĝ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bıçak torbada yoğurt mayası gibi"

► **KOZ:** Kızgın kömür, köz, kor.

k.:

M 90/ 30: siz-ingde adrılmaklıg isig **koz** içinte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sizden ayrılmanın sıcak közü içinde"

k.+larıg:

M 84/ 52: **kozlarıg** ülüglegeli ayurlar ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kızgın kömürleri taksim etmeyi emrederler."

k.+luğ:

M 84/ 49: üç adrı şışlerig tevip **kozluğ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Üç çatallı (üç erdni= skr. trişūla) şışleri dizerler, alevli kömür"

► **KÖK:** Gök, sema.

k.:

M 7/ 9: **kök** kalıkdak(ı) (yol)ça uça

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökteki yol boyunca uçarak"

M 7/ 16: (teng)risi **kök** kalıkd turup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrısı gökte durup"

M 18/ 18: küç-lüg tengriler **kök kalıkağ** (=skr. akaşa) yüzün-te

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrılar göğü, sanki üzerini"

M 21/ 32: yingak yarudı yaşudı **kök** kalıkda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "parladı, gökte"

M 21/ 42: katgur-şmak ünüg **kök** kalık yangkurdı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gök aksettirdi [yansıtırdı]."

M 21/ 43: **kök** kalıkdağı tengriler uluğ ünim

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Gökteki tanrılar yüksek sesle"

M 19/ 2: üçün **kök** kalıkdağı t(engri)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için gökte"

M 36/ 28: ...-/ **kök** kalıkda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökte"

M 40/ 3: **kök** kalıkdan hua çeçek yağar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökten çiçekler yağar."

M 44/ 3: .....**kök** kalıkda bra askuğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Gökte çardak (bra askug)"

M 48/ 25: ....-/... **kök** kalık

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gök"

M 52/ 9: ün-leri iştilür **kök** kalıkda hua

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iştilir. Gökten çiçek"

M 64/ 14: tört-din yingak **kök** kalık

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cihette, gök"

M 68/ 3: kök kalıkda tüklüg tümnlig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökte on binlerce"

M 81/ 21: arħant yirde yitlinip kök kalık-da

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerde kaybolup gökte"

M 113/ 16: -p kök kalık d-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gök"

k.+te:

M 36/ 7: yon(yu-)-lar .. üstün kökte alt(ın)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yukarıda, gökte altta"

► **KÖL:** Göl.

k.:

M 51/ 56: köl osuğluğ kayudın sıgar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "göl gibi, Tanrılar Tanrısı Burkan (tengri tengrisi burkan= skr.devati deva buddha)"

► **KÖRTÜK:** Çöl.

k.+lerde:

M 85/ 17: öng körtüklerde yügürü sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kum ve kar çöllerinde koşarak"

► **KÖTKİ**: Yayla, yüksek yer, tepe.

k.+ler:

M 78/ 19: et **kötkiler** osuğluğ etüzle-rimiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "et tepeleri vücutlarımız"

► **ĞUM**: Kum.

k.+ın:

M 31/ 15: tolu altunluğ **ğumın** tüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dolu, altın kum ile dibinde"

► **ĞURĞAK**: Kara, toprak.

k.+daki:

M 55/ 26: önglög esri ğusrı suvdağı **ğurgak-daki**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "renkte, alacalı, sudaki, karadaki"

► **ĞUZİŞAY**<skr. Kuşşaya, nilüfer çiçeği.

k.:

M 18/ 35: ğatağlığ yıdlağ **ğuzışay**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "pek güzel nilüfer çiçeklerini"

► **ĞÜMÜŞ**: Gümüş.

k.+ın:

M 104/ 22: **kümüşin** erdnin yinçün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gümüş cevher ve incilerle"

k.+lüg:

M 63/ 39: **kümüşlüg** kırtışları bolur..

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (gümüşe benzer) güzel çehreleri [yüzleri] olur."

► **KÜN:** Gün, güneş.

k.:

M 6/ 1: (**kün**) ortudın başlanıp (nırvan-qa)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [gün] ortada hükmetti"

M 6/ 7: (burqa)n yime **kün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan da gün"

M 7/ 23: yarlıkamadı.. amtı biş ay tün **kün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "lütfunda bulunmadı. Şimdi (ise) beş ay gece ve gündüz"

M 8/ 57: **kün** oğrınta mintide maru

Türkiye Türkçesine Aktarım: " gün münasebetiyle bu andan itibaren"

M 12/ 30: yine yime **kün** tengri uyak-çalır

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve yine gün tanrısı batar."

M 12/ 44: **kün** küninge sen qarımaklağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gece gündüz sen ihtiyarlığın"

M 27/ 10: alqu tınlıg maytrılağ yangı **kün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu bütün yaratıklar Mayrı hakkındaki ‘yeni gün’"

M 27/ 13: upasañ-larning biş çşaput bir **kün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "beş ahlak kuralını bir gün"

M 37/ 10: kün burnı toğa ketli.... ezrua

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gün burnu doğup geldi. Ezrua"

M 38/ 43: tutar.. antada ınaru **kün** küninge

Türkiye Türkçesine Aktarım: "telakki eder [kabul eder]. O andan ititbaren her gün"

M 40a/ 4: ..... ol oq **kün** kitu-mati balıq

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bizzat o gün Ketumatı şehrindeki"

M 53/ 15: **kün** yiti tün tapınıp udunup yitiñ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gün yedi gece hürmet edip yedinci (gün)"

M 68/ 14: inçe tip tiyürler altıñ **kün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şöyle der: ‘Altıncı gün'

M 83/ 27: bir **kün** bi tün bolur ...ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir gün bir gece olur."

M 84/ 5: maña-raurap tamuda timin ök bir **kün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Mahāraurava cehennminde ise bir gün,"

M 84/ 45: ök tapan tamuda bir **kün** bir

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tapan cehenneminde bir gün, bir"

M 94/ 2: ötrü **kün** küninge tang

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (üzerine) sabahleyin"

M 104/ 9: yangı **kün** küsençig körünç

Türkiye Türkçesine Aktarım: " 'yeni günde' arzulan piyese (körünç=skr. nataka)"

k.+nüng:

M 100/ 11: **künnüng** yigin adrukın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gün' (yangı kün= skr. pratipad) piyesinin üstünlüğünü, müstesnalığını"

k.+te:

M 46/ 7: yiti **kün**te burkanlar /-....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yedi günde burkanlar"

M 46/ 12: ... .. **kün**te ilkis(iz)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gün, başlangıçsız"

M 46/ 17: **kün**te kop kamağ yalanguklarığ üç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "günde bütün insanları üç"

M 99/ 3: ....-/ol dıntar **kün**te kırk

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu rahip (dıntar=skr. bhiksu) bir günde"

k.+in (instr.):

M 11/ 7: **kün**in tokı- -ğaylar bu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gündüz dövecekler. Bu"

M 83/ 28: antağ uzun **kün**in tünin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bunca uzun gün ve gecede"

M 103/ 28: katunları tünin **kün**in tengri meng-singe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hanımları gece gündüz tanrı sevincine"

k.+ün:

M 84/ 7: uzun **künün** tünün sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "uzun bir gün ve gecede sekiz bin"

M 84/ 46: tün bolur .. ol antağ uzun **künün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gece olur. Bu kadar uzun gün ve"

k.+i:

M 10/ 33: iki yigirmi yıl tünü **küni** üz(lünçüsüz)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "on iki yıl, gece gündüz fâsılasız [aralıksız]"

M 52/ 38: birle üç ay **küni** tengri tengrisi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile üç ay[ın her günü] Tanrılar tanrısı"

M 109/ 33: ay **küni** pakçanta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ayın her günü istiğraka [dalmış]"

k.+inge:

M 12/ 44: kün **küninge** sen çarımağlağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gece gündüz sen ihtiyarlığın"

M 38/ 43: tutar.. antada ınaru kün **küninge**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "telakki eder [kabul eder]. O andan ititbaren her gün"

M 94/ 2: ötrü kün **küninge** tang

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (üzerine) sabahleyin"

k.+ümin:

M 12/ 25: –üm **künümin** küdeyin ikinti

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gününü mü bekleyeyim, ikincisi"

k.+ki:

M 73/ 59: bir **künki** bir aykı yarım aykı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir günlük bir aylık veya yarım aylık"

► **LİNĦUA** < Çin. lien-hua, nilüfer çiçeği.

l.:

M 51/ 46: ötrü yaşovati katun **linĦua** çeçek-lig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üzerine Yaşovatī hatun, nilüfer çiçeklerinden"

M 51/ 55: kölüngü-tin inip yoriyurlar.. **linĦua** çeçek-lig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "inip yayan yürür. Nilüfer çiçeğinden bir"

► **MNTRAK, MNTRK** < skr. Mandaraka, nilüfer çiçeği.

m.:

M 18/ 36: **mntrak** ulatı tengridem Ħua

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve diğer semavi çiçekleri durmadan"

M 44/ 2: kuz(et-)ri **mntrag** ulatı Ħua çeçekler....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mercan ağacı (mandara) ve çiçekler"

► **ORIN, ORUN:** Yer.

o.:

M 30/ 6: **orun** //.....-/ belgölüg bolur-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yer belirirler"

o.+ta:

M 33/ 33: bodisvt ol oğ **orunta** olu(rup)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bodhisattva bizzat bu yere oturup"

M 45/ 10: **orunta** olurdum .. kentü on edgü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerde oturdum. Bizzat kendim (?) on iyi"

M 62/ 5: birdimiz **ornınta** ... bu ayıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "verdik. Yerinde (bu kötü)"

M 62/ 35: kişi **ornınta** yulğak iş küç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kimselerin yerinde ticaret işinde"

o.+1:

M 72/ 3: aşadaçı-larnang **ornı** uyası avış tamu

Türkiye Türkçesine Aktarım: " yiyenlerin yeri, çukuru Avīci cehennemi"

o.+lar:

M 44/ 18: bolmaz ... altı kaçığ **orunlar** bolmasar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olmazdı. Altı duyu organı (altı kaçığ orunlar= skr. sad-ayatana-indiriya) olmasaydı"

M 44/ 20: altı kaçığ **orunlar** bolmazlar ... bil-ig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "altı duyu organı (altı kaçığ orunlar= skr. sad-ayatana-indiriya) olmazdı."

M 44/ 27: at öng öçer .... altı kaçığ **orun-lar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Ad ve renk sönse altı duyu organı"

o.+larnta:

M 90/ 8: **orunlarnta** turup ayaların

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerlerinden kalktılar. Ayalarını"

M 101/ 6: **orunlarnta** olurup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerlerinde oturup"

► **OT:** İlaç, ot.

o.:

M 51/ 6: –ağsız tersiz **ıçğü ot** öntürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bedava ilaç vererek"

o.+ın:

M 53/ 14: **otın** emin oyunun ırın yiti

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ilaçlarla raks ve şarkılarla yedi"

o.+lar:

M 55/ 31: tağı yime içğü **otlar** yıl-

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ve yine içilecek ilaçlar"

► **OT:** Ateş.

o.:

M 41/ 27: tılta-ğınta **ot** tamitur idiz köyer ör-tenür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ateş parlar ve alevler yükselirse"

M 41/ 35: bolur ıaltı kiçigkiye **ot** üçüni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eder. Tıpkı küçücük bir ateşin sebebi nasıl"

M 41/ 56: ötgürü **ot** belgülüg bolur.. ançu-layu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dolayı ateş çıkarsa aynı"

M 70/ 12: ot yük osuğluğ ıoptın...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ot ve yük gibi her yerden"

M 78/ 60: erür oıusuz teğınçsiz **ot**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (gelişigüzel) ateş"

M 107/ 4: köngüllerinte amranmaıılağ **ot**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gönüllerinde şehvet duygusunu [ateşini]"

M 112/ 15: tınlıglar ıayusı **ot** suv ıayu-sı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıklardan bazıları ateş ve su"

o.+1:

M 57/ 29: ol tıltağın avış tamu **otı** taşıaru

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu sebepten Avîci cehennemine soktu."

o.+da:

M 75/ 59: süngük küvre etüzlüg **otda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kemik ve çürümüş vücutları olduğu halde ateşte"

o.+ın:

M 70/ 6: ödteki **otın** yalının (yörgen-)miş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "devirde ateş ve alevlerle"

M 70/ 13: **otın** örtenü yala ulıyu möng(reyü)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevler içinde yana yana, bağırıp inleyerek,"

M 73/ 35: **otın** örtenür yalar ... bu emgekin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ateş ile sarılı, tutuşur."

M 73/ 53: turka-ru **otın** yalar biz .. etüzümüz ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ateşte yanarız. Vücutlarımız"

M 81/ 55: üçün tip tiser övkelig **otın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Öfke ateşi ile"

o.+lar:

M 41/ 29: otungata ötrü kılnlıg **otlar** ör-tenür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ihtiras odunu vasıtasıyla derhal var olma (kılınc= skr. bhava) ateşleri alevlenir"

o.+lardın:

M 102/ 3: otlardın ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "otlardan"

► **OTRUG.** Ada.

o.+ların:

M 51/ 47: **otruğların** tegriklemiş kut

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adalarla çevrilmiş saadet"

► **OTUNG:** Odun.

o.:

M 41/ 26: adrılurlar kıltı kuruğ **otung** tıtağında

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ayrılır. Nasıl kuru odun sebebiyle"

M 70/ 10: amarıları **otung** ıgaç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bazıları odun ve ağaç"

o.+ta:

M 41/ 29: **otungata** ötrü kılnlıg otlar ör-tenür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ihtiras odunu vasıtasıyla derhal var olma (kılınç= skr. bhava) ateşleri alevlenir"

► **ÖGEN:** Nehir, çay.

ö.+ler:

M 31/ 24: teg ögrünçülegülüg **ögenler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (üstünde sal ve kayıklarla) tenezzühe çıkılan[gezintiye çıkılan] nehirler"

► **ÖGÜZ:** Nehir.

ö.:

M 8/ 21: gang **ögüz** suvın singirürçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Ganj nehrinin suyunu yuttuğu gibi"

M 13/ 42: yingakınta bagirati atlıg **ögüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cihetinde [yönünde] Bhāgīrtha adlı ırmağın"

M 33/ 5: (ö)güz osuğluğ sütler aqzun

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [nehirler] gibi sütler aksaydı."

M 28/ 5: taluy **ögüz** suvı turur antada

Türkiye Türkçesine Aktarım: "deniz ve ırmak suyudur. Bunun"

M 38/ 18: izinteki suvuğ taluy **ögüz** suvı-nga

Türkiye Türkçesine Aktarım: "izindeki su nehir suyu ile"

M 46/ 4: yangalar uluğ **ögüz** suvın tapa (yorı-)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "filler büyük bir nehrin suyuna doğru yürüyüp"

M 46/ 6: **ögüz** tüpin börter /-..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "nehirin dibine temas eder."

M 47/ 3: (-dı) ...-/ sen taluy **ögüz** kıdığınğa

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Sen nehir kıyısına"

M 105/ 9: örtlüg yalınlıg çadır **ögüz** için-te

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevli bir kül nehri içinde"

M 105/ 27: birle çadır suvluğ uluğ **ögüz** belgölüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile suyu küllü bir nehir [görünür]"

M 105/ 28: bolur ...ötrü ol **ögüz** suvı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olur. Sonra bu nehrin suyu"

ö.+ke:

M 108/ 10: –rın yarıp qadırip çadır **ögüzke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Yarıp bükerek kül nehrine"

ö.+tin:

M 16/ 3: ... ajuñluğ taluy **ögüztin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dünya denizinden"

► **ÖNG:** Çöl. (kar çölü).

ö.:

M 85/ 17: öñg körtüklerde yügürü sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kum ve kar çöllerinde koşarak"

► **PARİÇATR, PARİÇTR** <skr. Paricitra, (gökte güzel kokulu bir ağacın adı).

p.:

M 37/ 16: ol altunluğ **pariçatr** söğüt-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "altın paricitra adlı ağaca"

M 89/ 18: kaçığ-ların süzüp amırtgurup **pariçtr**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "durultup, teskin edip [sakinleştirip] Pariçtr ağacına"

► **PATAL**<skr. Patali, (çiçekleri güzel kokulu ağaç)

p.:

M 39/ 26: yir orunta **patal** atlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerde Pāṭalī adlı bir ağaç"

► **PTPDĪ**<skr. , biber.

p.:

M 56/ 2: evinte **ptpdi** sögüt belgölüg boltı..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "evinde bir ptpdi ağacı zuhur etti [göründü]."

► **SENGİR**: Dağ eteği.

s.+in:

M 60/ 4: körgölüg tağ **sengirin** yimirgeli

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Görünen dağın eteğine tırmanmak"

s.+lerin:

M 102/ 14: osuğluğ üç erdni tağ **sengirlerin** iti-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üç cevher dağ eteklerini teçhiz et- [donatmak ?]"

s.+leringe:

M 82/ 38: tağ **sengirle-** **-ringe** silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağın eteklerine"

► **SİMTAĞ**: Orman.

s.:

M 89/ 27: türkin qodup arıg **sım tağ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Zorlukla bırakıp orman"

► **SİNMEK**: Orman.

s.:

M 40/ 2: ...arıg **simek** ....kanta ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: "orman ve koruluk nerededir?"

► **SÖGÜT**: Ağaç.

s.:

M 16/ 22: bodi **sögüt** tüpinte mengi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bodhi ağacı altında"

M 35/ 23: .....-/// ağlağ **sögüt** tüpinte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ıSSIZ (bir yerde) ağacın dibinde"

M 37/ 3: siz ol **sögüt** erdnig adruk

Türkiye Türkçesine Aktarım: "siz cevher-ağacını türlü türlü"

M 37/ 20: –lemiş çambu **sögüt** tapa bardı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Jambu ağacına doğru gitti."

M 39/ 1: **sögüt** tüpinte ... (vaj) ırlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağacı dibinde elmas"

M 39/ 27: sögüt (er)di ... kim

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağaç var oldu."

M 39/ 28: ol sögüt tü (pinte) (olurup)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağacın dibinde"

M 39/ 31: atlıg sögüt....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı ağaç"

M 39/ 38: (yirde) udumbr atlıg sögü(t)

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (yerde) udumbara adlı bir ağaç"

M 41/ 1: ilki tıltağ sögüt önmiş erür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Birinci sebep: Ağaç doğmuştur."

M 55/ 15: ...-/// r sögüt

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ağaç"

M 56/ 2: evinte ptpdi sögüt belgölüg boltı..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "evinde bir ptpdi ağacı zuhur etti."

M 57/ 13: ol tigin toyın bolup sögüt tüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu prens rahip olunca bir ağacın"

M 73/ 50: kalın etüzlüg kayusu sögüt

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bağ (=kalın) vücutlu, kimi ağaç"

M 89/ 19: sögüt tapa körürler ../ ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağacına doğru bakıyorlar"

s.+nüng:

M 29/ 12: luğ sögütning saprirlağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağacın sphaatika'lı"

M 29/ 13: ... erdnilig sögütning vayturi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cevher ile süslü ağacın vaidürya"

s.+üg:

M 37/ 8: sögütü iter yaratır ... sntuşiti

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağacını süsler, teçhiz eder [donatır] Tanrı Samtuşita"

s.+ke:

M 37/ 16: ol altubluğ pariçatr sögüt-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "altın paricitra ağaca"

s.+in:

M 73/ 41: kalınlıkarın borluqların sög-ütin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asmaları, bağları, ağaçlarını"

s.+ler:

M 29/ 8: tal atlıg sögütler tegriklep

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tāla adlı ağaçlar çepeçevre sarmırıştır."

M 29/ 9: ... altunluğ sögütler kümüş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "altın ağaçlar"

M 43/ 10: erür sögütler tüşmekinge ang

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağaçların düşmesine ilk"

M 55/ 30: –lig **sögütler** ıgaçlar t/-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağaçlar"

M 113/ 19: sansız tümen **sögütler** kelir

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sayısız on binlerce ağaç gelir."

M 113/ 28: toyın başlıg **sögütler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "rahip başlı ağaçlar"

s.+larning:

M 29/ 11: ... **sögütlarning** altun-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağaçların altın"

M 37/ 17: –ke oqşatı .. alqu **sögütlarning**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "benzeyen, bütün ağaçların"

s.+leri:

M 55/ 34: vayturluğ sprırlıg **sögütleri**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vaidüryal, sphaıikalı ağaçları, ağaçların"

► **SURYAKANT**: (skr.) Güneş.

s.:

M 35/ 8: suryaka(nt) erdnıl(ig)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "güneşte parlayan bir cevherle"

M 36/ 1: kãglıda **suryakant** erd(ni)...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "arabada. Güneşte parlayan bir cevher (suryakant erdini<skr. suryakanta-ratna)"

► *SUV*: Su.

s.:

M 47/ 4: ... **suv** uluş balıklarığı nomça

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [su kenarına] şehirlere daima dine göre"

M 52/ 6: tutmıştı oğ yir **suv**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tutar tutmaz dünya [yer ve su]"

M 89/ 9: vayşarvani-de ulatı yir **suv** küzedteçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Vaişravana ve öteki yeri ve suyu (yani dünyayı) koruyan (=skr. lokapala)"

M 105/ 6: -ir **suv** b//

Türkiye Türkçesine Aktarım: "..... su ....."

M 112/ 15: tınlıglar kayusı ot **suv** kayu-sı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıklardan bazıları ateş ve su"

s.+1:

M 28/ 5: taluy ögüz **suvı** turur antada

Türkiye Türkçesine Aktarım: "deniz ve ırmak suyudur. Bunun"

M 105/ 28: bolur ...ötrü ol ögüz **suvı**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olur. Sonra bu nehrin suyu"

s.+ug:

M 38/ 18: izinteki **suvuğ** taluy ögüz suvı-nga

Türkiye Türkçesine Aktarım: "izindeki su nehir suyu ile"

s.+ka:

M 51/ 3: burқан (kö)rkın **suvka** kigürser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "burkan heykelinin suya soksa"

s.+da:

M 7/ 42: bu yir **suvda** on yangı arhant

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu dünyada on yedi veli-rahip"

M 7/ 49: bu yir **suvda** tükel bilge burқан

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu dünyada mükemmel hâkim Burkan"

M 8/ 32: (burқан)ning yirtinçü yir **suvda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan'ın dünyada"

M 8/ 43: yir **suvda** belgürer kim қayu bu b(ur-)қан

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dünyada zuhur eder [belirir] Kim bu burkan'ın"

M 9/ 18: (teng)ri tengrisi burқан yir **suvda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar Tanrısı Burkan dünyada"

M 24/21: saқıntı-lar üç қat yir **suvda** tengri

Türkiye Türkçesine Aktarım: "düşündüler. Üç katlı bu dünyada [yer ve suda] Tanrılar"

M 54/ 20: –ser üç қat yir **suvda** edgü at

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üç katlı dünyada [yeri ve suda] iyi bir şan ve"

M 100/ 5: tip tiser ... bu yir **suvda** burқан

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu dünyada Burkanlık'tan (burkan kutı)"

s.+daki:

M 38/ 33: yir **suvdaki**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dünyadaki [yer ve sudaki]"

M 55/ 26: önglög esri kısrı **suvdaki** kırgaq-dakı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "renkte, alacalı, sudaki, karadaki"

s.+m:

M 8/ 21: gang ögüz **suvın** singirürçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Ganj nehrinin suyunu yuttuğu gibi"

M 21/ 11: kıantur-dum ol mini yırtınçülög **suvın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "O beni dünyevi su ile"

M 21/ 13: tözün yullög **suvın** yud(um)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asil çayların suyu ile yıkadım"

M 31/ 36: (-ög) noş tatağlağ **suvın** tolu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iksir suyu ile doludur."

M 46/ 4: yangalar ulög ögüz **suvın** tapa (yorı-)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "filler büyük bir nehrin suyuna doğru yürüyüp"

M 55/ 36: ... tükellig **suvın** tolu....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mücehhez su ile dolu"

M 69/ 13: yirin **suvın** bağın borluğın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerini, suyunu, bağıını bahçesini"

s.+nga:

M 38/ 18: izinteki suvuğ taluy ögüz **suvı-nga**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "izindeki su nehir suyu ile"

s.+larda:

M 18/ 23: önti tip tağı yime alqu yir **suv-larda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "terk etti! Aynı şekilde bütün dünyalarda"

s.+luğ

M 105/ 27: birle çadır **suvluğ** uluğ ögüz belgülüğü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile suyu küllü bir nehir"

s.+suz:

M 112/ 18: aşsız **suv**suz kırıp kıtıp yorıyur-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içeceklikten kuruyup bitap düşerek yaşarlar."

► **TAG** Dağ.

t.:

M 39/ 20: yüküntiler .... kamağ **tağ** iş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "secdeye vardılar. Bütün dağ, eş"

M 55/ 21: ünleri iştilür .. **tağ** töpüsinte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sesleri iştilir. Dağ tepesinde,"

M 60/ 4: körgülüğü **tağ** sengirin yimireli

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Görünen dağın eteğine tırmanmak"

M 81/ 25: tağ töpüsinte turup alқudın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bir dağın tepesinde durup her yerden"

M 82/ 12: ...tamuda toғarlar . . қара tağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cehennemde doğarlar. Kara dağ (gibi)"

M 82/ 38: tağ sengirle- -ringe silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağın eteklerine"

M 85/ 12: tağ teg ... қıсыл teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağlar gibi"

M 85/ 38: körüp kuktapat tağ ....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "görünce Kukkuṭapāda (dağındaki)"

M 102/ 11: tağ sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağ, sekiz"

t.+ning:

M 13/ 41: ayu bireyin ḥimavanti tağning

Türkiye Türkçesine Aktarım: "söyleyeyim: Himalaya dağı"

t.+ka:

M 16/ 34: yine paşang tağқа

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yine Paşanak dağına"

M 70/ 3: kuktapat tağқа sma(ntavrkaş)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Kukkuṭapāda dağında, Samantavrkaşa"

M 82/ 36: kurtulup karlarığ **tağka** kötürü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kurtulup karları dağa götürmeyi"

t.+da:

M 5/ 16: **tağda** barıp çinagantik atlığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: ".. dağa ulaşıp jinaa-gandhika adlı"

M 18/ 20: paşang **tağda** antağ kügi üni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Paşanak dağında şöyle bir ses"

t+dın:

M 90/ 15: tagdın .....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dağdan"

t+lar:

M 4/ 41: kütgarğalı sansız tümen sumır **tağ-lar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kurtarmak için sayısız dağların (sumır tağ: skr. sumeru)"

M 38/ 14: bolsar.. kältı **tağlar** kanı smir

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yoktur. Eğer dağların şahı Sumeru"

► **TAL** <skr. tala.(bir nevi büyük ağaç)

t.:

M 29/ 8: tal atlığ söğütler tegriklep

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tāla adlı ağaçlar çepeçevre sarmırıştır."

► **TALUY**: Deniz.

t.:

M 16/ 3: ... ajuñluğ **taluy** ögüztin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dünya denizinden"

M 28/ 5: **taluy** ögüz suvı turur antada

Türkiye Türkçesine Aktarım: "deniz ve ırmak suyudur. Bunun"

M 33/ 4: (tü)men tü töpüm sayu **taluy**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (tel) saçımın her birinin ucundan nehirler [denizler]"

M 38/ 18: izinteki suvuğ **taluy** ögüz suvı-nga

Türkiye Türkçesine Aktarım: "izindeki su nehir suyu ile"

M 47/ 3: (-dı) ...-/ sen **taluy** ögüz kıdığında

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Sen nehir kıyısına"

► **TANA**: Susam.

t.:

M 86/ 15: ....-ğlıg yipin **tana** tokıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kırmızı susam dövüp"

► **TANG**: Sabah.

t.:

M 94/ 2: ötrü kün küninge **tang**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (üzerine) sabahleyin"

M 103/ 33: yağı alkınmış yula teg **tang**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yağı azalmış bir lamba gibi (veya) sabaha"

t.+ta:

M 92/ 4: kün irte **tangta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " gün yarın [sabah]"

► **TARAĞ.** Tarla.

t.:

M 73/ 40: sengrem sanlıg **tarıglağ** yirin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Manastırlara ait tarlaları"

M 109/ 6: **taraglağ** yirinte tökerler ötrü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tarlasına dökerler; sonra"

t.+t1:

M 109/ 7: tarımış ı **taraglağı** tüşlög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "işlenmiş bitki vb. tarlası verimli"

► **TARIG.** Hububat.

t.:

M 4/ 16: uruğ **tarag** azu yok bultuğarmu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kurtulma tohumu veya yok mu? "

M 12/ 7: yartağ aş içgü ı **tarıg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eşyası, yiyecek, içecek, hububat ve tohum"

► **TAŞ:** Taş.

t.:

M 58/ 15: evine aşka ötünti ... **taş** kapağın-ta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "evine yemeğe çağırdı. Taş kapıda"

M 73/ 54: öze örtlög **taş** sası yağar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üzerine alevli taşlar, çöpler"

M 75/ 61: ajunlarda **taş** köngüllög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "âlemlere katı [taş] yürekli söz"

M 112/ 44: **taş** sası yağa amarıları beg işi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "taş ve çöpler (?) yağarken bazıları bey ve kraliçe"

M 113/ 17: –ler özelerinte örtlög **taş**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üzerlerinde alevli taş"

► **TAŞLIĞ:** Taşlı.

t.:

M 82/ 40: irig **taşlıg** yağmur yağar ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iri taşlı (?) yağmur yağar."

► **TEMİR** Demir.

t.:

M 74/ 50: etüzlüglər .. **temir** tumsuqluqlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlular, demir gagalılar,"

M 107/ 10: toğup kızartmış **temir** qazguk

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Doğunca kızgın demir ve kazıklar"

M 112/ 13: kızartmış örtlüg **temir**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Kızgın alevli demir"

t.lig:

M 62/ 10: kızartmış **temirliq** vijirliq

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kızgın demirden, elmastan"

M 62/ 22: ısıqların örtenmiş **temirliq**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Hararetlerle yanmış demirli"

M 68/ 28: amarları kızartmış **temirliq** qazguqlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bazıları da kızgın demirli kazıklar"

M 68/ 31: **temirliq** çomakların başqa

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demirli çomaklar ile başlarına"

M 72/ 14: **temirliq** tilgenler qolların

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demir tekerlekler, kollarını"

M 78/ 37: **temirliq** tor- -ların yörgeñmiş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demirlerden aqlarla çevrilmiş"

M 82/ 17: tirilürler ötürü **temirliĝ** kıskaç-ların

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dirilirler. Sonra demir kıskaçlar"

M 82/ 23: tamuda örtlüĝ yalınliĝ **temirliĝ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cehennemde alevli, demirden"

M 82/ 34: **temirliĝ** çkarlar kelip tançu tançu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demirden çarklar (=tekerlek) gelip parça parça"

M 82/ 44: ört-lüg **temirliĝ** bağlar öze yatu-rurlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demirden bağlar ile yatırırılar"

M 82/ 50: **temirliĝ** torlar içinte yörgeyür-ler "demirden ağlar içine sararlar."

M 83/ 30: anta toĝup **temirliĝ** örtlüĝ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Orada doĝup demirden, alevli,"

M 83/ 43: dört tamı **temirliĝ** ört-lüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dört duvarı hep demirden alevli"

M 84/ 50: oylarda südrüyürler **temirliĝ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çukurlarına sürüklerler. Demirden"

M 84/ 51: örtlüĝ yalınliĝ kürin **temirliĝ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevli ölçeklerle demire benzeyen"

M 86/ 19: .....**temirliĝ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demirden"

M 110/ 11: **temirliĝ** yigneler tolp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demir iĝneler hep"

M 110/ 14: - **temir**lig bergen

Türkiye Türkçesine Aktarım: "demir kırbaç"

M 110/ 17: toğup **temir** -**lig** tırnğağ-ların

Türkiye Türkçesine Aktarım: "doğup demirden tırnaklarımız"

M 112/ 35: kızartmış örtlüğ **temir**lig hua

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (kızgın) alevli, demirden çiçekler (ile)"

M 112/ 37: **temir**lig orunluklar öze olur-urlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (Demir-)den tahtlar [yerler] üzerine otururlar,"

M 112/ 38: kayısı örtlüğ yalınliğ **temir**-**lig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bazısı, alevli demirden"

► **TİTİĞ**: Çamur, balçık.

t.:

M 101/ 38: belgürtir ...t-...-me bu ödteki **titig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "zuhur ettiler [göründüler]. Bu devirde çamur ve"

t.+in:

M 101/ 33: **titigin** kerpiçin ... timin ök

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Balçık ve kerpiçler ile"

► **TOPRAK**: Toprak.

t.:

M 38/ 27: özeki koğ **toprak** birer evin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üstündeki tozlar tane tane sayılabilir."

M 51/ 2: (y)örüng (to)**prak** tokısar bedizeser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "açık renkteki bir toprağı karsa, boyasa ve"

M 101/ 39: **toprak** öze itmiş kılaklar /...-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "toprak ile kurulmuş olan kuleler"

M 112/ 16: yil teg kayusu **toprak** yiyürler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "rüzgâr, bazıları toprak yer ve"

► **TÖPÜ**: Tepe.

t.+din:

M 13/ 9: uqğuçı kayu erki **töpüdin** tüşmek-in

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anlayan? Hangileridir acaba tepeden düşmeyi"

M 13/ 20: tüpüg oloq **töpüdin** tüşmekig "aslı, esası tepeden düşmeyi, kaymayı anlar,"

t.+n:

M 2/ 55: öze yinçürü **töpün** yükünmüş

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ile önünde eğildikleri"

M 3/ 42: etüz-in yinçürü **töpün** yükünür men

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücutlarımla secde ederim"

M 51/ 60: yinçürü **töpün** yükünüp yılın-ğa

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kapanıp başları ile secdeye vararak ılık,"

M 86/ 16: ... öze **töpün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile başı ile"

t.+m:

M 33/ 4: (tü)men tü **töpüm** sayu taluy

Türkiye Türkçesine Aktarım: "(tel) saçımın her birinin ucundan nehirler [denizler]"

t.+müzni:

M 5/ 59: birle **töpümüzni** yirke tegürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile başımızı yere koyup"

t.+min:

M 2/ 59: ilgimizni kavısurup **töpümin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ellerimizi kavuşturup başımızı"

t.+sinte:

M 55/ 21: ünleri iştilür .. tağ **töpüsinte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sesleri iştilir. Dağ tepesinde,"

M 81/ 25: tağ **töpüsinte** turup alқudın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bir dağın tepesinde durup her yerden"

t.+sintin:

M 50/ 38: ming **töpüsintin** yaruқlar ıdıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tepesinden 84 000 ışık gönderip"

t+lerinte:

M 27/ 25: alkap **töpülerinte** tuta teginti-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "başında hürmetle tuttu."

t.+si:

M 4/ 42: **töpüsi** öze irkleyü motgalayin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tepesine çıkararak veli Maudgalyāyana'nın"

► **TÜN**: Gece.

t.:

M 7/ 23: yarlıkamadı.. amtı biş ay **tün** kün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "lütfunda bulunmadı. Şimdi (ise) beş ay gece ve gündüz"

M 9/ 12: üçün tip tiser **tün** bir antağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Neden (dün) gece böyle bir"

M 14/ 6: ... **tün** ıglayu sıqtayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bütün gece ağladı, matem tuttu."

M 27/ 14: bir **tün** küzedgülüg baçağ sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir gece tatbik ettikleri [uyguladıkları] oruç"

M 83/ 27: bir kün bi **tün** bolur ...ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir gün bir gece olur."

M 84/ 6: bir **tün** bol- -ur ol antağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir gece olur. Bunun kadar"

M 84/ 46: **tün** bolur .. ol antağ uzun künün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gece olur. Bu kadar uzun gün ve"

t.+ün:

M 26/ 8: osuğluğ ürük amal **tünün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sakin bir gecede"

M 84/ 7: uzun künün **tünün** sekiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "uzun bir gün ve gecede sekiz bin"

M 84/ 47: **tünün** bir tümen altı ming

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gecede on altı bin"

t.+i:

M 10/ 33: iki yigirmi yıl **tüni** küni üz(lünçüsüz)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "on iki yıl, gece gündüz fâsılasız [araliksız]"

t.+in:

M 83/ 28: antağ uzun künin **tünin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bunca uzun gün ve gecede"

M 103/ 28: **katunları tünin** künin tengri meng-singe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hanımları gece gündüz tanrı sevincine"

t.+üg:

M 9/ 6: yıl yaşadım **tünüg** adıra sanasar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yıl yaşadım, geceler dikkatle sayılacak olsa"

t:+te:

M 12/ 23: amtı bu kü -rū bu **tūnte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdi bu bu gece"

t.+ki:

M 9/ 10: **tünki tünleki** teg inçgölüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir geceki diğer geceninki ile aynı olmak üzere, sükûnet"

M 9/ 20: manga yime bu savağ **tünki** tünle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bana da bu şeyleri (sav) dün gece"

t.+ler:

M 9/ 8: **tünler** ertdi.. ol ança uzun ödte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gece geçti. Bu kadar uzun bir zamandan"

t.+le:

M 9/ 9: berü birükin **tünle** yime

Türkiye Türkçesine Aktarım: "beri geceleyin de"

M 9/ 20: manga yime bu savağ **tünki tünle**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bana da bu şeyleri dün gece"

► **TÜNGÜR**: Odun yığını.

t.:

M 84/ 15: **tüngür** // us //

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [odunluk]"

► *TÜŞ*: Meyva.

t.+i:

M 29/ 10: (ya)prağakı çeçeki **tüşi** bolur

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaprakları, çiçekleri ve meyvaları olur."

M 55/ 32: ulunu yapırğakı çeçeki **tüşi**...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sapı, yaprağı, çiçeği, meyvası"

► *TÜTÜN*: Duman.

t.:

M 101/ 37: kurunluğ kap kara **tütün** tokımış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kurumlu, kapkara duman sürülmüş (gibi)"

M 113/ 8: **tütünüg** üre yarlıkar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dumanı haşmetle üfler."

t.lüg:

M 68/ 5: osuğluğ **tütünlüg** .. –ikenmiş uluğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " gibi duman büyük"

► *URUG*: Tohum.

M 42/ 10: yirde saçmış **uruğ** evin angilki

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yere saçılmış tohum taneleri (nasıl) önce"

► *ÜN*: Ses.

ü.:

M 18/ 24: sadu kılamak **ün** iştilti

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ‘Sadhū! diye bir ses işitildi."

M 102/ 5: **ün** öntürürler...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ses çıkarırlar"

ü.+im:

M 18/ 43: kök kalıktaki tengriler uluğ **ünim**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Gökteki tanrılar yüksek sesle"

ü.+in:

M 55/ 11: ezrua **ünün** iç ming uluğ ming

Türkiye Türkçesine Aktarım: "İndra sesi ile üç bin büyük bin"

M 64/ 5: burқан ... **ünün** toyın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "burkan) bir sesle rahipler"

M 65/ 3: kötürüp uluğ **ünün** ıglayu maytrı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kaldırıp, yüksek sesle ağlayarak Maytrı"

M 71/ 9: **ünün** ıglayu sıqtayu maytrı burқан

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sesle ağlaya ağlaya Burkan'a"

M 71/ 36: burқан-қа yakın tegip uluğ **ünün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan'a yaklaşp yüksek sesle,"

M 74/ 31: burқан-қа yakın tegip uluğ **ünün** ince

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaklaşarak yüksek sesle şöyle"

M 76/ 9: tamuluğ-lar ikile uluğ **ünin** ulıyu sıqtayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yeniden yüksek sesle inleyerek, ağlayarak"

M 78/ 8: **ünün** möng- -reyü inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sesle böğürerek şöyle"

M 81/ 4: seviglig ezrua **ünin** kü kelig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sevimli Ezrua sesim ile, meşhur zuhur"

M 81/ 27: osuğluğ yangkuluğ **ünin** kamağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gibi çınlayan akseden bir sesle bütün"

ü.+ler:

M 82/ 3: möngremek **ünler** iştilür . . kim kayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "böğürme sesleri iştilir. Bir kimse"

ü.+leri:

M 55/ 21: **ünleri** iştilür .. tağ töpüsinte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sesleri iştilir. Dağ tepesinde,"

M 68/ 17: ulımağ möngremek **ünleri** iştilür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Uluma ve böğürme sesleri iştilir."

► **ÜZÜM:** Üzüm.

ü.:

M 82/ 15: çarihuş-tağı **üzüm** osuğluğ teperler yançar-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " mengenedeki üzüm gibi ezerler, sıkarlar."

► **YAĞMUR:** Yağmur.

y.:

M 18/ 37: çeçekler yüzken **yağmur**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çiçeklerini durmadan yağmur"

M 82/ 40: irig taşlığ **yağmur** yağar ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iri taşlı (?) yağmur yağar."

► **YALIN:** Alev, parıltı.

y.:

M 7/ 14: çoğ **yalın** belgülüg bolmış erür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gür ışığı belirmiştir."

M 78/ 61: **yalın** içinte örtenür biz . . etüzümüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve alev içinde yanarız. Vücudumuz"

M 113/ 25: ağızlarıntın ört **yalın** öner

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağızlarından alev çıkar"

y.+ka:

M 20/ 7: türlüğ uluğ çoğ **yalınka** tükellig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "büyük ışığa sahip"

y.+ta:

M 75/ 29: bolup örtde **yalın**ta yörgeñü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olduğu halde alevler içinde sarılıp"

y.+ın:

M 49/ 1: çoğın **yalın**mın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "parlaklığı [alevi] ile"

M 68/ 16: **yalın**mın yörgeñmiş etüzlügler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevlerle çevrilmiş vücutları vardır."

M 70/ 6: ödteki otn **yalın**mın (yörgeñ-)miş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "devirde ateş ve alevlerle"

M 78/ 18: **yalın**mın yörgeñmiş uluğ bedük

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevlerle sarılmış büyük ve yüksek"

► **YALINLIĞ**: Alevli.

M 82/ 33: törtidin yingak örtlüg **yalın**lıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dört taraftan alevli"

M 83/ 40: yime örtlüg **yalın**lıg yivt-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "da alevli"

M 105/ 9: örtlüg **yalın**lıg çadır ögüz için-te

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevli bir kül nehri içinde"

M 112/ 34: **yalın**-lıg -sekler başlarınta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alevli başlarında"

M 113/ 13: örtlög **yalınlıg** bı bıçgu öze

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Aevli bıçaklar üzerine"

M 113/ 27: belgür-ler .. adın yime örtlög **yalınlıg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [belirirler. Başka] aevli"

► **YAPIRĖAĖ**: Yaprak.

y.+1:

M 55/ 32: ulunı **yapırğakı** çeçeki tüşi...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sapı, yaprağı, çiçeğı, meyvası"

► **YAPRAĞAĞ**: Yaprak.

y.+1:

M 29/ 10: (ya)**prağakı** çeçeki tüşi bolur

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaprakları, çiçekleri ve meyvaları olur."

► **YARUĞ**: Işık.

y.:

M 33/ 30: tü tüpintin **yaruğ** yaltrık (öner)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "saçının dibinden bir parıltı (çıkır)."

M 50/ 42: .....-d-.... **yaruğ**/-....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışık"

M 55/ 06: ...-tin önmiş **yaruk**...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "-dan çıkmış ışık"

M 63/ 13: yarlıkançuçı biligin **yaruk** ıdu yarlıkadı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile haşmetli bir ışık gönderdi."

M 69/ 29: tamuluğlar öze **yaruk** yaltrık ıdu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cehennemlikler üzerine haşmetle ışık gönderir."

M 76/ 17: **yaruk** yaltrı- -kınga börtü-lüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışığına, parıltısına temas edip"

M 88/ 2: **yaruk** tişintin yörüng önglög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışık dışından beyaz renkli"

M 88/ 3: **yaruk** burnıntın kıızıl önglög etüz-in

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışık, burnundan kıızıl renkli, vücudundan"

y.+ka:

M 63/ 14: ol **yarukka** börtülüp ol tamudağı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu ışığa temas etmekle o cehennemdeki"

M 69/ 30: yarlıkar ol **yarukka** börtülüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu ışığa temas eder etmez"

y.+ın:

M 13/ 60: **yarukın** yaltrayu ıaltı bulıtdın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "parıltıyla parlayarak bir buluttan (çıkmiş güneş gibi bir Burkan doğdu)"

y.+dın:

M 57/ 18: **yarukdın** /// ... ,

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışıkta"

y.+mta:

M 55/ 07: ...-/i **yarukınta** yigedmiş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışığına üstün gelmiş"

M 55/ 08: .... **yarukınta** ay /-..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışıkları ay"

y.+lar:

M 50/ 38: ming töpüsintin **yaruklar** ıdıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tepesinden 84 000 ışık gönderip"

M 88/ 5: tişintin öküş önglög **yaruklar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dışinden birçok renkli ışıklar"

M 88/ 6: öner biş boduğluğ **yaruklar** ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (çıkır). Beş renkli ışık"

M 88/ 13: -lar **yaruklar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ışıklar"

M 88/ 22: uluşlarda barmış **yaruklar** silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ülkeye gitmiş ışıklar"

► **YARUN**: Şafak, (gün) ağarması.

y.+inta:

M 15/ 5: **yaruninta** turup silik ince

Türkiye Türkçesine Aktarım: " sabah ışığında kalktı... şöyle"

► **YAVIŞGU:** Yaprak.

y.:

M 37/ 19: **yavişgu** hua çeçeklerin tegrik-lemiş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaprak ve çiçekler çevrenmiş"

► **YAZI:** Ova, düz yer.

y.:

M 5/ 23: arhant birle **yazı** yirde çankir-mit

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile ovalık bir yerde Cankramita"

y.+da:

M 63/ 32: işidip samantavrkaş **yazıda** kuvra-mış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "işitip Samantavrksa ovasında"

M 68/ 1: amtı bu nomluğ savağ smantavrkaş **yazı-da**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "imdi bu dini hadiseyi Samantarka adlı ovada"

M 70/ 4: atlıg **ya(zı)da** (uķmış) (kergek)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı ovada (tasavvur etmek gerektir)."

y.+daki:

M 68/ 10: samanta-vrkiş **yazıdaki** kuvramış kuvrağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı ovada toplanmış olan cemaat"

► **YİL:** Yel, rüzgâr.

y.:

M 71/ 23: ötrü olarnı ayıg kılınçlıg yıl

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dolayı bunları, kötü amellerin rüzgârı"

M 74/ 18: kılınçlık yıl kelip yanturu evirip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "amellerin rüzgârı gelir ve evirip çevirerek"

M 70/ 25: ayıg kılınçlıg yıl tokıp uluğ tamu-larda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kötü amellerin rüzgârı yakalayıp büyük cehennemlere"

M 112/ 16: yıl teg kayusı toprak yiyürler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "rüzgâr, bazıları toprak yer ve"

y.+ig:

M 41/ 36: yilig esinig basutçı iş bulup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "rüzgârı ve hava cereyanını kendisine yardımcı ve eş olarak alıp"

► **YİMİŞ:** meyva.

y.+lik:

M 52/ 1: yinçün yimişlik yirin tolu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "incilerle koruluğu baştan başa"

M 49/ 6: yimişlik tapa

Türkiye Türkçesine Aktarım: "koruluğuna doğru (gelirler)"

M 51/ 53: önüp supuşpit **yimişlik** kapağıng(a)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çıkıp Supuşpita koruluğunun kapısına"

y.+ig:

M 52/ 2: töşep samntapuşp **yimişlikig** satgın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "döşer ve Samantapuşpa koruluğunu satın"

y.+ke:

M 35/ 3: ili(nçü)-legü **yimişlikke** öngül(üg)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eğlence yerine gitme zamanı geldi!"

M 50/ 30: supuşpit **yimiş-** **-likke** (bardı)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Supuşpita koruluğuna (vardı)."

y.+in:

M 73/ 42: **yimişin** erksinip adın igil

Türkiye Türkçesine Aktarım: "meyvasını gaspedip [çalıp] başka alalade"

► **YİNÇÜ:** İnci.

y.+n:

M 52/ 1: **yinçün** yimişlik yirin tolu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "incilerle koruluğu baştan başa"

M 104/ 22: kümüşin erdnin **yinçün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gümüş cevher ve incilerle"

► **YİR** < skr. *loka* .Yer, ülke.

y.:

M 11/ 22: katağlanmışın tujit tengri **yiri-ntin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [çabaladığını] Tuşita adlı tanrılar [yerinden] ülkesinden"

M 7/ 42: bu **yir** suvda on yangı arħant

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu dünyada on yedi veli-rahip"

M 7/ 49: bu **yir** suvda tükel bilge burķan

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu dünyada mükemmel hâkim Burkan"

M 8/ 32: (burķan)ning yirtinçü **yir** suvda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan'ın dünyada"

M 8/ 43: **yir** suvda belgürer kim қayu bu b(ur-)ķan

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dünyada zuhur eder [belirir] Kim bu burkan'ın"

M 9/ 18: (teng)ri tengrisi burķan **yir** suvda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar Tanrısı Burkan dünyada"

M 13/ 8: tözünüm bu **yir** suvda түpüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asilim, bu dünyada aslı, esası"

M 18/ 16: **yir** suv özeki kimi osuğluğ altı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tıpkı su üzerindeki bir gemi gibi altı"

M 18/ 23: önti tip taķı yime alķu **yir** suv-larda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "terk etti! Aynı şekilde bütün dünyalarda"

M 24/ 21: sağıntı-lar üç kat **yir** suvda tengri

Türkiye Türkçesine Aktarım: "düşündüler: 'üç katlı bu dünyada Tanrılar"

M 38/ 26: oğrı tengri bolğay .. bu yağız **yir**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ölçüsü yanlış çıkacaktı. Bu kara toprak"

M 38/ 33: .... **yir** suvdağı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dünyadaki"

M 48/ 23: yarlıkaduğ-(ta) yitiñsiz yitiz yağız **yir** tebreyür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "erişilemeyecek kadar yüksek olan yağız yer titrer."

M 52/ 6: tutmışta oğ **yir** suv

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tutar (?) tutmaz dünya"

M 54/ 20: bir-ser üç kat **yir** suvda edğü at

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üç katlı dünyada iyi bir şan ve"

M 82/ 1: **yir** öze yiti bı bıçğun oğsuz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Yerde, keskin bıçaklarla gelişigüzel öldürürler. Daima uluma ve"

M 83/ 9: vayşarvani-de ulatı **yir** suv küzedteçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaişravana ve öteki yeri ve suyu (yani dünyayı) koruyan (=skr. *lokapala*)"

M 88/ 35: ...üç ming uluğ ming **yir**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üç bin büyük bin yer"

M 100/ 5: tip tiser ... bu **yir** suvda burқан

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu dünyada Burkanlık'tan (burkan kutı)"

M 106/ 26: ötrü **yir** yarılıp ötrü tiki çuğı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Sonra yer yarılır (büyük) bir gürültü"

y.+ig:

M 105/ 25: ilig öze **yirig** börte yarlıkar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eli ile yere (haşmetle) temas eder."

y.+ke:

M 2/ 60: **yirke** tegürüp ayayu ağırlayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yere koyarak hürmetle"

M 5/ 59: birle töpümüzni **yirke** tegürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile başımızı yere koyup"

M 44/ 10: ...-r **yirke** borğa //-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerine, üzüm"

M 3/ 59: birle töpümüzni **yirke** tegürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile başımızı yere koyup"

y.+de:

M 5/ 23: arhant birle yazı **yirde** çankir-mit

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile ovalık bir yerde Cankramita"

M 7/ 16: tidi.. amtıkıya yakuru **yirde**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dedi: 'İşte şimdi yakın yer[de]'"

M 27/ 19: **yirde** inip aşup anapana

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir yere inip pis (aşup<skr. aşubha) ve ānāpāna (ruh)"

M 39/ 38: (yirde) udumbr atlıg sögüt

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (yerde) udumbara adlı bir ağaç"

M 60/ 6: belgürtüp iki yigirmi bire yirde ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "girerek on iki mil bir yerde"

M 81/ 21: arħant yirde yitlinip kök kalıķ-da

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerde kaybolup gökte"

y.+din:

M 10/ 8: yağışlıg yirdin önüp bardı.. anta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerinden kalkıp oraya gitti. Bu sırada"

y.+in:

M 34/ 11: yalanguķlar yirin suķlanıp tözün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âlemini [yerini] arzulayıp asil"

M 50/ 5: itip vrħar yirin sipirmiş üçün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yapıp manastıra [Vrħar yerine] sürdükleri için"

M 52/ 54: yirin sipirser arıtsar avig barķağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "manastırı [ibadet yerini] süpürseler, temizleseler, evi barkı"

M 73/ 40: sengrem sanlıg tarıglağ yirin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Manastırlara [ibadet yerine] ait tarlaları"

M 69/ 13: yirin suvın bağın borluķın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerini, suyunu, bağıını bahçesini"

y.+inge:

M 31/ 26: altın yapağı **yiringe** tegi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aşağıdaki (bütün) yapılarına hep [yerine kadar]"

M 45/ 8: –dim ..bu oğ etüzin tengri **yiringe**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bizzat bu vücut ile tanrılar yerine (tengri yiri= skr. devaloka)"

M 47/ 8: tengri **yirige** bargu yoluğ aç üç tamu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrılar yerine (tengriler yiri=skr. devaloka) giden yolu aç, üç cehennem"

M 91/ 21: bizni kodup ıdalap strayastriş tengri **yiringe**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bizi bırakıp Trāyāstrimşāh (adlı) tanrılar ülkesine [yerine],"

y.+inte:

M 10/ 31: ezrua tengri **yirinte** toğmak

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrı Ezrua dünyasında yeniden doğmak"

M 12/ 14: tengri **yirinte** toğğalı arığ erzün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrılar dünyasında doğmak için temiz olsun."

M 51/ 12: etüz kodup tengri **yirinte** kodı inip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "öldükten sonra tanrılar yerinde (tengriler yirinte= skr. devaloka) doğarlar,"

M 52/ 10: çeçek yağar .. altı kat tengri **yiri-nte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yağar. Altı katlı tanrılar yerinde"

M 52/ 21: **yirinte** sizinte olurguluğ tenridem

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerinde sizin için oturacak ilahi"

M 54/ 22: buşı birser .. üstün tengri **yirinte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sadaka olarak verse, yukarıda tanrılar yerinde"

M 63/ 16: anta etüz kodup tengri **yirinte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "orada ölüp tanrılar ülkesinde [yerinde] (tengri yiri= skr. devaloka)"

M 79/ 43: **yirinte** toğdılar .. tengri yirintin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ülkesinde doğdular. Tanrılar ülkesinden"

M 88/ 9: tengri **yirinte**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar yerinde"

M 88/ 21: –lar .. üstün tengri **yirinte** tört

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Yukarıda tanrılar ülkesinde [yerinde] dört"

M 89/ 23: silik tengri **yirinte** ..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar ülkesinde [yerinde]"

M 103/ 7: tujit tengri **yirinte** toğdı... anta-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tpşita (adlı) tanrılar diyarında [yerinde] doğdu. Bundan"

M 109/ 6: tarağlağ **yirinte** tökerler ötrü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tarlasına [ekilen yerine] dökerler; sonra"

M 112/ 11: **yirinte** toğmış tengriler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "diyarında [yerinde] doğmuş tanrılar"

y.+inteki:

M 3/ 35: tengri **yirinteki** uçadivaç atlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı ilahlar yerindeki Uccadhvaja adlı"

M 9/ 21: şuvatas tengri **yirinteki** tengriler tüz-ü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Şuddhāvāsa adlı tanrılar yerindeki tanrıların"

M 17/ 1: tengri **yirinteki** tengriler tengri katunları

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar yerindeki tanrıların hanımları"

M 87/ 12: tengri **yirinteki** dyan saşınçtın inip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrılar yerindeki istiğraktan kalkar[gaflet uykusundan kalkar]."

M 89/ 40: tengri yiri şudavas tengri **yiri-nteki**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (adlı) Tanrılar ülkesi [yeri] Şuddhāvāsa (adlı) tanrılar ülkesindeki [yerindeki]"

M 103/ 8: –da berü tujit tengri **yirinteki**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "itibaren Tpşita (adlı) tanrılar diyarındaki [yerindeki]"

M 106/ 9: **yirinteki** tengriler üçün irinçkenç-üçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "diyarındaki [yerindeki] tanrılar için merhamet ve"

y.+intin:

M 1/ 22: mħaklp-ta katağlanmışın tujit tengri **yirintin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Mahākālpa [süresince] cehdettiğini[çabaladığını] Tuşita adlı tanrılar [yerinden]"

M 26/ 13: ... tengri **yirintin** odı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrılar yerinden aşağıya"

M 34/ 19: maytrı bodisvt tujit tengri **yiri-ntin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ‘Maytrı bodhisattvanın Tuşita (adlı) tanrılar diyarından [ülkesinden]"

M 51/ 15: belgürser .. tengri **yirintin** odı inip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "zuhur ettiğinde [belirdiğinde], tanrılar yerinden aşağıya inip"

M 72/ 32: toğgay alu   tengri **yirintin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "idik. Hepimiz tanrılar ülkesinde"

M 72/ 43: yirinte toğdılar .. tengri **yirintin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ülkesinde doğdular. Tanrılar ülkesinden"

M 103/ 35: basa basa tengri **yirintin** tayar-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir müddet sonra tanrılar [yerinden] düşerler!"

y.+lerin:

M 89/ 44: **yirlerin** odup munta kelgeli yarlıadınız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ülkelerini [yerini] bırakıp buraya haşmetle geldiniz!"

y.+lerde:

M 83/ 34: **yirlerde** arıqlarda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerlerde, ormanlarda"

y.+i:

M 16/ 26: üstün öng alqınçusı tengri **yiri**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yukarıdaki şekilsiz tanrılar yerinden"

M 89/ 36: strayst-riş tengri **yiri** kutı kıvı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Trāyāstrimşāh (adlı) tanrılar ülkesinin [yerinin] mutluluğu"

M 89/ 40: tengri **yiri** şudavas tengri yiri-nteki

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (adlı) Tanrılar ülkesi [yeri] Şuddhāvāsa (adlı) tanrılar ülkesindeki [yerindeki]"

M 91/ 28: öngi ödrülüp yalanguklar **yiri** kıtsuz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ayrıldıktan sonra insanlar âlemi [yeri] sanki"

y.+lerin:

M 89/ 44: **yirlerin** kıodup munta kelgeli yarlıkıadınız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ülkelerini [yerlerini] bırakıp haşmetle buraya geldiniz!"

► **YUL:** Göl.

y.:

M 31/ 11: çldar atlıg **yul** bolur erdnilig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Jaladhara adlı bir göl vardır. Cevherli"

M 31/ 31: ... erdnilig **yul** bolur **yul**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cevherle mücehhez[donatılmış] bir göl vardır. Göl"

y.+ta:

M 53/ 4: çaladr **yulta** erdeçi çalaprbasi atlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Jaladhara adlı bir gölde yaşayan Jalaprabhāsa adlı"

► **YULLUG**: Çay, dere.

M 21/ 13: tözün **yullug** suvın yud(um)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asil çayların suyu ile yıkadım"

► **YULTUZ**: Yıldız.

y.:

M 34/ 8: **yultuz** osuğ-luğ kentü kentü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yıldızlar gibi her biri kendi"

y.+lar:

M 103/ 34: başıntakı uyaçur **yultuzlar** teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "karşı [başındaki] batan yıldızlar gibi"

ç) Akrabalık Adları:

► **ANA**: Anne.

a.+da:

M 58/ 34: **anada** yigrek bultuğmaz... edgü-lüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anadan daha üstünü bulunmaz. Şerefli"

a.+sı:

M 91/ 4: tegimlig maytrı burқан **anası**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "layık Maytrı Burkan, anası,"

M 7/ 37: bultılar yaşınıng **anası** klyani

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Yaşa'nın anası Kalyānī"

a.+sın:

M 4/ 40: mhamotgalyin arhant **anasın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "veli Mahāmaudgalyāyana, anasını"

M 4/ 46: **anasın** kutgaru yarlıkap ikile

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anasını haşmetle kurtardıktan sonrasonra iki defa"

M 58/ 26: erdi ang kin toğurmuş **anasın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "idi. İlk önce kendisinin doğuran anasını"

M 58/ 30: ang-ulmali oğrı tengri burқанıg körüp **ana-sın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı hırsız Tanrı Burkan'ı gördü ve anasını"

a.+lar:

M 84/ 20: singiller kızlar **analar** dıntar birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kız kardeşler ile kızlar ile analar ile ve rahibeler ile"

a.+lı:

M 93/ 11: ....**analı** b-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ana ve"

► **BEG**: Bey, prens.

b.:

M 5/ 2: kişilenti erti viru(t)ak ili(g) **beg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "evlenmiş idi. Hükümdar Virudhaka [bey]"

M 5/ 8: virutak ilig **beg** çantalar-(ka)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Hükümdar Virūdḥaka [bey] cellâtlara"

M 5/ 12: (virutak) ilig **beg** yarlığın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hükümdar Virūdḥaka'nın [beyin] emrini"

M 26/ 6: küvezlengülüg **beg** işi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mağrur bir beyin eşi"

M 60/ 3: ilig **beg** türk silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hükümdar [il beyi]"

M 75/ 52: amarıları öngre ajunta **beg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bazıları evvelki âlemde (ajun=skr. gati) bey"

M 108/ 4: kayu **beg** işi buyruklar atlağ-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Beyler, kraliçeler, vekiller ve meşhurlar"

M 112/ 44: taş sası yağa amarıları **beg** işi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "taş ve çöpler (?) yağarken bazıları bey ve kraliçe"

b.+i:

M 103/ 37: **begi** adın bir toyın arzı tengrike

Türkiye Türkçesine Aktarım: "beyi bir defa daha rahip-münzevi tanrıya"

M 37/ 18: **begi** osuğluğ butık çubık yap

Türkiye Türkçesine Aktarım: "beyi gibi dal, budak"

M 45/ 1: yalaguklar **begi** ilkideki uluğ katağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanların beyi! Vaktiyle pek sert"

b.+ning:

M 13/ 51: bar . ol ilig **begning** mağamay

Türkiye Türkçesine Aktarım: " vardır. Bu hükümdarın [il beyinin] Mahāmāyā"

b.+ig:

M 58/ 45: ...-miş kangı ilig **begig** kınlıkta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hükümdar babasını hapiste"

b.+imiz:

M 11/ 23: bizing **begimiz** vayşrvani ilig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "efendimiz [bizim beyimiz] hükümdar Vaişravana,"

M 65/ 5: inçe ök erdi **begimiz** ... antağ oğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ‘Aynen böyle idi, efendimiz [beyimiz]! Tıpkı bunun gibi"

b.+ler:

M 26/ 5: –p **begler** birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: " beyler ile"

M 38/ 41: uluş-tağı iligler **begler** birle ayağka

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hükümdar ve beyle ile birlikte, hürmetle"

M 50/ 16: **begler** arşidati puranı başlap sekiz tümen "bey, Rsidatta ve Pūrana başta olmak üzere 84 000"

M 70/ 57: ajunınta erken iligler **begler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "âleminde iken hükümdar, bey"

b.+lerimiz:

M 73/ 8: körünler **beglerimiz** munta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bakın beylerimiz! Burada"

b.+leri:

M 17/ 9: ulatı gntravlar **begleri** işidü kıanıçsız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "diğer Gandharva beyleri işitmeye doyulamayan"

M 62/ 28: **begleri** // -...-ig ayguçı erdimiz..

Türkiye Türkçesine Aktarım: "beyleri müşavirdik."

► **BUDUN**: Boy, sülale, soy.

b.:

M 13/ 48: töz-lüg **budun** buķun öze erklig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olan boy üzerinde hükmeden"

M 50/ 27: balık uluşluğ **budun** buķun-tın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şehir halkından"

► **EÇİ**: Ağabey.

e.+m:

M 1/ 11: **eçim** sıntar selike bu maytrı(sm)it

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağabeyim Sıntar Seli'ye bu din kitabını Maytrısimit'i"

► **EKE**: Abla.

e.+miz:

M 1/ 65: silik **ekemiz** yıpar kamağuka öng

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve .. ablamız Yıpar'a, herkese (bağışlanmış)"

e.+ler:

M 84/ 19: tamu erür.. kim kayu eren **ekeler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cehennemde bulunurlar. Erkekler, abla ve"

e.+leri:

M 109/ 16: **ekeleri** singilleri kızları birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "abla ve kız kardeşleri ve kızları ile"

e.+lerin:

M 109/ 13: -nçka **ekelerin**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ablalarını"

► **ER**: Kimse, erkek.

e.:

M 25/ 11: bay **er** inçe tip tidi kamağ ödün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Zengin bir adam şöyle dedi: 'Her zaman"

M 52/ 15: yarlıkar .. ötrü sudani bay **er** erdini

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Sonra zengin Sudhana-cevher [zengin kişi]"

M 58/ 54: bir keyikçi **er** erdi .. ke-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir avcı [geyik avlayan kimse] vardı"

M 58/ 13: taķı yime Şrigupti atlıg bay **er** erdi..

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ve yine Őrīgupta adlı bir [kimse] vardı."

M 58/ 20: teg- ... Şrigupti bay **er**..

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Őrīgupta adlı bir zengin [kimse]"

M 75/ 53: işi bolup **er** at kul künğleri-ning

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve kraliçe [erkek] olup kul ve cariyelerinin"

e.+ning:

M 41/ 54: ot-luğ ir kuruğ kavağı **erning** çağmıŐı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "taşı (otlug ir), kuru kav ve adamın vurması"

M 106/ 23: –mek sasıçı **erning**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " çöpünün [çöpçü kimsenin]"

e.+in:

M 62/ 31: vrhar sanlıg **erin** atın kızın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "manastıra ait olan erkekleri, kız ve"

e.+in:

M 69/ 14: **erin** atın oğlatdımız .. sengrem

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adamlarını, atlarını taksim ettik [paylaştırdık]. Manastıra"

► **EREN:** Erkekler.

e.:

M 31/ 1: **eren** işileri kedgü tonagü itig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Erkek ve kadınlar için giyilecek, takılacak"

M 40/ 4: tengriler lular **eren** işiler ayap

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar, ejderler, erkekler, kadınlar hürmet edip"

M 84/ 19: tamu erür.. kim kayu **eren** ekeler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cehennemde bulunurlar. Erkekler, abla ve"

M 107/ 20: oğrınta **eren** savın işilerke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sebebiyle erkeklerin sözlerini kadınlara"

M 110/ 13: -lıg **eren** silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: "erkekler"

M 111/ 25: upasañlar **eren**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve mümineler, erkekler (?)"

e.+ke:

M 107/ 21: ... işiler savın **erenke** t-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kadınların sözlerini erkeklere"

► **İÇİ:** Ağabey.

i.+si:

M 84/ 22: işiler bolup kentü oğlı **içisi**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aile kadınları, kendi oğlu (veya) küçük erkek kardeşi ile"

i.+miz:

M 1/ 63: amrak **içimiz** kutbulmuş **oğul** inanç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sevgili ağabeyimiz Kutbulmuş Oğul Inanç'a"

i.+lerig:

M 108/ 2: -kelerig **içilerig** tokış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağabeyleri"

► **İNİ:** Küçük kardeş.

i.+si:

M 57/ 33: burkanning kokaliya atlıg **inisi**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Kokālīka adlı bir kardeşi (de)"

M 60/ 8: tarıkdı tağı yime **inisi**...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Uzaklaştı ve yine kardeşi"

i.+sin:

M 57/ 11: burkan-nıng **inisin** nanti atlıg tigin erdi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan'ın (üvey) kardeşi Nanda adlı bir prens idi."

► **İŞ:** Eş, refik.

i.:

M 39/ 20: yüküntiler .... kamağ tağ **iş**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "secdeye vardılar. Bütün dağ, eş"

M 41/ 36: yilig esinig basutçı iş bulup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "rüzgârı ve hava cereyanını kendisine yardımcı ve eş olarak alıp"

i.+i :

M 13/ 52: atlıg işi tebgridin lumbani atlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı eşi kraliçeden Lumbinî adlı"

M 112/ 44: taş sası yağa amarıları beg işi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "taş ve çöpler (?) yağarken bazıları bey ve kraliçe"

► ***İŞİ:*** Kadın, hanım.

i.:

M 26/ 6: küvezlengülüg beg işi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mağrur bir beyin eşi"

M 75/ 53: işi bolup er ata kul küngleri-ning

Türkiye Türkçesine Aktarım: " ve kraliçe [kadın] olup kul ve cariyelerinin"

M 108/ 4: kayu beg işi buyruklar atlağ-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Beyler, kraliçeler, vekiller ve meşhurlar"

M 23/ 23: (tengri) tengrisi burқан şakılar işi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar Tanrısı Burkan Şākya kadınları"

i.+ke:

M 3/ 32: atlıg օg işike okşatı katon-tın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı ana kadına benzer bir hanımdan"

i.+ler:

M 23/ 31: nomla(yu) dört türlüg işi-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "etmek 40 000 kadın"

M 23/ 36: (a)sağlıg tusuluğ boltılar şakılar (iş-i-)ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Hizmet ettiler. Şakyâ kadınları"

M 23/ 38: işi-dip sekiz (yigirm)i tümen işiler kut

Türkiye Türkçesine Aktarım: "180 000 kadın, erme "

M 33/ 18: bolsar... ol işiler sigiriyü tegip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olsa, bu kadın seğirterek varıp"

M 37/ 14: ögi katon uluğ karı işiler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anası kraliçe çok yaşlı kadınlar"

M 40/ 4: tengriler lular eren işiler ayap

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrılar, ejderler, erkekler, kadınlar hürmet edip"

M 84/ 22: işiler bolup kentü oğlı içisi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aile kadınları, kendi oğlu (veya) küçük erkek kardeşi ile"

M 107/ 21: ... işiler savın erenke t-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kadınların sözlerini erkeklere"

M 111/ 4: ayanguğ ara işiler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar arasında kadınlar"

i.+leri:

M 23/ 10: sekiz tümen şakiler **işileri** tükel

Türkiye Türkçesine Aktarım: "seksen bin Şākya kadını mükemmel"

M 31/ 1: eren **işileri** kedgü tonagü itig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Erkek ve kadınlar için giyilecek, takılacak"

i.+larning:

M 23/ 11: bilge (teng)ri tengrisi burқан(қа)n bardılar ol **iş-ilarning** "hikmetli Tanrılar Tanrısı Burkan'a gittiler. Bu kadınların"

M 23/ 15: **işilarning** edgüleri titir ang

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kadınların iyiliğidir. Önce"

M 33/ 16: biliglig **işilarning** amraq

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bir misal: akıllı, zarif kadınlardan birinin sevgili"

M 106/ 18: egir-gülüg küvençeng köngüllüg **işiler-ning**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eğiren, mağrur hislerini uyandırırılar (?) Kraliçe [kadınlarının]"

i.+lerin:

M 80/ 4: **işilerin** küretip yazınsar arman-maq

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kadınlarını aldatıp günah işlese, sevmek"

i.+lerke:

M 107/ 20: oğrınta eren savın **işilerke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " sebebiyle erkeklerin sözlerini, kadınların"

► **KA:** Akraba.

k.+m:

M 33/ 46: kangım **kam** kadaşım bolmadılar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " babam, [akrabam], kardeşim olmadılar"

► **KADAŞ:** Akraba, kardeş.

k.+ım:

M 33/ 46: kangım kam **kadaşım** bolmadılar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " babam, [akrabam], kardeşim olmadılar"

k.+ı:

M 8/ 33: (belgürmişin) uqup işidip **kadaşı**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "belirdiğini görüp işitip arkadaşı"

► **KANG:** Baba.

k.:

M 1/ 9: bultum .. edgü   ög **kang**...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ulaştım. İyi ana baba.."

M 1/ 10: silik tutdum ... ög **kang** teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "...tuttum. Ana baba gibi (olan)

M 58/ 45: –miş **ķang** ilig begig ķanlıķta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hükümdar babasını hapiste"

k.+ning:

M 42/ 12: **ķangning** krallığı bir içinte kirmiş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "babanın dehşet (?) kiri (?) içine girmiş"

k.+ig:

M 50/ 3: üç erdni ögüg **ķangiĝ** tapınmış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üç cevher(üç erdni= skr. tritna) ve anaya babaya hüürmet ettikleri"

M 51/ 10: ögüg **ķangiĝ** tapınsar udunsarlar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (ve nihayet) anaya babaya hüürmet etseler,"

M 81/ 45: **ķangiĝ** ölüerdeçi bulgadaçılar . . asaĝ-laĝ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "babayı öldürenler, birbirine katanlar. Faydalı"

M 82/ 31: **ķangiĝ** burķan tıtsıların ölürgüçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "babayı, burkanın öğrencilerini öldürenler"

M 108/ 1: malarķa ögüg **ķangiĝ** baķşıĝ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anayı, babayı, öğretmeni"

k.+ım:

M 33/ 46: **ķangım** kam kadaşım bolmadılar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " babam, [akrabam], kardeşim olmadılar"

k.+1:

M 50/ 22: ötrü maytrı burқан **ķangi** brhmayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bunun üzerine Maytrı burkan, babası ev imamı (purohita) 84 000"

k.+ımız:

M 65/ 6: erdi **ķangımız** .. sengrem sanlıĝ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "idi, babamız! Manastıra ait olan"

k.+ları:

M 33/ 49: ögleri **ķangları** boltum .... antaĝ ogrı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anneleri, babaları oldum. Öyle zaman"

k.+ların:

M 109/ 14: öglerin **ķangların**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "analarını babalarını"

► **ĶATUN**: Kadın.

k.:

M 37/ 14: ögi **ķatun** uluĝ ķarı işiler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anası kraliçe çok yaşlı kadınlar"

M 51/ 46: ötrü yašovati **ķatun** linħua çeçek-lig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üzerine Yašovati hatun, nilüfer çiçeklerinden"

M 89/ 25: **katun** karnında on ay

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Kraliçe [hatun] karnında on ay"

M 90/ 1: brhmavati **katun** birle kavışıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Brahmāvatī hanım ile buluşup"

k.+uğ:

M 90/ 5: brhmavati **katunuğ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Brahmāvatī hanımı"

M 91/ 14: anası **katunuğ** kutka tegürü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anası 'hanımı' Nirvāna'ya (=kut) haşmetle"

k.+ka:

M 90/ 10: brhmavati **katunka** yükün inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Brahmāvatī hanıma secde ederek şöyle"

k.+ı:

M 90/ 20: bolz-un ötrü brhmavati tengri **katunı**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bulun! Sonra Brahmāvatī (adlı) tanrı hanımı"

k.+tın:

M 3/ 32: atlıg ög işike oqşatı **katun-tın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı ana kadına benzer bir hanımdan"

M 89/ 51: ....tengri **katunı** maytrı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrı hanımı Maytrı"

k.+ta:

M 91/ 5: **katunta** ulatı tengridem kuvrağқа

Türkiye Türkçesine Aktarım: " 'hanım' ve öteki ilahi cemaate"

k.+ları:

M 89/ 56: ....tengri **katunları**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tanrı hanımları"

M 103/ 28: **katunları** tünin künin tengri meng-singe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hanımları gece gündüz tanrı sevincine"

► **ƘIZ:** Kız.

k.:

M 5/ 9: yarlık yarlıkadı bu yağılar **ƘIZ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "emretti: 'Bu düşman olan kızların"

M 23/ 33: **ƘIZ** bayağı muktike upasançқа

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kız Bhadrā evvelki Mukti'ye, rahibeye"

k.+ta:

M 33/ 57: **ƘIZTA** amrağ mening öz kişilerim

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kızdan daha aziz adamlarımdırlar."

k.+1:

M 60/ 20: ...ağarlağ içlig udçı **ƘIZI**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gebe bir çoban kızı"

M 79/ 16: oğlu **kızı** kılmış ayığ kılınç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğlu (veya) kıızı işlenmiş kötü amellerden"

k.+ın:

M 62/ 31: vrhar sanlığ erin atın **kızın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "manastıra ait olan erkekleri, kıız ve"

k.+lar:

M 84/ 20: singiller **kızlar** analar dıntar birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kıız kardeşler ile kıızlar ile analar ile ve rahibeler ile"

k.+larag:

M 5/ 1: körklüg altı **kızlarağ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "güzel altı kıız"

k.+ları:

M 109/ 16: ekeleri singilleri **kızları** birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "abla ve kıız kardeşleri ve kızları ile"

► **KİŞİ:** İnsan.

k.:

M 1/ 15: bulđuluđ **kişi** etüzin bulmışım yoşsuz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insan vücuduna ulaşmış [bürünmüş] olmam boşuna"

M 8/ 50: yavaz-ta ol **kişi** titir.. kim muntağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir kimseye 'kötünün kötüsü' demektir. Böylece"

M 62/ 35: **kişi** ornınta yulğak iş küç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kimselerin yerinde ticaret işinde"

M 70/ 16: kim öngre **kişi** etüzinte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vaktiyle insanlar [vücudunda] âleminde"

M 70/ 27: kim ilkide **kişi** etüzinte erken

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaktiyle insanlar [vücudundaki] âleminde iken"

M 80/ 5: amran-mağ törü teginsir .. azu yime **kişi**/-

Türkiye Türkçesine Aktarım: " âdetini benimsese veya bir kimse"

M 83/ 4: tınlıg **kişi** etüzinte erken yok

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âleminde iken boşuna"

M 104/ 17: ...kayu **kişi** so/-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hangi kimse"

M 107/ 17: tiyürler biz öngre **kişi** “derler:

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Biz vaktiyle insanlar"

M 110/ 26: biz ilkide **kişi** etüzinte erken

Türkiye Türkçesine Aktarım: "biz vaktiyle insanlar âleminde[vücunda] (iken)"

k.+ning:

M 80/ 2: adın **kişinig** isig özlerin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Başka bir kimseyi"

M 80/ 3: ölürser oloğ **kişining**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "öldürse, o kimse"

M 83/ 4: ... atlıg adın **kişining** a-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı başka bir kimsenin"

M 83/ 18: erserler .. kim yime adın **kişining**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olanlar, başka [kimselerin]"

M 83/ 53: tınlıglar adın **kişining** birme-yük

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıklar başkalarının, verilmeyen"

M 96/ 2: **kişining** közünür ajunta...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanın görünen (şimdiki) âleminde"

k.+g:

M 51/ 5: yapşursar ig ağırlıg **kişig** satağsız

Türkiye Türkçesine Aktarım: " yapıştırırsa; hastalıklı dertli bir kimseyi, ücretsiz ve"

M 80/ 6: **kişig** ölürüp ölütçi . . .

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bir kimseyi öldürüp katil"

M 82/ 20: **kişi** ajunıta erken **kişig** toqıgu-çı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlar âleminde iken insanları döven,"

k.+ler:

M 7 / 34: **kişiler** oğlanı yaşı purnı vimali

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çocukları Yaşa, Purna, Vimala,"

M 8/ 58: ming yılka tegi tözün **kişi-ler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bin yıla kadar asil insanlar"

M 63/ 46: nom bitigde igil kerti **kişiler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (din) kitabında ‘Bayağı, alalade insanlar (yani: günahkârlar)"

M 78/ 53: sevin-miz ölüerdeçi **kişiler** birle tüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: " sevindik. Öldüren kimseler ile aynı"

M 86/ 12: ... yiti baltuların **kişiler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kesin baltaları ile insanları"

M 101/ 32: amtkı **kişiler** ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şimdiki insanlar"

k.+lerig:

M 73/ 63: kıltımız .. yana tegimsiz **kişilerig**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yedirdik. Bu sebepten orada [kimseleri]"

k.+lerke:

M 66/ 7: mün-lerin yazuqların / /.../rti **kişi-lerke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "günahlarını insanlara"

M 67/ 21: ... adın **kişilerke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Başka kimselere"

M 99/ 27: **kişilerke** ...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanlara"

k.+lerim:

M 33/ 57: kızta amraq mening öz **kişilerim**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kızdan daha aziz adamlarımdırlar."

► **KUNÇUY:** Kadın.

k.:

M 25/ 9: bayağut **kunçuy** inçe tip tidi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "zengin bir kadın (kraliçe) şöyle dedi"

► **OĞLAN:** Çocuk.

o.+1:

M 7/ 34: kişiler **oğlanı** yaşı purnı vimali

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çocukları Yaşa, Pūrna, Vimala,"

M 33/ 45: **oğlanı** yok kim kadaşım bolmadılar

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [oğulları yok ki kardeşim olmadılar]"

M 43/ 12: **oğlanı** /-.....-/// mungka tarqqa

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğlu ızdıraba sıkıntıya"

o.+ım:

M 85/ 53: yarlıkayur ... edgü **oğlanım** bu yat

Türkiye Türkçesine Aktarım: "der: 'İyi! Oğlum, bu yabancı,"

o.+ın:

M 87/ 3: ...aşnu kamağda kiçig **oğlanın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hepsinden küçük oğlunu"

o.+ınınç:

M 3/ 11: sanı –nça tınlıg **oğlanınınç** umuğı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "varlıkların [oğullarının] umudu ve"

► **OGUL:** Oğul, çocuk.

o.:

M 56/ 1: –nınç oğlı boltı .. ol **oğul** toğmıšta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "-in bir oğlu oldu. Bu oğul doğduğu zaman"

M 19/ 13: ..... -sin **oğul** işi kodup toyın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğlunu karısını bırakıp rahip"

M 8/ 40: .....-ğ **oğul** törüsinçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "...oğul"

M 1/ 63: amrak içimiz kutbulmuş **oğul** inanç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sevgili ağabeyimiz Kutbulmuş Oğul Inanç'a"

M 1/ 64: silik tengribirmiş **oğul** inanç.

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tengribirmiş Oğul Inanç'a"

M 60/ 22: yarlıkadı .. yarım yolta **oğul** silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (haşmetle) vardı. Yarı yolda oğul"

o.+ug:

M 56/ 3: anı için ol **oğuluğ** pipalayani tip

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu yüzden oğluna Pippalayana [diyip]"

o.+ta:

M 33/ 56: mening yatım ermezler ... **oğulta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bana yabancı değildirler. Oğuldan,"

o.+um:

M 9/ 4: tözün **oğlum** angsız inç artuk

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asil oğlum! Ben çok sakın, pek"

M 9/ 29: tidi tözün **oğlum** "dedi: Asil oğlum"

M 11/ 10: **oğlum** uluğ qarı yüz yigirmi yaşlağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğlum ! Ben çok ihtiyar ve 120 yaşındayım."

M 12/ 19: tip edgü edgü tözün **oğlum** mening

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dedi: 'İyi, iyi! Asil oğlum [benim]'"

M 19/ 26: –üglüg **oğlum** sizler tağı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "-li oğlanlarım sizler? Ve"

o.+1:

M 8/ 19: sinayani braman **oğlı** bolup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Senāyāni adlı bir brahman oğlu olarak"

M 56/ 51: –ning **oğlı** boltı .. ol **oğul** toğmıšta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "-in bir oğlu oldu. Bu oğul doğduğu zaman"

M 79/ 16: **oğlı** kıızı kılmış ayığ kılınç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğlu (veya) kıızı işlenmiş kötü amellerden"

M 84/ 22: işiler bolup kentü **oğlı** içisi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aile kadınları, kendi oğlu (veya) küçük erkek kardeşi ile"

o.+guz:

M 38/ 2: **oğlunguz** tözün ....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Oğlunuz asil"

o.+kıya:

M 33/ 17: **oğulkıyasın** kadar bars tutmuş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğulcuğunu yırtıcı bir kaplan yakalamış"

o.+luğ:

M 50/ 12: işidür .... mening **oğulluğ** erdnig burkan "işitir:

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Benim oğul cevherim, Burkanlığa (burkan kutı)"

M 90/ 12: erür siz kim muntağ türlüg **oğulluğ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sizensiz ki bunun gibi bir oğul"

► **OGUŞ:** Soy, nesil.

o.+tın:

M 13/ 46: keziginte tiziginte gaudam **oğuştın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Gautama sülalesinde,"

M 56/ 4: tiyürler erdi.. ne yime kaşip **oğuş-tın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adını vermişlerdi. Kāşyapa soyundan,"

o.+larıg:

M 97/ 28: .....-i **oğuşlarıg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "nesilleri"

o.+ların:

M 102/ 12: -lig oğuşların

Türkiye Türkçesine Aktarım: "nesillerini"

► **ÖG** Anne.

ö.:

M 1/ 9: bultum .. edgü ög kang...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ulaştım. İyi ana baba.."

M 1/ 10: silik tutdum ... ög kang teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "...tuttum. Ana baba gibi (olan)"

M 3/ 32: atlıg ög işike oğşatı katun-tın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "adlı ana kadına benzer bir hanımdan"

M 21/ 26: ög amranmağın bözin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ana sevgisi ile bez ile"

M 85/ 24: ög karnınta toğa teglük toğar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ana karnından kar olarak doğarlar,"

ö.+i:

M 37/ 14: ögi katun uluğ qarı işiler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anası kraliçe çok yaşlı kadınlar"

ö.+nüng:

M 42/ 11: uğutlayur anęulayu yime **ögnüing**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mayalanırsa aynı şekilde de ananın"

ö.+üg:

M 50/ 3: üç erdni **ögüg** kangığ tapınmış "üç cevher(üç erdni= skr. tritna) ve anaya babaya hüürmet ettikleri"

M 51/ 10: **ögüg** kangığ tapınsar udunsarlar "(ve nihayet) anaya babaya hüürmet etseler,"

M 81/ 44: tınılığlarığ ölürgüçiler . . **ögüg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıkları öldürenler. Anayı"

M 82/ 30: tınılığlarığ örletgüçi erserler **ögüg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıkları rahatsız edenler ise, anayı"

M 108/ 1: malaręa **ögüg** kangığığ bağşığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anayı, babayı, öğretmeni"

ö.+üm:

M 33/ 45: oğlanı yoğ kim mening **ögüm**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [oğlu yoktur. Benim annem]"

ö+ümüz:

M 1/ 41: teg **ögümüz** kün silig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gibi (olan) anamız Kün Silig"

ö.+üngüztin:

M 21/ 24: **ögüngüztin** ardılmışta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "annenizden ayrıldığınızda"

ö.+leri:

M 49/ 49: **öğleri** kangları boltum .... antağ ogrı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "anneleri, babaları oldum. Öyle zaman"

ö.+lerin:

M 109/ 14: **öğlerin** kangların

Türkiye Türkçesine Aktarım: "analarını babalarını"

ö.+üçüm:

M 91/ 2: olur-nung **öğüçüm** bar sizinge nomluğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Oturun! Anacığım! Sizin için, dinin"

ö.+lüg:

M 106/ 8: burқан **öglüg** ögsüz tengri

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan (tengri tengrisi burkan=skr. devati deva buddha)
analı, anasız, tanrılar"

ö.+süz:

M 106/ 8: burқан **öglüg** **ögsüz** tengri

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan (tengri tengrisi burkan=skr. devati deva buddha)
analı, anasız, tanrılar"

► **SİNGİL:** Küçük kızkardeş.

s.+ler:

M 84/ 20: **singiller** kızlar analar dıntar birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kız kardeşler ile kızlar ile analar ile ve rahibeler ile"

s.+leri:

M 109/ 16: ekeleri **singilleri** kızları birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: "abla ve kız kardeşleri ve kızları ile"

► **URI**: Oğul.

u.:

M 9/ 23: **urı** inçe tip tidi.. tengri bakşı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğul Māgharāja şöyle dedi: ‘semavi üstat!’"

M 19/ 15: (i)ki **urı** şortapan kutın bulup ul(uğ)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iki oğul, Şrota-āpanna asaletini bulup büyük bir"

u.+lar:

M 12/ 33: upasvami bu iki **urılar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Upasvāmin, bu iki oğul"

M 19/ 10: **urılar** kırk tümen udu kemli(ş)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğul ve 400 000 takrib ederek [yaklaştırarak] gelmiş"

► **YORÇ**: Kaymbirader.

y.+1:

M 84/ 23: **yorçı** dıntarlar birle yazınsar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kayınbiraderi ve rahipler ile günah işleseler,"

d) Yemek Adları:

► **AŞ:** Yemek.

a.:

M 12/ 7: yartağ aş içgü 1 tarığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eşyası, yiyecek, içecek, hububat ve tohum"

M 50/ 7: üçün ton etük aş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için, elbise, ayakkabı ve yiyecek"

M 52/ 46: tegingülüg aç içgü buşı bir-ser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "istihlak edilecek [bitirilecek] olan yiyecek ve içecek şeyleri sadaka olarak"

M 72/ 20: kim yime aş içgü oğurlap yigüçi-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Yiyecek ve içecek çalıp yiyenler ise"

M 72/ 31: aş içgüsin öngre yimedimiz yunglamadımız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içeceğini önce yemese idik ve sarfetmese"

M 72/ 50: ...-lıg kuvrağ tegin tegin / ...aş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Cemaat(e) (ait olan) (yiyecek)"

M 75/ 54: küngleri-ning aş ton yigü içgülerin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cariyelerinin yiyecek, giyecek ve içeceklerine"

M 91/ 30: yime nomluğ aş bulmadın aç

Türkiye Türkçesine Aktarım: "din yemeği bulamadan açlığa"

M 99/ 5: tavar aş içgü yigeli yunglağalı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içecek şeyleri yemeye ve kullanmaya"

M 104/ 7: bir tançu aş tenginçe ol tınlıkğa

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ufak bir parça yiyecek kadar olsun verse, o kimseye"

M 112/ 12: aş aşanur tamuda toğer-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yemek yerler. Cehenemde doğarlar."

M 112/ 20: ol antağ aş içgü yok kim yimeser "

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hiçbir bir yiyecek ve içecek yoktur. Yemeyecekleri,"

M 112/ 22: üçün anutmış aş içgü yimedi-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için hazırlanmış yiyecek ve içecekleri yemediler,"

a.+ıg:

M 71/ 58: üçün anutmış aşıg içgüg silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için hazırlanmış yiyeceği ve içeceği"

a.+ın:

M 21/ 7: (t)ürlüg aşın içgün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çeşitli yiyecek ve içecek ile"

M 25/ 12: kalın kuvrağ aşın içgün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "büyük bir cemmate yiyecek ve içecek ile"

M 53/ 13: burkanağ adruk adruk aşın içgün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan'a çeşit çeşit yiyecek ve içeceklerle,"

M 62/ 3: vr̄har sengrem sanlıg sangik **aşm**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "manastırlara ait (yiyecek)"

M 73/ 61: bursong kuvrağ **aşm** içgüsin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olduk. Cemaatin yiyeceğini, içeceğini"

M 85/ 33: **aşm** içgüsin yimezün yunglamazun

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içeceği yemesin, kullanmasın."

a.+ka:

M 58/ 15: evinge **aşka** ötünti ... taş kapagın-ta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "evine yemeğe çağırdı. Taş kapıda"

a.+sız:

M 112/ 18: **aşsız** suvsuz kırıp katıp yoriyur-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içceksizlikten kuruyup bitap düşerek yaşarlar."

► **BEGNĖ** ? Şarap, bira.

b.:

M 110/ 27: bor **begni** satguçı erdimiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şarap ve bira satmış idik."

M 110/ 29: -miş bor **begni**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şarap ve bira"

► **BOR** < ö.i.? Şarap.

b.+ka:

M 44/ 10: ...-r yirke **borka** //-...

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerine, üzüm"

M 110/ 27: **bor** begni satğuçı erdimiz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şarap ve bira satmış idik."

M 110/ 29: -miş **bor** begni

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şarap ve bira"

► **İÇGÜ**: İçilecek şey, içki.

i.:

M 12/ 7: yartağ aş **içgü** ı tarığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: "eşyası, yiyecek, içecek, hububat ve tohum"

M 50/ 8: **içgü** buşı birmiş üçün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "içecek (gibi) sadaka verdiği için"

M 51/ 6: -ağsız tersiz **içgü** ot öntürüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bedava ilaç vererek"

M 52/ 46: tegingülüg aç **içgü** buşı bir-ser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "istihlak edilecek [bitirilecek] olan yiyecek ve içecek şeyleri sadaka olarak"

M 54/ 26: bilge biligke tükellig bolur **içgü**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "hikmete (bilge bilig= skr. prajna) sahip olur. Sadaka olarak içecek ve"

M 55/ 31: tağı yime içgü otlar yıl-

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve yine içilecek ilaçlar"

M 99/ 5: tavar aş içgü yigeli yunglağalı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içecek şeyleri yemeye ve kullanmaya"

i.+g:

M 53/ 51: içgüg yidimiz yungladımız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve içecekleri yedik, sarfettik"

M 71/ 58: için anutmış aşığ içgüg silik

Türkiye Türkçesine Aktarım: "için hazırlanmış yiyeceği ve içeceği"

M 72/ 51: içgüg yidimiz yungladımız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve içecekleri yedik, sarfettik."

i.+n:

M 21/ 7: (t)ürlüg aşın içgün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çeşitli yiyecek ve içecek ile"

M 25/ 12: kalın kuvrağ aşın içgün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "büyük bir cemmate yiyecek ve içecek ile"

M 53/ 13: burkanağ adruk adruk aşın içgün

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan'a çeşit çeşit yiyecek ve içeceklerle,"

i.+sin:

M 62/ 4: içgüsin yidimiz yungladımız adınağuka

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve içeceği yedik, (sarfettik ve başkasına"

M 72/ 31: aş içgüsin öngre yimedimiz yunglamadımız

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içeceğini önce yemese idik ve sarfetmese"

M 73/ 61: bursong kuvrağ aşın içgüsin

Türkiye Türkçesine Aktarım: " olduk. Cemaatin yiyeceğini, içeceğini"

M 85/ 33: aşın içgüsin yimezün yunglamazun

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içeceği yemesin, kullanmasın."

i.+lerin:

M 75/ 54: küngleri-ning aş ton yigü içgülerin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cariyelerinin yiyecek, giyecek ve içeceklerine"

► *SUV*: Su.

s.:

M 47/ 4: ... suv uluş balıklarığ nomça

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [su kenarına] şehirlere daima dine göre"

M 52/ 6: tutmıšta oğ yir suv

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tutar tutmaz dünya [yer ve su]"

M 89/ 9: vayşarvani-de ulatı yir suv küzedteçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Vaişravana ve öteki yeri ve suyu (yani dünyayı) koruyan (=skr. lokapala)"

M 105/ 6: -ir suv b//

Türkiye Türkçesine Aktarım: "..... su ....."

M 112/ 15: tınlıglar kayusı ot suv kayu-sı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yaratıklardan bazıları ateş ve su"

s.+ı:

M 28/ 5: taluy ögüz suvı turur antada

Türkiye Türkçesine Aktarım: "deniz ve ırmak suyudur. Bunun"

M 105/ 28: bolur ...ötrü ol ögüz suvı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olur. Sonra bu nehrin suyu"

s.+ug:

M 38/ 18: izinteki suvuğ taluy ögüz suvı-nga

Türkiye Türkçesine Aktarım: "izindeki su nehir suyu ile"

s.+ka:

M 51/ 3: burқан (kö)rkın suvka kigürser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "burkan heykelinin suya soksa"

s.+da:

M 7/ 42: bu yir suvda on yangı arhant

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu dünyada on yedi veli-rahip"

M 7/ 49: bu yir suvda tükel bilge burқан

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu dünyada mükemmel hâkim Burkan"

M 8/ 32: (burқан)ning yirtinçü yir suvda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Burkan'ın dünyada"

M 8/ 43: yir **suvda** belgüerer kim kayu bu b(ur-)kan

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dünyada zuhur eder [belirir] Kim bu burkan'ın"

M 9/ 18: (teng)ri tengrisi burkan yir **suvda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tanrılar Tanrısı Burkan dünyada"

M 24/ 21: saķıntı-lar üç kat yir **suvda** tengri

Türkiye Türkçesine Aktarım: "düşündüler. Üç katlı bu dünyada [yer ve suda] Tanrılar"

M 54/ 20: –ser üç kat yir **suvda** edgü at

Türkiye Türkçesine Aktarım: "üç katlı dünyada [yeri ve suda] iyi bir şan ve"

M 100/ 5: tip tiser ... bu yir **suvda** burkan

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Bu dünyada Burkanlık'tan (burkan kutı)"

s.+daki:

M 38/ 33: yir **suvdaki**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dünyadaki [yer ve sudaki]"

M 55/ 26: önglög esri kusrı **suvdaki** kurgak-dakı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "renkte, alacalı, sudaki, karadaki"

s.+ın:

M 8/ 21: gang ögüz **suvın** singirürçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Ganj nehrinin suyunu yuttuğu gibi"

M 21/ 11: kantur-dum ol mini yirtinçülög **suvın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "O beni dünyevi su ile"

M 21/ 13: tözün yulluğ **suvın** yud(um)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "asil çayların suyu ile yıkadım"

M 31/ 36: (-üg) noş tatağlağ **suvın** tolu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "iksir suyu ile doludur."

M 46/ 4: yangalar uluğ ögüz **suvın** tapa (yori-)

Türkiye Türkçesine Aktarım: "filler büyük bir nehrin suyuna doğru yürüyüp"

M 55/ 36: ... tükellig **suvın** tolu....

Türkiye Türkçesine Aktarım: "mücehhez[donatılmış] su ile dolu"

M 69/ 13: yirin **suvın** bağın borluğın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yerini, suyunu, bağı bahçesini"

s.+ınga:

M 38/ 18: izinteki suvuğ taluy ögüz **suvı-nga**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "izindeki su nehir suyu ile"

s.+larda:

M 18/ 23: önti tip tağı yime alku yir **suv-larda** "terk etti! Aynı şekilde bütün dünyalarda"

s.+lug:

M 105/ 27: birle çadır **suvluğ** uluğ ögüz belgülüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ile suyu küllü bir nehir"

s.+suş:

M 69/ 43: **suvsuş** iç(miş) (kütluğ) (aryaçan)tri bodisvt

Türkiye Türkçesine Aktarım: "içki gibi üstat (kşi açarı) Āryacandra bodhisattva'nın"

M 72/ 16: süçig **suvsuş** ülegüçiler erdi-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Tatlı içkiler taksim edenler ise,"

s.+suz:

M 112/ 18: aşsız **suvsuz** kırıp katıp yoriyur-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyecek ve içceksizlikten kuruyup bitap düşerek yaşarlar."

► **SÜT:** Süt.

s.+in:

M 21/ 25: - **sütün** emizip igidti beltürtdi

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sütünü emzirip yetiştirdi."

M 33/ 52: yatdım alķunung **sütün**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yattım. Hepsinin sütünü "

s.+ler:

M 33/ 5: (ö)güz osuğluğ **sütler** aķzun

Türkiye Türkçesine Aktarım: " [nehirler] gibi sütler aksaydı."

s.+larning:

M 33/ 6: ol **süt-** **-larning**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Bu sütler"

► **YİGÜ:** Yenilecek şey, yemek.

Y.:

M 75/ 54: künğleri-ning aş ton **yigü** içğülerin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "cariyelerinin yiyecek, giyecek ve içeceklerine"

► **YOĞRUTÇA:** Yoğurt gibi.

Y.:

M 68/ 32: toqışu **yoğrutça** miyilerin sançışu

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vurarak yoğurt gibi beyinlerine çıkarıp"

7.4. Altun Yaruk'tan İki Parça

a) UzuV Adları:

► **AGIZ:** Ağız.

a.+1:

AY 624/10 kadğuluğın yığlayu **ağızı** kırup

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağlayarak ağızı kuruyup"

a.+1nta:

AY 620/19 azığ tişleri **ağızınta** kırulup

Türkiye Türkçesine Aktarım:-"azı dişleri ağzında sallanıp"-

► **AZIG:** Azı dişi.

a.:

AY 620/19 azıg tişleri ağzında kongrulup

Türkiye Türkçesine Aktarım:-"azı dişleri ağzında sallanıp"-

► **BAŞ:** Baş.

b.+m:

AY 17/10 altı. ol kuotau atl(1)g beg baş-m

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aldı. O Küü Tav adlı bey başta"

► **ET:** Et.

e.+imin:

AY 19/13 ısururlar soşarlar. etimin yinimin

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ısırdılar, saktular, dövüder. Etimi vücudumu"

► **ETÖZ:** Vücut, beden, gövde, fert.

e.:

AY 6/20 et'öz şodup kişi ajuınıta

Türkiye Türkçesine Aktarım: "vücudumuzu terk edip insan mevcudiyetinde"

e.+ög:

AY 611/4 tınl(ı)ğ için **et'özög** titip monung

Türkiye Türkçesine Aktarım: “mahluk için vücudunu feda ederek bunu”

e.+üm:

AY 609/1 kim mening bu **et'özüm**in isirkegüm idi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “(Ki) benim bu vücudumu asla esirgeyeceğim”

e.+ümte:

AY 609/10 inçip **et'özümte** tolu ögrünç toğar

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bilakis gönlümden [vücudumdan] büyük [dolu] bir sevinç doğuyor.”

e.+leri:

AY 609/21 **et'özleri** alangurup küçi küsüni üzü-lüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: “vücutları zayıflamış, güçleri bitmiş,”

e.+i:

AY 639/15 yidi tiginig **et'özi** eti

Türkiye Türkçesine Aktarım: “yedi prensin vücudunun eti”

► **KÖZ:** Göz.

k.+inte:

AY 624/9 **közinte** isig yaşı tökülü busuşlug

Türkiye Türkçesine Aktarım: “gözünden sıcak yaşı dökülerek kederle”

k.+in:

AY 9/20 -ında kınğ közin salınmış karağlığın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şası gözle nazarlarını dikerek”

► **SAÇ:** Saç.

s.+ı:

AY 631/16 süngük kara saçı yme ançulayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kemiği kara saçı dahi böylece”

► **SÜNGÜK:** Kemik.

s.:

AY 626/ 15 ay, qalmış süngük yir sayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ey vah, (canavarlardan) kalmış kemikleri saçılıp”

AY 631/16 süngük kara saçı yme ançulayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kemiği kara saçı dahi böylece”

► **TAMGAÇ:** Damak.

t.+ı:

AY 624/11 tili tamgağı katıp sav sözleyü umatın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “dili damağı katılaşıp, söz söyleyemedin”

► **TINLIG:** Canlı, insan, yaratık.

t.:

AY 610/8 montada kez irinç **tnl(1)g** bolgay mu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Bundan daha zavallı –bir- mahluk [yaratık] olur mu? ”

t.+lar:

AY 2/16 erki antag **tnl(1)glar** kim bon om

Türkiye Türkçesine Aktarım: “acaba şöyle insanlar ki, bu şeriat”

AY 3/9 sanınça **tnl(1)ğlar** oğlanın ozğurıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: “müddetince (mahlukları) insan oğullarını kurtarıp”

AY 19/11 **tnlı(g)lar** bir күnte uç kata

Türkiye Türkçesine Aktarım: “mahluklar [yaratıklar] (bir) günde üç defa”

AY 615/3 ajun **tnlığlar** oğlanın nom buşılığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “mevcudiyet mahluklarının [canlıların] haleflerini (çocuklarının) mukaddes hayır”

t.+larıg:

AY 3/1 tegmiş **tnl(1)glarıg** sözle(miş kerçek)

Türkiye Türkçesine Aktarım: “vasıl olmuş [kavuşmuş] insanları söylemek gerek”

t.+larka:

AY 3/7 biş elig yıl tönü **tnl(1)glarka**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kırk beş yıl bütün mahluklara [canlılara]”

► *TİL*: Dil.

t.+i:

AY 624/11 tili tamgaķı katıp sav sözleyü umatın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “dili damağı katılaşıp, söz söyleyemedin”

► *TİŞ*: Diş.

t.:+leri:

AY 620/19 azığ tişleri ağızında kongrulup

Türkiye Türkçesine Aktarım: -“azı dişleri ağzında sallanıp”-

b) Hayvan Adları:

► *ARSLAN*: Aslan.

a.+ning:

AY 610/14 barsning irbizning manunung **arslanning** böriuing

Türkiye Türkçesine Aktarım: “parsın, ırbız’ın, manu’nın (?) aslanın, kurdun”

► *BÖRİ*: Kurt, düşman.

b.+ning:

AY 610/14 barsning irbizning manunung arslanning **böriuing**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “parsın, ırbız’ın, manu’nın (?) aslanın, kurdun”

► **ENÜK:** Hayvan yavrusu.

e.+leringe:

AY 609/19 **enükleringe** egirtip kavşatıp açmak suvsamak

Türkiye Türkçesine Aktarım: “yavrusuna sarılarak açlık ve susuzluktan”

e.+in:

AY 630/10 ertükin öz **enükin** yigey tip

Türkiye Türkçesine Aktarım: “olduğunu, kendi yavrularını yiyecek diyip”

e.+lerin:

AY 630/13 yiti **enüklerin** ozğurtı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “yedi yavrularını kurtardı”

► **KAZ:** Kaz.

k.:

AY 4/12 **kaz** ödirek tağıguda ulatı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kaz ördek tavuktan başka”

AY 19/22 ud koyun tonguz tağıgu **kaz** ödirek

Türkiye Türkçesine Aktarım: “öküz, koyun, domuz ve kaz, ördek”

► **KEYİK:** Geyik.

k.:

AY 630/22 **keyik** arıgka sağağa tayaqlıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: “keyik ormana dağın eteğine saklanmış”

k.+ler:

AY 608/20 bo arıg semek içinte qadır yavlaq **keyikler**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ bu orman içinde sert, fena geyikler”

► **KOYUN:** Koyun.

k.:

AY 19/22 ud **koyn** tonguz tağıgu qaz ödirek

Türkiye Türkçesine Aktarım: “öküz, koyun, domuz ve kaz, ördek”

k.+ıntın:

AY 6 /8 tegdükte **koyunıntın** bir kagda

Türkiye Türkçesine Aktarım: “gelince [koyunundan] bir kağıda”

► **KONGUZ:** Kunguz.

k.+laring:

AY 614/9 qamağ qurtlarning **qonguzlarning**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bütün kurtların, kuzgunların”

► **ḲURT**: Kurt.

k.+larıng:

AY 614/9 kamağ **ḳurtlarıng** ḳonguzlarıng

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bütün kurtların, kuzgunların”

► **SANSAR**: Sansar. <Skr. Samsara.

s.:

AY 628/20 emgek emgenip toğmak ölmek **sansartın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “eziyet çekip doğmak ölmek sansarından”

s.+lıg:

AY 613/20 iş ködüg ḳılayın, **sansarlıg** taluy ögüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: “iş yapayım. Sansarlı deniz “

► **TONGUZ**: Domuz.

t.:

AY 4/11 tıltağında ud ḳoyn **tonguz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “münasebetiyle öküz koyun domuz”

AY 19/10 **tonguz** taḳıgu ḳaz ödirek bo montag

Türkiye Türkçesine Aktarım: “domuz, tavuk, kaz, ördek (ve) bunun gibi”

► **YILKI**: Büyükbaş hayvan.

y.:

AY 6/22 **yilkı** ajunıntakı ozguluğ kutrulğuluğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “hayvan mevcudiyetinden kurtulmamız icab eden”

y.+larning:

AY 6/14 biz kamağun **yilkıların** öngre

Türkiye Türkçesine Aktarım: “biz vaktiyle hayvanların daha (önce)”

c) Tabiatla İlgili Adlar:

► **AJUN**: Dünya, varlık.

a.:

AY 615/3 **ajun** tınlıglar oğlanın nom buşılığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “mevcudiyet mahluklarının haleflerini (çocuklarının) mukaddes hayır”

a.+ınta:

AY 6/20 et'öz kodup kişi **ajunınta**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “vücudumuzu terk edip insan mevcudiyetinde”

a.+ıntakı:

AY 6/22 **yilkı** **ajunıntakı** ozguluğ kutrulğuluğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “hayvan mevcudiyetinden kurtulmamız icab eden”

► **ÇEÇEK**: Çiçek.

ç.:

AY 608/10 ol üç tigitler hua **çeçek** tüş

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bu üç prens çiçek ve meyve”

► **İĞAÇ**: Ağaç.

ı.:

AY 625/13 tınsırap inçe k(a)ltı uluğ ı **ığaç** küçlüğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “düşüp ağlayarak sanki büyük bir ağaç kuvvetli”

► **KÖK**: Gök.

k.+li:

AY 630/19 kökli yağızlı içinte y(a)ruğ y(a)ltrık yaltırdı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “gök ve yer içinde parlak şualar parladı”

► **KÖL**: Göl.

k.:

AY 617/ 3 inçe k(a)ltı uluğ yiil kelip **köl** suvın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şiddetli yel gelip, göl suyunu”

► **KÜN:** Gün.

k.+tin:

AY 3/ 15 **küntin** yingak suv yolınta kitip

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[günden] kuzey tarafından su yolundan gidip”

k.+te:

AY 19/11 tınlı(g)lar bir **kün**te uç kata

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ mahluklar [yaratıklar] (bir) günde üç defa”

AY 608/18 mening bökünki **kün** ertingü kork<g>um

Türkiye Türkçesine Aktarım: “(benim) bugün(ki gün) bana çok korku (Hend.)”

k.+k(e)yem (künke:güneş):

AY 626/8 ölmekig bulayın ay **künk(e)yem**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ölümü bulmuş olsaydık, ey güneşim”

► **OT:** Ateş.

o.+ka:

AY 624/17 **ootka** örtenip köyer teg ögümin köngülümün

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ateşte alevlenip yanar gibi [annemin gönlümün]”

o.+ın:

AY 630/6 sakınçın açmağ **ootın** örtenür bo

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[düşüncesini] açlık ateşiyle alevleniyor bu”

► **ÖGÜZ:** Nehir.

ö.:

AY 613/20 iş ködüg kılayın sansarlıg taluy **ögüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “iş yapayım. Sansarlı deniz [nehir] “

ö.+ler:

AY 618/17 –reyür **ögüzler** taglar birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[nehirler dağlar ile]”

► **SUV:** Su.

s.:

AY 3/5 t(e)ngrişi burkan bo yirtinçü yir **suv**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tanrısı Burkan bu dünya -yer ve su-”

AY 3/ 15 künün yingak **suv** yolınta kitip

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[günden] kuzey tarafından su yolundan gidip”

AY 632/ 9 –un busuşka batıp köngülleri sogık **suv-**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “derde batıp gönülleri. Soğuk su-”

s.+m(ins.):

AY 636/ 3 sogık **suvın** bögürti.. et’özinge

Türkiye Türkçesine Aktarım: “soğuk su serpti. Vücuduna”

s.+m(akk.):

AY 617/ 3 inçe k(a)ltı ulug yiil kelip köl **suvın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şiddetli yel gelip, göl suyunu”

► **TAG:** Dağ.

t.:

AY 632/13 -te **tağ** kodı anası katun balıkda

Türkiye Türkçesine Aktarım: “dağdan aşağı [annesi hatun şehirde]”

t.+lar:

AY 618/17 –reyür ögüzler **tağlar** birle

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[nehirler dağlar ile]”

► **TALUY:** Deniz.

t.:

AY 613/20 iş ködüg kılayın sansarlıg **taluy** ögüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: “iş yapayım. Sansarlı deniz “

AY 634/2 batmış erür m(e)n busuşluğ **taluy** içinte

Türkiye Türkçesine Aktarım: “batmışım kederli deniz içinde”

AY 639/6 kıutlıg yig tüşde **taluy** ögüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kutlu (şerefli) iyi yerde denizler nehirler”

► **TANG:** Tan vakti.

t.+da:

AY 5/4 kün **tanga** erte ört....

Türkiye Türkçesine Aktarım: “gün şafaktan önce (erken) ışık.....”

► **TOPRAK:** Toprak.

t.:

AY 632/4 boltılar toz **toprak** bolup et’özleri

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oldular toz toprak olup vücutları”

t.+ta:

AY 643/21 (kömüli tering) batıp **toprakta**. ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ [gömüldü derin] toprakta battı, ol”

► **TÖN:** Gece.

t.+i:

AY 17/20 bir yıl **töni** uzun iglep aş(dın)

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bir yıl geceleri rahatsızlanıp yemekten”

► **TÖPÜ:** Tepe.

t.+si:

AY 639/ 9 **töpüsü** üze andıran qodı kemişdi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tepesi üstüne oradan aşağı attı”

t.+re:

AY 627/4 **töpüre** bıçılur tüşedim

Türkiye Türkçesine Aktarım: “dibine [tepesine] kadar bıçilir gibi gördüm”

► **YİL:** Yel, rüzgar.

y.:

AY 617/ 3 inçe k(a)ltı ulug **yiil** kelip köl suvın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şiddetli yel gelip, göl suyunu”

► **YİNÇÜ:** İnci

y.:

AY 613/5 **yinçü** ed tavar üze tapıntım artamak

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ servete (inciye) [mala mülke] taptım mahvolmak”

► **YİMİŞ:** Yemiş, meyve.

y.:

AY 608/11 **yimiş** idigeli ataları ilig begke

Türkiye Türkçesine Aktarım: “meyve toplamak için babaları ilig beyden”

► **YİR:** Yer.

y.:

AY 3/19 kılmış **yir** orunların tükel körüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: “yapmış yerleri hepsini görüp”

AY 3/5 t(e)ngrişi burkan bo yirtinçü **yir** suv

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tanrısı Burkan bu dünya -yer ve su-”

y.+te:

AY 626/13 –mış teg **yirte** ağınayu inçe tip

Türkiye Türkçesine Aktarım: “gibi yerde yuvarlanarak şöyle (deyip)”

y.+in:

AY 635/13 **yirim** adırtlıg be(e)lgülüg nöçekin erser

Türkiye Türkçesine Aktarım: “gittiği yerin kat’i (Hend.?) [nasıl ise]”

y.+ke:

AY 625/12 -lerin birkerü **yirke** çalıp ögsirep

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ikisi beraber yere atıp (yere yıkılıp) sestem”

ç) Akrabalık Adları:

► **ANA:** Anne.

a.+m:

AY 642/20 öngre üdteki katunu amtı **anam**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “evvel zamanki katunu şimdi anam”

a.+sı:

AY 631/13 todup çanıp **anası** yiti enüki yme birkerü

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tutup [doyup] -yemeye-kanmış anası yedi yavrusu dahi beraber”

► **ATA:** Baba.

a.+ları:

AY 608/11 yimiş idigeli **ataları** ilig begke

Türkiye Türkçesine Aktarım: “meyve toplamak için babaları ilig beyden”

► **BEG:** Bey.

b.:

AY 17/10 altı. ol kuotau atl(1)g **beg** baş-ın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “aldı. O Küü Tav adlı bey başta”

b.+ke:

AY 18/9 barıp, ol **begke** inçe tip sözledi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “varıp bu beye şöyle (deyip) söyledi.”

AY 622/7 ilig **begke** barıp: ay uluğ ilig

Türkiye Türkçesine Aktarım: “hükümdar (ilig beg) beye varıp: ey büyük hükümdar(han)”

b.+ning:

AY 17/19 Künçing atl(1)ğ **begning** kisisi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Künçing adlı beyin karısı”

b.+gerü:

AY 637/23 begkerü

Türkiye Türkçesine Aktarım: “beye [doğru]”

► *KATUN*: Katun, kadın.**k.+1:**AY 636/5 begning **katunı** ötrü timin idil-ti

Türkiye Türkçesine Aktarım: “hanın katunı sonra yavaş yavaş [süslendi]”

k.+mta:AY 607/22 uluğı **katunımta** toğmış körgeli

Türkiye Türkçesine Aktarım: “büyük katunından doğmuş görünüşte”

► *KİŞİ*: Kişi, insan.[Metinde “eş, karı” olarak geçmiştir.]**k.:**AY 634/8 yolkı **kişi** sözlemişin kiçig

Türkiye Türkçesine Aktarım: “rastlanmış kişinin söylediğini küçük”

k.+si:AY 17/19 Künçing atl(1)ğ begning **kişisi**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Künçing adlı beyin karısı”

k.+ngning:AY 18/10 bo sening **kişingning** bo emgekin

Türkiye Türkçesine Aktarım: “(bu) senin karının bu acılarını”

► **İÇİ** Ağabey.

i.+leri:

AY 629/21 erti **içileri** tigitler

Türkiye Türkçesine Aktarım: “idi. Ağabeyleri, prensler”

AY 612/9 monçulayı saķınıp **içileri** birle sözleşgölük

Türkiye Türkçesine Aktarım: “böylece düşünüp ağabeyleri ile konuşarak”

i.+leringe:

AY 609/6 **içileringe** ötrü inçe tip ötünti

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kardeş(ler)ine şöyle (deyip lutfedip) söyledi”

i.+lerime:

AY 611/11 tigin inçe tip tidi: ay **içilerime**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “prens şöyle (deyip) dedi: “Ey ağabeylerim,”

i.+li:

AY 631/8 **içili** inili ikegü sözleşü kengşeşü yme

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ağabeyi ve küçük kardeşi ikisi konuşarak, istişare ederek ve”

► **İNİ** Kardeş.

i.+leri:

AY 619/11 tegdükde, ötrü **inileri** Maķasatvi tiginning

Türkiye Türkçesine Aktarım: “geldikte, küçük kardeşleri prens Mahasatvinin”

i.+leringe:

AY 608/16 ‘eng uluğı tigin iki **inileringe**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “(en) büyük prens iki küçük kardeşine”

i.+miz:

AY 619/ 22 körkle kövşek tokılıg **inimiz**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “güzel, mülayim, ahlaklı (asil) kardeşimiz”

► **ƘADAŞ.** Kardeş.

k.:

AY 620/ 1 sevitmiş erting **kadaşa** .. neçökin yene

Türkiye Türkçesine Aktarım: “sevdirmiş idin kardeşimiz nasıl tekrar”

► **ƘANG.** Baba.

k.+ımız:

AY 620/4 barmadın ögümüz, **kangımız** bizinge

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[varmadın] annemiz babamız bize”

k.+ka:

AY 619/23 erting küveze ögke **Ƙangka**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ gururumuz idin. Anaya babaya”

► **KIZ**: Kız.

k.:

AY 4/10 boltı. kin bir tuşda **kız** aşı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oldu. Sonra bir zaman kızının düğünü münasebetiyle (yemeği)”

k.+lar:

AY 632/14 ordu içinte olurup biş yüz **kızlar**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ saray içinde oturup beş yüz kız yığınıyle”

► **KENÇ**: Genç.

k.+lerim:

AY 641/8 kalmış iki **kençlerim** öngi adrılıp antada

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ kalmış iki gencim başka (tarafı) ayrılıp orada”

k.+imin:

AY 626/17 içğınmış m(e)n **kençimin** sever amrak atayımın.

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kaybetmişim, sevgili yavrumu (gencimi) keder altında”

► **OĞUL**: Oğul.

o.+ça:

AY 617/22 özte toğmış **oğulça** kızça

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bir vücuttan doğmuş oğul ve kız gibi”

o.+1:

AY 2/11 bititdeçi tözünler **oğlı** tözünler

Türkiye Türkçesine Aktarım: “yazdıran asiller oğlu asiller”

o.+ning:

AY 608/4 **oğlınıg** atı M(a)hadivi erti. üçünçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oğlunun adı Mahadivi idi. Üçüncü”

AY 608/5 ‘eng kiçigi **oğlınıg** atı M(a)hasatvi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “en küçük oğlunun adı Mahasatvi”

AY 625/3 ulışdılar sıgtaştılar. **oğlınıg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ağladılar sızladılar oğullarının”

► **OĞLAN:** Oğlan.

o.+1:

AY 608/2 **oğlanı** erti. ang ilki uluğı oğlanınıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oğlu var idi. En ilki büyük oğlunun”

AY 608/7 **oğlanı** birle taşdın tağda arığda

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oğlu ile dışarıya dağa ormana”

o.+ın:

AY 3/9 sanınça tınl(1)ğlar **oğlanın** ozğurıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: “müddetince (mahlukları) insan oğullarını kurtarıp”

AY 615/3 ajun tınlığlar **oğlanın** nom buşılığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “mevcudiyet mahluklarının haleflerini (çocuklarının) mukaddes hayır”

o.+nınng:

AY 608/2 oğlanı erti. ang ilki uluğı oğlanıng

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oğlu var idi. En ilki büyük oğlunun”

o.+nınga:

AY 632/22 -dı toğdı belingteg siziki oğlanınga

Türkiye Türkçesine Aktarım: “korkunç bir şüphe doğdu oğlundan”

► **ÖG.** Anne.

ö.+ke:

AY 619/23 erting küveze oğke kangka

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ gururumuz idin. Anaya babaya”

ö.+ümüz:

AY 620/4 barmadın oğümüz, kangımız bizinge

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[varmadın] annemiz babamız bize”

d) Yemek Adları:

► **AŞ:** Aş, yemek.

a.:

AY 4/14 uluğ aş içgü kıltı aş kılu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “büyük bir ziyafet (yiyecek-içecek) kıldı. Ziyafet”

AY 5/6 örü olurup aş içgü kıltı.

Türkiye Türkçesine Aktarım: “doğrulup oturup yemek yedi.”

AY 610/17 montada adın taķı öngi aş içgü yok

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bundan ayrı daha başka yiyecek içecek yoktur”

AY 613/3 inçip mantım aş içgü, ton kedim orun

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[ama inandım] yiyecek, içecek, elbise mesken”

a.+1:

AY 4/10 boltı. kin bir tuşda kız aşı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oldu. Sonra bir zaman kızının düğünü münasebetiyle (yemeği)”

a.+da:

AY 6/11 o künki bizing aşda ölürgüçi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “o gün(kü) bizim yemekte(ziyafette) öldürülen”

a.+tın:

AY 17/20 bir yıl tönü uzun iglep aş(dın)

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bir yıl geceleri rahatsızlanıp yemekten”

► **İÇGÜ:** İçecek.

i.:

AY 4/14 uluğ aş **içgü** kıltı aş kılu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “büyük bir ziyafet (yiyecek-içecek) kıldı. Ziyafet”

AY 5/6 örü olurup aş **içgü** kıltı.

Türkiye Türkçesine Aktarım: “doğrulup oturup yemek yedi.”

AY 610/17 adın tağı öngi aş **içgü** yok kim

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ayrı daha başka yiyecek içecek yoktur”

AY 613/3 inçip mantım aş **içgü**, ton kedim, orun

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[ama inandım] yiyecek, içecek, elbise mesken”

► **SUV:** Su.

s.:

AY 3/5 t(e)ngrişi burkan bo yirtinçü yir **suv**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tanrısı Burkan bu dünya -yer ve su-”

AY 3/ 15 künthin yingak **suv** yolınta kitip

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[günden] kuzey tarafından su yolundan gidip”

AY 632/ 9 –un busuşka batıp köngülleri sogık **suv-**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “derde batıp gönülleri. Soğuk su-”

s.+n(ins.):

AY 636/ 3 sogık **suvın** bögürti.. et'özinge

Türkiye Türkçesine Aktarım: “soğuk su serpti. Vücutuna”

s.+n(akk.):

AY 617/ 3 inçe k(a)ltı ulug yiil kelip köl **suvın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şiddetli yel gelip, göl suyunu”

► **SÜT:** Süt.

s.+i:

AY 632/19 ötrü aqdı yürüng süti tolp et'özi

Türkiye Türkçesine Aktarım: “[sonra] aktı beyaz **süti** [bütün vücudu] ”

► **YİMİŞ:** Yemiş, meyve.

Y.:

AY 608/11 yimiş idigeli ataları ilig begke

Türkiye Türkçesine Aktarım: “meyve toplamak için babaları ilig beyden”

7.5. Çaştani Bey Hikâyesi

a) UzuV Adları:

► **ADAK**: Ayak.

a.+mta:

ÇBH 153 adağın-ta bağarın suna yatıp inçe tip

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ayağına bağrını sunarak (=yüzü koyun) yatıp şöyle”

► **AĞIZ, AĞZ**: Ağız.

a.+ıntın:

ÇBH 189 ... yangkuluğ ört yalın ağız-ıntın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “... gürültülü ateş (ve) alev ağzından”

a.+larıntın:

ÇBH 296 alakırış-tılar. ağız-larıntın köz-lerintin

Türkiye Türkçesine Aktarım: “birbirlerine girdiler. Ağızlarından, gözlerinden”

► **AZİĞ**: Azı dişi; büyük dişi.

a.+ları:

ÇBH 71 sansız öküş tınlığ-larığ **az-ığları** öz-e-e

Türkiye Türkçesine Aktarım: “sayısız çok canlıları azı (dişi)leri üzerinde”

a.+ların:

ÇBH 298 yalın öntürüp tişlerin **az-ığların** çıktratıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: “alev(ler) saçarak, dişlerini ve azı (dişi)lerini gıcırdatarak”

► **BAĞARSUĞ**: Bağırsak

b.+ların:

ÇBH 6 kanın içip **bağarsuğ-larin** et’üz-leringe

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kanını içip bağırsaklarını vücutlarına”

► **BAş**: Baş, kafa.

b.+ın:

ÇBH 49 tutup kılıcın örü kötürüp **başın** bıçĖalı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tutup kılıcını yukarı kalıdırıp, başını kesmeye”

► **BOĞAZ:** Boğaz.

b.+ıntın:

ÇBH 188 .....(boğa)z-ıntın ör-.....

Türkiye Türkçesine Aktarım: “..... (boğa?)zından yük(selip?).....”

► **BURUN:** Burun.

b.+larıntın:

ÇBH 297 burunlarıntın barça kórķgu teg ört

Türkiye Türkçesine Aktarım: “burunlarından hep korkunç ateş (ve)”

► **EGİN(=EĞİN):** Omuz.

e.+lerinte:

ÇBH 12 saçların enginlerinte tüşürüp ağuluğ yılan-

Türkiye Türkçesine Aktarım: “saçlarını omuzlarına düşürüp, zehirli yılan(lar)-”

► **KAN:** Kan.

k.+ın:

ÇBH 6 **kanın** içip bağarsuğ-larin et'üz-leringe

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kanını içip bağırsaklarını vücutlarına”

ÇBH 108 **kaningız-larnı** içgeli tapım ol. yekler inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kanınızı içirtmek istiyorum.’ Şeytanlar şöyle”

► **KÖZ:** Göz.

k.+i:

ÇBH 69 yalını teg **közi** karşı yalınayu tegz-inü

Türkiye Türkçesine Aktarım: “alevi gibi gözü gözbebeği parlıyarak devrile”

ÇBH 228 yalını teg **közi** karşı yalınayu tegz-inü

Türkiye Türkçesine Aktarım: “alevi gibi gözü gözbebeği parlıyarak devrile”

k.+leri:

ÇBH 67 üç bedük **közleri** oot onglüg saçı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “üç büyük gözü ateş rengi saçı”

k.+ümüzni:

ÇBH 290 ol kutluğ tınglıg körmekin **köz** ümüz-

Türkiye Türkçesine Aktarım: “o kutlu mahluku görmekle gözümüz-”

k.+lerintin:

ÇBH 296 alaķırıştı-lar. ağız-larıntın **köz**-lerintin

Türkiye Türkçesine Aktarım: “birbirine girdiler. Ağızlarından, gözlerinden”

►**MENGİZ:** Beniz; sima, yüz, çehre.

m.:

ÇBH 8 mengiz tutup-p yavlaķ katkığ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “benizleri korkunç bir hal almış, yavlak sert”

ÇBH 16 kşatrik begler **mengiz** menglep ķorkınçsız

Türkiye Türkçesine Aktarım: “asker bey(ler)in suretini takınıp korkusuz”

ÇBH 132 körk **mengiz** belgürtüp biltiz-metin

Türkiye Türkçesine Aktarım: “beniz takınıp bildirmeden (=ansızın)”

► **ÖT:** Öd, safra, hiddet.

ö.+in:

ÇBH 36 ötin öneyü küdeyü yırlayu ayaların

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ödlerini (hiddetlerini) kabartarak, bağırarak haykırarak, ellerini”

► **SAÇ:** Saç

s.+ların:

ÇBH 12 saçların eninglerinte tüşürüp ağuluğ yılan-ın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “saçlarını omuzlarına düşürüp, zehirli yılan(lar)-la”

ÇBH 38 kıp kız-ıl saçların artlarında itdıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kıpkızıl saçlarını arkalarına itip”

s.+ın:

ÇBH 48 atlıg yekning töpüsinteki saçın tarta

Türkiye Türkçesine Aktarım: “adlı şeytanın tepesindeki saçı çekerek”

ÇBH 89 yek-ning töbüsinteki saçın tutup kılıçın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şeytanın tepesindeki saçı tutup kılıçla”

ÇBH 67 üç bedük közleri oot onglüg saçı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “üç büyük gözü ateş rengi saçı”

s.+larığ:

ÇBH 186 saçlarığ tutkalı usar. bu munça söz-lep

Türkiye Türkçesine Aktarım: “saçları yakalamaya muktedir olsun.’ Böyle söyleyip”

► ***TİŞ:*** Diş.

t.+imizke:

ÇBH 22 tağ tişimiz-ke yoğı bolğalı kelting. bu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “dağ (gibi olan) dişimizde mahv olmaya geldin?’ Bu

t.+imning:

ÇBH 180 töpümdeki .....-ke tit//i tişimning

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tepemdeki .....dişimin”

t.+lerin:

ÇBH 298 yalın öntürüp tişlerin az-ıgların çıktratıp

Türkiye Türkçesine Aktarım: "alev(ler) saçarak, dişlerini ve azı (diş)lerini gıcırdatarak

► **TÜ:** Tüy, kıl, saç.

t.+inge:

ÇBH 259 bir evin tusinge yme ada tuda tegürgeli

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bir tek kılına bile zarar vermeye”

b) Hayvan Adları:

► **ARSLAN:** Aslan.

a.+larning:

ÇBH 1 arslanlarning yoriğin yorıp uçayan balıknıng

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aslanların yürüyüş(ler)iyle yürüyerek Uçayini şehrinin"

a.+ı:

ÇBH 54 tidiler. Yalnguklar-ning *arslam* iligler

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dediler: “İnsanların aslanı, hanlar(ın)

► **KEYİK:** Geyik.

k.+lerin:

ÇBH 215 ..... keyiklerin tegriklep kisari arslan

Türkiye Türkçesine Aktarım: “..... geyiklerle ihata edilmiş (duran) Kesarin aslan”

► **KİSARİ:** ‘Arslan’ (< Skr. kesarin)

k.:

ÇBH 215 ..... keyiklerin tegriklep **kisari** arslan

Türkiye Türkçesine Aktarım: “..... geyiklerle ihata edilmiş (duran) Kesarin aslan”

► **YILAN:** Yılan.

y.+ın:

ÇBH 12 saçların enginlerinte tüşürüp ağuluğ **yılan-**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “saçlarını omuzlarına düşürüp, zehirli yılan(lar)-”

c) Tabiatla İlgili Adlar:

► **SÖGÜT:** Sögüt ağacı.

s.:

ÇBH 65 küntin yingak bir uluğ bedük (**söğüt**)

Türkiye Türkçesine Aktarım: “cenuptan yan(a) bir ulu yüksek söğüt (ağacı)”

► **TAĞ:** Dağ.

t.:

ÇBH 10 iliglerinte tutup kapk(a)ra uluğ bedük tağ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tutarak, kapkara ulu yüksek dağ”

ÇBH 22 tağ tişimiz-ke yokı bolğalı kelting. bu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “dağ (gibi olan) dişimizde mahv olmaya geldin?’ Bu”

t.+teg:

ÇBH 190 ..... -ig ülgüsüz sansız tağ-teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: “.....-i hadsiz hesapsız, dağ-gibi”

► **YİR:** Yer.

y.:

ÇBH 193.....yir tebresi altı türlüğ

Türkiye Türkçesine Aktarım: “.....yer deprenmesi altı türlü”

ÇBH 194 .....yir tebremek

Türkiye Türkçesine Aktarım: “.....yer depremek”

ÇBH 253 yağız yir arkasındaki toprak-ning prmanu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “yağız yer arkasındaki toprağın atom”

ç) Akrabalık Adları:

► **BEG**: Bey, asilzade.

b.:

ÇBH 3 ötrü ilig **beg** dört beltir yolta yoriyu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Bu aralık devletli bey dört yol kavşağında yürürken”

ÇBH 23 savağ eşidip çştani ilig **beg** yürekin katranup

Türkiye Türkçesine Aktarım: “sözü işince, Çştani han bey yüreğini berkitip”

ÇBH 46 ötrü çştani ilig **beg** bar küçin

“**Türkiye Türkçesine Aktarım:** üzerine Çştana devletli bey var gücünü”

ÇBH 60 umuğ inag bolgıl. ilig **beg** ince

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ümit ve inan (verici) ol. Devletli bey şöyle”

ÇBH 79 çştani ilig **beg** mn erür-mn (.)

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Çştana han bey, ben-im.”

ÇBH 92 ilig **beg** ..... yir

Türkiye Türkçesine Aktarım: “devleti bey .....yer”

ÇBH 105 ilig **beg** inçe tip tidi. balık-

Türkiye Türkçesine Aktarım: “beye şöyle dedi: ‘Şehir-’

ÇBH 115 çştani ilig **beg** öz köngülünge inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Çaştana bey kendi gönlüne şöyle”

ÇBH 136 bütgey. ötrü ilig **beg** trkin ök ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: “tahahhuk eder.” Bunun üzerine han bey derhal”

ÇBH 141 körkin blgürtüp ilig **begig** basasınta

Türkiye Türkçesine Aktarım: “suretini takınıp han bey(in) arkasından”

ÇBH 165 ok ilig **beg** kapkara tünle taviş tıng-

Türkiye Türkçesine Aktarım: “hemen, han bey, kapkara gece (içinde), sesi din-

ÇBH 231 amtı çştani ilig **beg** köz-ünmez bolup

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şimdi Çaştana han bey görünmez olup”

ÇBH 258 ilig **begning** ang-mıntın et’üz-inteki

Türkiye Türkçesine Aktarım: “han beyin hatta vücudundaki”

ÇBH 304 ilig **beg** korkınçsız köngül in rakşas-ka

Türkiye Türkçesine Aktarım: “han bey korkusuz gönülle rakşasa(lar)a”

ÇBH 309 .....çaştanı ilig **beg**.....

Türkiye Türkçesine Aktarım: “.....Çaştana han beg”

ÇBH 317 çştani ilig ig toğa adasın

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Çaştana han bey hastalık (ve) maraz tehlikesini(n)

b.+iteg:

ÇBH 15 ilig **beg** yürekin katrunup tongalar **begiteg**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “devleti bey yüreğini berkitip, tongalar beyi gibi”

ÇBH 74 katıg bolsar tongalar **begi** teg.....

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kuvvetli ise kahramanlar beyi gibi.....”

ÇBH 283 anıng utru turdaçı yok ( ) tongalat **begi** teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: “ona karşı durabilecek (kimse) yok. Kahramanlar beyi-gibi”

b.+ig:

ÇBH 41 **begig** sançgalı urğalı kılınıp bir ikintiske

Türkiye Türkçesine Aktarım: “beyi sançmaya vurmaya hazırlanıp birbirlerine”

ÇBH 138 atlg rakşas ilig **begig** ıraktın körüp

Türkiye Türkçesine Aktarım: “adlı rakşasi, han beyi uzaktan görüp,”

b.+ke:

ÇBH 53 ünlerin ösürüp ilig **beg-ke** inçe tip

Türkiye Türkçesine Aktarım: “Avazlarını yükseltip devleti beye”

ÇBH 102 kavşurup ilig **begke** inçe tip tidiler

Türkiye Türkçesine Aktarım: “kavuşturup han beye şöyle dediler”

ÇBH 142 yoriyu oğlağı ünin ünteyü ilig **begke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “yürüyerek latif sesle çağırıp han beye”

b.+larning:

ÇBH 55 begler-ning kut tngri-e (.) yrliğançuçı-ı

Türkiye Türkçesine Aktarım: “beylerin kut tanrısı! Merhamet (hissini)

b.+im:

ÇBH 143 inçe tip tidi. amraq **begim** mini orun-ta

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şöyle dedi: ‘ Sevgili beyim, beni döşekte’

ÇBH 147 manga söz-leng amraq **begim-e**. birök söz-

Türkiye Türkçesine Aktarım: “bana söyleyin, sevgili beyim. Eğer söy-”

b.+ning/neng:

ÇBH 33 ol yekler çştani ilig **beg-ning** munçulayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: “o şeytanlar Çatana han beyin bu derece”

ÇBH 258 ilig **beg-ning** ang-mıntın et'üz-inteki

Türkiye Türkçesine Aktarım: “han beyin hatta vücudundaki”

ÇBH 261 ögil saķıngıl tüz-ünüm-e bu ilig **beg-ning**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “düşün hesap-et, adilim, bu han beyin”

ÇBH 152 öz rakşas körkin ök ilig **beg-neng**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “öz rakşasi kılığıyle, han beyin”

b.+ler:

ÇBH 16 kşatrik **begler** mengiz menglep **korqınçsız**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “asker bey(ler)in suretini takınıp korkusuz”

► **OGUL:** Oğul.

o.+1:

ÇBH 242 oğulu tngriDEM tonın bilinge yörgeyü

Türkiye Türkçesine Aktarım: “oğlu ilahi giyimini beline sarıp”

► **OGUŞ:** Nesil.

o.+luğ:

ÇBH 257 yek içkek bolsar-lar bodistv **oğuşluğ**

Türkiye Türkçesine Aktarım: “şeytan vampir (mevcut) olursa (olsun), Bodisatva neslinden olan”

7.6. Uygurca Üç Hikâye

a) Uzuv Adları:

► **AĞZ.** Ağız.

a.+ın:

UÜH/ C 172 avış tamuluğ madar **ağz**-ın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “aviçi cehenneminin şeytanı ağzını”

► **ALIN.** Alın.

a.+ı:

UÜH/ B 50 yitiz **alını** kovuşamış teg körtle burunı

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yüksek alını tesviye edilmiş gibi güzel burnu”

► **BAŞ.** Baş, kafa.

b.+ın:

UÜH/ C 133 sığun beg-ining **boyının** bıçıp başın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyikler beyinin boynun kesip, başını”

b+ta:

UÜH/ C 151 öz kılmış ayıg kılınçım **baş-ta** tepdi.

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kendi işlediğim günahlar başta çarptı.”

► **BİL**: Bel, vücudun ince olası orta yeri.

b.+i:

UÜH/ B 54 uçri teg yinçeke **bili**. king yitiz kögüz-inte

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “«vajra» şimşeği gibi ince beli geniş yüksek göğsündeki”

► **BOYIN**: Boyun.

b.+nın:

UÜH/ C133 sıgun begi-ning **boyunun** bıçıp. başın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyik(ler) beyinin boynun kesip, başını”

► **BÖKSİK**: Karın.

b.+in:

UÜH/ C70 .....işin **böksikin** ömgekledi-ler.

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “.....bağır-üstü süründüler.”

► **BURUN:** Burun.

b.+1:

UÜH/ B 50 yitiz alını kovuşamış teg körtle **burunı**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yüksek alını tesviye edilmiş gibi güzel burnu”

► **ET:** Et.

e.+im:

UÜH/ D 80 et’öz-üm-teki **etim** üz-e ağar a/.....

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “vücudumdaki etle büyük.....”

► **ET’ÖZ:** Vücut, beden, cisim.

e.+in:

UÜH/ B10 biçin **et’öz-in** adın tınl(ı)ğ-lar

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bu, maymun olarak, başka mahluklara”

UÜH/ B 21 alpağutı birle biçin-ler begi-ning **et’öz-in**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bahadırlar ile birlikte, maymunlar beyinin cesedini”

UÜH/ C 53 turkaru et'öz-in türtünür erdi. bir oğur-da

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “durmadan vücudunu melhemledi. Bir gün”

e.+leri:

UÜH/ C 11 et'öz-leri yığırl/.....til-leri

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “vücutları raşedar .....dilleri”

e.+i:

UÜH/ C 171 ög-süz bolup talıp et'öz-i süklünti

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “olup aciz kaldı; vücudu kavruldu.”

e.+ümteki:

UÜH/ D 79-80 –luk. inçip m(e)n bularkā et'öz-üm-teki

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “izhar ettim (?) Fakat ben, bunlara vücudumdaki”

e+inge:

UÜH/ D 53 tegürgeli sakinçin öz et'özünge inçe

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “göstermek niyetiyle kendi kendine şöyle”

► **İRİN**: İren=alt dudak, dudak.

i.+leri:

UÜH/ B 53 altın **irinleri**. kırmuz-tat(e)ngri-ning

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “alt dudakları Hormuzda tengrinin”

► **KAN**: Kan.

k.:

UÜH/ C128 göz-in-ge kırakınga **kan** kodulup kıng

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gözlerini kan bürüdü, gazaplı”

k.+lıg:

UÜH/ C 52 mengilig-çe saşınur erti. **kanl(1)g** türtüngü üz-e

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “sevinecek bir şey sayardı. Kanlı melhemlerle”

► **KAŞ**: Kaş.

k.+1:

UÜH/ B 49 **kaşı** kirpiki kök arj-avri önglög . king

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kaşı kirpiği lacivert-mavi renkte geniş”

► **ƘOL**: Kol, el kolun parmak ucu ile bileği arasındaki kısım.

k.:

UÜH/ C 135 beg-ning ong **ƙolı** bilekindin kesilip ƙılıçı

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “hanın sağ eli bileğinden kesilip kılıcı”

UÜH/ C 136 birle yirde tüşti bu muntağ **ƙolı** kesilmişin

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ile beraber yere düştü. Kolunun böyle kesildiğini”

► **KİRPİK**: Kirpik.

k.+i:

UÜH/ B 49 ƙaşı **kirpiki** kök arj-avri önglög king

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kaşı kirpiği lacivert-mavi renkte geniş”

► **KÖĞÜZ**: Göğüs.

k.+inte:

UÜH/ B 54 vçri teg yinçke bili. king yitiz **kögüz-inte**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “«vajra» şimşegi ince beli. Geniş yüksek göğsündeki”

► **KÖZ:** Göz.

k.+i:

UÜH/ B 48 tilgeninte sevigligrek (.) **köz-i** kapağı tüp tüz

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kursundan daha sevimli gözü kapağı buruşuksuz”

k.+in:

UÜH/ C 129 **köz-in** sığun tapa körüp övkesi

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gözle geyiğe baktı, öfkesi”

UÜH/ D 49 –ilip basa basa seviglig **köz-in**.....

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “.....tekrar tekrar sevgi dolu göz(ler)le.....”

UÜH/ D 94 t(e)ngridem köz-in **köngülgerip** bodis(a)tv(a) oğusluğ

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ilahi gözü ile sezip [gönül gözüyle görüp]

Bodhisattva neslinden”

UÜH/ D 132 bodis(a)tv(a) oğusluğ tavişgan .....//lüg **köz-in**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Bodhisattva neslinden tavşan .....gözle”

k.+leri:

UÜH/ C 12 salınıp **köz-leri** ..... isig öz korkınçına

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “sarkıp gözleri ..... can korkusuyla”

k.+iye:

UÜH/ C 127-128 köz-in-ge ×karaķinga kan odulup ing

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gözlerini × kan bürüdü, gazaplı”

► **MENGİZ**: Beniz, yüzün rengi; görünüş; yüz, çehre.

m.+i:

UÜH/ B 47 atl(1)ğ kız erti. körki **mengiz-i** ay t(e)ngri tilgeninte

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “adlı bir kız vardı. Yüzü Ay [tanrının] kursundan”

► **TİL**: Dil.

t.+leri:

UÜH/ C 11 et’özleri yığrıl/.....**til-leri**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “vücutları raşedar .....dilleri”

t.+lerin:

UÜH/ C 71 ..... **tillerin** salınturup isig öz

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “dillerini sallandırıp sıcak öz”

t.+inge:

UÜH/ C 130 kelip aning ara ağuluğ yılan **tilinge**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gelip, o anda zehirli yılan diline”

t.+in:

UÜH/ D 62 adaşing işing m(e)n tip **tilin** söz-lep

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “arkadaşım eşinim’ deyip dille söyleyip (de)”

► **TIŞ:** Diş.

t.+leri:

UÜH/ B 52 tişleri (.) yipün linhua öng-i teg üstün

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “dişleri kırmızı lotüs çiçeği rengini andıran üstte”

► **YÜZ:** Yüz, çehre.

y.+in:

UÜH/ C 59 sığun bar erdi . yılkı **yüz-in** arz-ı-lar

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyik vardı. Hayvan yüzü ile , erenler”

UÜH/ D 30 köngülin **yüz-leri** tapa titrü körüp inçe

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gönülle yüzlerine dikkatle bakarak, şöyle”

b) Hayvan Adları:

► ***Biçin***: Maymun

b.:

UÜH/ B 10 **biçin** et'öz-in adın tınl(ı)ğ-lar

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bu, maymun olarak, başka mahluklara”

UÜH/ B 11 egdü kılgalı uğuluğ erti. anı üçün **biçin**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “iyilik etmeye muktedir olacaktı. Onun için maymun”

UÜH/ B 25 inaru mening uluşumta **biçin** avça barmanglar

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “böyle, benim ülkemde maymun avına çıkmayınız”

UÜH/ D 6 bir **biçin** ikinti kıntuz. üçünç irbiç

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “biri(ncisi) maymun, ikinci(si) kunduz, üçüncü(sü) vaşak.”

UÜH/ D 11 tavışgan-ning işleri **biçin** kıntuz irbiç

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tavşanın dostları, maymun, kunduz, vaşak,”

UÜH/ D 50 tapa titrü kördi. **biçin** kıntuz irbiç üçegü-ler-ning

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tarafına dikkatle baktı. Maymun, kunduz, vaşak, üçünün”

UÜH/ D 65 atağalı tegimsiz bolur. bu **biçin** ulatı

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tesmiye etmek yanlış olur. Bu maymuna, hatta”

UÜH/ D 107..... tanuq **biçin** ulatı adaş-

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “.....maymun ve diğer arkadaş-“

UÜH/ D 110 baralım. ötrü olar tavişğan **biçin**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gidelim.» Bunun üzerine onlar, tavşan, maymun,”

UÜH/ D 123 .....bramanka birdi. anta başa **biçin**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “.....brehmene verdi. Bunun (da) takiben, maymun”

b.+ler:

UÜH/ B 17 ötrü ol **biçinler** begi taqı nomluğ öd erig

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “o sırada, o maymunlar beyi henüz va’z ve nasihat”

UÜH/ B 21 alpağutı birle **biçin-ler** begi-ning et’öz-in

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bahadırlar ile birlikte, maymunlar beyinin cesedini”

► **ƘUNDUZ**: Kunduz.

k.:

UÜH/ D 6 bir biçin ikinti **Ƙuntuz**. üçünç irbiç.

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “biri(ncisi) maymun, ikinci(si) kunduz, üçüncü(sü) vaşak.”

UÜH/ D 11 tavişğan-ning işleri biçin **Ƙuntuz** irbiç

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tavşanın dostları, maymun, kunduz, vaşak,”

UÜH/ D 50 tapa titrü kördi. biçin **Ƙuntuz** irbiç üçegü-ler-ning

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tarafına dikkatle baktı. Maymun, kunduz, vaşak, üçünün”

UÜH/ D 118 .....-m(e)n. bu savağ eşidip **Ƙuntuz** t(e)rkin

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “(kaybet)tim. Bu sözleri işitince, kunduz derhal”

► **KEYİK**: Geyik.

k.:

UÜH/ C 8-9 iligleyü .....irinç **keyik**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “elde tutarak..... aciz geyik(ler)”

UÜH/ C 64 alpağutı birle **keyik** avlap yortup anıng

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kahramanları ile birlikte geyik avlayıp yurtarken onun”

k.+larning:

UÜH/ C 15 barmış **keyik-ler-ning** ülgüsüz öküş qorkınçları

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “girmiş geyiklerin sonsuz korkuları(nın sebebi)”

k.+lerig:

UÜH/ C 57 **keyiklerig** avlap öldürdi adın bir arıg-da

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyikleri avlayıp öldürdü. Başka bir ormanda”

k.lerde:

UÜH/ C 61 alqu sığunlarda×**keyikler-de** adrukraq

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bütün geyiklerden daha [erdemli]”

► **SİGUN**: Sığın, geyik.

s.:

UÜH/ C 59 sığun bar erdi . yilkı yüz-in arz-ı-lar

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyik vardı. Hayvan yüzü ile , erenler”

UÜH/ C 129 köz-in **sığun** tapa körüp övkesi

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gözle geyiğe baktı, öfkesi”

s.+lar:

UÜH/ C 68 biş yüz sığun-lar isig öz kōrkıncınga

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “beş yüz geyik, can korkusuyla”

UÜH/ C 80 sığun-lar ..... /vru oğulın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyikler ..... oğlu(n)”

UÜH/ C 90 avlayur-lar ol katiğlangıl sığun-lar begi

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “sarmış avlıyorlar. Katlan, geyikler beyi”

UÜH/ C 93 ol edgülg sığun-lar begi . biş yüz sığun-larığ

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “o iyi(lik)li geyikler beyi, beş yüz geyiğe”

UÜH/ C 103 ol altun önglög sığun-lar begi. kayudın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “o altın renkli geyikler beyi”

s.+larda:

UÜH/ C 61 alku sığunlarda×keyikler-de adrukraq

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bütün geyiklerden daha [erdemli]”

s.+larka:

UÜH/ C 116 sığun-lar-ka isig öz buşı birz-ün (.)

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyiğe, canlarımı sadaka olarak bağışlasın!”

s.+nung:

UÜH/ C 126-127 d(a)ntipali ilig . altun önglög **sıgun-nung**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Dantipala han, altın rengi geyiğin”

► **TAVIŞGAN**. Tavşan.

t.:

UÜH/ D 2 **tavişgan** ..... (.) bu tınlıg utğurağ tüz-ün yavaş

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tavşan ..... Bu [yaratılmış] son derece asil halim”

UÜH/ D 13 kelyük erdiler . ol y(i)me edgülög **tavişgan**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “[gelmiştiler]. Bu [erdemli] tavşan”

UÜH/ D 27 birdiler . anta ötrü edgülög **tavişgan** olar-ning

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “verdiler. Bunun üzerine, [erdemli] tavşan onların”

UÜH/ D 72 **tavişgan** basa basa .....

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tavşan tekrar tekrar .....”

UÜH/ D 82 oğuşluğ **tavişgan** katıg köngülin isig

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “neslinden tavşan (kendine) kıyıcı gönülle”

UÜH/ D 104 bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavişgan** ol antağ açığ

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ Bodhisattva soyundan tavşan o kadar acı”

UÜH/ D 128 ..... üz-e bışurup yigey-men . yene ök **tavişgan**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “[ateş] üzerinde pişirip yiyeyim. Tavşan”

UÜH/ D 132 bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavişgan** .....//lüg köz-in

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Bodhisattva neslinden tavşan .....gözle”

UÜH/ D 136 **tavişgan** ...../n saşınçın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tavşan(ı) denemek niyet(iy)le”

t.+ning:

UÜH/ D 4 ..... Bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavişgan-ning**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “..... (Bu) Bodhisattva neslinden tavşanın”

UÜH/ D 9 bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavişgan-ning** edgü

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Bodhisattva neslinden tavşanın iyi”

UÜH/ D 11 **tavişgan-ning** işleri biçin kıntuz irbiç

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tavşanın dostları, maymun, kunduz, vaşak,”

t.+ka:

UÜH/ D 12 olar üçegü bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavişgan-ka**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bunların üçü Bodhisattva neslinden tavşana”

UÜH/ D 17 çöküdüp bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavışğan-ka** inçe

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “çöktüler: Bodhisattva neslinden tavşana şu”

UÜH/ D 26 kelürüp bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavışğan-ka** suna

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “getirip Bodhisattva neslinden tavşana sunarak”

UÜH/ D 46 edgülüg bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavışğan** ürük .....

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “[erdemli] Bodhisattva neslinden tavşan daima”

UÜH/ D 87 anıng arasınta bodis(a)tv(a) oğuşluğ **tavışğan-ning**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “onun arasında Bodhisattva neslinden tavşanı”

UÜH/ D 95 oğuşluğ **tavışğan-ning** köngülin .....

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “neslinden tavşanın gönlünü.....”

UÜH/ D 110 baralım. ötrü olar **tavışğan** biçin

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gidelim.» Bunun üzerine onlar, tavşan, maymun,”

► **YILAN**: Yılan.

Y.:

UÜH/ C 130 kelip anıng ara ağuluğ **yılan** tilinge

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gelip, o anda zehirli yılan diline”

► **YILKI**: Hayvan.

y.:

UÜH/ C 14 munta-da ulatı **yılkı** az-unınga barmış

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Bundan başka hayvan kılığına girmiş”

UÜH/ C 59 sıgun bar erdi . **yılkı** yüz-in arz-ı-lar

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyik vardı. Hayvan yüzü ile, erenler”

c) Tabiatla İlgili Adlar:

► **İGAÇ**: Ağaç.

ı.:

UÜH/ B 22 ağ(a)r ayağın tapağ uduğ kılip divdar **ıgaç**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “büyük bir hürmetle tazim merasimini ifa edip

«Devadarı» çam ağacı”

► **KÖK**: Gök (rengi) mavi.

k.:

UÜH/ B 49 kaçı kirpiki **kök** arj-avri önglög king

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kaşı kirpiği lacivert-mavi renkte geniş”

► **KÜN:** Gün

k.:

UÜH/ B 24 buyruk-ların okıp inçe tip tidi (.) bükunte

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “amirlerini çağırıp şöyle dedi: «Bu günden”

UÜH/ D 116 tüz-ünüm-e yol yangılıp kaç kün boltı ertingü

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “«Ey adilim, yolumu şaşırıp kaç gün(dür) ziyadesiyle”

► **SUV:** Su.

s.:

UÜH/ C 114 suw içe yorıyur-biz y(a)rılıkançuçı köngül

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “su içerek yaşıyoruz. [Bağışlayıcı] gönül”

s.+da:

UÜH/ D 105 ..... eşitip anta oğ serü umadın suvda

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “..... işidip orada hemen dayanamayıp suya (suda)”

s.+ka:

UÜH/ D 119 barıp **suvka** kirdi . yiti orohitk

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “..... gidip suya girdi, yedi rohita”

► **TAG**: Dağ.

t.+larning:

UÜH/ C 165 bedük **tağ-lar-ning**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “büyük(=yüksek) dağların”

t.+lar:

UÜH/ C 167 tört yingak örtenti . uluğ bedük **tağ-lar**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Dört bit taraf alevlendi. Ulu yüksek dağlardan”

► **YİR**: Yer.

y.:

UÜH/ C 154 aning arasinta **yir** yarılı . . . avış tamudın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “onun arasında yer yarıldı. Aviçi (adlı) cehennemden”

UÜH / C 163 yağız **yir** titredi.

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yağız yer titredi.”

UÜH/ C166 başgukları yimrilti . yağız **yir** titredi .

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “koca parçaları yuvarlandı. Yağız yer titredi.”

y.+ke:

UÜH/ C 3 .....lar avlağuluğ **yirke** tegip keyiklegülük

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “...ler avlanacak yere gidip avlanmak”

UÜH/ C 69 ögsüz bolup **yirke** yapşinu sığıntı-lar.

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “akılsız olup(şaşkına dönüp) yere yapışarak sığındılar.”

y.+inte:

UÜH/ C 20 **yirinte** toğgay-s(e)n tiser alku tamuluğ-lar

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yerinde doğarsın! Desen bütün Cehennemlik-ler”

y.+de:

UÜH / C 134 **yirde** yıkdı . aning arasında ilig beg-ning

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yerde yıktı. Onun arasında, illi beyin”

UÜH/ C 136 birle **yirde** tüşti. (.) bu muntağ kolu kesilmiş-in

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ile beraber yere düştü. Böylece kolu kesildiğini”

UÜH/ D 142 tüzünlerim bu edgölüg utluğ tınl(ı)đıđ . yağız **yirde**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “asillerim, bu iyi(lik)li kutlu [yaratık] ! tüzünlerim bu edgölüg utluğ tınl(ı)đıđ . yağız yirde

y.inge:

UÜH/ D 139 süngükin kötürüp strayastrış t(e)nri **yiringe**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kemiklerini kaldırıp Triyastrimşat tengri yerine”

ç) Akrabalık Adları:

► **ADAŞ** Arkadaş, samimi dost

a.:

UÜH / D 55 **adaş**×böşüg tutup bir ikinti-ke edgü

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “arkadaş edinip karşılıklı iyi”

a.+ları:

UÜH/ D 5 üç işleri **adaşlar** bar erdi-ler

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “üç eşi, dostu vardı.”

UÜH/ D 24 anturalım. ötrü olar bodis(a)tv(a)-ning adaşları

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kandırılım: Derken, onlar, Bodhisattva’nın arkadaşları”

a.+ımıza:

UÜH/ D 19 öz-ümüz teg amrak **adaşımız**-a. sini köngülümüz-te

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “canımız gibi sevgili dostumuz! Seni gönlümüzde”

a.+larınga:

UÜH/ D 52 artukrak sevinip **adaşlarınga** utlı sevinç

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ziyadesiyle sevinip, minnettarlığını arkadaşlarına”

UÜH/ D 64 bilmegüçi boslar. anı **adaş**×böşüg atın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “beslemese, onu arkadaş diye”

a.+ıng:

UÜH/ D 62 **adaşing** işing m(e)n tip tilin söz-lep

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “arkadaşım eşnim’ deyip dille söyleyip (de)”

a.+larıma:

UÜH/ D 85 tidi. **adaşlarım**-a bükün barmanglar yarın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “dedi: «Ey dostlarım, bu gün gitmeyin: yarın,”

a.+larım:

UÜH/ D 70 **adaşlarım** tip adamışım söz-lemişim yok-suz

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “dostlarım» diye adlandırmışlığım söylemişliğim manasız”

► **BEG**: Bey, emir, reis.

b.+i:

UÜH/ B 17 ötrü ol biçinler **begi** taķı nomluğ öd erig

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “o sırada, o maymunlar beyi henüz va’z ve nasihat”

UÜH/ B 2 ötrü ilig **beg** artuķta artuķ

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bunun üzerine emir ziyadesiyle”

UÜH/ C 63 **begi** erdi. ötrü ol d(an)ntıpalı ilig alķu

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “beyi idi. Dantipala han, bütün”

UÜH/ C 90 avlayur-lar ol ķatıglangıl sıgun-lar **begi**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “sarmış avlıyorlar. Katlan, geyikler beyi”

UÜH/ C 93 ol edgölüg sıgun-lar **begi**. biş yüz sıgun-larığ

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “o müşfik geyikler beyi, beş yüz geyiğē”

UÜH/ C 103 ol altun önglüg sıgun-lar **begi**. ķayudın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “o altın renkli geyikler beyi”

b.+ining:

UÜH/ B 21 alpağutı birle biçin-ler **begi-ning** et’öz-in

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bahadırlar ile birlikte, maymunlar beyinin cesedini”

UÜH/ B 23 üz-e örtegi y(a)rıkadı. ötrü ilig **beg**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ile (üzerinde?) yakmak lütfunda bulundu. Ondan sonra emir bey”

UÜH/ C 133 sığun **begi-ning** boyının bıçıp başın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyik(ler) beyinin boynun kesip başını”

b+ning:

UÜH/ C 134-135 yirde yıkdı anıng arasında ilig **beg-ning**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yere yıktı. Onun arasında illi beyin”

b+ig:

UÜH/ C 159 y(a)vlağ ört yalın ilig **begig**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “korkunç alev, hana (illi bey)”

b+i m(e)n:

UÜH/ C 111 geyik-ler **begi m(e)n**.....

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyikler beyi (ben)im.....”

b+din:

UÜH/ D 89 kälti türk yigit künçuy-lar sever **beg-din**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “kuvvetli genç kadın sevgili beyinden”

► **BÖŞÜK**: Arkadaş, dost

b.:

UÜH/ D55 adaş×böşüg tutup bir ikinti-ke edgü

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “(kendine) arkadaş edinip karşılıklı iyi”

UÜH/ D 64 bilmegüçi boslar. anı adaş×böşüg atın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “beslemese, onu arkadaş diye”

► **İŞ**: Eş, arkadaş, samimi dost.

i.+leri:

UÜH/ D 5 üç işleri adaşları bar erdiler

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “üç eşi, arkadaşı vardı.”

UÜH/ D 11 tavişgan-nıng işleri biçin kıntuz irbiç

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “tavşanın dostları, maymun, kunduz, vaşak,”

UÜH/ D 16 üç işleri yakın kelip iki tiz-in

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “üç dostu kendisine gelip diz”

i.leringe:

UÜH/ D 48 ermeki bar üçün ol işleringe artuğrak

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “olduğu için o dostlarına ziyadesiyle.....”

i.ke:

UÜH/ D 59 teg işke×tuşka edgü saşınç saşınıp otu

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gibi eşe dosta (karşı) iyi niyet besleyip, dolayısıyla”

i.+in:

UÜH/ D 62 adaşing işing m(e)n tip tilin söz-lep

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “arkadaşım eşinim’ diyip dille söyleyip, (de)”

i.+lerim:

UÜH/ D 69 törüsince tapag×uduğ kılmasar-m(e)n işlerim

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “icabatına göre hürmet etmezsem, (onların) «eşlerim”

i.+ler:

UÜH/ D 111 ulatı dört işler t(e)rkin barıp emekliğ

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bütün dört işler hemen gidip ıstıraplı”

► **KA:** HıSım

k.+mın:

UÜH/ C 147-148 kılınç /..... oğlum-ın kız-ımın **kamın**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “amel.....oğlumu, kızımı, akrabamı”

► ***KIZ:*** Kız.

k.:

UÜH/ B 47 at(l)ıg **kız** erti. körki mengiz-i ay tēngri tilgeninte

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “adlı bir kız vardı. Cemali Ay tengrinin kursundan”

k+ımın:

UÜH/ C 147 kılınç/..... oğlum-ım **kız-ımın** kamın

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “amel .....oğlumu, kızımı, akraba”

► ***KİŞİ:*** Kişi, insan.

k.+i:

ÜH/ C 50 alp katab üz-e tutar erdi. adın **kişi**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “çok [dikkatle bakardı]. Başka kişi”

UÜH/ C 121 tüşin kentü öz-i aşayur. adın **kişi**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “cezasını kendi çeker; başka kimsenin”

► **OGUL**: Oğul.

o.+um:

UÜH/ B 42 inçe tip tidi. tüz-ün **oğlum** t(e)ngri burhan

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “şöyle dedi: « Asil oğlum, [tanrı] Buddha (henüz)

o.+uma:

UÜH/ C 16 kórkıñç-ları ol (.) kör **oğım-a** şastr(a)da inçe tip

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “korkular(nın sebebi) ! Bak, ey oğlum, [kutsal] yazılarda şöyle deniyor”

o.+ın:

UÜH/ C 80 sığun-lar ..... /vru **oğulın**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “geyikler ..... oğlu(n)

► **OGUŞ**: Soy, nesil.

o.+luğ:

UÜH/ D 4 ..... Bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan-ning

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “..... (bu) Bodhisattva neslinden tavşanın”

UÜH/ D 9 bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan-ning edgü

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Bodhisattva neslinden tavşanın iyi”

UÜH/ D 12 olar üçegü bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan-ka

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “bunların üçü Bodhisattva neslinden tavşana”

UÜH/ D 17 çöküdüp bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan-ka inçe

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “çöktüler: Bodhisattva neslinden tavşana şu”

UÜH/ D 26 kelürüp bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan-ka suna

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “getirip Bodhisattva neslinden tavşana sunarak”

UÜH/ D 46 edgülüg bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan ürük .....

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “[erdemli] Bodhisattva neslinden tavşan daima”

UÜH/ D 71 yok-suz bolğay . ötrü ol bodis(a)tv(a) **oğuşluğ**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “[anlamsız] olur. O Bodhisattva neslinden”

UÜH/ D 82 **oğuşluğ** tavışğan katıg köngülin isig

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “neslinden tavşan (kendine) kıyıcı gönülle canını”

UÜH/ D 87 aning arasinta bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan-ning

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “onun arasında Bodhisattva neslinden tavşanı”

UÜH/ D 94-95 t(e)ngridem köz-in köngülgerip bodis(a)tv(a) **oğuşluğ**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ilahi gözü ile sezip [gönül gözüyle görüp]
Bodhisattva neslinden”

UÜH/ D 104 bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan ol antağ açığ

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ Bodhisattva soyundan tavşan o kadar acı”

UÜH/ D 132 bodis(a)tv(a) **oğuşluğ** tavışğan .....//lüg köz-in

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Bodhisattva neslinden tavşan .....gözle”

► **TANUK:** Tanıdık, arkadaş, şahit, tanık.

t.:

UÜH/ D 107..... / **tanuk** biçin ulatı adaş-

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “.....maymun ve diğer arkadaş-”

► **TUŞ:** Dost, yakın arkadaş.

t.+ka:

UÜH/ D 59 teg işke×**tuşka** edgü saşınç saşınıp otu

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “gibi eşe dosta (karşı) iyi niyet besleyip, dolayısıyla”

d) **Yemek Adları:**

► **AŞ:** Yiyecek, gıda.

a.+ıngız:

UÜH/ C 117 aş-ıngız içküngüz edingiz tavarıngız egsüki

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yiyip içeceğinizin, malla mülkünüzün, eksigi”

► **İÇKÜ:** İçkü, içecek.

i.+ngüz:

UÜH/ C117 aş-ıngız içküngüz edingiz tavarıngız egsüki

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “yiyip içeceğinizin, malla mülkünüzün, eksigi”

► **TÜŞ:** Semere, yemiş.

t.+lüg:

UÜH/ B 26 bu ok tüşlüg yi..... ol edgülüg

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “Bu aynı semereli ..... iyilikte”

t.+in:

UÜH/ C 27-28 baḥşı öz-lüg ölmek-nin ayıg tüşin

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “öğretmenine canlı öldürmenin kötü semeresini”

UÜH/ C 121 tüşin kentü öz-i aşayur. adın kişi

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “cezasını kendi çeker; başka kimsenin”

UÜH/ D 96 /an y(i)me bürhan qutıl(ı)ğ edgü **tüşin**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “.....Buddha kutlu iyi semeresini”

t.+inge:

UÜH/ C 34-35 öldür-mek-ning köz-ünür az-unta ayığ **tüş-inge**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “can almanın bu hayatta kötü semeresine”

t.+i:

UÜH/ C 142 ..... ayığ qılınç **tüş-i**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “..... kötü iş semeresi”

► **YİMİŞ**: Yemiş, meyve.

y.:

UÜH/ D 25 arığdağı×simekteki yig edgü **tüş×yemiş**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ormandaki en iyi meyvelerden”

UÜH/ D 51 üçegü-ler-ning **yemiş** kelürüp tapınmışların art-uqraq

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “üçünün yemiş getirip hürmet gösterdiklerine
[fazlasıyla]”

► **YOĞRUT**: Yoğurt.

Y.:

UÜH/ D 122 .....sağuda **yoğrut** birle kelürüp

Türkiye Türkçesine Aktarımı : “ ..... kapta yoğurt ile getirip”

7.7. İyi ve Kötü Prens Öyküsü

a) Uzuu Adları:

► **ADAK**: Ayak.

a.+ın beklep:

İK LXIII 5 yarlık boltı elgin **adakin** beklep

Türkiye Türkçesin Aktarımı: " emretti. Elini, ayağını incire vurup "

a.+ın ingleyü kölitdi:

İK LXV 5 dört **adakin** ingleyü kölitdi

Türkiye Türkçesin Aktarımı: " dört ayağı ile burgu gibi dönerek onu yere gömdü."

► **AGİZ:** Ağız.

a.+ım yırlayı:

İK LXX 1 elgim atızu **agzım** yırlayı

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " elim çalar, ağzım şarkı söyler,"

a.+ı yırlayı:

İK LXXI 1 elgi kopuz ıtızu **agzı** yırlayı

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " eli kopuz çalıp, ağzı şarkı söyleyip"

a.+ıngızta öner:

İK A. 15 sab **agzıngızta** öner baranas uluştağı

Türkiye Türkiye Aktarımı: " söz ağzınızdan çıkar? Benares ülkesindeki"

► **BAŞ:** Baş, kafa.

b.+ım:

İK XIX 4 tedi ötrü tegin **başing** tönğitip

Türkiye Türkçesine Aktarım:"dedi. O zaman prens başını eğip"

İK LXXX 2 **başın** birgerü bap mening

Türkiye Türkçesine Aktarım:"başını bir noktada birleştirerek onu benim"

b.+ıntağı:

İK LV 7 ötrü edgü ögli tegin **başıntağı**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"bunun üzerine İyi Düşünceli Prens başındaki"

► **BEL**: Bel, kuşak, böbrekler, gövde.

b.+çe:

İK XXXVI 4 kün **belçe** boguzça

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gün boyunca bellerine, boğazlarına"

► **BOGUZ**: Boğaz, gırtlak.

b.+çe:

İK XXXVI 4 kün belçe **boguzça**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gün boyunca bellerine, boğazlarına"

► **ELİĞ**: El.

e.+i:

İK XLI arıq qızlar turur **elgi** erdinilig

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " tertemiz iki kız duruyordu, elleri mücevherli "

e.+in tuta:

İK XLVI 1 utru önti **elgin** tuta

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " onu karşılamak için ilerledi. Elini tutarak "

e.+in adakın beklep:

İK LXIII 5 yarlık boltı **elgin** adakın beklep

Türkiye Türkçesin Aktarımı: " emretti. Elini, ayağını incire vurup "

e.+im atızu:

İK LXX 1 elgim atızu agzım yırlayu

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " elim çalar, ağzım şarkı söyler,"

e+i kopuz ıtızu:

İK LXXI 1 elgi kopuz ıtızu agzı yırlayu

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " eli kopuz çalıp, ağzı şarkı söyleyip"

e.+de urung:

İK LXXX 3 eligde urung kuş kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " elime verin. Kargalar ya da (başka) kuşlar "

► *KOL*: Kol.

k.+ın:

İK XXV 1 tegin özi barıp kolın

Türkiye Türkçesine Aktarım:"prens de bizzat oraya gidip onu kolundan"

İK XXXVI 3 abıçka kolın yetip yetti

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yaşlı rehberi kolundan tutarak,"

► *KULGAK*: Kulak.

k.+ıntaqı:

İK L 7 atlıg lö kanı kulkakıntakı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"adlı Ejderha Hanı, kulağındaki"

► **KÖZ:** Göz.

k.:

İK LVII 5 amtı munı ekki **köz** teglerip

Türkiye Türkçesine Aktarım:"şimdi bunun iki gözünü oyup"

k.+i:

İK XXIV 5 karı erti yene ekki **közi**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yaşlı bir adamdı, üstelik iki gözü"

İK A 4 ötrü tegin-ning bir **közi**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"bunun üzerine prensin bir gözü"

k.+ine:

İK LVIII 1 ekki **közinge** sançıp testi

Türkiye Türkçesine Aktarım:"iki gözüne saplayıp kaçtı "

k.+inteki:

İK LXV 8 ekki **közinteki** sışın alıp

Türkiye Türkçesine Aktarım:"iki gözündeki şişi alıp"

k.+ümin:

İK LVIII 5 ogrı kelip ekki **közünün**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"hırsızlar gelip iki gözümü"

k.+süz:

İK LXXIV 5 dedi-ler ol **közsüz** kişi ayıg

Türkiye Türkçesine Aktarım:"demişti: 'o gözsüz kişiye, son derece"

İK LXXIV 7 ol borlukçı er **közsüz** kişi

Türkiye Türkçesine Aktarım:"o bahçıvan gözsüz kişi"

k.+üngüz:

İK A1 erke yaztım yangıltım erser **közüngüz**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"eğer [bir?] adama karşı hata etmiş, yanılmışsam, gözleriniz"

İK A 3 yok erser bir **közüngüz** yaruzun kün körüng

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yoksa bir gözünüz parlasın ve güneşi görün"

k.+deki:

İK VI 8 yençü 2 moncuk teg **közdeki**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"iki inci tanesi kadar gözümdeki"

► **TERİ:** Deri.

t.+sin:

İK III 3 ölürür **terisin** soylar

Türkiye Türkçesine Aktarım:"öldürüyor, onların derisini yüzüyor"

► **TİL:** Dil.

t.+in:

İK LXV 7 kamag öntükte **tilin** yalgap

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tamamı geçtikten sonra (boğa) diliyle yalayıp"

t.+inge:

İK XI 2 **tilinge** korkup inçe yarlıgkadı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dilinden korkup, böyle emretmiş"

t.+ke:

İK XII 2 **tilke** kirmezün öz kazgançım

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dile girmesin. Kendi kazancım"

► **YÜZ:** Yüz, çehre.

y.+in:

İK LXIII 1 munung **yüzin** yeme

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bunun yüzünü "

b) Hayvan Adları:

► **BUGA:** Boğa.

b.+sı:

İK LXV 3 bukası aşnu önüp teginig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "boğa öne geçerek, prensi"

► *BUZAGU*: Buzağı, dana.

b.+sın:

İK LXXVII 3 ulıdı-lar sıktadı-lar kaltı **buzagu**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "uludular, sızlandılar buzağısını "

► *İNGEK*: İnek.

i.teg:

İK LXXVII 4 entürmiş **ingek** teg

Türkiye Türkçesine Aktarım: " arayan inek gibi "

► *KOY*: Koyun.

k.:

İK III 1 yunt ud çogar **koy**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "at ve öküz kesiyor; koyun"

İK XIII 5 biri ayur **koy** yilkı egidser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Birisi şöyle söyledi: "Koyun ve sığır beslerse,"

► **KUŞ:** Kuş.

k.:

İK I 4 öl yerig tarıyu **kuş** kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yaş toprağı işlerken, kuzgun (gibi) kuşlar

İK LXXV 3 yemişingin **kuş** kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yemişlerinizi (bundan böyle) kargalar ve kuşlar"

İK LXXX 3 eligde urung **kuş** kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarım:"elime verin. Kargalar ya da kuşlar "

k.+lar:

İK LXXII 8 edgü yemişig **kuş-lar** artatır

Türkiye Türkçesine Aktarım:" iyi yemişleri kuşlat talan ettikleri"

İK LXXX 6 **kuşlar** konmagı yemişingez

Türkiye Türkçesine Aktarım:"kuşlar konmayacak, yemişiniz "

► **KUZGUN:** Karga, kuzgun.

k.:

İK I 4 öl yerig tarıyu **kuş** kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yaş toprağı işlerken, kuzgun (gibi) kuşlar

İK LXXV 3 yemişingin **kuş** kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yemişlerinizi (bundan böyle) kargalar ve kuşlar"

İK LXXX 3 eligde urung kuş kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarım:"elime verin. Kargalar ya da kuşlar "

► **LAGZIN:** Domuz.

l:

İK III 2 lagzın ulatı tınlıglarıg

Türkiye Türkçesine Aktarım:"domuz ve diğer canlıları"

► **LÖ:** Ejderha.

l:

İK XXI 2 tep ötünti lö kanlarınta

Türkiye Türkçesine Aktarım:"şöyle arz etti: "Ejderhaların Hanında..."

İK XXXIX 2 usar siz ötrü lö kanı erdinilig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "aşabilerseniz bir süre sonra, Ejderhalar Hanı'nın mücevherli"

İK XLV 1 lö kanı inçe tep sakınç

Türkiye Türkçesine Aktarım:"Ejderhalar Hanı, şöyle düşündü: "

İK XLV 7 tegin içgerü kirdi lö hanı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"prens içeri girdi. Ejderhalar Hanı"

İK XLVI 3 erklig üze olgurtı lö kanınga

Türkiye Türkçesine Aktarım:"tahta oturdu. (Prens) güçlü Ejderhalar Hanı'na"

İK XLVI 7 nomladı ol lö kanı ertingü

Türkiye Türkçesine Aktarım:"vaaz etti. Ejderhalar Hanı çok "

İK XLVIII 5 ötünti... leü lö kanı inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım:"Ejderhalar Hanı şöyle "

İK L 7 atlıg lö kanı kulkakıntakı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"adlı Ejderha Hanı, kulağındaki"

İK XXXIX 8 içgerü balıkka kirgey siy lö

Türkiye Türkçesine Aktarım:"şehrin içine gireceksiniz, Ejderhalar"

İK XLVI 3 körklerin tanglap sizler lö-ler

Türkiye Türkçesine Aktarım:"onların güzelliğini hayranlıkla seyrettikten sonra sordu:
'sizler Ejderhalar"

l.+ler:

İK XXXIX 6 alku agu-lug lö-ler yılan-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım:"her tarafta zehirli ejderhalar ve yılanlar"

İK L 4 yetti kün löler tabagın

Türkiye Türkçesine Aktarım:" yedi gün boyunca ejderhaların büyük "

İK LII 3 lö-ler kanı ler kalıtı elitti

Türkiye Türkçesine Aktarım:"ejderhalar, (prensi) (havaya) kaldırarak götürdüler."

İK L 6 kün löler kanı narata

Türkiye Türkçesine Aktarım: " gün Ejderhalar Hanı, Nārada"

► **UD:** Öküz, sığır.

u. :

İK III 1 yunt **ud** çogar koy

Türkiye Türkçesine Aktarım: "at ve öküz kesiyor; koyun"

İK LXV 2 beş yüz **ud** süre önti

Türkiye Türkçesine Aktarım: "beş yüz öküzü sürerek ilerledi"

İK LXV 6 kölitdi turdı sürüg **ud**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gömdü, durdu. Sürüdeki öküzlerin"

► **YILAN:** Yılan.

y.:

İK XXXVIII 4 **yılan** bar agu tını ıraktın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yılan vardı. Onların zehirli nefesi uzaktan"

y.+lar:

İK XXXIX 6 alku agu-lug **lö-ler** yılan-lar

Türkiye Türkçesine Aktarım: "her tarafta zehirli ejderhalar ve yılanlar"

► **YILKI**: Büyük baş hayvan.

Y.:

İK XIII 5 biri ayur koy **yılkı** egidser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Birisi şöyle söyledi: "Koyun ve sığır beslerse,"

► **YUNT**: At.

Y.:

İK III 1 **yunt** ud çogar koy

Türkiye Türkçesine Aktarım: "at ve öküz kesiyor; koyun"

c) Tabiatla İlgili Adlar:

► **KÖK**: Gök

İK LVII 2 tegdükte eçim **kök** tengri-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gidince ağabeyim göklere"

İK LXI 4 **kök** tengri ta-pa ulıdı sıktadı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökyüzüne doğru feryat ederek inleyip sızladı "

► **LENXUA**: Lotus çiçeği.

l.:

İK XXXVIII 2 **lenxua** tegser siz kök

Türkiye Türkçesine Aktarım: "lotus çiçekleri göreceksiniz"

İK XXXVIII 3 **lenxua** sayu birer agulug

Türkiye Türkçesine Aktarım: "bu lotus çiçeklerinin her birinde birer zehirli "

İK XXXVIII 6 **lenxua** sayu tütün tüterçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "lotus çiçeği duman çıkarıyormuş gibi"

İK XXXIX 1 ol **lenxua** yulog yoguru

Türkiye Türkçesine Aktarım: " bu lotus yolunu aşabilirsiniz"

► **ÖGÜZ**: Irmak.

ö.:

İK III 4 kan **ögüz** akıtar etin kanın

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kan akıtıyor onların etini ve kanını"

ö.+ ke:

İK XIV 4 kazanmak neng toluy **ögüz-ke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kazanmak konusunda, insan, okyanus ırmağına"

İK XV 3 taluy **ögüzke** kirmişig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "okyanus ırmağına girmeyi"

İK XXXII 2 yarlıgkadı taluy **ögüz-ke**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"buyurdu: ‘Okyanusa... "

İK XXXI 3 ıdtilar kaltı taluy **ögüz-ke**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yolcu ettiler. Okyanusa "

İK XV 5 ötüg berdi talu **ögüzke**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"sonra “Okyanus ırmağına "

İK LII 4 taluy **ögüzke** kıdıgına

Türkiye Türkçesine Aktarım:"okyanus ırmağına, sınırlarına"

► **SÖĞÜT:** Söğüt, ağaç.

s.:

İK LXXIX 5 söğüt (-ing) üze birer çingratgu

Türkiye Türkçesine Aktarım:"ağacının üzerine birer çingırak"

İK LXXIX 6 asıng bir **söğüt** üze

Türkiye Türkçesine Aktarım:"asın. Her bir ağacın üstüne"

İK LXXX 5 tartg-ı men **söğüt** tepregey

Türkiye Türkçesine Aktarım:"çekeceğim; ağaçlar sallanacak,"

► *SUB*: Su.

s.:

İK XVII 4 ekkinti subda **sub** önglög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "İkinci (tehlike): suda su rengi"

İK XVIII 1 kigürür **sub** egrükşelür-eyür

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sokarlar; su fırl fırl döner"

s.+da:

İK XVII 4 ekkinti **subda** sub önglög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "İkinci (tehlike): suda su rengi"

İK XVII 6 kişi alku ölür üçünç **subda**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "insanların hepsi ölür. Üçüncü tehlike suda"

İK XXXVI 5 subda yorıp kümüşlög

Türkiye Türkçesine Aktarım: "su içinde yürüdüler ve gümüşlü"

s.+ı:

İK XXVI 5 **subı** ertingü korkınçıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "suyu son derece korkunç"

İK XXVIII 3 aşı **subı** kölüki takı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yiyeyeği, suyu ve yük hayvanından"

s.+ın:

İK LXXV 7 tguçı-larag aşın **subın**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"dilenciye (ihtiyaçları olan) yemekleri, suyu"

s.+ka:

İK XVII 6 yekler urup kemi **subka**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"şeytanlar saldırır ve gemiyi suya"

► *TAG*: Dağ.

t.:

İK XXXVII 6 altun **tag** bar közünür mü

Türkiye Türkçesine Aktarım:"altın dağ var. Görünüyor mu?"

t.+lar:

İK XVII 5 **taglar** bar kemi susup sınır

Türkiye Türkçesine Aktarım:"dağlar vardır. Gemi su alıp parçalanır."

t.+ka:

İK XXXVI 6 otruk-ka **tagka** tegdi... yeri

Türkiye Türkçesine Aktarım:"gümüşlü dağa eriştiler. Oranın yeri"

İK XXXVIII 1 **tag-ka** tegser siz kök

Türkiye Türkçesine Aktarım:"dağa ulaşırsanız mavi"

► **TALUY, TOLUY, TALU:** Deniz, okyanus.

t.:

İK XIV 4 kazanmak neng **toluy** ögüz-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kazanmak konusunda, insan, okyanus ırmağına "

İK XV 3 **taluy** ögüzke kirmişig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "okyanus ırmağına girmeyi "

İK XV 5 ötüğ berdi **taluy** ögüzke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sonra "Okyanus ırmağına "

İK XXXII 2 yarlıgkadı **taluy** ögüz-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "buyurdu: 'Okyanusa... "

İK XXXI 3 ıdtılar kaltı **taluy** ögüz-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yolcu ettiler. Okyanusa "

İK LII 4 **taluy** ögüzke kıdıgınga

Türkiye Türkçesine Aktarım: "okyanus ırmağına, sınırlarına "

İK LIII 8 inçe tep tedi **taluy** içinte

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şöyle cevap verdi: 'Onlar denizin içinde "

t.+ka:

İK XXI 6 tusu kılur anı üçün **taluyka**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "çıkardılar. Onun için okyanusa "

İK XXII 1 kim **taluy-ka** barayın

Türkiye Türkçesine Aktarım:"Kimler 'okyanusa gideyim'"

İK XXIV 1 kata **taluy-ka** kirip

Türkiye Türkçesine Aktarım:"kere okyanusa gitmiş"

İK XXVI 4 yeringe ıdur siz ol **taluy**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yerine gönderiyorsunuz? Bu okyanusun"

İK XXIX 2 eçim **taluy-ka** barıp erdini

Türkiye Türkçesine Aktarım:"ağabeyim okyanusa gider ve mücevheri"

İK XXXI 2 uzatı öntürüp **taluy-ka**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"uğurlayıp onu okyanusa"

İK A 16 takı kan oğlu **taluy-ka** kirdi

Türkiye Türkçesine Aktarım:"hanın oğlu okyanusa gitti"

► **TENGRİ:** Gök, tanrı.

t.:

İK V 8 ögüküm yer **tengri** törümişte

Türkiye Türkçesine Aktarım:" yavrum, yer ve gök yaratıldığından"

İK XVIII 2 sokuşur beşinç **tengri** topınar

Türkiye Türkçesine Aktarım:"çırpınır. Beşinci (tehlike) gök delinir. (yırtılır)"

İK XXVI 2 boltı kim antag **tengri** teg

Türkiye Türkçesine Aktarım:"oldu da böyle gök gibi"

İK LXI 4 kök **tengri** ta-pa ulıdı sıktadı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gökyüzüne doğru feryat ederek inleyip sızladı "

t.+ke:

İK LVII 2 tegdükte eçim kök **tengri-ke**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gidince ağabeyim göklere"

► **YEMİŞ:** Meyve, yemiş.

y.:

İK LXXIX 4 tedi kaç kereklig **yemiş**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dedi. Birkaç elverişli meyve"

y.+ingez:

İK LXXX 6 kuşlar konmagı **yemişingez**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kuşlar konmayacak, yemişiniz "

y.+ingin:

İK LXXV 3 **yemişingin** kuş kuzgun

Türkiye Türkçesine Aktarım: "yemişlerinizi (bundan böyle) kargalar ve kuşlar"

y.+ig:

İK LXXII 8 edgü **yemişig** kuş-lar artatır

Türkiye Türkçesine Aktarım: " iyi yemişleri kuşlat talan ettikleri"

► **YEL:** Rüzgâr, yel.

y.:

İK XVIII 3 korkınçig **yel** turur kemi aktarılur

Türkiye Türkçesine Aktarım: "korkunç bir rüzgar çıkar, gemi ters döner"

► **YER:** Yer, toprak.

y.+ig:

İK I 3 körür erti kurug **yerig** subayu

Türkiye Türkçesine Aktarım: " görüyordu onlar kuru toprağı sularken"

y.:

İK V 8 ögüküm **yer** tengri törümüşte

Türkiye Türkçesine Aktarım: " yavrum, yer ve gök yaratıldığından"

y.+de:

İK XIX 5 ıglayu **yerde** yatıp yokkaru turkalı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ağlayarak yere yatıp, ne ayağa kalkmaya"

İK XIX 7 yarlık bolmaz erser bu **yerde** yokkaru

Türkiye Türkçesine Aktarım: " kral buyruğı (=izin) verilmezse, bu yerden yukarı"

y.+i:

İK XXXVI 6 otruk-ka tagka tegdi... **yeri**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gümüşlü dağa eriştiler. Oranın yeri"

ç) Akrabalık Adları:

► **ABIÇKA**: İhtiyar, yaşlı.

a.:

İK XXV 7 yarlıkkadı ötrü ol **abiçka** ey

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " buyurdu. Sonra bu ihtiyar "ey,"

İK XXVII 7 bolung tep yarlıkgadı **abiçka**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " olun deyip buyurdu. İhtiyar "

İK XXXVII 7 körüng te(=u)p tedi **abiçka**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " Görünüyor mu ? Bakın ! dedi. İhtiyar"

abinçka:

İK XXXVII 1 **abinçka** arukı yetti

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " ihtiyarın yorgunluğu yetmişti"

(yerçi) a. :

İK XXXV 8 tegin yerçi **abiçka** birle

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " Prens, yaşlı rehberle birlikte"

İK XXXVI 2 edgü ögli tegin yerçi **abiçka**

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " İyi Düşünceli Prens yaşlı rehberi "

► **BÜŞÜK**: Akraba, eş, dost, yakınlar.

b.:

LXIV 6 tüngür **büşük** bolmış

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve dünür olmuşlardı"

► **EÇİ**: Büyük kardeş, ağabey.

e.+si tegin:

İK LIV 7 tep tedi ötrü **eçisi** teginke

Türkiye Türkçesine Aktarımı : " dedi. Sonra ağabeyi prens "

e.+m:

İK XXVIII 8 ögüm kangım **eçim** tegin-ke

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " babam, annem, her zaman, sadece prens ağabeyimi "

İK XXIX 2 **eçim** taluyka barıp erdini

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " ağabeyim okyanusa gider ve mücevheri "

İK XXIX 7 inçe tep ötünti **eçim**

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " şöyle arz etti: "Ağabeyim "

İK LVI 8 **eçim** tegin-ke sever erti.

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " ağabeyim prensi severlerdi. "

İK LVII 2 tegdükte **eçim** kök tengi-ke

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " gidince ağabeyim göklere "

e+ngez erti:

İK LIX 5 tedüküngüz negü ol öz eçingez erti.

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dediğiniz de ne ki ? O sizin öz ağabeyinizdi."

► **EŞ:** Eş.

e.:

İK XXII 3 eş bolunglar ne kergekin

Türkiye Türkçesine Aktarım: " arkadaş olsunlar. Ne gerekiyorsa "

e.+in tuşung:

İK LII 4 ayıttı amrak qadaşım eşing

Türkiye Türkçesine Aktarım: " sordu: " Sevgili kardeşim; eşin"

► **İNİ:** Küçük kardeş.

i.+si:

İK XXVIII inisi inçe tep sakıntı

Türkiye Türkçesine Aktarım: " küçük kardeşi Kötü Düşünceli Prens, şöyle düşündü"

İK LII inisi birle qabıştı

Türkiye Türkçesine Aktarım: " küçük kardeşiyle buluştu "

İK LIII 7 tegdi mü inisi ayıg ögli tegin

Türkiye Türkçesine Aktarım: " dönebildiler mi ? Kardeşi Kötü Düşünceli Prens"

İK LV 4 **inisi** inçe tep dedi siz aruk siz

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " küçük kardeşi şöyle dedi. Siz yorgunsunuz."

i.+sing:

İK LV 8 başındaki erdinig (ng?) alıp **inising**

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " başındaki mücevheri alıp küçük kardeşine"

i.+sin okıyu:

İK LVIII 3 **inisin** inisin okıyu

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " küçük kardeşinin çağırıp "

i.+im:

İK L VIII 4 mangradı **inim** kanta sen

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " bağırdı: "Kardeşim, neredesin?" "

İK LXVII 2 belgürti sözleser **inim**

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " belirten sözler söylersem, küçük kardeşim"

► **KADAŞ:** Kardeş, akraba.

k.:

İK LII 7 ekki **kadaş** esen tükel

"iki kardeş sağ salim birbirlerine"

İK LXIX 4 yaramaz siz manga **kadaş**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"uygun olmaz. Siz bana kardeş"

k.+1:

İK XXXV 5 ötrü **kadaşı** ayıg

Türkiye Türkçesine Aktarım:"sonra kardeşi Kötü"

k.+ım:

İK LIII 4 ayıttı amrak **kadaşım** eşing

Türkiye Türkçesine Aktarım:"sordu: ‘Sevgili kardeşim; eşin"

► *KADIN*: Kayın peder.

k.+1:

İK LXIV 3 **kadımı** yeringe tegdi kim kangı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"kayın pederinin ülkesine ulaştı; zira babası"

İK LXXII 5 **kadımı** kan borlukçısı teginig

Türkiye Türkçesine Aktarım:" kayın pederi hanın bahçivanı, prensi"

► *KANG*: Baba.

k.:

İK VIII 3 tep yarlıgkadı **kang** kazgansar

Türkiye Türkçesine Aktarım:"buyurdu: Eğer baba kazanırsa "

İK XI 4 ög **kang** tetir kayu

Türkiye Türkçesine Aktarım:"ana baba denir. Hangi"

İK XI 5 kişi ög **kang** könglin bertser ol

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kişi ana babasının gönlünü kırarsa"

İK XI 8 ög **kang** könling

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ana ve baba gönlünü"

k.+1:

İK IV 6 keltiniz tegin kangı **kanka**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "geldiniz? Prens han babasına"

İK V 1 togdum men **kangı** kan inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "doğdum ? Babası han şöyle"

İK V 6 tınlıg-lar-ag körüp ıgladım **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "pek ok yarattığı görüp ağladım. Babası"

İK VIII 2 tengrim.. yeme **kangı** kan inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Hünkarım. Bunun üzerine (prens) babası han şöyle"

İK IX 4 tengrim .... Ol ödün **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "Haşmetlim ? Bunun üzerine (prens) babası"

İK XV 6 kireyin tep ol ödün **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "gireyim mi? diye maruzatta bulundu. Bunun üzerine babası"

İK VI 5 **kangı** ellig inçe tep

Türkiye Türkçesine Aktarım: " Babası Kral şöyle buyurdu: "

İK XV 4 içgerü tapladı ötürü **kangı** ellig

Türkiye Türkçesine Aktarım:" onayladı. Sonra sarayda Kral babasına"

İK XX 2 ertip bardı ögi **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"geçince, annesi, babası"

İK XX 5 ol ödün ögi **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"bunun üzerine annesi ve babası"

İK XXV 2 yetip içgerü **kangı** kan

Türkiye Türkçesine Aktarım:"çekerek saraya (=içeriye), han babasının"

İK XXV 3 tapa kigürdi **kangı** kan

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yanına getirdi(=girdirdi). Babası han"

İK XXX 4 yeme **kangı** ogul kılınçı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"de babası oğlunun eylemleri"

İK LXIV 3 kadını yeringe tegdi kim **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"kayın pederinin ülkesine ulaştı; zira babası"

İK LXXVII 6 ögsüz ögi kangsız **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"öksüzün anası, yetimin babası"

k.+ım:

İK VI 4 **kangım** kutı meni seber mü siz

Türkiye Türkçesine Aktarım:" Haşmetli babacığım beni seviyor musunuz? "

İK XI 1 mening ol **kangım** kan bodun

Türkiye Türkçesine Aktarım:"o (ya da onlar) benimdir. (Şu halde), han babam, halkın"

İK XII 1 bertmeyin **kangım** ellig

Türkiye Türkçesine Aktarım:"kırmayayım. Kral babam

İK XXVIII 8 ögüm **kangım** eçim tegin-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım:"babam ve annem her zaman, sadece prens ağabeyimi"

İK LVI 7 ögüm **kangım** sönde berü meni sebmez erti

Türkiye Türkçesine Aktarım:" annem babam, uzun zamandan beri, beni sevmezlerdi."

k.+sız:

İK LXXVII 6 ögsüz ögi kangsız **kangı**

Türkiye Türkçesine Aktarım:"öksüzün anası, yetimin babası"

► **KARİ:** İhtiyar, yaşlı.

k.:

İK XXIV 5 karı erti yene ekki közi

Türkiye Türkçesine Aktarım:"yaşlı bir adamdı, üstelik iki gözü"

► **KIZ:** Kız.

k.+ka:

İK XI 7 **kızka** sanmaz men amtı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kız sayılmaz. Ben şimdi"

k.+lar:

İK XLI 2 arıg **kızlar** turur elgi ardinilig

Türkiye Türkçesine Aktarım: "tertemiz iki kız duruyordu, elleri mücevherli"

İK XLI 5 tep ayıttı ol **kızlar** kapagçı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "o kızlar: 'Biz kapının bekçileriyiz'"

İK XLIII 1 tang arıg **kızlar** sarıg

Türkiye Türkçesine Aktarım: "olağanüstü temiz kız, sarı"

k.+ın:

İK LXIV 4 kan ol ellig kan **kızın**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "han, o kral-hanın kızını"

k.+ı:

İK A 10 **kızı** yermetin ekşimetin özü

Türkiye Türkçesine Aktarım: "kızı olarak, surat asmadan, yüzümü ekşitmeden [sizi iyileştirmeye çalıştım]"

► **OGUL:** Evlat, oğul.

o. :

İK XI6 tınlıg tamulug bolur **ogul**

Türkiye Türkçesine Aktarım: "o kişi cehennemlik olur. Oğul "

İK XXX 4 yeme kangı **ogul** kılınçı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "de babası oğlunun eylemleri"

o.+um:

İK IV5 **oglum** ne için buşuşlug

Türkiye Türkçesine Aktarım: "oğlum niçin üzüntüye"

İK XXII 2 teser kiringler **oglum** teginke

Türkiye Türkçesine Aktarım: "derlerse gelsinler ve oğlum prensin"

İK XXXVII 4 tep ötinti **oglum** munruda

Türkiye Türkçesine Aktarım: "şöyle arz etti: 'Oğlum, ilerde...'"

İK LXII 7 amrak **oglum** ölti erser

Türkiye Türkçesine Aktarım: "sevgili oğlum öldü ise "

o.+1:

İK VIII 4 **oglı** için temez mü. Köngülüg

Türkiye Türkçesine Aktarım: " (Oğlunun) arzusunu yerine getirsin (denmez mi?)
Onun gönlünü "

İK XVI 2 **oglı** tegin-ke inçe

Türkiye Türkçesine Aktarım:"oğlu prense şöyle"

XLIV 3 oğlı edgü ögli tegin kelip

Türkiye Türkçesine Aktarım:"oğlu, İyi Düşünceli Prens, gelmiştir "

İK A 16 takı kan oğlı taluy-ka kirdi

Türkiye Türkçesine Aktarım:"hanın oğlu okyanusa gitti"

o+umın:

İK XXV 5 oglumın sizinge tutuzur men

Türkiye Türkçesine Aktarım:"oğlumu size emanet ediyorum."

o.+ in:

İK LXII 6 oğlın inçe tep sezinti

Türkiye Türkçesine Aktarım:"oğlundan şöyle kuşkulandı"

► **OGUŞ:** Nesil, boy, oymak.

o.+ umın:

İK LXVII 1 tözümin oğuşumın belgürti

Türkiye Türkçesine Aktarım:"kökümü, oymağımı belirten"

► **ÖĞ:** Anne.

ö.+üm:

İK XXVIII 8 ögüm kangım eçim tegin-ke

Türkiye Türkçesine Aktarım:"babam ve annem her zaman, sadece prens ağabeyimi"

İK LVI 7 **ögüm** kangım sönde berü meni sebmez erti

Türkiye Türkçesine Aktarım:" annem babam, uzun zamandan beri, beni sevmezlerdi."

ö.:

İK XI 4 **ög** kang tetir kayu

Türkiye Türkçesine Aktarım:"ana baba denir. Hangi"

İK XI 5 kişi **ög** kang könglin bertser ol

Türkiye Türkçesine Aktarım:" kişi ana babasının gönlünü kırarsa"

İK XI 8 **ög** kang könling

Türkiye Türkçesine Aktarım:"ana ve baba gönlünü"

ö.+i:

İK XX 2 ertip bardı **ögi** kangı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"geçince, annesi, babası"

İK XX 5 ol ödün **ögi** kangı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"bunun üzerine annesi ve babası"

İK LXXVII 6 ögsüz **ögi** kangsız kangı

Türkiye Türkçesine Aktarım:"öksüzün anası, yetimin babası"

ö.+süz:

İK LXXVII 6 ögsüz **ögi** kangsız kangı

Türkiye Türkçesine Aktarım: "öksüzün anası, yetimin babası"

► **TUŞ:** Arkadaş.

t.ung:

İK LIII 5 **tuşung** bizing beş yüz

Türkiye Türkçesine Aktarım: "dostun ve bizim beş yüz"

► **TÜNGÜR:** Dünür.

t.:

İK LXIV 6 **tüngür** büşük bolmuş

Türkiye Türkçesine Aktarım: "ve dünür olmuşlardı"

d) **Yemek Adları:**

► **AŞ:** Aş, yemek.

a. aşlagalı:

İK XIX 6 **aş** aşlagar(=1)₁ unamadı ita tep dedi

Türkiye Türkçesine Aktarımı: "yemek yemeğe razı oldu. "Ne yazık!" dedi."

a.aşanmaz:

İK XIX 8 yokkaru turmaz men **aş** aşanmaz men ölgey

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " buradan kalkmayacağım, yemek yemeyeceğim ve öleceğim, dedi."

a.+1 subı:

Üİ XXVIII 3 aşı subı kölüki takı

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " yiyeceği, suyu ve yük hayvanından başka "

a.içkü:

İK LXXI 6 tatakılık aş içkü kelürüp

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " lezzetli yiyecek ve içecekler getirip "

a.+1n subın:

İK LXXV 8 koltkuçı-larak aşın subın

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " dilenciye (ihtiyaçları olan) yemekleri, suyu,"

► **İÇKÜ:** İçki, içecek.

Aş i.:

İK LXXI 6 tatakılık aş içkü kelürüp

Türkiye Türkçesine Aktarımı: " lezzetli yiyecek ve içecekler getirip "

8. SÖZCÜK BİLGİSİ

8.1.Uzuv Adları

Adak: Ayak.

ED 45a/b: <adak “leg, foot” ; **UW 45b:** <adak “Füße, Bein, Beine” [Ayak, bacak]; **DLT 107/45:** <AḌAQ/ aḌaq “foot (rijl)” **DTSI/ 14a:** <AḌAQ “нога”; **ESTJA 88:** <АДАК“первые шаги ребенка” [Bebeğin ilk adımları] , “at-” [Atmak] шагать [Adım atmak].

Agız: Ağız.

ED 98a: < ağız “the mouth” in anatomical sense; hence ‘a river’ or any sort of aperture ; and in some modern languages ‘what the mouth says a claim or representation’ ” [Anatomik anlamda ağız; nehir ağzı veya diyafram; bazı modern dillerin en küçük birimi]. [ag+ız ag “the space between the legs, crotch 75a]; **UW 69-70a/b 1.C:** “QYZ “Mund” (Ağız. <ag+ız.); **DLT 101/40:** <’ΑΓΙΖ/ aγız “mouth (fam).” ; **DTSI/ 21a:** <AYİZ “рот” [Ağız.]; **ESTJA/ 81:** <ΑΓΙΖ “рот” [Ağız].

Alın: Alın.

DE 147b: < alın “forehead” [Alın< al+ın al “if really ‘ön öne bakan’ 121a]; **UW 93a-94a/b 2.C** “LYN “Stirn” [Alın. <*al (altında) sözcüğünden türemiştir.]; **DLT**

116/52: <'ALIN/ alin “Forehead (jabha).” ; DTSl/ 35b: < ALĪN “лоб” [Alın]; ESTJA/146:< A:ЛЫН/ A:LIN “1. лоб” [Alın. < al+ın].

Aya: Avuç, el içi.

ED 267a: < aya “the palm of the hand with some extended meanings later.” [Daha sonra bazı genişletilmiş anlamları ile el, avuç içi]; UW 289a/b-290a 4.C: “y’ “Hand, handflächen” [El, avuç içi.]; DLT 121/55: <'AYA' /aya “Palm of hand (kaff).”; DTSl/ 25b: < AJA “ладонь” [Avuç, aya]; ESTJA/ 100-101: < A:ЙА/ A:JA “ 1. ладонь” [Avuç içi, aya].

Azıg: Azı dişi.

ED 283a: < azıg “a large tooth or tusk of a human being or animal , originaly canine tooth later usually molar.” [bir insan ya da hayvanın büyük bir dişi, azı dişi ya da köpek dişi.]; UW 320a/b 5.C: “ZYQ “ Zahn, eckzahn, hauer” [Diş, köpek dişi, kazma dişi. < ‘az-’ (ters git-) eylem kökünden ya da ‘azi-’ (çiğne-) eylem kökünden türemiştir.]; DLT 106/44: <'AZIΓ / aziγ “Canine tooth (nāb). ”; DTSl/ 73a: < AZĪY “зуб” [Diş]; ESTJA/ 95-96: < A3Ы/ AZI “ 3. зуб, зубы” [Diş].

Bagarsuk: Bağırsak.

ED 319b: < bagırsak, bagırsuk “entrails” [Bağırsaklar]; **DLT 372/251:** < BAĞIRSUQ/ bayırsuq “Intestines (mi‘ā).”; **DTSI/ 77b:** < BAУARSUQ “кишка” [Bağırsak]; **ESTJA/ 2.c 22-23:** < БАҒЫРСАҚ/ ВАГІРСАК “2. Кишкн” [Bağırsak. < bağır-sak].

Baş: Baş, kafa.

ED 375a/b: <baş “head” [*Baş*, anatomik anlamda. “*Başlangıç*” anlamıyla da kullanılır.]; **DLT 226/510:** <BA’Ṭ/ bāṭ “Head (ra’ṭ).” ; **DTSI/ 86b-87a:** <BAṬ “голова” [Baş, kafa]; **ESTJA/ 2.c 85-87:** < ВАШ/ ВАṬ “голова” [Baş, kafa].

Bel, Bil: Bel, kuşak, böbrekler, gövde.

ED 330 a/b: < bēl “waist” [‘*Bel*’ anlamı ile *dağ*, *dağ geçidi* anlamları için de kullanılmıştır.]; **DLT 216/501:** <BIYL/ bdl “waist (xāşira).” ; **DTSI/ 93b:** < BEL/ I “поясница” [Bel]; **ESTJA/ 135-137:** < БИ:Л/ BE:L “1. Поясница, 2.пояс” [Bel].

Boğuz: Boğaz.

ED 322a/b: < boğuz (boğoz) “throat” [boğaz]; **DLT 281/183:** < BUĞUZ/ boğuz “Throat (ḥalq).” ; **DTSI/ 110a:** < BOYUZ/ I “горло” [Boğaz]; **ESTJA/ 2.c 167-168:** < БОҒАЗ/ ВОҒАЗ “1. Горло, глотка” [Boğaz].

Boyn: Boyun.

ED 386b: < boyun “ the neck” [*Boyun*. Bazen de “*boynun arka tarafı*” için kullanılmıştır.]; **DLT 237/ 519:** < BUYIN/ boyun “Neck (qawm).” ; **DTSI/ 110b:**< BOJİN 1. “шея” [Boyun]; **ESTJA/ 2.c 180-181:** < БЙУН/ ВОJUN “1. Шея” [Boyun].

Bögre: Böbrek.

ED 328a/b: < bögür (? bögör) “the kidneys” [Böbrekler. Moğolca “bö’ere” sözcüğünden geçmiştir. Böbreklere yakın “rahim, bel” anlamlarında da kullanılmıştır.]; **DLT 279/ 182:** <BUKUR/ bögür: “kidney (kulya).”; **DTSI/ 116b:** < BÖGÜR “почка” [Böbrek]; **ESTJA/ 205-206:** < БӨВ’РЕК/ BÖWREK “1. Почка” [Böbrek. < bögrek< bögre < bögrü < *börüg/ < *bögr-enek].

Böksik: Karın.

ED 329a: < bökseğ “the upper part of the chest; a woman's breasts” [Göğsün üst kısmı; bir kadının göğsünün üst kısmı. Moğolca *bökse* sözcüğünden Türkçeye geçmiştir.]; **DLT 355/ 239:** <BUKSAK/ böksäg “Woman’s bosom (tarība al-mar’a).”, “Upper part of the chest”; **DTSI/ 117b:** < BÖKSIK “живот, брюхо” [Karın, kursak]; **ESTJA/ 213-214:** < II БӨКЦЕК/ BÖKSÄK “1. живот, брюхо” [Mide, göbek].

Burun: Burun.

ED 366b/367a: < burun “the nose” [Burun]; **DLT 304/201:** < BURUN/ burun “Nose (anf).” ; **DTSI/ 126a/b:** < BURUN “нос” [Burun]; **ESTJA/ 269-270:** < БУРУН/ BURUN “1 нос” [Burun].

But: But.

ED 297a: < bu: t (bu:d) “properly *the thigh*; sometimes more generally *the leg, the hind legs* (of an animal), and the like” [Genellikle ‘kalça uyluk, but’ ; bazen ‘bacak’; hayvanlar için ‘arka bacak’ anlamlarında kullanılmıştır.]; **DLT 208/ 494:** < BUVT/ büt “thigh (faxid).”; **DTSI/ 129a/b:** < BUT “бедро” [But]; **ESTJA/ 280-282:** < БУ:Т/ BUT “1.нога, 3. Бедро” [Bacak, baldır; but].

Egin: Omuz.

ED 109a: < eğin “something which bends, but usually In an anatomical sense ‘shoulder’ (<eğ- eylem kökünden)” [*virajlı bir şey* ama genellikle anatomik terim olarak *omuz*]; **UW: bkz. ening;** **DLT 115/ 51:** < 'AKIN/ ägin “Shoulder (katif).”; **DTSI/ 166a:** < EGIN “плечо” [Omuz]; **ESTJA/ 225-227:** < ЕГИН/ EGIN “плечо, плечи” [Omuz. < eğ-in].

Eliĝ: El.

ED 140b: < eliĝ (?élig) “hand, forearm (Bazı modern dillerde ‘parmak genişliĝi’ olarak kul-lanılmıştır.)” [El, kol]; **UW 363a/b 5.C:** älig ‘LYK “Hand” [El]; **DLT 112/ 48:** < ‘ALIK/ älig “hand (yad).”; **DTSI/ 169b:** < EL III “рука, ручка, кисть” [El]; **ESTJA/ 261-262:** < EJ/ EL “1.рука, 2. кисть” [El].

Emig: Meme.

ED 158b: < emiĝ “nipple teat or more generally breast udder (<em- eylem kökünden)” [‘Me-me, meme başı’ ya da daha genel olarak ‘meme’]; **UW 376a/b 6.C:** ämig ‘MYK “Brust, brüste, zitzen” [Meme, mem başı. <äm- (em-) eylem kökünden türemiştir.]; **DLT 112/ 49:** <‘AMIK/ ämig “Female breast, male breast (tady).”; **DTSI/ 173a:** < EMIG I “грудь” [Meme]; **ESTJA/ 271:** < EM- “ Eyleminin açıklamasında verilmiş, madde başı olarak alınmamıştır: “грудь” [meme].

Ening: Omuz.

< **ED:** bkz. egin. [Clauson sözcüĝü bu biçimde madde başı olarak almamıştır.]; **UW 385b/ 386a 6.C:** äñin/ “NKYN “Schulter” [Omuz. <äñ- ~äg- (çevir-, eĝ-) eylem kökünden türemiştir.]; bkz. **DLT 112/ 48;** **DTSI:** bkz. egin

Engin: Omuz.

ED 187a: < enjin bkz. egin ED 109a; **UW:** bkz. ening; bkz. DLT 112/ 48; **DTSI:** bkz. egin

Erngæk: Parmak.

ED 234b: < erŋe:k “finger” [Parmak]; **UW 446b 6.C:** ärŋäk/ 'RNK'K “Finger, zehe” [Parmak. <ärän+gäk]; **DLT 146/ 73:** < 'ARNK'K/ ärnäk “finger (işba’).”; **DTSI/ 181a:** < ERŊÄK “палец” [Parmak]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Et: Et.

ED 33b: < et “flesh, including both '(living) flesh' and '(butchers') meat” [et, vücut parçası veya kasap eti olmak üzere et” ; **UW 334b-338a 5.C:** äd “D “Besitz” (Mülkiyet) [Röhrborn sözcüğü ‘eŋ’ anlamıyla madde başı olarak almamıştır.]; **DLT 87/29:** < 'AT/ ät “meat (lahm).”; **DTSI/ 186b:** < ET 1 “мясо” [Et]; **ESTJA/ 311-312:** < ET/ ET “1. Мясо” [ET].

Etüz, Etöz: (skr. Kaya.) Vücut.

ED 74a: < etöz “flesh spirit” (Genellikle iki sözcük bitişik yazılır ama ayrı yazımı da bulunur. Buddhist ve Maniheist kutsal kitaplarında “a live body” [canlı vücut]

anlamıyla kullanılmış bir sözcüktür.) ; **DLT**: Bulunmamaktadır. **DTSI/ 189a**: < ETÜZ “телo” [Vücut, beden]; **ESTJA**: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

İl: El.

ED 123a: < èl/el, bkz. eliğ **ED 140b**. ; bkz. **DLT 112/ 48**; **DTSI**: bkz. Elig

İrin: İren= alt dudak, dudak.

ED 232a-233b: < erin “lip” (Bazen özel anlamda ‘alt dudak’ ve ‘fincan dudak’ olarak kullanılmıştır.) [Dudak]; **DLT 115/ 51**: < İRIN/ erin “Lip (tafa).”; **DTSI/ 178a**: <ERIN “губы” [Dudaklar]; **ESTJA/ 292-293**: < ЕРИН/ ERIN “губа, губы” [Dudak].

Kan: Kan.

ED 629b/630a: < ka: n “blood” [Kan.]; **DLT 229/ 514**: QA’N/ qān “Blood (dam).”; **DTSI/ 289a/ 416b**: < KAN “кровь, рудник” [Kan]; **ESTJA/ 6.C. 251**: < ҚА:Н “1.кровь” [Kan].

Karın: Karın, ana rahmi.

ED 661a/b: < karın “belly, abdomen” [Göbek, karın. Daha özel anlamları için *kurugsa*: *k* (“stomach”: Mide./ *bağırsuk* “entrails”: Bağırsak) sözcükleri

kullanılmıştır.]; **DLT 307/ 203:** <QARIN/ qarın “Belly (baṭın).”; **DTSI/ 427b:** < QARĪN “живот, брюхо, желудок” [Karın, mide]; **ESTJA/ 6.C. 321-322:** < ҚАРЫН “1. Живот, 2. Желудок” [Mide, karın].

Kaş: Kaş.

ED 669a/b: < ka:ş “eyebrow” [Kaş. Metaforik anlamda *the edge or side* ‘beniz kenarı’ .]; **DLT 226/ 511:** <QA’Ṭ/ qāṭ “Eyebrow (ḥājib al-‘ayn).”; **DTSI/ 431a:** < QAT “бровь” [Kaş]; **ESTJA/ 6.C. 343-345:** < ҚА:ІЦ “1. Бровь” [Kaş].

Kırtış: Yüz, çehre.

ED 649a: < kırtış “the surface” [Yüzey (İnsan, yer, meyve vb. sözcükler için). ‘Complexion’ (Ten rengi) anlamı için de kullanılmıştır. < **kirt-* veya *‘kir-*’ eylem kökünden türemiştir.]; **DLT 345/ 231:** < QIRTIṬ/ qirtiṭ “Face color or complexion (lawn wajh).”; **DTSI/ 446b:** < QİRTİṬ “лик” [Yüz, surat]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kirpik: Kirpik.

ED 737b/739a: < kirpik “eyelash” [Kirpik. < *‘kirpi’* sözcüğünden türemiştir.]; **DLT 356/ 240:** < KIRBIK/ kirpik “Eyelash (al- hubd fī jafn al-‘ayn).”; **DTSI/ 309b:** <

KİRPİK “ресницы” [Kırpik]; ESTJA/ 5.C 74-75: < КИРПИК/ KİRPİK “ 1 ресница(ы)” [Kırpik].

Kol: Kol.

ED 614b/615a: < ko: l “The upper arm” [Kolun üstü. Buna anlamına karşılık ‘*elig*’ (önkol, el) de kullanılmıştır.]; DLT 217/ 502: <QUVL/ qōl “Arm (‘ağud).”]; DTSl/ 453a: < QOL/ l “рука” [Kol, el]; ESTJA/ 6.C. 35-37: <ҚОЛ “1. Рука” [Kol].

Kögüz: Göğüs, kalp, düşünce.

ED 714a/b: < kögöz (gögöz) “chest, breast” [Göğüs, sine (Kadın ve erkek vücudu için).]; DLT 282/184: < KUKUZ/ kögüz “Breast (şadr).”]; DTSl/ 313b: < KÖKÜZ l “грудь” [Göğüs]; ESTJA/ 3.C 54-55: < ГӨВ°ҮС/ KÖVÜS “1. Грудь” [Göğüs].

Köz: Göz.

ED 756b: <kö: z (g-) “eye” [Göz. Anlam genişlemesine uğrayarak ‘*küçük delik*’ anlamında da kullanılmıştır. < ‘*kör-*’ eyleminden türemiştir.]; DLT 112/ 3.C: “kōz “Eye (‘ayn).”]; DTSl/ 320a/b: < KÖZ “глаз” [Göz]; ESTJA/ 3.C 60-63: < ГӨЗ/ KÖZ “1. Глаз” [GÖZ].

Kulgak: Kulak.

ED 621a: < kulkak “Ear” [Kulak.]; **DLT 293/ 192:** <QULAQ/ qulaq “Ear (uğun).”;
DTSI/ 465a: < QULAQ/ I “ухо” [Kulak]; **ESTJA/ 6.C.123-125:** < ҚУЛАҚ “1. Ухо,
 2.уши” [Kulak].

Mengiz: Çehre.

ED 352a: < beñiz “the complexion” [Cilt, ten rengi.]; **DLT 335/ 603:** < (māñ+īn)
 MANKIZ/ māñiz “A person’s complexion (lawn).”; **DTSI/ 341b:** < MEDGİZ “лицо,
 лик” [Çehre, yüz]; **ESTJA/ 7.C. 58-59:** < MEŃIZ “1. лицо, лик” [Beniz, yüz, surat].

Öt: Öd, safra.

ED 35b: < ö:t (ö:d) “bile, gall; the spleen, the gallbladder” [safra, öd, dalak, safra
 kesesi]; **DLT 93/ 34:** < 'UVT/ ȫt “Gall (marāra).”; **DTSI/ 392b:** < ÖT /II “желчь”
 [Öd, safra]; **ESTJA/ 1.C. 504:** < ОД/ OD “1. Желчь” [Öd, safra].

Saç: Saç.

ED 794a: < 1.saç “hair” [*Saç*, sadece insanlar için kullanılmıştır. (s-, ş-, ç- : -s, -ş, -ç
 fonetik deęişiklikler olmuştur.); **DLT 257/ 161:** <SJ/ sač “Hair (ta ‘r).”; **DTSI/ 479a:**
 <SAČ/ I “волосы” [Saç]; **ESTJA/ 7.C. 230-231:** < САЧ “ 1. Волосы” [Saç].

Süngük: Kemik.

ED 838b/839a: <süñük (?süñög) “bone” [*Kemik*. <**süñ-* eyleminden türemiştir.];

DLT 337/ 605: <(süñ-ük) SUNGUK/ süñük: “Bone (‘azm).” ; **DTSI/ 517b:** “SÜDÜĞ

“кость” [*Kemik*]; **ESTJA/ 7.C. 383-384:** <СҮҢК “1. Кость” [*Kemik*].

Tamgak: Damak.

ED 505a/b: < tamğa:k (d-) “the throat” [Boğaz, gırtlak]; “the soft palate” [Yumuşak damak]; **DLT 351/236:** < (tam-gak) ТАМГА’Q/ tamγāq “Throat, larynx (ھالق, ھانجارا).”;

DTSI/ 530b: < TAMYAQ “горло глотка” [Boğaz, damak]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tarmak: Pençe.

ED 549b/550a: < tarma:k “<tarma- eylem kökünden türemiştir.” “claw” [Tırnağa benzerliği sebebiyle: *Pençe*.]; **DLT 350/ 235:** < TARMA’Q/ tarmāq “Claw (mixlab)”;

DTSI/ 538a: < TARMAQ “лапа, когти” [Tırnak, pençe]; **ESTJA/ 3.C. 346:** < ДЫРНА- [“*Tırna-*” eylem türündeki sözcüğün açıklamasında verilmiştir: **тармак**].

Teri: Deri.

ED 531a: < teri (d-) “the skin, hide” [Deri, cilt (İnsan ve hayvan için).]; **DLT 264/**

542: < TARIY/ tāri “Skin (jild).”;

DTSI/ 554a: < TERI “кожа” [Deri]; **ESTJA/ 3.C. 207:** < ДЕРИ“ 1. Кожа” [Deri].

Tınlıg: Canlı, insan, yaratık.

ED 520a: < tınlıg “living creature” [*Canlı varlık* insan ve hayvan için. <tın sözcüğünden türemiştir.]; **DLT 267/ 170:** < TIN/ tin (tın+lıg) “Spirit, breath (rüh, nefas).” [*Tınlıg* sözcüğü müstakil bir başlık olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 568a:** < TİNLİY “живое существо” [Yaratık, canlı varlık]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tırngak: Tırnak.

ED 551b: < tırnak (?d-) “a human or animal nail or claw” [İnsan ve hayvanda tırnak, pençe.]; **DLT346/ 611:** < TIRNKAQ/ tırnaq “Nail or claw (zıfr).”; **DTSI/ 569a:** < TİRDAQ “ноготь, коготь” [Tırnak]; **ESTJA/ 3.C. 346:** < ДЫРНА- [“*Tırna-*” eylem türündeki sözcüğün açıklamasında verilmiştir: **tır-ıŋ-aq, tır-ŋ-aq** “ноготь, коготь”].

Til: Dil.

ED 489b/490a: < til (d-) “the tongue” [Dil]; **DLT 216/ 501:** < TIYL/ tıl “Tongue (lisān).”; **DTSI/ 559b-560a:** < TIL “язык” [Dil]; **ESTJA/ 3.C. 228:** < ДИЛ “1. Язык” [Dil].

Tiş: Diş.

ED 557b: < tı:ş (d-) “tooth” [Diş.]; **DLT 212/ 497:** <TIYṬ/ tīt “Tooth (sinn).”; **DTSI/ 563a/b:** < TIṬ “зуб” [Diş]; **ESTJA/ 3.C. 242-243:** < ДИШ “1. Зуб” [Diş].

Tumşuk: Gaga.

ED 509b/510a: < tumşuk “a bird's beak” [Kuş gagası. <*tumış- eylem kökünden türemiştir.]; **DLT 351/ 236:** <TUMṬUQ/ tumṭuq “Bird's beak (al-minqār li-ṭ-ṭayr).”; **DTSI/ 585b-586a:** < TUMṬUQ “клюв” [Gaga]; **ESTJA**

Tü: Tüy, kıl.

ED 433a/b: < tü “the hair of the body” [“the hair of the head” Bu şekliyle saç'ın karşılığı. Genel anlamıyla “kıl, tüy” ; *kıl*'ın karşılığı ‘*hair*’; *yü:g* sözcüğünün karşılığı ‘*feather*’ (tüy).]; **DLT 257/ 535:** <TUV/ tü “Hair of the body (ṭa‘r).”; **DTSI/ 594b:** < TÛ/ I “волосок, волос” [Saç teli, kıl]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak kullanılmamıştır].

Uça: Sırt.

ED 20b: < uça (?uca) “the loins, haunches, rump (İnsan ve hayvan için anatomik bir terim)” [bel, kalça, rahim]; **DLT 122/ 56:** < 'UJA/ uça “Back (zahr).”; **DTSI/ 604a:** < UĀA “крестец” [Kuyruk kemiği, kuyruk sokumu kemiği]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak kullanılmamıştır].

Yin: Deri.

ED 941a: < 3 yi: n “the skin” [Cilt; insan vücudunun bir parçası anlamında kullanılmıştır.]; **DLT 222/ 507:** <YAIYN/ yđn “The human body (badan al-insān).”; **DTSI/ 256b:** < JED “рукав” [‘Yen, kol’ anlamıyla madde başı olarak alınmıştır.]; **ESTJA/ 4.C. 186:** < ЙЕҢ “1. Рукав” [Yen, kol].

Yiring: İrin.

ED 233a: < iriṇ “pus” [İrin, iltihap.]; **DLT 156/ 80:** < ṬRINK/ iriṇ “Pus (qayḥ, ṣadīd). ”; **DTSI/ 212a:** < İRİṆ “гно́й” [İrin]; **ESTJA/ 1.C. 372-373:** < ИРИ- / IRI- [ГНИТЬ ‘*çürüme*’ Eylem türündeki sözcüğün açıklamasında verilmiştir: **ирин/ ирин** “гно́й”].

Yüz: Yüz.

ED 923: < 2 yü: z (ñ-) “the face” [Yüz.]; **DLT 221/506:** < YUVZ/ yūz “Face (wajh).”; **DTSI/ 287b-288a:** < JÜZ “лицо” [Yüz, sima]; **ESTJA/ 4.C. 259-260:** < ЙУЗ “1. Лицо” [Yüz, surat].

8.2.Akrabalık adları

Abıçka: İhtiyar, yaşlı.

ED 6b: < avičğa “an old man”; **UW 278b:** <avičga “VYČQ’ <aba~apa +č –ga “der Alte, der Greis” [ihtiyar adam, ihtiyar]; **DLT 162/83:** <AWIJ·ΓA awičğa “old man (tayx).”; **DTSI 3a:** <ABUCQA “старик” [ihtiyar]; **ESTJA 60:** <АЪЦКА “abişqa”.

Adaş: Arkadaş, samimi dost.

ED 72a: <adaş/addaş “friend, comrade and namesake” [< ad+daş: Yoldaş, arkadaş, dost; adaş ‘aynı adı taşıyan’]; **UW 48a/b 1.C:** “D’T “kamerad, gefährte” [Arkadaş, eş, dost. <*at+daş .]; **DLT 104/ 42:** < ‘ADAṬ/ adaṭ “Intimate friend (xidn).”; **DTSI / 9b:** <ADAṬ “товарищ, друг” [Arkadaş, yoldaş.]; **ESTJA 88:** АДАН “Производное, одного”[Yaşdaş, türdeş].

Ana: Anne.

ED 169b/170a: < ana “mother” [Anne. ‘ata’ sözcüğüyle birlikte kullanılmış ve sıklıkla bu sözcükten sonra gelmiştir.]; **UW 129a/b 2.C:** “N’ “Mutter” [Anne. ‘ög’ sözcüğü de kullanılmıştır.]; **DLT 126/ 59:** < ‘ANA’/ ana “Mother (umm).”; **DTSI/ 43a:** < ANA “мать” [Anne]; **ESTJA/ 278-281:** < EHE/ ENE “1. мать” [Ana].

Ata: Baba.

ED 40a: < ata “father” [baba]; **UW 254b-255a/b 4.C:** “T’ “Vater, Schwiegervater” [Baba, kaynata. Bu sözcük için ‘*kaŋ*’ da kullanılmıştır ve ‘*ana*’ sözcüğüyle genellikle birlikte geçmektedir.]; **DLT 122/ 55:** < ‘ATA/ ata “Father (ab).”]; **DTSI/ 65b:** < ATA I “отец” [Ata, baba.]; **ESTJA/ 200-201:** < ATA/ ATA “ 1. отец” [Baba, ata].

Beg: Bey, prens.

ED 322b/323a: < be:ğ “originally the head of a clan or tribe a subordinate chief and the like” [Bir kabilenin, boyun bir alt şefi, başkanı.] (Bu sözcük Clauson’a göre en eski dönemlerde Çince *po* “the head of a hundred men” [Yüz erkeğin başkanı] Türkçeye geçmiştir.); **DLT 228/ 512:** < BA’K/ bğ “Emir (amîr).”; **DTSI/ 91b:** < BEG/ I “господин” [Bey, ağa]; **ESTJA/ 2.c. 97-98:** < BEF/ БЕГ “ 3. князь ,4. Господин” [Prens, bey].

Böşük, Büşük: Akraba, eş, dost, yakınlar.

ED 380a/381b: < böşük “a word like tünür” [Dünür gibi bir sözcük; evlilik ile oluşan bir akrabalıkla ilgili sözcük.]; **DLT, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 118b:** < BÖTÖK “родства по браку” [Evlilikle akrabalık].

Budun: Boy, sülale.

ED 306a/b: < boğun “clans” [boylar, kabileler] (*bo:d* sözcüğünün çoğul durumudur. *Eren* sözcüğünde olduğu gibi.); **DLT 304/ 201:** < BUĞUN/ boğun “Subjects, commoners” ; **DTSI/ 108a/b:** < BODUN “потомство, династия” [Sülale, boy]; **ESTJA/ 176-178:** < БОЙ/ BOJ [177. s **budun** “народ” (Halk, ulus) anlamıyla madde başı olarak alınmamıştır].

Eçi: Ağabey.

ED 20a: < eçe “one's mother's younger sister' and 'one's own elder sister” [bir anne veya kişinin kız kardeşi. Bu sözcük ‘eke’ sözcüğüyle aynı doğrultuda ele alınmıştır. “eke”: Bir babanın kız kardeşi.]; **UW 334b 5.C:** ‘ČW / äcü “Vorfahre, ahne” [Ata, nine.]; **DLT 122/ 56:** <‘AJY/ ači “Sly old woman” (tahla).”; **DTSI/ 162a:** < EČI “старший брат” [Ağabey]; **ESTJA/ 1.C. 231-232:** <EЖЕ/ EĞE “3.старшая сестра” [Büyük kız kardeş, abla].

Eke: Abla.

ED 101b: < eke “that is both junior (paternal) aunt' and 'elder sister', later only 'elder sister'.” [‘*amca*’ ile ‘*abla*’ anlamı birlikte kullanılmış, daha sonra sadece ‘*abla*’ anlamı kullanılmıştır.]; **UW 362a/b 5.C:** äkä ‘K’ “e ältere schwester” [Abla.]; **DLT 124/ 57:** <‘AKA/ äkä “Elder sister (uxt akbar).”; **DTSI/ 167b:** < EKÄ “сестра, старшая” [Abla]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Er: Erkek, kimse.

ED 192a: < er “man” (Aslında sadece ‘erkek’ daha sonra ‘mücadele eden erkek; koca, eş’ anlamıyla da kullanılmıştır.); **UW 389-391a/b 6.C:** är ‘R “Person, mann, knabe; männlich” [Kişi, adam, erkek.]; **DLT 88/30:** < ‘AR/ är “Man (rajul).”; **DTSI/ 175b:** < ER I “муж, мужчина” [Erkek, eş, koca]; **ESTJA/ 321:** <Ə:P/ Ä:R “1.муж, мужчина” [Adam, koca].

Eren: Erkekler.

ED 232b: < eren “men” (‘*oğla.n*’ sözcüğünde olduğu gibi ‘er’ sözcüğünün çoğuludur.) [erkekler, adamlar]; **UW 409b/411a 6.C:** ärän/ ‘R’N “Männer, personen” [Erkekler, adamlar. <är+an.]; **DLT 115/ 51:** < ‘ARAN/ ärän “Men”; **DLT 115/ 51:** <‘ARAN/ ärän “Men (ārī).”; **DTSI/ 176A:** < ERÄN “муж, мужчина, воин” [Erkekler, askerler]; **ESTJA/ 290-291:** < EPEH/ EREN “1.мужчина” [Adamlar, erkekler].

İçi: Ağabey.

ED 20a/b: < eçi “paternal uncle; elder brother” [Amca, ağabey. Yakın bir dönemde bu sözcüğün kullanımı azalmış, yerine Moğolcadan geçen ‘eke’ kullanılmıştır.]; **UW:** bkz. Eçi **DLT 122/ 56:** < ‘IJIY/ eçi “ Elder brother (ax akbar sinn).” [Ağabey]; **DTSI:** bkz. Eçi; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

İni: Küçük kardeş.

ED 170a: < ini “younger brother” [küçük kardeş]; **DLT 126/ 59:** 'INY/ ini

“ Younger brother (ax aşyar fīs-sinn).”; **DTSI/ 210b-211a:** < İNİ “младший брат” [Küçük kardeş]; **ESTJA/ 362-363:** < ИНИ/ İNİ “ 1. младший брат, 2. брат” [Küçük kardeş, kardeş].

İş, Eş: Eş, refik.

ED 253b/254a: < è:ş “companion, comrad” [arkadaş, yoldaş] (Daha özel anlamda ‘eş; karı veya koca’); **DLT 95/35:** < 'YṬ/ ḏṭ “Companion” [Arkadaş, eş]; **DTSI/ 184b-185a:** < EṬ “друг, приятель” [Eş, arkadaş]; **ESTJA/ 1.C. 313-314:** < EṢ/ EṬ “1.товарищ” [Yoldaş].

İşi: Kadın, Hanım.

ED 256a/b: < işi “lady” [kadın, hanım]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 214b:** < İṬİ “женщина, жена” [Hanım, karı, eş, kadın]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Ка: Akraba.

ED 578a: < ka “family” [Aile]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.];

DTSI/ 399a: < QA/ I “(qa qadaṭ) родственник” [Akraba]; **ESTJA/ 6.C 151-158:** < QA/ KA “1. Родственник” [Akraba].

Kadaş: Akraba, kardeş.

ED 607a: < kadaş (ka:daş), <ka:“member of the same family, kinsman”; “Neighbour, comrade, friend” [Aynı ailenin üyeleri. Komşu, arkadaş.]; **DLT 284/ 185:** < QDṬ/ qadaṭ “Kinsman (al-qarīb min al-ixwān).”; **DTSI/ 401b:** < QADAṬ “родич, брат” [Akraba, kardeş]; **ESTJA/ 6.C 151-158:** < QAḌAŞ/ KADAṬ “1. Родич, брат ” [Akraba, kardeş].

Kadın: Kadın.

ED 602a/b: < kaḍın “related by marriage”[Evlilikle ilgili bir kavram. Clauson ‘*kadın*’ sözcüğünü cinsiyet anlamıyla madde başı olarak almamıştır.]; **DLT 307/ 203:** < QAḌIN/ qadın “Relation by marriage (şıhr).”; **DTSI/ 402b-403a:** < QADĪN “отец, тестъ” [‘Baba, kayınbaba’ anlamlarında madde başı olarak alınmıştır.]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kang: Baba.

ED 630b: < kaŋ “father” [Baba. Oldukça eski bir Türkçe sözcük, bununla birlikte Eski Uygur Türkçesinden ‘*ata*’ sözcüğü de kullanılmıştır.]; **DLT 127/ 3.C:** < *qaŋ “father”; **DTSI/ 419b:** < QAD “отец” [Baba]; **ESTJA/ 6.C. 258-259:** < QAŋ “отец” [Baba].

Karı: Kadın.

ED 644b: < karı “old” [Yaşlı. (Sadece insan ve hayvanlar için)]; “old woman” and “wife” [Daha özel anlamlarında: ‘*yaşlı kadın*’ ve ‘*eş, karı*’]; **DLT 265/ 543:** < QARIY/ qari Anything “old”; **DTSI/ 426b:** < QARĪ/ II “старый, старик, возраст” [Yaşlı, yaşlı adam, yaş]; **ESTJA/ 6.C. 311-312:** < QAPPY “ 1. старый, старик” [Yaşlı kadın, yaşlı adam].

Katun: Hatun.

ED 602b/603a: < xa: tun “lady” [Hanım, eş. Etimolojik açıdan ‘*xağan/xan*’ sözcükleri ile ay-nı kökten olduğu ileri sürülmüştür. Bu sözcük Sogdça “*xwat’yn (xwatān)*” sözcüğünden Türk-çeye geçmiştir.]; **DLT 311/ 206:** < Q’TUVN/ qātūn “The name of all female descendants (banāt)”; **DTSI/436a:** < QATUN “госпожа, дама” [Kadın, bayan]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Keñç: Genç.

ED 727b: < ke: nç “the young” [Genç (insan ve hayvan için).]; **DLT 374/ 633:** < KA'NJ/ kǎnč “Baby, young” ; **DTSI/ 298a:** < KENČ 1 “ребенок” [Bebek, çocuk]; **ESTJA/ 3.C 20-21:** < ГЕНЧ/ KENÇ “1.молодой” [Genç].

Kız: Kız.

ED 679b/680a: < 1 k1: z “girl, unmarried woman” [Kız, evlenmemiş kadın. ‘Kız kardeş, cariye’ anlamlarında da kullanılmıştır.]; **DLT 260/ 164:** < QIZ/ qiz: “Girl (jāriya).”; **DTSI/ 449a:** < QĪZ “девица, девочка” [Kız]; **ESTJA/ 6.C.191-192:** < ҚЫЗ “1. девица, дева, девочка” [Kız].

Kişi: İnsan, kişi.

ED 752b/753a: < kişi “man, person, human being” [Adam, insan, insanoğlu.]; **DLT 266/ 544:** < KIṬIY/ kiṭi “Human (insān).”; **DTSI/ 310b:** < KIṬI “человек” [Kişi, adam, insan]; **ESTJA/ 5.C 78-79:** < КИШИ/ KĪŠĪ “1. Человек” [İnsan, kişi].

Kunçuy: Kadın.

ED 630a: < kunçuy “daughter of the emperor”[İmparator kızı. Bu sözcük Çince ‘*kung chu*’ sözcüğünden Türkçeye geçmiştir. Daha sonraki dönemde Çinli prenseslerle evlilikler sebe-biyle bu sözcük ‘eş, *kadın*’ anlamında kullanılmıştır.];

DLT 274/ 550: < QUNJUVY/ qunčŭy “ A noble woman or princess”; **DTSI/ 466b:** < QUNČUJ “1” [Prenses]; **ESTJA/ 6.C.149-150:** < ҚУНЧУҒ “1. Принцесса, 2. свекровь” [Prenses, kayınvalide].

Oğlan: Oğullar.

ED 84b: < oğlan “child, boy; oğla: n (‘oğul’ sözcüğünün çoğulu)” [oğullar, erkek çocuklar]; **DLT 113/ 41:** < 'UGLA'N/ ođlān “The plural is sun”; **DTSI/ 363a:** OYLAN “ребенок, мальчик” [Oğlanlar, çocuklar]; **ESTJA/ 411:** < OFЛH/ OYLAN “1. ребенок 2. сын 3. молодой” [Bebek, oğul, çocuk].

Oğul: Oğul.

ED 83b: < oğul “offspring, child” [yavru, çocuk] [Başta ‘erkek ve kız çocukları’ için kullanılan ad iken daha sonra anlam daralmasına uğrayarak sadece ‘erkek çocuk’ anlamında kullanılmaktadır.]; **DLT 113/ 49:** < 'UGUL/ oğul “Son (ibn).”; **DTSI/ 364a:** < OYUL “ребенок, мальчик” [Oğul, bebek, çocuk]; **ESTJA/ 414-417:** < OFУЛ/ OYUL “1.сын” [Oğul].

Oğuş: Soy, nesil.

ED 96a/b: < uğuş “in the early period a population unit smaller than a tribe or a clan (1 bo:d)” [erken dönemde bir kabile veya bir klan daha küçük bir nüfus birimi]; **DLT**

104/ 43: < 'UGUṬ/ oḡuṭ “Clan (‘aṫıra)”’; DTSl/ 365a: < OYUṬ “род, племя” [Soy, nesil; kabile uruk]; ESTJA/ 1.C. 414-417: < OFYJL/ OYUL [Sözcüğünün açıklamasında verilmiştir: oḡuṣ/ yḡuṣ/ yukuṣ].

Ög: Anne.

ED 99a/b: < ö:g “mother (bu anlamıyla en eski Türkçe sözcüklerden)” [anne]; DLT 45: < (*ö-) [Müstakil olarak madde başı alınmamıştır. Bu sözcükten türemiş olan ‘ögsüz, ögdeş’ sözcüklerinin geçtiği kısımlar vermiştir.]; DLT 45 3.C: < ögsüz “orphan”; ögdäṭ “sons of the same mother” [Ög sözcüğü müstakil bir madde başında ele alınmamıştır.]; DTSl/ 378b-379a: < ÖG “мать” [Anne]; ESTJA: [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Singil: Küçük kız kardeş.

ED 839a/b: < siḡi: l “a sister younger than oneself” [Kendinden daha genç kız kardeş.] buna karşılık “a sister older than oneself” [Kendinden daha büyük kız kardeş.]; DLT 336/ 604: < SINKIYL/ siḡil “ A man’s younger sister (al-uxt aṣ-ṣayıra li-r-rajul).”; DTSl/ 500a: < SİDİL “Младшая сестра” [Küçük kız kardeş]; ESTJA/ 7.C. 284-285: < СИҢИЛ “1. Младшая сестра, 2. сестра” [Küçük kız kardeş; kardeş].

Tanuk: Arkadaş, eş.

ED 518b/519a: < tanuk “a witness” [Tanık, tanıdık]; **DLT** : [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 532b:** < TANUQ “свидетель” [Tanık]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tuş: Arkadaş.

ED 558a: < 1 tu: ş (d-) “comrade” [Yoldaş, arkadaş, dost.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **DTSI:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tüngür: Dünür.

ED 523b: < tünür (d-) “a tribe(or member of a tribe) to which daughters could be given in marriage” [“*Böşük*” sözcüğüyle aynı anlamda. Evlilikle oluşan akrabalıkta evlenen kişilerin anne ve babalarının birbirleri için kullanılan bir sözcük.]; **DLT 334/ 603:** < TUNKUR/ tünür “ A woman’s in laws (aḥmā’ al-mar’a) - the brothers, father and mother.”; **DTSI/ 597a-598b:** < TÜDÜR “свойственник по браку, родственникам” [Evlilikle olan akrabalık]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Uri: Oğul.

ED 199a/b: < uri “male child, son” [erkek çocuk, evlat] (Bu sözcüğün aksine ‘oğul’ sözcüğü daha erkeksidir ve daha sık kullanılmıştır.); **DLT 123/ 56:** <URIY/ uri “Male child”; **DTSI/ 614b:** < URĪ “сын, мальчик” [Oğul, çocuk]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Yorç: Kayınbirader.

ED 958a: < yurç “one's wife's younger brother; junior brother in law” [Kişinin karısının genç; küçük erkek kardeşi.]; **DLT 149/ 447:** < YURJ/ yurč “ A woman’s younger brother” (ax al-mar’a aš-šayīr).”; **DTSI/ 282a:** < JURČ “молодых родственников” [Genç akraba]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

8.3. Hayvan Adları

Adgırak: Dağ keçisi tekesi; geyik.

ED 49a: < adgira:k [*adgır* ‘aygır’ sözcüğünden gelir.] “a young stallion” [genç aygır]; **UW 48b:** < adgırak "DQYR'Q, <adgır+ak “Antilopen” [antilop]; **DLT 128/60:** <ADΓĪR aḏyīr “Stallion”, of horses; **DTSI 10a:** <adγīr “жеребец” [‘aygır’ başlığıyla ele alınmıştır. ‘Ad-gırak’ sözcüğü madde başı olarak ele alınmamıştır.]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Adgar: Aygır.

ED 47b: < ağğır “stallion (Çok erken dönemde Mong. *acırğa* Türkçeye geçtiği varsayılmış)” [aygır]; **UW 48b 1.C:** “DQYR “hengst” [Aygır. *adırga (ayırma) <*ad- (ayır- eylem kökünden türemiştir.) **Maytırsimit 12/1:** ‘*adgar*’ biçiminde geçmiştir.]; **DLT 128/ 60:** < 'ADΓR/ ağğır “Stallion”; **DTSI 10a:** “жеребец” [‘aygır’ başlığıyla ele alınmıştır. ‘Adgırak’ sözcüğü madde başı olarak ele alınmamıştır.]; **ESTJA:** Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır. <adgırak “DQYR’Q UW 48b: <adgır+ak “Antilopen” [antilop].

Arslan: Aslan.

ED 238a/b: < arsla:n “lion” [aslan] (-la:n takısıyla kurulmuştur. Erken dönemde Moğolca ‘*as arslan/arsalan*’ sözcüğünden geçmiştir. Sözcük kimi zaman *aslan* kimi zaman da *arışlan* şeklinde kullanılmıştır.); **UW 202-203a/b 3.C:** “RSL’N “Löwe” [Aslan.]; **DLT 361/ 622:** < 'ARSLA’N/ arslān “Lion”; **DTSI/ 55a:** <ARSLAN “Лев” [Aslan]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

At: At.

ED 33a: < at “horse; nearly always with the implication of riding horse” [at, genellikle binek hayvan olarak]; **UW 252b-253a/b 4.C:** “T “Roß, pferd” [Beygir, at.]; **DLT 87/ 29:** < 'AT/ at “Horse”; **DTSI/ 65b:** <AT II “лошадь” [AT]; **ESTJA/ 197-198:** < AT/ AT “1. лошадь” [At].

Balık: Balık.

ED 335b: < balık “fish” [Balık]; **DLT 290/ 190:** < BALIQ/ baliq “Fish (samak) [<*bal adından türemiştir.]”; **DTSI/ 80b:** < BALĪQ I “рыба” [Balık]; **ESTJA7 2.c. 59-60:** < БА:ЛЫҚ/ ВА:LIQ “рыба” [Balık].

Bars: Pars, kaplan.

ED 368a/b: < bars (p-) “leopar, tiger” [Leopar, kaplan. Çok erken dönemde İran dilinden alınmıştır.]; **DLT 271/ 173:** < BARS/ bars “Leopard”; **DTSI/ 84b:** < BARS I “тигр” [Kapan]; **ESTJA/ 68-60:** < БАРС/ BARS “1. Тигр” [Pars, kaplan].

Biçin: Maymun.

ED 295b/296a: < bē:çin “ape, monkey” [maymun] (Aslı Farsça *būzīna* olan bu sözcük Türkçeye on iki hayvanlı takvim ile girmiştir. Moğolca *beçin*’dir); **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 98a:** < BIČIN “обезьяна” [Maymun]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Boga, Buga: Boğa.

ED 312a/b: < buka “bull” [boğa] [Bazı fonetik değişikliklere (b/p, k/ğ) uğramıştır. Bu sözcük ile birlikte *uğ, sığır, öküz* de kullanılmıştır.]; **DLT 268/ 545:** < BUQA' /

buqu “ Bull (faħl al-baqara).”; **DTSI/ 125a:** < BUQA “бык” [Boĝa, sıĝır]; **ESTJA/ 230-232:** < БУҒА/ ВУГА “ 1. Бык” [Boĝa].

Böri: Kurt.

ED 356a/b: < böri “wolf” [Kurt]; **DLT 264/ 542:** < BURIY/ böri “ Wolf (dūd).”; **DTSI/ 118a:** < BÖRI “волк” [Kurt]; **ESTJA/ 219-220:** < БӨ:РИ/ БÖ:Rİ “ 1. Волк” [Kurt].

Buzaĝı: Buzāĝı.

ED 391a: < buza: ĝu “the calf” [*Buzāĝı*. <buza-ĝu. Moĝolca *bura’u* sözcüğünden geçmiştir.]; **DLT 335/ 224:** < BUZA’TUV/ buzāĝu “Calf”; **DTSI/ 130b:** < BUZAYU “теленок” [Buzāĝı]; **ESTJA/ 239-240:** < БУЗАҒЫ/ BUZAĜI “ 1. Теленок” [Buzāĝı, dana].

Çimeli: Karınca.

ED 423b: < çüme: li “an ant” [*Karınca*. Bu sözcük için iki eski kelime vardır: *kumursĝa*, *ka-rınçĝa*.]; **DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Enük: Hayvan yavrusu.

ED 183b: < enük “the young of a carnivorous animal, cub, puppy” [köpek yavrusu];
UW 379b 6.C: änük/ 'NWK “Junges, keines (von tieren)” [Hayvan yavrusu. < ‘ä-’
veya ‘en-’ (in-) eylem kökünden türemiştir.]; **DLT 112/ 49:** < 'ANUK/ änük “Lion
welp, the young of hyena, wolf or dog”; **DTSI/ 174a:** < ENÜK I “животное
детеныш” [Hayvan yavrusu]; **ESTJA/ 281-283:** < ЕНИК/ ЕНИК “1. Детеныш
животных” [Hayvan yavrusu].

Erkeç: Genç teke.

ED 223b: < erkeç “he-goat” [teke]; **UW 432a/b 6.C:** ärkäč/ 'RK'Č “Ziegenbock”
[Teke, erkeç.]; **DLT 128/60:** < 'ARKAJ/ ärkäč “He-goat”; **DTSI/ 179b:** < ERKÄČ
“козел” [Teke]; **ESTJA/ 300:** < EPKEČ/ ERKEČ “1. Козел” [Teke].

İmğa: Dağ keçisi.

ED 158a: < imğa “wild mountain goat (<ım-ğa; erken dönemde Mong. *imağa(n)/*
ima'a(n) sözcüğünden Türkçeye geçmiştir.)” [yaban dağ keçisi]; **DLT:** [Bu sözcük
madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 218b:** İМУА “коза” [Keçi]; **ESTJA:**
[Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

İngek: İnek.

ED 184a: < İngek “cow” “* *in, inge: n* that these have words have a common origin in the remote past” [* *in inge:n* bu sözcüklerle geçmişte ortak bir kökene sahip olduğu düşünül-müştür.]; **DLT 139/ 68:** < 'INKAK/ İngäk “Cow”; **DTSI/ 211a:** < ИӢӢК “корова” [İnek]; **ESTJA/ 358-359:** < ИНЕК/ İNEK “ 1. Корова” [İnek].

İrk: Koyun.

ED 220b-221a: < irk “ram” [Bazen daha özel bir anlamda; ‘üç yaşında koç’. Şu şekilde de karşılanır: ‘koçna:r’]; **DLT 93/ 33:** <'IRK/ irk “A four-year-old sheep (da'n).”]; **DTSI/ 212a:** < IRK I “овца” [Koyun]; **ESTJA/ 1.C. 177-178:** < ИРК/ İRK “2. Баран” [Koyun].

İrpiç: Vaşak.

ED 199a: < irbiş “the Siberian panter (Türkçeye Moğolca ‘*irbis*’ sözcüğünden geçtiği savunul-muştur.)” [Sibirya panteri] ; **DTSI/ 211b:** < IRBIČ “рысь”[Vaşak.]; **ESTJA,** **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kalvink: < skr. Kalavinka, güzel sesli bir kuş.

CBT 317a: < Kalavinka. “The wonderful- voice bird” [Güzel sesli bir kuş]; **ED,**

DLT, DTSI: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Karakuş: Karakuş.

DLT 129/ 3.C: < qara quţ “eagle”; **DTSI/ 424a:** < QARA [Sözcüğünün alt başlığı olarak “qara quţ” alınmıştır.]; **ESTJA, ED:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Karga: Karga.

ED 653a: < karğa “crow” [Karga. Bazan anlam genişlemesine uğramış kara renkli kuşların tümü için kullanılmıştır. <kar- eylem kökünden –ğa ekini alarak türemiştir.]; **DLT 322/ 214:** < QARĠA/ qarġa “ Crow(ġurāb)”; **DTSI/ 426a:** < QARYA “ворон, ворона” [Karga]; **ESTJA/ 6.C. 303-304:** < ҚАРҒА “1. Ворона” [Karga].

Kaz: Kaz.

ED 679a/679b: < ka: z “goose” [Kaz.]; **DLT 225/ 509:** < QA'Z/ qāz “Goose”; **DTSI/ 438b-439a:** < QAZ “гусь” [Kaz]; **ESTJA/ 6.C 184-185:**< KA:3 “ 1. Гусь” [Kaz].

Kekük: Guguk kuşu.

ED 710b: < kekük “a reddish falcon” [Kırmızı renkli bir şahin.]; **DLT 106/ 409:** < KAKUK/ kākük “ Falcon” ; **DTSI/ 295b:** <KEKÜK “сокол” [Şahin]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Keyik: Geyik.

ED 755a/b: < kēyik (?g-) “wild four-legged game animal” [Dört ayaklı vahşi av hayvanı; geyik, keçi gibi vahşi hayvanlar için genel anlam içeren sözcük.]; **DLT 235/ 518:** < KAYIK/B käyik “ Wild (waḥṭī).” ; **DTSI/ 294b-295a:** < KEJIK 1 “олень” [Geyik]; **ESTJA/ 5.C 21-23:** < KEЙИК/ KEYİK “1. Дикий” [Vahşi, yabani; geyik].

Kisari: ‘Arslan’ (<Skr. kesarin).

DTSI/ 302b: < KESARI “ (скр. kesari) лев” [Aslan]; **ED, DLT, ESTJA :** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Koç: Koç.

ED 592a/b: < koçṇa: r “ram” [*Koç.* Moğolca “*kuça*” sözcüğünden Türkçeye geçmiştir.]; **DLT 257/ 161:** < QUJ/ qoč “Ram (kabṭ).”; **DTSI/ 451a:** < QOČ/ I “баран” [Koç]; **ESTJA/ 6.C. 186-187:** < ҚОЧ “1. Баран” [Koç].

Koyun, Koyn, Koy: Koyun.

ED 631a/b: < ko:ñ “sheep” [Koyun, dişi koyun. Moğolca *koni(n)* sözcüğünden Türkçeye geç-miştir.]; **DLT 220/ 505:** < QUVY/ qōy “ Sheep”; **DTSI/ 453b:** < QOJUN/ I “овца” [Koyun]; **ESTJA/ 6.C. 23:** < ҚОЙ “овца” [Koyun].

Konguz, Kunguz: Kurt.

ED 641a: < koŋu:z “beetle” [Böcek.]; **DLT 335/ 603:** < QUNKUZ/ qoŋuz “Dung beetle (xunfusā’); **DTSI/ 456b:** < QUDUZ “жук” [Böcek, kurt]; **ESTJA/ 6.C. 60-61:** < ҚОҒУЗ “1. Жук” [Böcek].

Kögürçün: Güvercin.

ED 713b: < kögürçü: n (? gö:-) “pigeon, dove” [Güvercin, kumru. *Kö:k* sözcüğüyle anlamsal olarak bağlantı kurulmuş (*a grey bird* ‘gri bir kuş’) ve bu sözcükten türediği ileri sürülmüştür.]; **DLT 365/ 626:** < KUKURJKUVN/ kögürçün “Dove”; **DTSI/ 313b:** < KÖKÜRČKÜN “голубь” [Güvercin]; **ESTJA/ 3.C 57-59:** < ГӨ:РЧИНҒЕ/ KÖ:GERÇİN “1.голубь” [Güvercin].

Kurt: Kurt.

ED 648a: < kurt (kurd) “wolf” [Kurt. Saf Batı Oğuz dili özellikleri olan bir sözcüktür.]; **DLT 269/ 171:** QURT/ qurt “Worm”; **DTSI/ 468b-469a:** < QURT “червь” [Kurt]; **ESTJA/ 6.C. 167-168:** < ҚУ:РТ “2. Волк” [Kurt].

Kuş: Kuş.

ED 670b: < kuş “bird” [Kuş. Genel anlamda bir hayvan türü için kullanılmıştır.]; **DLT 263/ 166:** < QUT/ quṭ “Bird” [Kuş]; **DTSI 471a:** < QUT “птица” [Kuş]; **ESTJA/ 6.C. 181-182:** < ҚУШ “1. Птица” [Kuş].

Kuzgun: Kuzgun.

ED 682b: < kuzğu: n “raven” [Kuzgun. Diğer siyah kuşlar için de kullanılmıştır. Mecaz anlamda ‘açgözlü’ olarak da kullanılmıştır.]; **DLT 331/ 221:** < QUZGUVN/ quzyün “ Raven”; **DTSI/ 476b:** < QUZYUN “ворон” [Kuzgun]; **ESTJA/ 6.C. 106-107:** <ҚУЗҒУН “1.ворон” [Kugun].

Kuzı: Kuzu.

ED 681a: < kuzı “lamb” [Kuzu. Oldukça eski bir dönemde Moğolca *kuriğan* sözcüğünden Türkçeye geçmiştir.]; **DLT 266/ 544:** < QUZIY/ qozi “Lamb (hamal).”; **DTSI/ 462b:** < QUZĪ/ I “ягненок” [Kuzu]; **ESTJA/ 6.C. 107-108:** < ҚУЗЫ “1. Ягненок” [Kuzu].

Lagzın: Domuz.

ED 764a: < lağzı:n “pig, swine” [Domuz. On iki hayvanlı takvimde bir ayın karşılığı olarak kullanılan bu sözcük yerini daha sonra *toğuz* sözcüğüne bırakmıştır.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 332a:** < LAYZĪN “свинья” [Domuz]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Lu, Lü, Lö: < Çin. lung, ejderha.

ED 763a: < lu “dragon” [Ejderha. Çince *lung* sözcüğünden Türkçeye geçmiştir. Sözcüğün sonundaki –ng sesinin düşmesiyle de vokal uzamış *luu* şeklinde de kullanılmıştır.]; **DLT 117 3.C:** < lū bkz. nāg: NA’K “Crocodile”; **DTSI/ 334a:** < LŪ

1.“дракон” [Ejderha], 2. “змея” [Yılan]; **ESTJA**: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Manu: Yabani bir hayvan, istep kedisi.

ED 767a: < manu (? b-) “a wild cat” [Yaban kedisi. Shcherbak bu sözcüğün Moğolca *manūl* sözcüğünden Türkçeye geçtiğini belirtmiştir.]; **DLT**: [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 336b**: < MANU “кошка” [Kedi]; **ESTJA**: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Mingü: Binek bir hayvan.

ED 348a: < bin- (m-) “to mount or ride” [Bin-. Clauson *mingü* sözcüğünü madde başı olarak almamıştır. *Mingü* sözcüğü <*bin-* eyleminden türemiştir.]; **DLT**: [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 344b**: < MINGÜ “верховая животное” [Binek hayvanı]; **ESTJA/ 7.C. 68-69**: < МИ:Н- [< Min-/ bin- eyleminin açıklamasında bu sözcükten türetildiği belirtilmiştir: бин-и ‘верховая животное’ [Binek hayvanı].

Muygak: Dişi geyik.

ED 772b: < muygak (buñgak) “the female maral deer” [Dişi bir geyik, maral.]; **DLT**: [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 347b**: < MUJYAQ “самка марала” [Dişi mara]; **ESTJA**: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Naga: < skr. Naga, ejderha, yılan hükümdarı.

CBT 247a: < Nāga “Snake, dragon, elephant” [Yılan, ejderha, fil]; **ED 776b:** <na: g “snake” [Yılan. Sanskritçe *nāga* sözcüğünden Türkçeye geçmiştir. On iki hayvanlı takvimde *lu* sözcüğü yerine kullanılmıştır.]; **DLT 228/ 513:** < NA'K/ nāg “ Crocodile (timsāh).”; **DTSI:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Oğlak: Oğlak.

ED 84b: < oğla: k “kid, young goat” [yavru keçi]; **DLT 145/ 72:** < 'UFL'Q/ oylāq “Kid”; **DTSI/ 363a:** < OYLAQ “козерог” [Oğlak]; **ESTJA/ 1.C. 404:** < OB°JIAK/ OWLAQ “1.козерог” [Oğlak].

Öküz: Öküz.

ED 120a: < öküz (?ököz) “ox” [Öküz]; **DLT 103/ 41:** < 'UKUZ/ öküz “Ox”; **DTSI/ 383a:** < ÖKÜZ “бык, вол” [Öküz]; **ESTJA/ 1.C. 521:** < ÖKY3/ ÖKÜZ “1. Бык” [Boğa, öküz].

Sansar: Sansar. < Skr. Samsara.

DTSI/ 484b: < SANSAR (скр. samsāra) “саисара” [Sansar]; **ESTJA/ 7.C. 205-206:** < САНСАР “1. Куница” [Sansar]; < **ED, DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Sıgun: Erkek geyik, sıgın.

ED 811b/812a: < sı: ğun “the male maral deer” [Erkek geyik, maral.]; **DLT 311/ 206:** < SIYFUN/ sīyun “Stag (ayyıl)”]; **DTSI/ 503:** < SİYUN “марал самец” [Erkek geyik]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tadun: Dana.

ED 458a/b: < ta: dun “a calf, one or two years old” [Bir veya iki yaşındaki buzağı]; **DLT 305/ 201:** TADUN/ taḏdun “ Calf (al-jaḏa‘ min al-baqar).”; **DTSI/ 526b:** < TADUN “теленок” [Dana]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Takıgu: Tavuk.

ED 468b: < takı: ğu “a domestic fowl” [Kümes hayvanı, tavuk. Moğolca *takıyu* sözcüğünden Türkçeye geçmiştir.]; **DLT 336/ 224:** < TAQATUV/ taqāyu “Fowl (dīk wa-dajāj) ”; **DTSI/ 536a/b:** < TAQİYU “курица” [Tavuk]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tavişgan: Tavşan.

ED 447a/b: < tavişğa: n “hare” [Tavşan. Eski bir hayvan adı. <taviş-ğa: n.]; **DLT 378/ 256:** < TWIṬṬ'N/ tawiṭyān “ Rabbit (arnab)” [**tāw-/taw-* eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 542b:** < TAVİṬYAN “заяц” [Tavşan]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Teglüken: Akbaba.

M 471b: < teglüken [Akbaba]; **ED, DLT, DTSI:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Teke: Teke.

ED 477b: < teke “he goat” [*Erkek keçi*. Bu sözcük ve *erkeç* sözcüğü arasında anlam farkı olduğu belirsizdir.]; **DLT 269/ 546:** < TKA/ tākā “ Male antelope (faḥl aẓ-zībā’).”; **DTSI 550a:** < TEKĀ “коза” [Teke]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tonguz: Domuz.

ED 527b: < toņuz (d-) “pig” [*Domuz*. Bu dönemde “*lagzın*” sözcüğü de kullanılmıştır.]; **DLT 335/ 603:** < TUNKUZ/ toņuz “ Pig (xinzīr).”; **DTSI/ 575a:** < TOŃUZ “свинья” [Domuz]; **ESTJA/ 3.C. 267-268:** < ДОŃУЗ “1. Свинья” [Domuz].

Torpi: Dana.

ED 533a/b: < torpi “a follower” [Takipçi]; ama “a calf which still follows its mother” [Annesini takip eden bir buzağı.]; **DLT 315/ 209:** < TURBIY/ torpi “ Calf in

its first year (tabī‘)”; **DTSI**: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.];

ESTJA: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Ud: Öküz, sığır.

ED 34a: < u:ḡ “bovine, ox” [sığır, öküz]; **DLT 94/ 34**: < 'UVD/ ūd “Ox”; **DTSI/**

605a: < UD 1. “корова” [İnek, sığır]; **ESTJA**: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Yanga: Fil.

ED 643b: < 1 yaṅa “elephant” [Fil. Sözcüğün *yaḡa: n* ve *yaṅa: n* biçimleri de

kullanılmıştır.]; **DLT 342/ 608**: < YANKA'N/ yaṅān “ Elephant (fīl).”; **DTSI/**

233a/b: < JADGA “слон” [Fil]; **ESTJA/ 4.C. 60**: < ЁАҢ “слон” [Fil].

Yılan: Yılan.

ED 930a/b: < yīla: n “snake” [Yılan. On iki hayvanlı takvimde bir ayın karşılığı

olarak kullanılmıştır.]; **DLT 162/ 457**: < YILA'N/ yilān “ Snake (ḡayya).”; **DTSI/**

266b: < JĪLAN “змея” [Yılan]; **ESTJA/ 4.C. 277**: < ЁЫЛИА:Н “1. Змея” [Yılan].

Yılki: Hayvan.

ED 925b/926a: < yılki “livestock, quadruped” [*Hayvancılık*. Buddhist terminolojide ‘*animal*’ (hayvan) karşılığı olarak kullanılmıştır.]; **DLT 164/ 459:** < YILQY/ yılki “Livestock (bahā’im).”; **DTSI/ 267b:** JĪLQĪ “крупный скот” [Büyükbaş hayvan]; **ESTJA/ 4.C. 281-282:** < ЫЫЛҚЫ “ 1. стадо животных, 2.скот” [Sürü hayvanları; çiftlik hayvanları].

Yunt: At.

ED 746a/b: < yunt (yund) “horse” [At. On iki hayvanlı takvimde bir ayın karşılığı olarak kullanılmıştır.]; **DLT 149/ 447:** < YUND / yond “Horses (xayl)”; **DTSI/ 281a:** < JUNT “лошадь” [At]; **ESTJA/ 4.C. 253:** <ЙУНТ “1. Лошадь” [At].

8.4.Yemek Adları

Aş: Yemek, aş.

ED 253b: < a:ş “food” [yemek]; <AṬ Ṭ; **UW 237-239a/b 4.C:** (*a- “wachsen oder essen” *büyümek ya da yemek*) “Speise, Nahrung, Lebensmittel, Proviant” [Yemek, gıda, yiyecek]; **DLT 118/53:** <AṬ āṭ “food (ṭa’ām)”; **DTSI 61b:** <AṬ “еда, пища” [taam, yemek]; **ESTJA 210:** <AIII “пищевой_еда, кушанье” [Yiyecek, yemek].

Begni: < Sogd. (bg'ny) Şarap, bira.

ED 328a: < begni “beer” [Bira. Bu sözcük için daha çok *buxsum* sözcüğü kullanılmıştır.]; **DLT 327/ 218:** < BAKNIY/ bāgni “Beer (tarāb)”; **DTSI/ 92b:** БЕКНИ “пиво, напиток” [Bira, içki]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Bor: Üzüm, şarap.

ED 354a: < bo: r “wine” [Şarap. Orta Farsçada *bōr* diye geçen sözcük; Moğolcadan (*bor*) Türkçeye geçmiştir. *Çağır* ve *süçig* sözcükleri de bu sözcük yerine kullanılmıştır.]; **DLT 208/ 495:** < BUVR/ bōr “Wine (хамр).”; **DTSI/ 112b:** < BOR “вино” [Şarap]; **ESTJA/192-193:** < БО:Р/ ВО:R “1.мел, 2.глина” [Tebeşir, kireç sütü; balçık].

İçgü: İçecek.

ED 24b: < içgü “drink” [İçki, içecek. Genellikle ‘aş’ sözcüğüyle birlikte kullanılmıştır.]; **DLT 152/ 77:** < 'JKUV/ içkü “Drink”; **DTSI/ 202a:** IČKÜ “напиток, питье” [İçki, içecek]; **ESTJA/ 391:** < ИЧ-/ IČ- [Eyleminin açıklamasında verilmiştir: içgü~ içkü].

Suv: Su.

ED 783a/b-784a: < su: v “water” [*Su*. Eski Uygur Türkçesinde *yer suv* (yeryüzü anlamında) kalıbı olarak sıklıkla kullanılmıştır.]; **DLT 214/ 499:** < SUVW/ suw “Water (mā’).”; **DTSI/ 512b:** < SUB “воды” [Su]; **ESTJA / 7.C. 348-349:** < СУВ° “1. Вода” [Su].

Süt: Süt.

ED 798b: < sü: t (d-) “” milk” [Süt.]; **DLT 208/ 495:** < SUVT/ sūt “Milk (laban).”; **DTSI 518b-519a:** < SÜT “молоко” [Süt]; **ESTJA/ 7.C. 371-372:** < СУЙТ “молоко” [Süt].

Tüş: Meyva.

ED 558b: < tüş “fruit” [Meyve, yemiş.]; **DLT, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 600a:** < TÜŦ “фрукт, плод” [Meyve, yemiş].

Yigü: Yiyecek.

ED 911a: < yëgü “food” [Yemek, yiyecek. <yë- eyleminden türemiştir.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 253b:** < JEGÜ 1 “пища, еда” [Yiyecek, yemek]; **ESTJA/ 1.C. 334:** < ИЙ-, ЙИ-, ЙЕ- [< ‘Ye-’ eyleminden türemiştir, madde başı olarak alınmamış, açıklamalarda verilmemiştir].

Yemiş: Yemiş, meyve.

ED 938b: < yemiş (ǰ-) “fruit” [Meyve. <yè- eyleminden türemiştir.]; **DLT 152/ 449:** < YMIṬ/ yemiṭ “Fruit (fawākih).”[< ye- eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 255b-256a:** JEMİṬ “фрукт, плод” [Yemiş, meyve]; **ESTJA/ 1.C. 334:** < ИЙ-, ЙИ-, ЙЕ- [< ‘Ye-’ eyleminden türemiştir: **ЙЧЕМИШ, ЧИМИС** ‘плод, фрукт’].

Yogurt: Yoğurt.

ED 905b: < yuğrut “coagulated curdled milk; *yoğurt*” [Pihtılaşmış, kesilmiş süt.]; **DLT 229/ 3.C:** < yoğrut “yoghurt” [yoğur- eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 270b:** < JOYURT “кисдое модоко” [Yoğurt]; **ESTJA/ 4.C. 207:** < ЙОҒУРТ “1. кислое молоко” [Ekşi süt; yoğurt].

8.5.Tabiat Adları

Abirus: < ? Ağaç

UW 36b: < abinus "PYNWS ἔβενοç “Name eines edlen baumes” [Asil bir ağacın adı]; **ED, DTSI, ESTJA, DLT:** [Sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Ajun: Dünya, âlem.

ED 28a: < a:ju:n “the Sogdian word “ ”ZWN” (ājūn) “life, living being” [Sogdça bir sözcük ‘yaşam, dünya’ anlamı vardır. Bir diğer anlamı Buddhist metinlerinde; ‘varlığın doğum ve ölüm arasındaki süreç’tir.]; **UW 328a-333a/b 5.C:** azun ”ZWN <Sogd. ”Z’WN, ”ZWN “ b) Leben, lebenszeit, wiedergeburt, existenz” [Hayat, ömür, varlık.]; **DLT 115/ 51:** < ’AZUN/ azun “World”; **DTSI / 6b:** АЇСUN “мир” [Evren, felek, dünya, âlem.]; **ESTJA:** [Sözcük madde başı olarak alınmamıştır.].

Altun: Altın.

ED 131a: < altu: n “gold (Çok erken zamanda Mong. *altan* sözcüğü Türkçeye geçmiştir.)” [al-tun]; **UW 112b-114a/b 2.C:** ”LTWN “Gold” [Altın. al+*tuŋ, toŋ (açık kırmızı) sözcüğünden türemiştir.]; **DLT 145/ 73:** < ’LTVN/ altūn “Gold”; **DTSI/ 40b:** <ALTUN “1. золото” [Altın]; **ESTJA/ 142:** < АЛТЫН/ ALTIN “золотой, золото” [Altın. < al+tun].

Arıg: Orman, koruluk.

ED 214a: < arıg “copse, wood, forest, jungle”(Bu sözcük yerine bazen ‘*simek*’ sözcüğü de kullanılmıştır.) [koru, ahşap, orman]; **UW 188a/b 3.C:** ”RYQ “Wald, dickicht” [Orman, çalılık. <*a:r-, *ar- (*ak-*, *gir-*) eylem kökünden türemiştir.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **ESTJA/ 187-188:** < А:РЫК/ А:РИК “ 4. лес” [Orman, ağaçlık yer].

Arpa: Arpa.

ED 198b: < arpa “barley” [arpa]; **UW 201a/202b 3.C:** “RP” “Gerste, gerstenkorn ” [Arpa, arpa tanesi.]; **UW 201b:** < “RP”/ arpa “ Gerste, gerstenkorn” [Arpa]; **DLT 148/74:** <’ARBA’/ arpa “Barley”; **DTSI/ 53b:** <ARPA “ячень” [Arpa]; **ESTJA/ 176:** < APΠA/ ARPA “ячень” [Arpa].

Ay: (Gökteki) Ay.

ED 165a/b: < a:y “moon” [Ay]; **UW 281-284a/b 4.C:** “Y” “Mond” [Ay.]; **DLT 119/54:** < ‘A’Y/ Āy “Moon”; **DTSI/ 25a:** < AJ II “месяц” [Ay]; **ESTJA/ 98-99:** < A:Ï / A:J “луна” [Ay, kamer].

Bag: <o.i.b’ğ(bag), bahçe.

ED 311a: < ba:ğ “garden, vineyard” [sözcük Farsça *bāğ* sözcüğünden erken dönemde Türkçeye geçmiş-tir. Türkçede bu sözcük için yerli bir kullanım yoktur. Eski Uygur Türkçesinde *bağ borluk* (bağ, bahçe) sözcükleri birlikte kullanılmıştır.]; **DLT 226/511:** < BAΓ/ bāy “ Vineyard”; **DTSI/ 77b:** < BAY II “сад” [Bahçe, bağ]; **ESTJA/ 2.c 13-16:** < I BA:F/ BA:Γ ba:ğ “узы” [Bağ].

Bakır: Bakır.

ED 317b: < bakır “copper”; bazen “a copper coin” [*bakır, bakır bir para* veya *topuz, gürz* anlamlarında kullanılmıştır.]; **DLT 279/ 181:** < BAQIR/ baqir “Copper (nuḥās).”; **DTSI/ 82a:** < BAQİR/ I “медь” [Bakır]; **ESTJA/ 2.c. 45:** < БАҚЫР/ BAQIR “1. Медь” [Bakır].

Berk: Orman.

DTSI/ 96: < BERK “крепкий” [Bu sözcük ‘*orman*’ anlamıyla ele alınmamış, ‘*sağlam, güçlü*’ anlamlarıyla madde başı olarak alınmıştır.]; **ESTJA/ 116:** БЕРК/ BERK “1.крепкий” [‘*Sağlam, güçlü*’ manalarıyla madde başı olarak bulunmaktadır.]; **ED, DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Borluk: Bahçe.

ED 365b: < borluk “vineyard” [Bağ, üzüm bağı]; **DTSI/ 113b:** < BORLUQ “виноградник” [Bağ]; **ESTJA/192-193:** < БО:Р/ ВО:R “1.мел, 2.глина” [‘Tebeşir, kireç sütü; balçık’ anlamlarında madde başı olarak alınan sözcükten türetilmiş olduğu açıklaması verilmiş ayrıca bir madde başı olara alınmamıştır: borluk “осадок” [Tortu, çöküntü]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Butık: Budak.

ED 301b/302a: < butık “the branch (of a tree etc.)” [1. Anlamı; “şube”. “Butı-” eylem kökünden gelen sözcük “ağacın bir şubesi, kolu; dalı, budağı” anlamında kullanılmıştır.]; **DLT 289/ 189:** < BUTAIQ/ butaq “ Branch (yuşn).”; **DTSI/ 129b:** < BUDAQ “ветка, ветвь” [Dal, budak]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Bulit: Bulut.

ED 333a/b: < bulit “cloud” [bulut]; **DLT 275/ 178:** < BULIT/ bulit “Cloud (saḥāba).” ; **DTSI/ 124a/b:** <BULUT “облако, туча” [Bulut]; **ESTJA/ 262-264:** < БУЛУТ/ BULUT “1. Облако” [Bulut, ebir].

Büri ?: Tomurcuk.

ED 354a: < бүр “a bud” [*Tomurcuk*. Bu sözcük yerine *pürçük* de kullanılmıştır.]; **DLT 83 3.C:** < *bür “bud”; **DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Çadır: Kül.

M 377b: < Çadır [Kül]; **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmıştır].

Çambu: < skr. Jambu, Elma.

CBT 481a: < Jambū “a fruit tree, the rose apple, *Eugenia jambolana*” [Bir meyve ağacı, gül elma]; < **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Çambudvip: Dünya.

CBT 298b: < Jambūdṽra [Dünya]; **DTSI/ 138b:** < ĀAMBUDĪVĪP (скр. Jambudṽra) “мир, вселенная, Земля” [Dünya]; **ED, DTL, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Çeçek: Çiçek.

ED 400b: < çeçek “ the flower” [*Çiçek*. Moğolca *çeçek* sözcüğünden Türkçeye geçmiştir.]; **DLT 297/ 195:** < JAJAK/ čäčäk “Flower, blossom (nawr, zahr).”; **DTSI/ 143a:** < ĀEČĀK/ I “цветок” [Çiçek]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Çimgen: Çimen, çayır.

ED 423a: < çimgen “meadow, peat” [çayır, turba]; **DLT 333/ 222:** < JUMK'N/ čimġän “ Meadow (rawḍ); peat (tīl) ”; **DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Çintan: < skr. Candana, Sandal ağacı.

CBT 198a: < Caṇḍāla “white candana, or white sandal-wood” [Beyaz sandal ağacı].

ED 425a: < çintan (çından) “sandal wood” [*Sandal ağacı*. Sanskritçe “*candana*” sözcüğünden Türkçeye geçmiştir.]; **DLT 329/ 219:** < JINDA'N/ čindān “

Sandalwood”; **DTSI/ 150a:** < ĆINTAN (скр. candana)“дереве” [Ağaç]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Çubakan: (bir nevi bitki) *Zyzuphus*. “Jojoba meyvesi.”

ED 398a/b: < çıbıka: n “a jujube fruit, *Zizyphus vulgaris* ” [Hünnap meyvesi.];

DTSI/ 156a: < ĆUBAQAN “уиаби” (*Zizyphus jujuba*); **DLT, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Esin: Yel, rüzgâr.

ED 248a/b: < esin “breeze, gentle wind” [esinti, hafif rüzgar] (es- eylem kökünden türemiştir.); **DLT 115/ 51:** < (es-in) 'ASIN'/ äsin “Breeze”; **DTSI/ 183b:** < ESIN “ветер” [Rüzgâr]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Hua: < çin. hua, çiçek.

M 391b: < Hua [< çin. hua, çiçek]; **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Iğaç: Ağaç.

ED 79b: < ığaç (ığa:ç) “tree” [Ağaç] (<ı: ığaç “shrubs and trees” [çalılar ve ağaçlar]); **DLT 150/ 448:** < YІГAJ/ yığaç “Tree or shrub”; **DTSI/218a:** İYAC “дереве” [Ağaç]; **ESTJA/70-71:** < АГАЧ “дереве” [Ağaç].

İkşu: < skr. İkşu şeker kamışı

SED 163c-164a: < ikshú “The sugar-cane” [Şeker kamışı]; **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

İr: Taş.

DTSI/ 211b: < IR “камень” [Taş]; **ED, DLT, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Kalık: Kule, gökyüzü.

ED 620a/b: < kalık “The air, atmosphere” [Hava, atmosfer. Bu sözcük daha çok ‘*kök kalık*’ (gökyüzü) şeklinde kullanılmıştır. < *kalt-* eylem kökünden türemiştir.];

DLT 293/ 192: < QALIQ/ qaliq “ Air (hawā’)”; **DTSI/ 412b:** < QALĪQ “небо, небеса” [Gökyüzü]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kalmlık: Bağ.

ED 623b/624a: < kolunğa “the young shoot of a plant or tree” [Filiz, fidanlık. ‘*Kalmlık*’ sözcüğü Clauson tarafından madde başı olarak alınmamıştır.]; **DLT, DTSI,**

ESTJA: [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kamış: Şeker Kamışı.

ED 628b/629a: < kamış “reed, cane, rush” [Kamış, hasırotu, saz.]; **DLT 285/ 185:** < QAMİṬ/ qamiṭ “ Reed (qaṣab).”; **DTSI/ 415b:** < QAMİṬ “тростник, камыш” [Kamış, saz]; **ESTJA/ 6.C. 249-250:** < ҚАМЫШ “1.камыш, тростник” [Kamış].

Kar: Kar.

ED 641a: < kar “snow” [Kar.]; **DLT 224/ 509:** < QA'R/ qār “ Snow”; **DTSI/ 422b:** < QAR/ I “снег” [Kar]; **ESTJA/ 6.C. 284-285:** < ҚА:Р “1. Снег” [Kar].

Kıdıg: Kıyı.

ED 598a/b: < kıdıg “the edge” [Kenar, kıyı. Bazen ‘the sea shore’ (*deniz kıyısı*), ‘the frontier’ (*şehir sınırı*), ‘the lip a cup’ (*fincan kenarı*) anlamlarında kullanılmıştır. <‘*kıd-*’ eylem kökünden türemiştir.]; **DLT 288/ 188:** < QİḌİG/ qidīg The “ shore or bank” of a sea, canal, or river; also the “rim (jānib)”; **DTSI/ 440a:** < QİDİY “край, граница, берег” [Sınır, kenar, su]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kısıl: Vadi.

ED 667b: < kısıl “a narrow gorge” [Dar geçit, vadi. <‘*kıs-*’ eylem kökünden türemiştir.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 447b:** <

QİSİL/Г“теснина, ущелье” [Derbent, boğaz, kanyon]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kor: Yoğurt mayası.

ED 642a: < ko:r “the residue of sour milk used to make yogurt and (baker's) yeast, leaven” [Sütten yoğurt yapmak için kullanılan ‘*Maya* (Fırıncı için de).]; **DLT 210/495:** < QUVR/ qōr “The ferment of curdled milk”; **DTSI/ 458a:** <QOR/ П “закваска для приготовления кислого молока или кумыса” [Ekşi süt, yoğurt için maya]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Koz: Kızgın kömür, köz, kor.

ED 756b/757a: < kö: z “burning embers” [Yanan köz.]; **DLT 112 3.C:** < kōz “embers”/ kül; **DTSI/ 465b:** < QUZ “opex” [Köz, kor]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kök: Gök, sema.

ED 708b/709a: < kök (g-) “the sky” [Gökyüzü. Bu anlamıyla ‘sky coloured’ (*gökyüzü renkli*), ‘blue-grey’ (*mavi-grı*) anlamlarıyla da kullanılmıştır.]; **DLT 215/501:** < KUVK/ kōk “Sky (samā).”; **DTSI/ 312b:** < KÖK “небо” [Gök, sema]; **ESTJA/ 3. C 66-68:** < ГӨ:K/ KÖ:K “1. Небо” [Gök, sema].

Körtük: Çöl.

ED 739a: < körtük “snowdrift, deep snow” [Kar yığını, derin kar. *Körtük* şeklinde de kullanılmıştır.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 318b:** < KÖRTÜK (öğ körtük) bkz. ÖD; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kötki: Yayla, yüksek yer, tepe.

ED 702b/703a: < kötki “hillock” [Tepecik, tümsek.]; **DLT 325/ 216:** < KUTKIY/ kötki “Mound of earth (at-tall min al-turāb)”]; **DTSI/ 319b:** < KÖTKI “холм” [Tepe]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kum: Kum.

ED 625b: < kum “sand” [Kum.]; **DLT 267/ 170:** < QUM/ qum “ Sand”; **DTSI/ 465b:** < QUM “песок” [Kum]; **ESTJA/ 132-133:** < ҚУМ “1.песок” [Kum].

Kurgak: Kara, toprak.

ED 653b/654a: < kurğak (kurğa: k) “dry land; dryness, drought” [Kuru toprak, kuruluk, kurak-lık. <‘*kurğa-*’ eylem kökünden türemiştir.]; **DLT 148/ 3.C:** < quryaq “drought” [*quri-* eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 467b:** < QURVAQ “сухой засушливыи” [Kuru toprak]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kuzyay: < skr. Kuşşaya, nilüfer çiçeği.

SED 296c-297a: < kuśá “grass” [‘*Çim.*’ Sözcüğünden türemiştir. Madde başı olarak alınmamıştır: kuśa-śaya “a water lily” ‘*Nilüfer*’]; **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Kümüş: Gümüş.

ED 723b/724a: < kümüş (g-) “silver” [Gümüş.]; **DLT 285/ 186:** < KUMUṬ/ kümüs “Silver

(fidḍa).”; **DTSI/ 326b:** < KÜMÜŞ “серебро” [Gümüş]; **ESTJA/ 5.C 141-142:** < KYMYIII/ KÜMÜṬ “ 1. Cepeḍpo” [Gümüş].

Kün: Gün, güneş.

ED 725a/b: < kün (g-) “the sun” [Güneş. Bu anlama bağlı olarak ‘*gün*’ anlamı daha fazla kullanılmıştır ve kullanılmaktadır.]; **DLT 268/ 171:** < KUN/ kün “ Sun (ṭams).” ; **DTSI/ 326b:** < KÜN “солнце” [Güneş]; **ESTJA/ 3.c 100-103:** < ГYH/ KÜN “1.день, 3. солнце” [Gün, gündüz; güneş].

Lenxua: < Çin. lien-hua, Lotus çiçeği.

DTSI/ 333a: < LENXUA “цветок лотоса (Çince: lien-xwa)” [Lotuz çiçeği]; **ED,**
DLT, ESTJA: [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Linhua: < Çin. lien-hua, nilüfer çiçeği.

DTSI/ 333b: < LINXUA “цветок лотоса (Çince: lien-xwa)” [Lotuz çiçeği]; **ED,**
DLT, ESTJA: [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Mntrak, Mntrk: < skr. Mandaraka, nilüfer çiçeği.

DTSI/ 336a: < MANDARAK/ MANDARIK “ (скр. mandāraka) растение” [Bitki];
ED, DLT, ESTJA: [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Orın, Orun: Yer.

ED 233a/b: < orun (oron) “place” (daha özel bir anlamıyla ‘high place, taht’ [yüksek bir yer, tahta]); **DLT 43 3.C:** < orun “place”; **DTSI/ 372a:** < ORUN “место” [Yer];
ESTJA/ 477-478: < ОРУН/ ORUN “ 1. Место” [Yer].

Ot: Ateş.

ED 34b: < 1 o:t (o:d) “fire; normally lit., occasionally metaph. for anger.” [ateş; metafor olarak ‘öfke’]; **DLT 93/ 33:** < ’UVT/ öt “Fire (nār).”; **DTSI/ 372a-373b:** < OT “огонь” [Ateş]; **ESTJA/ 483-484:** < O:T/ O:T “1.огонь” [Ateş].

Ot: İlaç, ot.

ED 34b: < 2 ot “grass, vegetation; usually that growing naturally as opposed to cultivated crop (tarıg)” [çim, bitki örtüsü; genellikle doğal olarak büyüyen kültür bitkisi]; **DLT 87/ 29:** < 'UT/ ot “Plant (nabt).”; **DTSI/ 373a:** < OT/ II “тpавa” [Ot, bitki]; **ESTJA/ 481-482:** <OT/ OT “тpавa” [Ot, bitki].

Otrug: Ada.

ED 65b: < otrug “island (<otur- eylem kökünden gelir.)” [ada]; **DLT 129/ 61:** < 'UTRUG/ otruy “Island (jazīra).”; **DTSI/ 374a:** < OTRUY “остpов” [Ada]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Otung: Odun.

ED 60b: < otuñ (o:dduñ) “firewood” [Odun]; **DLT 156/ 79:** < 'UTNK/ otuñ “Firewood”; **DTSI/ 374a:** < OTUÑ “дрова” [Odun]; **ESTJA/ 421:** <O:ДУН/ O:DUN “ 1. Дрова” [Odun].

Ögen: Nehir, çay.

ED 109b: < ögen “a brook (nehirin yerel adı)” [dere, çay]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 379a/b:** < ÖGÄN “ канал, ручей” [Kanal, nehir]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Ögüz: Nehir.

ED 119b/120a: < ögüz “river” [nehir] [Clauson, Moğolca ‘üyer’ sözcüğünden geldiğini söyler.]; **DLT 103/ 41:** < ‘UKUZ/ ögüz “Flowing river (wādī jāri).”]; **DTSI/ 382 a:** < ÖGÜZ “река” [Nehir, çay]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Öng: Çöl.

ED 168a: < 3 öң (?ün) “desolate, uninhabited, desert” [ıssız çöl]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 385b:** Öң “ öң körtük (снежная, лавина, сугроб)” [kar, çığ, rüzgârla oluşan kar yığını]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Pariçatr, Pariçtr: < skr. Paricitra (Gökte güzel kokulu bir ağacın adı).

CBT 265b: < Paricitra (Pārijāta) “ the tree” [Indra sarayının önünde yetişen ulu bir ağaç]; < **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Patal: < skr. Patali, (çiçekleri güzel kokulu ağaç)

CBT 265b: < Pāṭalī “the trumpet flower” [Hoş kokulu, çiçekli bir ağaç]; **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Ptpdi: < skr. Biber.

DTSI/ 397b: < PITPIDI “(скр. pippali) перец” [Biber]; **ED, DLT, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Sengir: Dağ eteği.

ED 840b: < senir “a projecting part lateral or vertical of a mountain” dolayısıyla da “the projecting part corner or buttress of a wall” [Bir dağın köşesi, çıkıntısı; bir duvarın köşesi, çıkıntısı.]; **DLT: 334/ 603:** < SANKIR/ sāñir “Peak (ra’n).”; **DTSI/ 496b:** < SENİR “мыс горы” [Dağ eteği]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Sımtaq: Orman.

DTSI/ 503b: < SİMTAQ “simtaq”; **ED, DLT, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Sinmek: Orman.

ED 828b/829a: < simek “copse; forest, jungle” [*Koru, orman.* Bu sözcük *arığ simek* şeklinde sadece Eski Uygur Türkçesinde kullanılmıştır.]; **DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Sögüt: Ağaç.

ED 819b: < sögüt (sögüd) “tree” [Ağaç. Eski Uygur Türkçesinde genel bir terim. Genellikle ‘the willow tree’ (sögüt ağacı) için kullanılmıştır.]; **DLT 276/ 179:** <

SUKUT/ sögüt “ Willow”; **DTSI/ 510a:** < SÖGÜT “дерев” [Ağaç]; **ESTJA/ 7.C.**

335: “1. ива, 2. Тополь” [Sögüt, kavak].

Sub, Suw: Su.

ED 783a/b-784a: < su: v “water” [*Su*. Eski Uygur Türkçesinde *yer suv* (yeryüzü

anlamında) kalıbı olarak sıklıkla kullanılmıştır.]; **DLT 214/ 499:** < SUVW/ suw “

Water (mā’).”; **DTSI/ 512b:** < SUB “воды” [Su]; **ESTJA / 7.C. 348-349:** < CYB°

“1. Вода” [Su].

Suryakant: (skr.) Güneş.

CBT 155b: < Sūrya “ the sun; day” [Güneş; gün]; **ED, DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tag: Dağ.

ED 463a/b: < ta: ğ (d-) “mountain” [Dağ. *Tag* veya *taw* biçimleriyle kullanılmıştır.];

DLT 227/ 511: < ТАГ/ tāğ “Mountain (jabal).”; **DTSI/ 526b:** < ТАУ “гора” [Dağ];

ESTJA/ 3.C. 117-118: < ДА:Ғ “ 1. Гора, 2. лес” [Dağ; orman].

Tal: < skr. Tala (Bir nevi büyük ağaç)

CBT 209b: < Tāla “the Tāla tree” [Tala adlı bir ağaç]; **ED 489a/b:** < tal “branch,

twig” [Şube, dal. Clauson bu sözcüğü ağaç anlamıyla madde başı olarak

almamıştır.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır.]; **DTSI/ 528a:** < TAL “ива, тальник” [Söğüt, ağaç]; **ESTJA/ 3.C. 130-131:** < ДАЛ “4. Ива, верба” [Ağaç, söğüt].

Taluy: Deniz.

ED 502a/b: < ta: luy “the sea” [Deniz veya denizden daha büyük su parçası; *okyanus*.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 529b:** < TALUJ “море, океан” [Deniz, okyanus]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tana: Susam.

ED 515a: < tana “coriander seed” [*Kişniş tohumu*. İran dilindeki *dāna* sözcüğünden Türkçeye geçmiştir. Clauson bu sözcüğü “*susam*” anlamıyla madde başı olarak almamıştır.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 531b:** < TANA/ I “кунжут” [Susam]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tang: Sabah.

ED 510b: < 1 taŋ(d-) “dawn” [Şafak]; **DLT 330/ 600:** < TANK/ taŋ “ Dawn (şubh).”; **DTSI/ 523b:** < ТАД “рассвет” [Gün ağarması, şafak vakti, tan]; **ESTJA/ 3.C. 144:** <ДАҢ “1.заря, 2.утро” [Şafak vakti; sabah].

Tarığ/ Tarag: Hububat.

ED 537b/538a: < tarığ “ <tarı- eylem kökünden” “cultivated land” [Ekili arazi, tarla. Eski Uygur Türkçesinde “*tarag*” şeklinde kullanılmıştır.]; **DLT 287/ 187:**< TARIĞ/ tarığ “Cereal crops (zar‘).”; **DTSI/ 537a:** < TARIŪ “зерно, хлеб” [Tahıl, hububat] **ESTJA/ 3.C. 157:** <ДАРЫҒ “1. Просо, 2. Хлеб, зерно” [Darı; tahıl. < tarı- k].

Таş: Таş, kaya.

ED 557b: < 2 taş/ta: ş (d-) “Stone” [Таş, kaya.], **DLT 226/ 511:** < ТАҒ/ tāğ “ Stone (ħajar).”; **DTSI/ 539b:** < ТАҒ “камень” [Таş, kaya]; **ESTJA / 3.C. 167-168:** < ДА:Ш “1. Камень” [Таş].

Таşlıғ: Таşlık.

ESTJA: 3.C. 169: < < ДА:Ш “1. Камень” [‘*Таş.*’ Sözcüğünün açıklamasında bu sözcükten türediği belirtilmiştir: ‘**ташлық**’ *Taşlık*]; **ED, DLT, DTSI:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Темір: Demir.

ED 508b/509a: < temir (d-) “iron” [Demir.]; **DLT 280/ 182:** < TAMUR/ tāmūr “ Iron (ħadid).”; **DTSI/ 551a:** < TEMİR “железо” [Demir]; **ESTJA/ 3.C. 188:** < ДЕМИР “1. Железо” [Demir].

Tengri: Gök.

ED 523b/524a: < teŋri “the physical sky” [Fiziksel anlamda *gökyüzü*. Oldukça eski bir Türkçe sözcük olan *tengri*, daha sıklıkla “*Tanrı*” sözcüğü olarak dini bir terim için kullanılmıştır.]; **DLT 342/ 608:** < TANKRIY/ täŋri “God, glorious and exalted (allāh ‘azza wa-jalla).”; [“Sky; anything imposing (mountain, tree, etc.)”]; **DTSI/ 544a/b:** < TÄDRĪ “1.небо, 2.бор” [Gök, Tanrı]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Titig: Çamur, balçık.

ED 455b: < titig “mud” [Çamur. Doğal haliyle ev veya bina için olarak kullanılan hammadde. Bunun dışında *balçık* sözcüğü de kullanılmıştır.]; **DLT 295/ 194:** < TITK/ titig “Clay”; **DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Toprak: Toprak.

ED 443a: < topra: k “dry ground, soil, earth, dust” [Kuru toprak, toprak, toz. Bazen “province, country” (İl, ülke) anlamında da kullanılmıştır.]; **DLT 350/ 235:** < TUBRA’Q/ toprāq “ Earth or soi (tūrāb) ”; **DTSI/ 575b:** < TOPRAQ “земля, прах” [Toprak]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak alınmamıştır].

Tön, Tün: Gece.

ED 513a/b: < tün (d-) “night” [*Gece*. Modern dillerde bu anlamının dışında *dün* anlamı da kullanılır.] ; **DLT 267/ 170:** < TUN/ tün “Night (layla)”; **DTSI/ 597a:** < TÜN/ I “ночь” [Gece]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Töpü: Tepe.

ED 436a/b: < töpü (töpö) “the top” [Tepe. Doğada ‘*the hill*’ (tepe) veya ‘*a man’s head; hence*’ (bir kişinin başı, tepesi) anlamında kullanılmıştır.]; **DLT 262/ 540:** < TUBUV/ töpü “ Summit (qulla).”; **DTSI/ 580a/b:** < TÖPÜ “макушка, темя” [Tepe]; **ESTJA/ 3.C. 197-198:** <ДЕПЕ “1.вершина, 2.холм” [Üst, tepe].

Tüngür: Odun yığını.

ED 525a: < tönörge “a tree trunk” [*Ağaç gövdesi*. <*tönör* sözcüğünden türemiştir. Clauson bu sözcüğü “*odun yığını*” anlamında madde başı olarak ele almamıştır.]; **DLT, DTSI, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tüş: Meyve.

ED 558b: < tüş “fruit” [Meyve, yemiş.]; **DLT:** [Bu sözcük madde başı bulunmamaktadır.]; **DTSI/ 600a:** < TÜṬ “фрукт, плод” [Meyve, yemiş]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Tütün: Duman.

ED 457b/458a: “smoke” [*Duman*. <tüte- Eylem kökünden türemiştir.]; **DLT 305/ 201:** < TUTUN/ tütün “Smoke (duxān)”; **DTSI/ 601b:** < TÜTÜN/ I “дым” [Duman]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Urug: Tohum.

ED 214b/215a: < uruğ “seed, pip, kernel” [tohum, tomurcuk, çekirdek] (Sözcüğün metaforik anlamları; “döl, soy” ve hatta “kabile, boy”); **DLT 106/ 44:** < 'URUG/ uruğ “Seed” [Tohum]; **DTSI/ 615a:** < URUY “зерно, семя” [Tohum]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Ün: Ses.

ED 167a: < ün/ü:n “originally *the sound of the human voice* hence more generally *sound*” [ses, genellikle *insan sesi*]; **DLT 90/ 32:** < 'UN/ ün “ Voice (şawt).”; **DTSI/ 625b:** < ÜN “голос” [Ses]; **ESTJA/ 625-626:** <УЙН/ ÜJN “1. Голос” [Ses].

Üzüm: Üzüm.

ED 288a/b: < üzüm “üz- eyleminden türetildiği düşünülmüştür. ‘a bunch of grapes, a single grapes” [bir salkım üzüm, bir tane üzüm]; **DLT 114/ 50:** < 'UZUM/ üzüm “Grapes”; **DTSI/ 631a:** < ÜZÜM “виноград” [Üzüm]; **ESTJA/ 625:** <УЗУМ/ ÜZÜM “ 1. Виноград” [Üzüm].

Yagmur: Yağmur.

ED 903b/904a: < yağmur (d-) “the rain” [*Yağmur.* <yağ- eyleminden türemiştir.]; **DLT 168/ 461:** < YAĞMUR/ yağmur “ Rain (маџар).”; **DTSI/ 225a:** < JAYMUR

“дождь” [Yağmur]; **ESTJA/ 4.C. 57:** < ЙАҒ- “идти” [‘*Yağ-*’ eyleminden türediği açıklanmış, madde başı olarak alınmamıştır: < йағ-мур/-мыр “дождь” [Yağmur].

Yalın: Alev.

ED 929b: < yalın “flame” [Alev. <*yal-* eyleminden türemiştir.]; **DLT 157/ 454:** < YALIN/ yalin “ Flame (lahab).” [< **ya-* eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 229A:** < JALĪN “пламя” [Alev]; **ESTJA/ 4.C. 106-107:** < ЙАЛЫН “1. Пламя” [Alev. < yal-(i)n].

Yalınlıg: Alevli.

ED 929b: < yalın+lıg bkz. yalın; **DTSI/ 229a:** < JALĪNLĪY “пламя” [Alevli]; **DLT, ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Yapırgak, Yaprak: Yaprak.

ED 875b/876a: < yapırga:k “a leaf” [Yaprak, bir ağaç ya da bitkinin metaforik anlamda bir kitabın. <*yapur-* eyleminden türemiştir.]; **DLT 174/ 466:** < YABURGA’Q/ yaburyāq “ Leaf

(waraq).”[< ‘*yapur-*’ eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 237a:** < JAPURYAQ “лист” [Yaprak]; **ESTJA/ 4.C. 130-131:** < ЙАПРАК, ЙАПЫРҒАҚ “1.лист, 2. Лепесток” [Yaprak].

Yaruk: Işık.

ED 902b-903a: < yaruk “light, gleam; bright, shining” [Işık, parıltı, parlak, parlayan. < *yaru*-eyleminden türemiştir.]; **DLT 153/ 451:** < YARUQ/ yaruq “Bright (muđī).” [< *yaru*- eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 244a:** < JARUQ “свет, луч” [Işık]; **ESTJA/ 4.C. 134-135:** < ЙАР- [< “Yar-” (светить ‘ışık vermek, yanmak’ eyleminin açıklamasında bu sözcükten türetildiği verilmiştir: **йарук** ‘свет’].

Yarun: Şafak, gün ağarması.

ED 909a: < 2 yarın “in the early morning” [Sabahın erken saatleri; şafak. < *yaru*-eyleminden türemiştir.]; **DLT 216/ 3.C:** < yarın “tomorrow”; **DTSI/ 244a:** < JARUN “заря” [Şafak vakti, tan kızılıığı]; **ESTJA/ 4.C. 147-148:** < ЙА:РЫН “1.утро, 2.завтра” [Sabah; yarın].

Yavişgu: Yaprak.

ED: bkz. yapurğa: k, **DLT:** bkz. yapırgak, **DTSI:** bkz. yapırgak, **ESTJA:** bkz.yapırgak.

Yazi: Ova.

ED 924b: < yazı “broad open plain” [Geniş, açık düzlük; ova. Anlamsal olarak yakın *yası* sözcüğü kullanılmıştır.]; **DLT 158/ 454:** < YAZIY/ yazi “Open plain (fađā).”; **DTSI/ 251a:** < JAZĪ “равнина, степь” [Ova, bozkır]; **ESTJA/ 4.C.73:** < “1.простор, 2. пространня равнина, 3. Степь” [Açıklık; geniş düzlük; bozkır].

Yil, Yel: Rüzgâr, yel.

ED 916b-917a: < yèl “wind” [Rüzgâr, yel, esinti.]; **DLT 222/ 507:** < YIYL/ ydl “Breeze

(nasim).”; **DTSI/ 254a:** < JEL I “ветер” [Rüzgâr]; **ESTJA/ 4.C. 174:** < ЙЕЛ “1. Береп” [Yel, rüzgâr].

Yimiş, Yemiş: Yemiş, meyve.

ED 938b: < yemiş (d-) “fruit” [Meyve. <yê- eyleminden türemiştir.]; **DLT 152/ 449:** < YMIṬ/ yemiṭ “Fruit (fawākih).”[< ye- eyleminden türemiştir.]; **DTSI/ 255b-256a:** JEMİṬ “фрукт, плод” [Yemiş, meyve]; **ESTJA/ 1.C. 334:** < ИЙ-, ЙИ-, ЙЕ- [< ‘Ye- ’ eyleminden türemiştir: **йчемиш, чимис** ‘плод, фрукт’].

Yinçü: İnci.

ED 944b-945a: < yinçü “pearl” [*İnci*. Bu sözcüğün Çince’den geçtiği ileri sürülmüştür. Buna gerekçe olarak da son hecedeki –çü’nün Çincedeki *chu* (pearl) sözcüğü gösterilmiştir.]; **DLT 162/ 457:** < YNJUV/ yinçü “ Pearl (lu’lu’).”; **DTSI/ 256a:** < JENÇÜ “жемчуг” [İnci]; **ESTJA/ 4.C. 203:** < ЙИНЧУ “жемчуг” [İnci].

Yir, Yer: Yer.

ED 954a/b: < yèr “ground; earth, land, soil, place” [*Zemini yer, toprak. ‘Yèr suv’* biçiminde *bölge, yeryüzü* anlamlarında kullanılmıştır.]; **DLT 220/ 505:** < YIYR/ ydr “Earth or lando r ground (arđ).”; **DTSI/ 257a:** < JER “Земля , место” [Yer, uzay]; **ESTJA/ 4.C. 191:** < ЙЕР “1.Земля, 2. место” [Kara, toprak; yer].

Yul: Göl.

ED 917a/918b: < yul “a spring, fountain” [Memba, pınar; çeşme.]; **DLT 222/ 507:** < YUVL/ yül “Spring of water (‘ayn al-mā’).”; **DTSI/ 277b:** < JUL “источник” [Pınar, memba]; **ESTJA/ 4.C. 244:** < ЙУ:Л “1.река” [Nehir].

Yullug: Çay, dere.

ED 925a: < yulak “a small spring” [Küçük pınar, memba; dere. Clauson *yullug* sözcüğünü madde başı olarak almamıştır.]; **DLT 155/ 452:** < YULAQ/ yolaq “ A small road in the desert (turraha).” [<*yul+ak. ‘Yullug’* sözcüğü müstakil bir başlık altında incelenmemiştir.]; **DTSI/ 278a:** < JULAQ “ручей поток” [Akarsu, akım]; **ESTJA:** [Bu sözcük madde başı olarak bulunmamaktadır].

Yultuz: Yıldız.

ED 922b-923a: < yultuz “star” [Yıldız. Sabit yıldızlar ve gezegenler için bir terim.];

DLT 168/ 461: < YULDUZ/ yulduz “ Star (kawkab).”; **DTSI/ 278a:** < JULDUZ I

“звезда” [Yıldız]; **ESTJA/ 4.C. 279-280:** < ЙЫЛДЫЗ “1. Звезда” [Yıldız].

9. DİZİN

-A-

a

a.+nı M, [=1]

a. +nın M, [=2]

a. +(n)ta M

a.+(n)tada M, [=12]

a.+nın Üİ

a.+nıN Üİ

a.+Na Üİ , [=3]

a.+nta KİP, [=1]

a.+ning ÇBH, [=1]

a.+nı UÜH

a.+ning UÜH

a.+nta UÜH

a.+ntag UÜH, [=16]

a. İK

a.+nı İK

a.+ntag İK, [=3]

abiçka

a. İK, [=6]

abınçka

a. İK, [=1]

abipiray

a.+ın Üİ, [=1]

abiruş

a. M, [=1]

aç

a. M, [=3]

a.+a M, [=1]

aç-

a.-mak AY, [=2]

açani

a. M, [=1]

açıg

a. UÜH, [=2]

açıl-

a.-ıp M, [=1]

ada

a.+sız M, [=1]

a.+sınta KİP, [=2]

a. ÇBH

a.+sın ÇBH, [=2]

ada-

a.-mısım UÜH, [=1]

adak

- a. M
- a.+1 M
- a.+ingızka M
- a.+inta M, [=13]
- a.+inta ÇBH, [=1]
- a.+ın İK, [=3]

adaş

- a. UÜH
- a.+ımıza UÜH
- a.+ing UÜH
- a.+lar UÜH
- a.+ları UÜH
- a.+larım UÜH
- a.+larıma UÜH
- a.+larınga UÜH, [=16]

adgar

- a. M, [=2]

adgırak

- a. M, [=3]

adın

- a. M, [=10]
- a. Üİ, [=2]
- a. AY, [=2]
- a. UÜH, [=6]

adınçığ

- a. M, [=1]

adır-

- a.-lar M, [=1]

adıra

- a. M, [=1]

adırt

a.+lıg AY, [=1]

adıştıt

a. M, [=1]

adnagu

a.+ka M, [=1]

adı

a. M, [=1]

adırl-

a.-urlar M, [=1]

adıruk

a. M

a.+ın M, [=12]

a.+rak UÜH, [=2]

aganç-

a.-u M, [=1]

agar

a. UÜH, [=2]

a. +lag M, [=1]

agına-

a.-yu AY, [=1]

agır

a. M, [=1]

a. KİP, [=2]

agırla-

a.-yu M, [=1]

agız

a.+larıntın M

a.+ta M

a.+ımıztın M

a.+ın M

- a.+inta M, [=8]
- a.+1 AY
- a.+inta AY, [=4]
- a.+ıntın ÇBH, [=1]
- a.+larıntın ÇBH, [=2]
- a.+ın UÜH, [=1]
- a.+1 İK
- a.+ım İK
- a.+ıngızta İK, [=5]

aglak

- a. 35 M, [=1]

ag(1)r-

- a.-ag M
- a.-ıg M, [=2]

agrıg

- a. +lıg M, [=1]

agrus

- a. UÜH, [=1]

agu

- a.+lug ÇBH, [=3]
- a.+lug UÜH, [=2]
- a. İK
- a. +lug İK, [=4]

ajun

- a. M
- a.+inta M
- a.+larda M
- a.+larıg M
- a.+larta M
- a.+ta M
- a.+takı M, [=36]

- a. +lug [=3]
- a.+ta KİP, [=1]
- a. AY
- a.+ınta AY
- a.+ıntakı 6, AY, [=7]

ak-

- a.-zun M, [=2]
- a.-dı 632 AY, [=1]

akıt-

- a.-ar İK, [=1]

akla-

- a.-dımız M, [=1]

aklın-

- a.-miş M, [=2]

aktak

- a.+ın Üİ, [=1]

aktan-

- a.-guta Üİ
- a.-miş Üİ
- a.-sar Üİ
- a.-u Üİ, [=7]

aktarıl-

- a.-ur İK, [=1]

al-

- a.-ıp M
- a.-sar M, [=2]
- a.-tı 17, AY, [=2]
- a.-tı UÜH, [=1]
- a.-ıp İK, [=2]

alangur-

a.-up AY, [=1]

alakırış-

a.-tılar ÇBH, [=2]

alın

a. KİP, [=1]

a.+ı UÜH, [=2]

alka-

a.-p M, [=1]

alkın

a.+çusı M, [=1]

alku

a. M

a.+dın M

a.+nung M, [=16]

a. UÜH, [=4]

a. İK, [=3]

alp

a. M

a.+ta M, [=3]

a. UÜH, [=1]

alpagutı

a. UÜH, [=4]

alt

a.+ın UÜH, [=1]

altı

a. M, [=8]

a. ÇBH, [=1]

altın

a. M

a.+inta M, [=5]

altınç

a. 68 M, [=1]

b.

altız-

a.-miş 33 M, [=1]

altun

a. M

a.+ın M, [=6]

a.+lug M, [=7]

a. UÜH, [=3]

a. İK, [=1]

amag

a. 25, 81

[=2]

amal

a. M, [=1]

amar

a.+ları M, [=1]

amarı

a. M

a.+ları M, [=13]

amırtgur-

a.-up M, [=1]

amrak

a. M, [=5]

a. AY, [=1]

a. ÇBH, [=2]

a. UÜH, [=1]

a. İK, [=3]

amran-

a. -mak M, [=2]

amrıl-

a. -miş UÜH, [=1]

amtı

a. M

a. +kı M, [=13]

a. AY, [=1]

a. ÇBH, [=1]

a. İK, [=2]

amtıkıya

a. M, [=1]

ana

a. +da M

a. +lar M

a. +sı M

a. +sın M, [=10]

a. +lı M, [=1]

a. +m AY

a. +sı AY, [=3]

anapana

a. M, [=1]

ança

a. M, [=1]

ançulayu

a. M, [=2]

a. AY, [=2]

andıran

a. AY, [=1]

ang

- a. M, [=3]
- a. +sız M, [=1]
- a. AY, [=2]
- a. +mıntın ÇBH, [=2]

ang-

- a.-ulmalı M, [=1]

angilki

- a. M, [=1]

ant

- a. KİP, [=1]

antag

- a. M, [=16]
- a. AY, [=1]

antık-

- a.-mışı KİP, [=1]

antran

- a. M, [=1]

anut-

- a.-miş M, [=4]

ar-

- a.-uk İK, [=1]

ara

- a. M, [=4]
- a.+kı Üİ, [=1]
- a. UÜH
- a.+sında UÜH, [=3]
- a.+sınta UÜH, [=2]

arçun

- a.+ı Üİ, [=1]

ardıl-

a.-maklıg M

a.-mıŝta M, [=2]

a.-ıp AY, [=1]

ardini

a.+lig İK, [=1]

arhant

a. M, [=10]

a.+larınınığ Üİ , [=1]

arıg

a. M

a.+da M

a.+larda M, [=13]

a. AY

a.+da AY

a.+ka AY, [=3]

a.+da UÜH

a.+dakı UÜH, [=2]

a. İK, [=2]

arın

a.+lıg M, [=1]

arıt-

a.-sar M, [=1]

arjavri

a. UÜH, [=3]

arka

a.+sıntakı ÇBH, [=1]

arman-

a.-mak M

a.-makın M

a.-maklag M, [=3]

arşidati

a. M, [=1]

arslan

a.+ning AY, [=2]

a. ÇBH

a.+ı ÇBH

a.+larning ÇBH, [=4]

art

a.+larında ÇBH, [=1]

art-

a.-uk M, [=1]

arta-

a.-dımız M

a.-mak M

a.-miş M, [=3]

a.-mak AY, [=1]

artat-

a.-ır İK, [=2]

artçu

a. M, [=1]

artuk

a. UÜH

a.+ta UÜH

a.+rak UÜH, [=5]

aruk

a.+ı İK, [=1]

aryaçantri

a. M, [=1]

arz

a.+ı M, [=1]

a.+ılar UÜH, [=3]

as-

a.-ing İK, [=1]

asag

a. +lag M, [=1]

a. +lıg M, [=1]

asıg

a. KİP, [=1]

askug

a. M, [=2]

asra

a. M, [=1]

asur

a.+lar KİP, [=1]

aş

a. M

a.+a M

a.+ıg M

a.+ın M

a.+ka M, [=33]

a. +sız M, [=2]

a.+ın KİP, [=1]

a. AY

a.+da AY

a.+dın AY

a.+ı AY, [=15]

a.+ingız UÜH, [=2]

a. İK

a.+ı İK

a.+ın İK, [=8]

aş-

a.-nu İK, [=1]

aşa-

a.-daçılarnang M, [=1]

a.-yur UÜH, [=2]

aşan-

a.-ur M

a.-urlar M, [=3]

aşan-

a.-maz İK, [=1]

aşıg

a. M, [=2]

aşıl-

a.-makı M, [=1]

aşın

a. M, [=3]

aşla-

a.-garı İK, [=1]

aşnu

a. M, [=1]

aşok

a. M, [=1]

aşup

a. M, [=1]

at

a. M
 a.+ın M
 a.+lar M
 a.+ların M, [=16]
 a. +lğ M, [=22]
 a.+ı Üİ
 a.+lğ Üİ, [=5]
 a. +lğ KİP, [=1]
 a.+ı AY
 a.+ımın AY, [=3]
 a.+lğ AY, [=3]
 a.+lğ ÇBH, [=2]
 a.+lğ UÜH, [=2]
 a. +lğ İK, [=2]

ata

a. M, [=1]
 a.+ları AY, [=2]

ata-

a.-miş Üİ, [=3]
 a.-galı UÜH, [=1]

ataglan-

a.-mışın M, [=1]

ataz

a. M, [=1]

atın

a. UÜH, [=2]

atız-

a.-u İK, [=2]

atkak

a.+ında Üİ, [=1]

atlag

a.+lar M, [=1]

atlag-

a.-lar M, [=1]

atlan-

a.-miş M, [=1]

avıs

a. UÜH, [=1]

avış

a. M, [=2]

aviş

a. UÜH, [=1]

avig

a. M, [=1]

avla-

a.-gulug UÜH

a.-p UÜH

a.-yurlar UÜH, [=5]

ay

a. M

a.+k1 M, [=20]

a.+ka UÜH, [=1]

a. UÜH, [=2]

ay-

a.-guç1 M

a.-urlar M, [=2]

a.-1g İK

a.-ur İK, [=3]

aya

a.+ların M

a.+sın M, [=10]

a.+ların ÇBH, [=1]

aya-

a.-p M

a.-yu M, [=6]

ayag

a.+ka M, [=1]

a.+ın UÜH, [=1]

ayanguk

a.M, [=1]

ayığ

a. M, [=6]

a. İK, [=2]

a. UÜH, [=4]

ayıt-

a.-dukta Üİ, [=2]

a.-tı İK, [=3]

az

a. M, [=1]

a.+unta UÜH, [=1]

az-

a.-lanmış Üİ, [=1]

azığ

a. AY, [=3]

a.+ları ÇBH

a.+ların ÇBH, [=3]

azlan-

a.-makın M, [=1]

azu

a. M, [=3]

azun

a.+ınga UÜH, [=1]

-B-

ba-

b.-p İK, [=1]

baçag

b. M, [=1]

badarı

b. M, [=1]

bag

b.+ın M

b.+lar M

b.+larıg M, [=6]

bagirati

b. M, [=1]

bagar

b.+ın ÇBH, [=1]

bagarsuk

b.+ların ÇBH, [=2]

bahşı

b. UÜH, [=1]

bakır

b. M, [=3]

bakşı

b. M

b.+g M, [=3]

balıg

b. M, [=1]

balık

b. M

b.+larda M

b.+larıg M, [=5]

b. ÇBH

b.+ning ÇBH, [=2]

b.+ka İK, [=1]

baltu

b. M

b.+ların M, [=2]

bar

b. M, [=5]

b. +gu M, [=1]

b. Üİ, [=1]

b. ÇBH, [=1]

b. UÜH, [=6]

b. İK, [=3]

bar-

b.-dı M

b.-dılar M

b.-inglar M

b.-ıp M

- b.-miş M
- b.-sar M
- b.-u M, [=10]
- b.-ıp AY
- b.-madın AY, [=4]
- b.-alım UÜH
- b.-ıp UÜH
- b.-manglar UÜH
- b.-miş UÜH, [=8]
- b.-ayın İK
- b.-dı İK
- b.-ıp İK, [=6]

baranas

- b. İK, [=1]

barça

- b. M, [=2]
- b. ÇBH, [=1]

barkag

- b. M, [=1]

bars

- b. M
- b.+larığ M, [=5]
- b.+ning AY , [=2]

bas-

- b.-a Üİ , [=1]

basa

- b. M, [=4]
- b.+sınta ÇBH, [=1]

b. UÜH, [=3]

basguk

b.+ları UÜH, [=1]

basut

b.+çı M, [=3]

b.+çı Üİ, [=2]

baş

b. M

b.+ımıznı M

b.+ımızta M

b.+ın M

b.+ınta M

b.+ıntakı M

b.+ka M

b.+lar M

b.+ları M

b.+laringa M

b.+larında M, [=20]

b. +lıg M, [=13]

b. +lıglar M, [=1]

b. +sız M, [=4]

b.+ın AY, [=2]

b.+ın ÇBH, [=1]

b.+ın UÜH

b.+ta UÜH, [=4]

b.+ın İK

b.+ing İK

b.+ıntağı İK

b.+ıntakı İK, [=4]

başa

b. UÜH, [=1]

başla-

b.-p M, [=1]

başlan-

b.-ıp M, [=1]

bat-

b.-ıp AY

b.-miş AY, [=3]

batıl-

b.-ıp M, [=2]

bay

b. M, [=4]

bayagut

b. M, [=1]

bayakı

b. M, [=1]

bedize-

b.-ser M, [=1]

bedük

b. M, [=7]

b. ÇBH, [=4]

b. UÜH, [=2]

beg

b. M

b.+i M

b.+ig M

b.+imiz M

b.+ler M

b.+leri M
 b.+lerimiz M
 b.+ni M
 b.+ning M, [=35]
 b.+lerde KİP, [=2]
 b. AY
 b.+ke AY
 b.+kerü AY
 b.+ning AY, [=10]
 b. ÇBH
 b.+i ÇBH
 b.+ig ÇBH
 b.+im ÇBH
 b.+ime ÇBH
 b.+ke ÇBH
 b.+ler ÇBH
 b.+larning ÇBH
 b.+neng ÇBH
 b.+ning ÇBH, [=30]
 b.+i+teg ÇBH, [=2]
 b. UÜH
 b.+din UÜH
 b.+i UÜH
 b.+ig UÜH
 b.+ining UÜH
 b.+ning UÜH, [=23]

bekle-

b.-p İK, [=2]

beklet-

b.-ip M, [=1]

bel

b.+çe İK, [=2]

b. +ingteg AY, [=1]

bel-

b.-tir ÇBH, [=1]

belgü

b. +lüg M, [=10]

b. +süz M, [=1]

b.+sin Üİ , [=1]

b.+lüg AY, [=1]

belgü-

b.-er M, [=1]

belgür-

b.-er 8

b.-ler 113

b.-mişin 8

b.-ser 51

b.-üp M, [=6]

b.-tüp ÇBH, [=1]

b.-ti İK, [=2]

belgürt-

b.-ip M

b.-üp M

b.-di M

b.-tüm M, [=4]

b.+ir M, [=1]

b.-üp ÇBH, [=1]

ber-

b.-di İK, [=2]

bere

b. M, [=2]

bergen

b. M, [=1]

berk

b.+te M, [=3]

bert-

b.-meyin İK

b.-ser İK, [=3]

berü

b. M, [=2]

b. İK, [=2]

beş

b. İK

b.+inç İK, [=3]

bıç-

b.-ar M

b.-arlar M

b.-gu M

b.-ıp M, [=5]

b.-galı ÇBH, [=1]

b.+gu M, [=2]

b. +gun M, [=1]

b.-ıp UÜH, [=3]

bıçıl-

b.-ur AY, [=1]

bısur-

b.-up UÜH, [=1]

bibat

b. M, [=1]

biç-

b.-ek M, [=1]

biçin

b. UÜH

b.+ler UÜH, [=23]

bil-

b.-ilür Üİ

b.-ip Üİ, [=2]

b.-megüçi UÜH, [=2]

bilek

b.+indin UÜH, [=1]

bilge

b. M

b.+lerim M, [=9]

b. UÜH, [=1]

bilig

b. M

b.+in M

b.+ke M, [=3]

b.+lig M, [=2]

b. Üİ

b.+i Üİ

b.+in Üİ

b.+inde Üİ

b.+iniN Üİ

b.+ler Üİ

b.+te Üİ, [=17]

b.+inge UÜH, [=1]

b. +lig UÜH, [=1]

bilig-

b.-i Üİ , [=1]

bilin

b.+ge ÇBH, [=1]

b. +iñ KİP, [=1]

biltiz-

b.-metin ÇBH, [=1]

bir

b. M

b.+le M, [=22]

b. Üİ

b.+le Üİ , [=17]

b. AY

b.+kerü AY, [=8]

b. ÇBH, [=3]

b. +ök ÇBH, [=1]

b. UÜH, [=6]

b. İK

b.+gerü İK, [=4]

bir-

b.-dimiz M

b.-eyin M

b.-meyü M

b.-miş M

b.-ser M

b.-ü M, [=11]

b.-ür KİP, [=1]

b.-di UÜH

b.-diler UÜH

b.-zün UÜH, [=3]

bire

b. M, [=1]

biri

b. İK, [=2]

birer

b. M, [=1]

b. İK, [=2]

birkerü

b. AY, [=1]

birle

b. M, [=24]

b. UÜH, [=7]

b. İK, [=2]

b. AY, [=4]

birü

b. Üİ, [=1]

birük

b+ in M, [=1]

b. KİP, [=3]

biş

b. M, [=5]

b. Üİ, [=2]

b. AY, [=3]

b. UÜH, [=3]

bit

b. M, [=1]

biti-

b.-yür M, [=1]

bitit-

b.-deçi AY, [=1]

bitig

b.+de M, [=1]

biz

b. M

b.+ing M

b.+ni M, [=16]

b. Üİ, [=1]

b. AY

b.+ing AY

b.+inge AY, [=4]

b. UÜH, [=2]

b.+ing İK, [=1]

bodi

b. M, [=1]

bodisvt

b. M

b.+nang M, [=4]

b. KİP, [=1]

b. ÇBH, [=1]

bodisatva

b. UÜH, [=22]

b.+ning UÜH, [=1]

bodug

b.+ın M, [=1]

bodug

b.+lug M, [=1]

bodun

b. İK, [=1]

boga

b.+lar M, [=5]

bogaz

b.+ıntın ÇBH, [=1]

bog(u)z

b.+ın M

b.+ıntın M, [=2]

b.+ça İK, [=2]

bol-

b.-gay M

b.-madılar M

b.-masar M

b.-maz M

b.-mazlar M

b.-miş M

b.-sar M

b.-tı M

b.-tılar M

b.-tum M

b.-up M

b.-ur M

b.-urlar M

b.-zun M, [=52]

b.-miş Üİ

b.-ur Üİ, [=6]

b.-u KİP

b.-up KİP, [=2]

b.-gay AY

b.-tı AY

b.-tılar AY

b.-up AY, [=4]

b.-galı ÇBH

b.-gıl ÇBH

b.-sar ÇBH

b.-sarlar ÇBH

b.-up ÇBH, [=6]

b.-gay UÜH

b.-manglar UÜH

b.-sar UÜH

b.-tı UÜH

b.-up UÜH

b.-ur UÜH, [=8]

b.-maz İK

b.-miş İK

b.-tı İK

b.-ung İK

b.-unglar İK

b.-ur İK, [=9]

bolgu

b.+lug M, [=1]

bor

b. M

b.+ka M, [=6]

borluk

b.+ın M

b.+ların M, [=6]

b. +ç1 İK

b.+s1+ç1 İK, [=2]

bosus

b.+ç1lar Üİ, [=1]

boşgun

b.+tı M, [=1]

boşug

b. M, [=1]

boy

b.+lar M, [=1]

boyın

b.+ın UÜH, [=2]

boyun

b. +suz M, [=2]

b.+ın UÜH, [=1]

bögre

b.+lerin M, [=1]

böksik

b.+in UÜH, [=1]

bökün

b.+ki AY, [=1]

böri

b.+ning AY, [=2]

bört

b.+e M, [=1]

bört-

b.-e M, [=2]

börtül-

b.-üp M, [=3]

börtür-

b.-üp M, [=1]

böşüg

b. UÜH, [=4]

böz

b.+in M, [=1]

braman

b. M, [=2]

b. Üİ

b.+a Üİ, [=5]

b.+ka UÜH, [=1]

brhmavati

b. M, [=4]

brhmayu

b. M, [=1]

bu (bo)

b. M, [=29]

b. +lar M, [=2]

b. Üİ, [=3]

b. KİP, [=4]

b. AY, [=8]

b. ÇBH, [=4]

b. UÜH

b.+larka UÜH, [=8]

b. İK, [=1]

budık

b.+takı M, [=1]

budun

b. M, [=2]

buka

b.+sı İK, [=1]

bukun

b. M

b.+tın M, [=2]

bul-

- b.-gulug M
- b.-madın M
- b.-mıŝım M
- b.-mıŝıngız M
- b.-tılar M
- b.-tum M
- b.-up M
- b.-zun M, [=13]
- b.-sukmaz Üİ , [=1]
- b.-ayın AY, [=1]

bulga-

- b.-daçılar M, [=1]

bulgu

- b. +lug M, [=2]

bulıt

- b. M
- b.+dın M, [=5]
- b. KİP, [=1]

burhan

- b.+ning M, [=1]
- b. UÜH, [=1]

burkan

- b. M
- b.+ag M
- b.+ıg M
- b.+ka M
- b.+kan M
- b.+lar M
- b.+ning M

b.+tın M, [=42]

b. AY, [=2]

burkırak

b. M, [=1]

bur(u)n

b.+ı M

b.+ıntın M, [=5]

burun

b. M, [=2]

b.+ların tın ÇBH, [=1]

b.+ı UÜH, [=2]

burnaç

b. M, [=1]

burs

b.+ning M, [=1]

busı

b. UÜH, [=1]

busuş

b.+ka AY, [=1]

b. +lug AY, [=2]

b.+lug İK, [=1]

buşı

b. M, [=6]

b. +lıg AY, [=3]

but

b.+umız nı M, [=3]

butarla-

b.-yu M, [=2]

butik

b. M

b.+1 M, [=4]

butluk-

b.-ar M

b.-maz M, [=2]

buu

b. M, [=1]

buyruk

b.+lar M, [=1]

b.+ların UÜH, [=1]

buz-

b.-a M

b.-u M, [=3]

buzagu

b.+lar M, [=4]

b. İK, [=1]

büğü-

b.-lenür KİP, [=1]

bügür-

b.-ti AY, [=1]

bükül-

b.-miş M, [=2]

bükün

b. UÜH

b.+te UÜH, [=2]

bürhan

b. UÜH, [=1]

büri

b. M, [=2]

büsün

b. Üİ, [=1]

büşük

b. İK, [=2]

büt-

b.-gey ÇBH, [=1]

-Ç-

çadır

ç. M, [=8]

çak-

ç.-mışı M, [=2]

çal-

ç.-ıp AY, [=1]

çaladr

ç. M, [=1]

çalaprbasi

ç. M, [=2]

çambu

ç. M, [=3]

çambudvip

ç. M, [=1]

ç. KİP, [=1]

çanak

ç.+ların M, [=1]

çanir-

ç.-mit M, [=2]

çantal

ç. M, [=1]

çantalar

ç.+ka M, [=1]

çarihuş

ç.+takı M, [=2]

çarlar

ç. M, [=1]

çeçek

ç. M

ç.+i M

ç.+in M

ç.+ler M

ç.+lerin M, [=32]

ç. +lig M, [=8]

ç. AY, [=1]

çeviş

ç.+in KİP, [=1]

çhşaput

ç. M, [=1]

çhşaputlug

ç. M, [=1]

çıgay

ç. UÜH, [=1]

çıkrat-

ç.-ıp ÇBH, [=2]

çingratgu

ç. İK, [=1]

çikin

ç. M, [=1]

çimeli

ç. M, [=1]

çimgen

ç.+ler M

ç.+leri M, [=2]

çinaganti

ç. M, [=1]

çintan

ç. M, [=2]

çldar

ç. M, [=1]

çmbudvip

ç. M, [=1]

çog

ç. M

ç.+ın M, [=3]

çog-

ç.-ar İK, [=3]

çomak

ç. 81

ç.+ların M, [=3]

çök-

ç.-üdüp UÜH, [=1]

çöküd-

ç.-üp UÜH, [=1]

çrvrt

ç. M, [=1]

ç(a)ştani

ç. ÇBH, [=7]

çubakan

ç. M, [=1]

çubık

ç. M, [=2]

çugı

ç. 106 M, [=1]

-D-

dantipali

d. UÜH, [=3]

dıdım

d.+līg M, [=1]

dıntar

d. M

d.+lar M, [=5]

didim

d. M, [=1]

divdar

d. UÜH, [=1]

duşkrçar

d. M, [=1]

dyan

d. M, [=1]

-E-

eçi

e.+m M, [=1]

e.+m İK

e.+ngez İK

e.+si İK, [=12]

ed

e. AY, [=1]

edgü

e. M

e.+leri M, [=12]

e. +lüg M, [=1]

e. KİP, [=2]

e. UÜH, [=9]

e. +lüg UÜH, [=10]

e. İK, [=5]

edin-

e.+giz UÜH, [=2]

egdü

e. UÜH, [=1]

egid-

e.-ser İK, [=2]

egir-

e.-gülüg M, [=1]

egirt-

e.-ip AY, [=1]

egril-

e.-miş M, [=1]

egrükşel-

e.-ür-eyür İK, [=1]

egsük

e.+i UÜH, [=2]

egsüt-

e.-meser KİP, [=1]

eke

e.+ler M

e.+leri M

e.+lerin M

e.+miz M, [=7]

ekki

e. İK

e.+nti İK, [=9]

eksük

e. Üİ , [=1]

ekşi-

e.- İK, [=1]

el-

e.-ip M, [=2]

el(i)g

e.+in M

e.+inteM, [=3]

e.+i İK

e.+im İK

e.+in İK, [=9]

elig

e. M

e.+in M, [=2]

e. AY, [=1]

e.+de İK, [=3]

elip

e. M, [=1]

elit-

e.-İK, [=1]

ellig

e. İK, [=4]

emek

e. +lig UÜH, [=1]

emgek

e. M

e.+in M, [=3]

e.+ig M, [=1]

e. +e M, [=1]

e. AY

e.+in AY, [=2]

e.+çe UÜH, [=1]

emgen-

e.-mişin M, [=1]

e.-ip 628 AY, [=1]

emig

e.+i M

e.+imiz M, [=2]

emin

e. M, [=1]

emiz-

e.-ip M, [=1]

eng

e. AY, [=2]

enger

e. M, [=1]

engin

e.+lerinte M, [=6]

e.+lerinte ÇBH, [=2]

engit-

e.-e M

e.-geli M, [=3]

ening

e.+ümüzni M, [=3]

e.+lerinte ÇBH, [=1]

entü

e. M, [=2]

entür-

e.-miş İK, [=1]

enük

e.+i AY

e.+in AY

e.+lerin AY

e.+lerine AY, [=4]

er

e. M

e.+in M

e.+ki M

e.+ning M, [=16]

e.+en M, [=12]

e.İK, [=1]

er-

e.-deçi M

e.-di M

e.-diler M
 e.-dimiz M
 e.-ken M
 e.-ki M
 e.-mez M
 e.-mezler M
 e.-ser M
 e.-serler M
 e.-ti M
 e.-ür M
 e.-ürler M
 e.-zün M, [=64]
 e.-düki Üİ
 e.-ür Üİ , [=4]
 e.-ser KİP, [=2]
 e.-ser AY
 e.-ti AY
 e.-ür AY, [=6]
 e. -ke AY, [=1]
 e.-ki AY, [=1]
 e.-ür ÇBH, [=1]
 e.-di UÜH
 e.-diler UÜH
 e.-mekî UÜH
 e.-ti UÜH, [=14]
 e.-ser İK
 e.-ti İK
 e.-tip İK, [=12]

erdini

e. M, [=1]

e. İK

e.+g İK

e.+lig İK, [=5]

erdni

e. M

e.+g M

e.+m M

e.+n M, [=11]

e.+lig M, [=6]

e.+ler KİP, [=1]

erig

e.+lerin M, [=1]

e. UÜH, [=2]

erk

e.+lig M, [=1]

e. +lig İK, [=1]

erkeç

e. M, [=4]

erklig

e. M, [=1]

e. Üİ

e.+i Üİ

e.+ke Üİ, [=11]

e. İK, [=1]

erksin-

e.-ip M, [=1]

erksin(i)m

e.+e Üİ, [=1]

erngek

e. M, [=1]

ert-

e.-di M

e.-ip M, [=2]

e.-e AY

e.-ing AY, [=4]

e.-ip İK, [=1]

ertingü

e. KİP, [=1]

e. AY, [=1]

e. UÜH, [=1]

e. İK, [=2]

ertükin

e. AY, [=1]

ertim

e.+ligin M, [=1]

erüş

e. M, [=1]

esen

e. KİP, [=1]

e. İK, [=1]

esin

e.+ig M, [=3]

esri

e. M, [=2]

eş

e. İK

e.+ing İK, [=3]

eşük

e. M, [=1]

eşid-

e.-ür KİP, [=1]

e.-ip ÇBH, [=1]

e.-ip UÜH, [=1]

eşit-

e.-ip UÜH, [=1]

et

e. M

e.+imiz M

e.+imize M

e.+imizke M

e.+imizni M

e.+lerin M

e.+ümüz M, [=23]

e. +çiler M, [=2]

e. +li M, [=1]

e. +lig M, [=3]

e.+i AY

e.+imin AY, [=2]

e.+im UÜH, [=1]

e.+in İK, [=1]

etöz

e. AY

e.+i AY

e.+inge AY

e.+leri AY

e.+ög AY

e.+ümin AY

e.+ümte AY, [=10]

e.+i UÜH

e.+in UÜH

e.+leri UÜH

e.+ümtteki UÜH

e.+ünge UÜH, [=12]

etük

e. M, [=1]

etüz

e. M

e.+deki M

e.+i M

e.+in M

e.+inte M

e.+inteki M

e.+ke M

e.+ler M

e.+leri M

e.+lerimiz M

e.+lerin M

e.+ni M

e.+üg M

e.+üm M

e.+ümin M

e.+ümtteki M

e.+ümüz M

e.+ümüzdin M

e.+ümüzni M

e.+ümüzte M

e.+ümüzteki M

e.+ümüztin M

e.+üng M

e.+üngüzlerke M, [=125]

e.+üngüzlerini M, [=1]

e. +lüg M, [=16]

e. +lügler M, [=8]

e. +lüglerig M, [=1]

e.+inteki ÇBH

e.+lerine ÇBH, [=4]

ev

e.+in M

e.+inge M

e.+inin M

e.+inte M, [=7]

evin

e. ÇBH, [=1]

evir-

e.-er M

e.-ip M, [=2]

evril-

e.-dükde Üİ , [=1]

evür-

e.-deçi M, [=1]

ey

e. İK, [=1]

eyi

e. +çi M, [=1]

ezrua

e. M, [=5]

e. KİP, [=1]

ezük

e. M, [=1]

-G-

gang

g. M, [=2]

gantar

g.+lar KİP, [=1]

gaudam

g. M, [=1]

gavtam

g.+a Üİ, [=1]

geyik

g.+ler UÜH, [=1]

gintirvi

g.+ler KİP, [=1]

gntrav

g.+lar M, [=1]

göz

g.+inge UÜH, [=1]

-H-

han

h.+ı İK, [=1]

himavanti

h. M, [=1]

hua

h. M, [=30]

h. AY, [=1]

-I-

1

1. M, [=4]

1. AY, [=1]

ıçgın-

1.-miş AY, [=1]

ıd-

1.-ip M

1.-u M, [=4]

1.-tılar İK

1.-ur İK, [=3]

ıdal-

1.-ap M, [=1]

ıduk

1. M, [=2]

ıgaç

1. M

1.+lar M, [=5]

1. AY, [=1]

1. UÜH, [=1]

ıgla-

1.-yu M, [=3]

1.-dim İK

1.-(y)u İK, [=2]

ınga

1. M, [=3]

ıng

1.+1 KİP, [=1]

ınan-

1.-tın AY, [=1]

ınanç

1. M, [=3]

ınaru

1. M, [=2]

1. UÜH, [=1]

ınta

1. AY, [=1]

ır

1.+ın M, [=1]

ırak

1.+tın ÇBH, [=1]

1.+tın İK, [=1]

ırlıg

1. M, [=1]

ıslıg

1.+ların M, [=1]

ısur-

1.-urlar AY, [=1]

ıt-

1.-dip ÇBH, [=1]

ıta

1. İK, [=1]

ıtız-

1.-u İK, [=2]

-İ-

i-

i.-ye M, [=1]

iç

i. M

i.+inte M

i.+tin M, [=9]

i.+inteki KİP, [=2]

i.+inte AY, [=1]

i.+gerü İK, [=4]

iç-

i.-er M

i.-erler M

i.-gülerin M

i.-miş M, [=4]

i.-gü AY, [=7]

i.-geli ÇBH

i.-ip ÇBH, [=3]

i.-e UÜH, [=1]

içe

i. UÜH, [=1]

içgek

i. KİP, [=1]

içgü

i.+sin KİP, [=1]

içer-

i.-ler M, [=1]

içgü

i. M

i.+g M

i.+lerin M

i.+n M

i.+sin M, [=40]

içgün

i. M, [=1]

içi

i.+lerig M

i.+miz M

i.+si M, [=6]

i.+leri AY

i.+lerine AY, [=3]

i. +li AY, [=1]

i. +lerime AY, [=1]

içig

i. M, [=1]

i. +iye [=1]

içkü

i.+ngüz UÜH, [=2]

i. İK, [=2]

içlig

i. M, [=1]

idi

i. AY, [=1]

idi-

i.-geli, AY, [=2]

idil-

i.-ti AY, [=1]

idiz

i. M, [=1]

ig

i. M

i.+ig M

i.+inte M

i.+lering M, [=4]

i. ÇBH, [=1]

igid-

i.-ti M

i.-tim M, [=2]

igil

i. M, [=3]

igle-

i.-p AY, [=2]

ikegü

i. 631 AY, [=1]

iki

i. M

i.+le M

i.+n M

i.+nti M

i.+ntişke M, [=14]

i.+leyü Üİ

i.+n Üİ, [=2]

i. 608, 641 AY, [=2]

i.+ntiske ÇBH, [=1]

i. UÜH

i.+nti UÜH

i.+ntike UÜH, [=5]

ikinti

i. M, [=1]

ikşu

i. M, [=2]

il(i)g

i.+imizni M

i.+in M, [=4]

ilig

i. AY, [=5]

i. ÇBH

i.+ler ÇBH

i.+lerinte ÇBH, [=27]

i. UÜH

i.+ke UÜH, [=8]

ilgür-

i.-eyin M, [=1]

ilig

i. M

i.+imizte M

i.+in M

i.+ler M

i.+lerinte M, [=19]

iligle-

i.-yü UÜH, [=1]

ilinçüle-

i.-gü M, [=1]

ilk

i.+i M

i.+isiz M, [=2]

i.+i AY, [=2]

ilki

i.+de M

i.+deki M, [=6]

iltin-

i.-güçiler M

i.-mek M, [=2]

im

i. M, [=6]

i. KİP, [=4]

in-

i.-ip M, [=7]

inag

i. ÇBH, [=1]

ince

i. ÇBH, [=1]

inç

i. M, [=1]

inç-

i.-gülüg M, [=1]

inçe

i. M, [=12]

i. Üİ, [=2]

i. KİP, [=1]

i. AY, [=8]

i. ÇBH, [=7]

i. UÜH, [=9]

i. İK, [=12]

inçip

i. M, [=1]

i. Üİ, [=1]

i. AY, [=3]

i. UÜH, [=1]

inçke

i. M, [=1]

ingek

i. M

i.+ler M, [=3]

i. İK, [=1]

ingle-

i.-(y)ü İK, [=1]

ini

i.+si M

i.+sin M, [=3]

i.+leri AY

i.+leringe AY

i.+miz AY, [=3]

i. +li AY, [=1]

i.+m İK, İK

i.+si İK, İK, İK, İK

i.+sin İK, İK

i.+sing İK, [=9]

ir

i. M, [=4]

ir-

i.-men M, [=1]

irbiç

i. UÜH, [=8]

irbiz

i.+ning AY, [=2]

irig

i. M, [=2]

irin

i.+leri UÜH, [=1]

irinç

i. AY, [=1]

i. UÜH, [=1]

irinçençüçi

i. M, [=1]

irk

i. M, [=4]

irle-

i.-yü M, [=1]

irpiç

i. M, [=4]

irte

i. M, [=1]

isig

i. M, [=5]

i. AY, [=1]

i. UÜH, [=1]

isirke-

i.-güm AY, [=1]

iske-

i.-p M, [=1]

iş

i. M

i.+i M

i.+iler M, [=14]

i., AY, [=3]

i.+ing UÜH

i.+ke UÜH
 i.+ler UÜH
 i.+leri UÜH
 i.+lerim UÜH
 i.+lerine UÜH, [=15]

işi

i. M
 i.+ke M
 i.+ler M
 i.+lere M
 i.+leri M
 i.+lerin M
 i.+larning M, [=37]

işig

i. UÜH, [=5]

işid-

i.-ingler M
 i.-ip M
 i.-ü M
 i.-ür M, [=8]

işin

i. UÜH, [=1]

iştil-

i.-ti M
 i.-ü M
 i.-ür M, [=11]

it-

i.-er M
 i.-ig M

i.-ip M

i.-miş M, [=5]

itig

i. M, [=1]

itil-

i.-miş M, [=2]

itin-

i.-miş M, [=1]

iz

i.+inteki M, [=4]

izin-

i.-teki M, [=1]

-K-

ka

k.+m M, [=3]

k.+mın UÜH, [=2]

kabış-

k.-tı İK, [=1]

kaç

k. UÜH, [=1]

k. İK, [=1]

kaçıg

k. M

k.+ların M, [=4]

kadaş

k.+ı M

k.+ım M, [=5]

k. İK

k.+ı İK

k.+ım İK, [=5]

kadgulug

k.+ın AY , [=1]

kadın

k.+ı İK, [=3]

kadır

k. M, [=2]

k. AY, [=1]

kadır-

k.-ıp M, [=2]

kag

k.+da AY, [=1]

kakaksi

k. M, [=1]

kal-

k.-miş AY

k.-tı AY, [=5]

k.-tı İK, [=3]

kalak

k.+lar M, [=1]

kalık

k. M

k.+ag M

k.+da M

k.+daki M

k.+dın M

k.+ka M, [=38]

kalın

k. M, [=3]

k. +lık M, [=1]

kalınç

k. +sız M, [=1]

kalınlık

k. +ların M, [=2]

kalıt-

k.-ı İK, [=1]

kaltı

k. M, [=8]

k. Üİ, [=8]

k. AY, [=1]

k. UÜH, [=1]

kalvink

k. M, [=3]

kamağ

k. M

k.+da M, [=6]

k. KİP, [=1]

k. AY

k.+un AY, [=3]

k. İK, [=1]

kamagu

k.+ka M, [=1]

kamıç

k.+ın M, [=1]

kamış

k. M, [=2]

kan

k. M

k.+ı M

k.+ımıznı M

k.+lar M

k.+ların M, [=12]

k. +lıg M, [=4]

k.+ın ÇBH

k.+ıngızları ÇBH, [=3]

k. UÜH, [=2]

k. +lıg UÜH [=1]

k. İK

k.+ı İK

k.+ın İK

k.+ınga İK

k.+larınta İK, [=22]

kang

k. M

k.+gıg M

k.+ı M

k.+ıg M

k.+ım M

k.+ımız M

k.+ları M

k.+ların M

k.+ning M, [=23]

k. +lılarM, [=2]

k.+lıda M, [=1]

k.+inta KİP, [=2]

k.+ımız AY

k.+ka AY, [=5]

k. İK

k.+ı İK

k.+ka İK

k.+ım İK, [=37]

k. +sız İK, [=5]

kangı

k. M, [=1]

kangu

k.+larıg Üİ , [=2]

kanı

k. M, [=1]

kanınç

k+sız. M, [=2]

kanıp

k. AY, [=1]

kanta

k. İK, [=1]

kantur-

k.-dum M, [=1]

k.-alım UÜH, [=1]

kap

k. M

k.+ların M, [=2]

kapag

k.+ınga M

k.+ınta M,[=3]

kapak

k.+1 UÜH, [=1]

kapılvastu

k. M, [=1]

kapk(a)ra

k. ÇBH, [=1]

kar

k.+larıg M, [=2]

kara

k. M, [=4]

kara

k. KİP, [=3]

k. AY, [=2]

karag

k.+lıgın AY, [=1]

karak

k.+1 ÇBH, [=2]

k.+ınga UÜH, [=2]

karakuş

k. M, [=2]

karga

k. M

k.+lar M, [=4]

karı

k. M, [=5]

k. İK, [=2]

karı-

k.-maklag M, [=1]

karın

k. M, [=1]

kar(ı)n

k.+ımızın M

k.+ınta M, [=10]

karşı

k.+dın M, [=1]

kaş

k.+ın M, [=1]

k.+ı UÜH, [=3]

kaşip

k. M, [=1]

kat

k. M, [=6]

kat-

k.-ıp M, [=2]

k.-ıp AY, [=2]

kata

k. AY, [=2]

k. İK, [=1]

katag

k. M, [=1]

k. +lğ M, [=1]

k. UÜH, [=1]

kataglan-

k.-mışın M, [=1]

katgırş-

k.-mak M, [=1]

katıg

k. ÇBH, [=2]

k. UÜH, [=5]

katılğan-

k.-gıl UÜH, [=2]

katun

k. M

k.+ı M

k.+ka M

k.+ları M

k.+ta M

k.+tın M

k.+ug M, [=23]

k. AY

k.+ı AY

k.+ınta AY, [=4]

katran-

k.-up ÇBH, [=1]

katrun-

k.-up ÇBH, [=1]

kavag

k.+u M, [=1]

kavagu

k. M, [=1]

kavır-

k.-ıp Üİ, [=3]

kaviş-

k.-ıp M, [=1]

kavişur-

k.-up M, [=3]

kavşat-

k.-ıp AY, [=1]

kavşur-

k.-up M, [=7]

k.-up ÇBH, [=1]

kayu

k. M

k.+dın M

k.+sı M, [=25]

k. Üİ

k.+ka Üİ, [=5]

k. KİP, [=2]

k.+dın UÜH, [=2]

k. İK, [=2]

kaz

k. AY, [=4]

kazgan-

k.-çı KİP, [=1]

k.-mak İK

k.-sar İK, [=3]

kazganç

k. KİP, [=1]

k.+ım İK, [=1]

kazguk

k. M, [=1]

k. +lar M, [=1]

ked-

k.-gü M, [=1]

k.-im AY, [=1]

kedim

k. AY, [=1]

kekük

k. M, [=3]

kel-

k. M

k.-geli M

k.-ip M

k.-ir M

k.-irler M

k.-miş M

k.-ti M, [=10]

k.-ip KİP, [=3]

k.-ip AY, [=3]

k.-ting ÇBH, [=2]

k.-ip UÜH

k.-yük UÜH, [=4]

k.-ip İK

k.-tiniz İK, [=3]

kelür-

k.-ür KİP, [=3]

k.-üp UÜH, [=4]

k.-üp İK, [=2]

kemi

k.+sin KİP, [=2]

k. İK, [=3]

kemiş-

k.-di AY, [=1]

keñç

k. KİP, [=6]

k.+imin AY

k.+lerim AY, [=2]

k.+iyesin M, [=2]

k. +kiyesin M, [=1]

kengşeş-

k.-ü AY, [=1]

kentü

k. M, [=18]

k. UÜH, [=2]

ker-

k.-ti M,[=1]

kerek

k. +lig İK,[=1]

kergek

k. M, [=2]

k. 3 AY, [=1]

k.+in İK, [=1]

kerpiç

k.+in M, [=1]

kerti

k. M, [=1]

kes-

k.-ilip UÜH

k.-ilmişin UÜH, [=2]

kesil-

k.-mişin UÜH, [=1]

keyik

- k. M
- k.+leri M
- k.+lerig M, [=7]
- k. +çiler M, [=1]
- k. AY
- k.+ler AY, [=2]
- k.+lerin ÇBH, [=2]
- k. UÜH
- k.+lerde UÜH
- k.+lerig UÜH
- k.+lerning UÜH, [=6]
- k. +legülük UÜH, [=1]

kez

- k. AY, [=1]

kezig

- k.+inte M, [=1]

kıdı-

- k.-gulug M, [=3]

kıdıg

- k.+ınga M
- k.+ınta M, [=4]
- k.+ınga İK, [=2]

kıl-

- k.-mak M
- k.-miş M
- k.-tımız M, [=6]
- k.-miş Üİ, [=1]
- k.-ayın AY
- k.-miş AY

k.-tı AY

k.-u AY, [=6]

k.-ımp ÇBH, [=1]

k.-galı UÜH

k.-ınç UÜH

k.-ıp UÜH

k.-maşar UÜH

k.-mıs UÜH, [=6]

k.-ur İK, [=1]

kılın-

k.- lıg M, [=2]

k. AY, [=1]

kılıç

k.+ın ÇBH, [=2]

k.+ı UÜH, [=1]

kılınç

k. M

k.+ın M

k.+lar M, [=6]

k. +lıg M, [=3]

k. KİP, [=2]

k. UÜH

k.+ım UÜH, [=2]

k.+ı İK, [=2]

kıltı-

k.-mız M, [=1]

king

k. AY, [=1]

k. UÜH, [=2]

kınıg

k. UÜH, [=2]

kıngırtı

k. KİP, [=1]

kınlık

k.+ta M, [=2]

kırk

k. M, [=2]

kırtış

k.+ları M, [=2]

kırsıl

k. M, [=2]

kıskaç

k.+ların M, [=1]

kıvı

k. M, [=1]

kız

k. M

k.+ı M

k.+ın M

k.+lar M

k.+larag M

k.+ları M

k.+ta M, [=16]

k. KİP

k.+lar KİP, [=5]

k. AY

k.+ça AY

k.+lar AY, [=4]

k.+ıl ÇBH, [=1]

k. UÜH

k.+ımın UÜH, [=4]

k.+ı İK

k.+ın İK

k.+ka İK

k.+lar İK, [=7]

kızart-

k.-miş M, [=7]

kızıl

k. M, [=5]

kiçig

k. M, [=1]

k. +iye M, [=1]

k. AY

k.+i AY, [=2]

kiginç

k. Üİ, [=1]

kigür-

k.-ser M, [=1]

k.-di İK

k.-ür İK, [=2]

kim

k. M, [=15]

k. KİP, [=1]

k. AY, [=3]

k. İK, [=4]

kimi

k. M, [=1]

kin

k. M, [=1]

k. AY, [=2]

king

k. UÜH, [=5]

kir-

k.-miş M, [=1]

k.-ser KİP, [=2]

k.-di İK

k.-eyin İK

k.-gey İK

k.-ingler İK

k.-ip İK

k.-mezün İK

k.-mişig İK, [=9]

k.-di UÜH, [=1]

kırmiş-

k.-ig İK, [=1]

kirit

k. M, [=1]

kirpik

k.+i UÜH, [=3]

kis-

k.-ep M, [=1]

kisari

k. ÇBH, [=2]

kişi

k. M

k.+g M

k.+ler M

k.+lere M

k.+lerig M

k.+lerim M

k.+nig M

k.+ning M, [=48]

k. KİP, [=1]

k. AY

k.+ning AY

k.+si AY, [=5]

k. İK, [=5]

k. UÜH, [=3]

kişilen-

k.-ti M, [=1]

kit-

k.-erip Üİ, [=1]

k.-ip AY, [=2]

kiter-

k.-ip Üİ, [=3]

kitumati

k. M, [=1]

klyani

k. M, [=1]

koç

k. M, [=2]

kod-

k.-up M, [=9]

k.-up AY, [=2]

k.-ulup UÜH, [=1]

kodı

k. M, [=3]

kodı

k. AY, [=2]

kodul-

k.-up UÜH, [=1]

kog

k. M, [=1]

kokaliya

k. M, [=1]

kol

k.+ın M

k.+ların M,

k.+umuznı M, [=10]

k.+ı UÜH, [=3]

k.+ın İK, [=2]

kol-

k.-up KİP, [=1]

kolkuçı

k.+larak İK, [=1]

kon-

k.-magı İK, [=2]

kongrul-

k.-up AY, [=2]

konguz

k.+ug M, [=2]

k.+ların AY, [=2]

kop

k. M, [=4]

k. KİP, [=1]

kop-

k.-tın M, [=2]

kopuz

k. İK, [=2]

kor

k. M, [=1]

kork-

k.-up M, [=1]

k.-gu ÇBH, [=1]

kork-

k.-ınçığ İK

k.-up İK, [=3]

korkgu

k.+m AY, [=1]

korkınç

k.+sız ÇBH, [=3]

k.+nga UÜH

k.+ları UÜH, [=3]

kormuz

k.+ta UÜH, [=1]

koşug

k.+lug Üİ, [=4]

kovıt-

k.-miş M, [=1]

kovuk

k.+larınta M, [=1]

kovusa-

k.-miş UÜH, [=1]

koy

k. İK, [=5]

koyu

k.+mta M, [=1]

koy(u)n

k. AY, [=3]

koyun

k. M, [=5]

k.+ıntın AY, [=1]

koz

k. M

k.+larıg M, [=3]

k. +lug M, [=1]

kö-

k.-ye M

k.-yer M, [=2]

ködüg

k. AY, [=3]

kögürçgün

k. M, [=1]

kögüz

k. M

k.+i M

k.+inte M

k.+leri M

k.+lerinte M

k.+te M

k.+üg M, [=14]

k.+inte UÜH, [=2]

kök

k. M

k.+te M, [=39]

k. Üİ, [=1]

k.+li AY, [=1]

k. UÜH, [=3]

k. İK, [=7]

köl

k. M, [=1]

k. AY, [=3]

kölige

k. +li M, [=1]

kölit-

k.-di İK, [=2]

kölük

k.+i İK, [=2]

kölüngü

k.+ke M

k.+tin M, [=3]

kömül-

k.-üp M, [=1]

k.-ti AY, [=1]

köngül

k. M

k.+i M

k.+in M

k.+inte M

k.+leri M

k.+lerinte M

k.+teki M

k.+üg M, [=13]

k. +lüg M, [=3]

k. Üİ

k.+li Üİ, [=3]

k.+teki KİP, [=2]

k.+leri AY
 k.+ümin AY, [=2]
 k.+in ÇBH
 k.+ünge ÇBH, [=2]
 k. UÜH
 k.+in UÜH
 k.+üg UÜH
 k.+ümüzte UÜH
 k.+üngüz UÜH, [=21]
 k.+lüg UÜH, [=2]
 k.+üg İK
 k.+in İK
 k.+ing İK, [=5]

kör

k. UÜH, [=1]

kör-

k.-dümüz M
 k.-geli M
 k.-gülüg M
 k.-medin M
 k.-mez M
 k.-ü M
 k.-ünç M
 k.-üngler M
 k.-üp M
 k.-ürler M, [=16]
 k.-kisgeli Üİ
 k.-ü Üİ, [=3]
 k.-ü KİP

k.-üp KİP, [=3]
 k.-geli AY
 k.-üp AY, [=2]
 k.-mekin ÇBH
 k.-üp ÇBH, [=2]
 k.-di UÜH
 k.-geli UÜH
 k.-ünger UÜH
 k.-üp UÜH, UÜH, [=8]
 k.-üng İK
 k.-üp İK
 k.-ür İK, [=4]

körk

k.+in M, [=2]
 k. +lügM, [=1]
 k.+in KİP
 k.+le KİP
 k.+ün KİP, [=7]
 k.+le AY, [=1]
 k. ÇBH
 k.+in ÇBH, [=3]
 k.+i UÜH, [=2]
 k.+lerin İK, [=1]

kört

k.+le UÜH, [=2]

kört-

k.-gürü KİP, [=2]

körtle

k. M, [=2]

körtük

k.+lerde M, [=1]

körün-

k.-ler M, [=1]

k. -ü M, [=1]

kötki

k.+ler M,[=4]

kötür-

k.-üp ÇBH, [=1]

k.-üp UÜH, [=1]

kötrül-

k.-miş Üİ

k.-mişke Üİ , [=2]

kövşek

k. AY, [=1]

kövrüg

k.+ler M, [=1]

köy-

k.-er AY, [=1]

köyük

k. M, [=1]

köyül

k.+in UÜH, [=1]

köz

k. M

k.+i M

k.+in M

k.+leri M
 k.+ümüzni M
 k.+ünü M, [=10]
 k. +süz M, [=1]
 k. Üİ
 k.+li Üİ
 k.+te Üİ
 k.+üg Üİ , [=24]
 k.+in KİP
 k.+üglüg KİP, [=3]
 k.+in AY
 k.+inte AY , [=2]
 k.+i ÇBH
 k.+leri ÇBH
 k.+lerintin ÇBH
 k.+ümüz ÇBH, [=7]
 k.+i UÜH
 k.+in UÜH
 k.+inge UÜH
 k.+leri UÜH
 k. İK
 k.+deki İK
 k.+i İK
 k.+inge İK
 k.+inteki İK
 k.+ümin İK
 k.+üngüz İK, [=10]
 k. +süz İK, [=2]
 köz-
 k.-ünür M, [=3]

k.-li Üİ , [=1]

k.-ünmez ÇBH, [=1]

k.-ünür UÜH, [=1]

k.-ünür İK, [=1]

kral

k. +lıg M, [=1]

krbir

k.+de M, [=1]

kşan

k.+ta Üİ

k.+takı Üİ , [=4]

kşatrik

k. ÇBH, [=2]

kuanşi

k. KİP, [=4]

kuduz

k. M, [=5]

kuktapat

k. M, [=1]

kukutapat

k. M, [=1]

kul

k. M, [=2]

kulgak

k. M

k.+ra M, [=4]

kulkak

k.+ıntakı İK, [=2]

kum

k.+ın M, [=1]

kunçuy

k.M

k.+lar M, [=2]

k.+lar UÜH, [=1]

kuntuz

k. UÜH, [=9]

kuotau

k. AY, [=2]

kur-

k.-ıp M, [=2]

k.-up AY, [=1]

kurgak

k.+daki M, [=2]

kurt

k. M, [=3]

k.+larning AY, [=2]

kurtul-

k.-up M, [=4]

k.-gu KİP

k.-ur KİP, [=2]

k.-guluk AY, [=2]

kurug

k. M, [=4]

k. İK, [=1]

k.+ın Üİ, [=2]

kurun

k. +lug M, [=1]

kusrı

k. M, [=2]

kuş

- k. M
- k.+ka M
- k.+lar M, [=10]
- k. İK
- k.+lar İK, [=12]
- k.+lar KİP, [=1]

kuşla-

- k.-gu M, [=1]

kut

- k. M
- k.+ın M
- k.+ka M, [=7]
- k. +lug M, [=1]
- k. +garu M, [=1]
- k. +suz M, [=1]
- k. KİP, [=1]
- k.+lug KİP, [=2]
- k.+ılıg AY, [=1]
- k. ÇBH, [=1]
- k.+lug ÇBH, [=1]
- k. +ılıg UÜH, [=1]
- k. +lug UÜH, [=1]
- k.+ı İK, [=1]

kutbul-

- k.-miş M, [=1]

kutgar-

- k.-galı M, [=1]
- k.-ır KİP
- k.-ur KİP, [=4]

kutgur-

k.-ur M, [=1]

kutı

k. M, [=1]

kuvra-

k.-miş M, [=2]

k.-p KİP, [=1]

kuvrag

k. M

k.+ka M, [=8]

kuzetri

k. M, [=1]

kuzgun

k. M

k.+lar M, [=7]

k. İK, [=8]

kuzı

k.+g M, [=1]

kuzışay

k. M, [=1]

kü

k. M, [=1]

küç

k. M

k.+ümin M, [=3]

k. +lüg M, [=1]

k.+i AY, [=1]

k.+lüg AY, [=1]

k.+in ÇBH, [=1]

küde-

k.-yin M, [=1]

k.-yü ÇBH, [=1]

kügi

k. M, [=1]

kül-

k.-çire M

k.-er M, [=4]

külçir-

k.-e M, [=1]

kümüş

k. M

k.+in M, [=4]

k. +lüg M, [=2]

k. +lüg İK, [=1]

kün

k. M

k.+i M

k.+in M

k.+inge M

k.+nüng M

k.+te M

k.+ümin M

k.+ün M, [=55]

k. AY

k.+ki AY

k.+te AY

k.+tin AY, [=7]

k.+tin ÇBH, [=1]

k. UÜH, [=1]

k. İK, [=5]

künçing

k. AY, [=2]

künçit

k. M, [=2]

küng

k.+lerining M, [=6]

künkeyem

k. AY, [=1]

kür

k.+in M, [=1]

küret-

k.-ip M, [=1]

küs

k.+üni AY, [=1]

küsençig

k. M, [=2]

küvençeng

k. M, [=1]

küvez

k.+e AY, [=3]

küvezlen-

k.-gülüg M, [=2]

küvre

k. M, [=2]

küzed-

k.-gülüg M

k.-meser M

k.-teçi M

k.-ür M, [=5]

-L-

lagzın

1. İK, [=1]

lakşan

1.+ın M, [=2]

lenxua

1. İK, [=4]

leü

1. İK, [=1]

linhua

1. M, [=5]

1. UÜH, [=1]

lö

1. İK

1.+ler İK, [=15]

lu

1. M

1.+lar M

1.+ların M, [=9]

lu

1.+lar KİP, [=1]

lumbani

1. M, [=1]

lü

1.Üİ, [=2]

-M-

madar

m. UÜH, [=1]

mahadivi

m. AY, [=1]

mahamay

m. M, [=2]

maharaurap

m. M, [=1]

mahasatvi

m. AY, [=2]

mahişvri

m.+de M, [=1]

malarka

m. M, [=2]

man(men)

m. +ga M, [=2]

m.+ga ÇBH, [=1]

m.+ga UÜH, [=1]

m.+ga İK, [=1]

mangra-

m.-dı İK, [=1]

manu

m. M, [=4]

m.+nung AY, [=2]

maru

m. M, [=1]

maytrı

m. M, [=13]

m. +lag M, [=1]

maytrısmıt

m. M, [=1]

men

m. M

m.+ing M, [=9]

m. AY

m.+ing AY, [=4]

m. ÇBH, [=1]

m. UÜH

m.+ing UÜH, [=9]

m. İK

m.+i İK

m.+ing İK, [=11]

mengi

m. M

m.+sin M, [=3]

m. +ligçe UÜH, [=1]

mengile-

m.-deçi M, [=1]

mengiz

m. +lig M, [=12]

m. ÇBH, [=4]

m.+i UÜH, [=2]

mengle-

m.-p ÇBH, [=2]

mengsi

m.+nge M, [=3]

meng(i)z

m.+in M, [=1]

mhalp

m.+ta M, [=1]

mhamotgalyin

m. M, [=1]

min

m.+i M, [=1]

m.+i ÇBH, [=1]

min-

m.-ip 51

m.-miş M, [=2]

ming

m. M, [=12]

m. KİP, [=1]

mingü

m. M

m.+lere M, [=3]

mini

m. M, [=2]

minti

m.+de M, [=1]

miyi

m.+lerin M, [=1]

mntar

m. M, [=1]

mntra

m. M, [=1]

mntrag

m. M, [=3]

mo

m.+ntada AY

m.+nung AY, [=2]

monçulayı

m. AY, [=1]

moncuk

m. İK, [=1]

montag

m. AY, [=1]

motgalay

m.+in M, [=1]

möngre-

m.-me M

m.-yü M, [=4]

mu

m. M

m.+nta M

m.+nung M, [=5]

m.+nda Üİ

m.+ntag Üİ, [=4]

m. AY, [=1]

m.+nça ÇBH, [=1]

m.+ntada UÜH

m.+ntag UÜH, [=3]

m.+nı İK

m.+nung İK, [=2]

munçulayu

m. ÇBH, [=1]

munru

m.+da İK, [=1]

mukti

m.+ke M, [=1]

mung

m.+ka M, [=1]

munga

m. M, [=1]

muntag

m. M,[=3]

muygak

m. M, [=6]

mü

m. İK, [=4]

mün

m.+lerin M, [=1]

-N-

naga

n. M, [=1]

n. Üİ, [=1]

nant

n. M, [=1]

nantapala

n. M, [=1]

nanti

n. M, [=1]

narata

n. İK, [=1]

ne

- n. M, [=1]
- n.+tegin Üİ , [=2]
- n. KİP, [=1]
- n. +çükin KİP, [=1]
- n. İK
- n.+gü İK, [=3]

neng

- n. M, [=1]
- n. İK, [=2]

nırvan

- n.+ka M, [=2]

nikişi

- n. M, [=1]

nom

- n. M, [=2]
- n. +lug M, [=4]
- n. +ça M, [=1]
- n. AY, [=3]
- n.+lug UÜH, [=2]

nomla-

- n.-yu M, [=1]
- n.-yın KİP
- n.-yur KİP, [=4]
- n.-dı İK, [=1]

noş

- n. M, [=1]

nöçekin

- n. AY, [=1]

n. KİP, [=2]

- O -

o

o. M

o.+lar M

o.+larnang M, [=3]

o. AY, [=1]

o.+lar UÛH

o.+larning UÛH, [=6]

og(u)l

o.+ı M

o.+um M

o.+unguz M, [=13]

o.+ı AY

o.+ınıng AY, [=4]

o.+ça AY, [=1]

o.+ıma UÛH

o.+um UÛH

o.+umım UÛH

o.+umın UÛH, [=4]

o.+ın UÛH, [=2]

o. İK

o.+ı İK

o.+ın İK

o.+um İK

o.+umın İK [=14]

oglagu

o. ÇBH, [=1]

oglak

o. M, [=1]

oglan

o.+ı M

o.+ım M

o.+ın M

o.+ıning M, [=8]

o.+ı AY

o.+ın AY

o.+ınga AY

o.+ning AY, [=11]

og(u)r

o.+ınta M, [=2]

o.+ı M, [=5]

ogul

o. M

o.+ta M

o.+ug M, [=10]

o. +kıyasın M, [=2]

o. +lug M, [=3]

o. KİP, [=4]

o.+ı ÇBH, [=1]

ogur

o.+da UÜH, [=1]

ogurla-

o.-p M, [=1]

oguş

- o.+larığ M
- o.+ların M
- o.+tın M, [=4]
- o. +lug ÇBH, [=1]
- o. +lug UÜH, [=26]
- o.+umın İK, [=1]

ok

- o. M, [=8]
- o.+suz M, [=1]
- o. Üİ, [=1]
- o. KİP, [=1]
- o. ÇBH, [=1]
- o. UÜH, [=3]

okı-

- o.-p UÜH, [=1]
- o.-y-u İK, [=1]

oklat-

- o.-dımız M, [=2]

oksuz

- o. M, [=2]

okşat-

- o.-galı M, [=1]

okşatı

- o. M, [=4]

ol

- o. M, [=46]
- o.+ok M, [=1]
- o.+larM
- o.+larını M,[=3]

o. Üİ, [=5]

o. KİP, [=3]

o. AY, [=5]

o. ÇBH, [=4]

o. UÜH, [=17]

o. İK, [=16]

olur-

o.-dum M

o.-gulug M

o.-nung M

o.-up M

o.-urlar M, [=9]

o.-up AY, [=3]

olgur-

o.-tı İK, [=1]

om

o. AY, [=1]

on

o. M, [=7]

ong

o. UÜH, [=1]

oot

o. ÇBH, [=2]

ordu

o.+singa M, [=1]

o. AY, [=1]

orit-

o.-galı M, [=1]

or(u)n

o.+1 M

o.+inta M, [=4]

orohitk

o. UÜH, [=1]

ortu

o.+dın M, [=1]

ortutuz-

o.-urlar M, [=1]

orun

o. M

o.+lar M

o.+larında M

o.+ta M, [=11]

o. +lular M, [=1]

o.AY

o.+ların AY, [=3]

o.+ta ÇBH, [=1]

osuglug

o. M, [=28]

ot

o. M

o.+da M

o.+1 M

o.+ın M

o.+lar M

o.+lardın M, [=26]

o. +lug M, [=2]

o.+ın AY

o.+ka AY, [=2]

otru

o. UÜH, [=2]

otrug

o.+ı M

o.+ların M, [=2]

otruk

o.+ka İK, [=2]

otung

o. M

o.+ta M, [=5]

oy

o.+larda M, [=1]

oy-

o.-up M, [=1]

oyun

o.+ın M, [=1]

oz-

o.-up M, [=1]

ozar

o. KİP, [=1]

ozgu

o. +luk AY, [=2]

ozgur-

o.-up M, [=1]

ozgur-

o.-ip AY

o.-tı AY, [=3]

- Ö -

ö

ö. M, [=1]

öç-

ö.-er M, [=1]

ö.-mek Üİ, [=1]

öd

ö.+te M

ö.+teki M, [=5]

ö. UÜH, [=2]

ödirek

ö. AY, [=4]

ödrül-

ö.-üp M, [=1]

ödün

ö. M, [=1]

ö. İK, [=4]

ödür-

ö.-düm M, [=1]

ög

ö. M

ö.+i M

ö.+leri M

ö.+lerin M

ö.+nüng M

ö.+üçüm M

ö.+üg M

ö.+üm M

ö.+ümüz M

ö.+üngüztin M, [=30]

ö. +lük M, [=2]

ö. +süz M, [=2]

ö.+inte KİP, [=2]

ö.+ke AY

ö.+ümin AY

ö.+ümüz AY, [=6]

ö. +süz UÜH, [=2]

ö. İK

ö.+i İK

ö.+li İK

ö.+üm İK, [=20]

ö. +li M, [=3]

ö. +süz M, [=4]

ög-

ö.-il ÇBH, [=1]

ögen

ö.+ler M, [=1]

ögir-

ö.-e M, [=1]

ögrünç

ö.+(ü)lugin M, [=1]

ö. AY, [=1]

ögrünçüle-

ö.-gülüg M, [=1]

ögrünçülüg

ö.+in M, [=1]

öğü

ö.+ze M, [=1]

ögük

ö.+üm İK, [=2]

ögüz

ö. M

ö.+ke M

ö.+te M

ö.+tin M, [=32]

ö.+de KİP, [=3]

ö. AY

ö.+ler AY, [=6]

ö. İK

ö.+ke İK, [=13]

ögsir-

ö.-ep AY, [=1]

ök

ö. M, [=4]

ö. Üİ, [=1]

ö. ÇBH, [=2]

ö. UÜH, [=1]

ökli-

ö.-yü M, [=1]

öküş

ö. M, [=8]

ö. KİP, [=1]

ö. ÇBH, [=1]

ö. UÜH, [=1]

öküz

ö.+ler M, [=5]

öl-

ö.-ürdeçi M, [=1]

ö.-(i)megey KİP, [=1]

ö.-mek AY

ö.-mekig AY, [=2]

ö.-ürgüçi AY, [=1]

ö.-dürmekning UÜH

ö.-ürdi UÜH

ö.-ürmeknin UÜH, [=3]

ö.-gey İK

ö.-ti İK

ö.-ür İK, [=3]

öleng

ö. M, [=1]

ölüngü

ö.+tin M, [=1]

ölür-

ö.-deçi M

ö.-diler M

ö.-güçi M

ö.-güçiler M

ö.-miş M

ö.-ser M

ö.-üp M, [=12]

ö.-ür İK, [=1]

ölüt-

ö.-çi M, [=2]

ömgek-

ö.-lediler UÜH, [=1]

ön-

- ö.-er M
- ö.-miş M
- ö.-ti M
- ö.-üp M, [=11]
- ö.-gey KİP, [=1]
- ö.-er İK
- ö.-ti İK
- ö.-tükte İK
- ö.-üp İK, [=5]

öne-

- ö.-yü ÇBH, [=1]

öng

- ö. M
- ö.+i M
- ö.+re M, [=13]
- ö. +lüg M, [=11]
- ö.+(ü)lüg M, [=1]
- ö. Üİ
- ö.+de Üİ
- ö.+dünki Üİ
- ö.+i Üİ
- ö.+üg Üİ, [=7]
- ö.+re AY, [=2]
- ö.+i AY, [=3]
- ö. +lüg ÇBH, [=2]
- ö.+i UÜH, [=1]
- ö. +lüg UÜH, [=6]
- ö.+lüg İK, [=2]

öngre

ö. +rek M, [=1]

öntür-

ö.-üp M

ö.-ürler M, [=4]

ö.-üp ÇBH, [=2]

ö.-üp İK, [=1]

önütür-

ö.-ünger M, [=1]

ör-

ö.-ü M, [=1]

ö.-ü AY, [=1]

ö. ÇBH, [=1]

örit-

ö.-ir KİP, [=1]

ö.-di UÜH, [=1]

örlet-

ö.-güçi M, [=1]

ört

ö. M

ö.+de M, [=3]

ö.+lüg M, [=25]

ö. AY, [=1]

ö. ÇBH, [=2]

ö. UÜH, [=1]

ört-

ö.-di M, [=2]

örten-

ö.-miş M

ö.-ü M

ö.-ür M, [=13]

ö.-ip AY

ö.-ür AY, [=2]

ö.-geli UÜH, [=1]

örtlüg

ö. M, [=4]

örtü

ö.+lerde M, [=1]

örü

ö. M, [=4]

ö. AY, [=1]

ö. ÇBH, [=1]

ösür-

ö.-üp ÇBH, [=1]

öt

ö.+in ÇBH, [=1]

ötgürü

ö. M, [=1]

ötin-

ö.-ti İK, [=1]

ötrü

ö. M, [=23]

ö. AY, [=4]

ö. ÇBH, [=3]

ö. UÜH, [=10]

ö. İK, [=7]

ötüg

ö. M, [=1]

ö. İK, [=2]

ötün-

ö.-ti M

ö.-ü M, [=3]

ö.-ti İK, [=3]

ö.-ti AY, [=1]

ötür-

ö.-üp M, [=4]

ötürü

ö. M, [=3]

ö. İK, [=1]

övke

ö. +lig M, [=1]

ö.+si UÜH, [=2]

öz

ö. M

ö.+lerin M

ö.+lerinte M, [=12]

ö.+i KİP, [=1]

ö. AY

ö.+te AY, [=2]

ö. ÇBH

ö.+e ÇBH, [=3]

ö. UÜH

ö.+i UÜH

ö.+ing UÜH

ö.+ümüz UÜH, [=10]

ö. +lüg UÜH, [=1]

ö. İK

ö.+i İK

ö.+ü İK, [=4]

öze

ö. M

ö.+ki M

ö.+lerinte M, [=24]

özün-

ö.-ti M, [=1]

- P -

paçan

p.+ta M, [=1]

paçanta

p. M, [=1]

pariçatr

p. M, [=2]

pariçtr

p. M, [=1]

pasa

p. M, [=1]

paşang

p. M, [=2]

patal

p. M, [=1]

pipalayani

p. M, [=1]

prit

p. M, [=1]

prit

p. KİP, [=1]

prmanu

p. ÇBH, [=1]

ptpdi

p. M, [=2]

puranı

p. M, [=1]

purrı

p. M, [=2]

purunı

p. M, [=1]

pusar

p. KİP

p.+ka KİP, [=4]

- R -

rakşas

r. ÇBH

r.+ka ÇBH, [=3]

- S -

sab

s. İK, [=1]

saç

- s.+ımızta M
- s.+ıntın M
- s.+larınta M, [=5]
- s.+ı ÇBH
- s.+ın ÇBH
- s.+larığ ÇBH
- s.+ların ÇBH, [=9]

saç-

- s.-ıp M
- s.-miş M, [=2]

saçı

- s. AY, [=2]

sadu

- s. M, [=1]

sagu

- s.+da UÜH, [=1]

sakag

- s.+a AY, [=1]

sakın-

- s.-tılar M, [=2]
- s.-çın AY
- s.-ıp AY, [=2]
- s.-ç UÜH
- s.-ıp UÜH
- s.-ur UÜH, [=6]
- s.-gıl ÇBH, [=1]
- s.-ç İK
- s.-tı İK, [=2]

sakinç

s.+tın M, [=1]

s.+ın UÜH, [=2]

sal-

s.-inmiş AY, [=1]

s.-inturup UÜH, [=1]

salın-

s.-ıp UÜH, [=1]

samantavraş

s. M, [=1]

samantavriş

s. M, [=1]

samntapuşp

s. M, [=1]

san

s. +lğ M, [=6]

s. +sız M, [=3]

s. +sız KİP, [=1]

s.+ınça AY, [=2]

s. +sız ÇBH, [=2]

san-

s.-ınça M, [=1]

s.-maz İK, [=1]

sana-

s.-sar M, [=1]

sanç-

s.-galı ÇBH, [=1]

s.-ıp İK, [=1]

sançış-

s.-u M, [=1]

sangi

s. M, [=1]

sansar

s. M, [=1]

s.+tın AY, [=1]

s. +lğ AY, [=3]

sapan

s.+ın M, [=1]

sapanla-

s.-yurlar M, [=1]

saprırlag

s. M, [=1]

sarıg

s. İK, [=1]

sası

s. M, [=4]

s. +çı M, [=1]

saştra

s.+da UÜH, [=1]

sat-

s.-guçı M, [=2]

s. -gın M, [=1]

satag

s. +sız M, [=1]

satıg

s. +çı M, [=1]

s. +sız KİP, [=1]

sav

s. M

s.+ın M

s.+larag M, [=6]

s. +ag M, [=3]

s.+ın Üİ , [=1]

s. KİP, [=1]

s. AY, [=2]

s.+ag ÇBH, [=1]

s.+ag UÜH, [=1]

sayu

s. M, [=3]

s. İK, [=2]

seb-

s.-er İK

s.-mez İK, [=3]

sekiz

s. M, [=9]

seli

s.+ke M, N[=1]

semek

s. AY, [=1]

sen

s. M, [=6]

s.+ing AY, [=1]

s. İK, [=1]

sengir

s.+in M

s.+lerin M

s.+leringe M, [=5]

sengrem

s. M, [=6]

ser-

s.-ü UÜH, [=1]

sev-

s.-er AY, [=1]

s.-er UÜH, [=1]

s.-er İK, [=1]

sevig

s. +lig M, [=1]

s. +lig UÜH, [=1]

seviglig

s. +rek UÜH, [=1]

sevin-

s.-miz M

s.-ü M, [=2]

s.-ip UÜH, [=1]

sevinç

s. UÜH, [=1]

s. +lig UÜH, [=1]

sezin-

s.-ti İK, [=1]

sığ

s.+ta KİP, [=1]

sığın-

s.-tılar UÜH, [=1]

sıgun

s. M, [=7]

s. UÜH

s.+lar UÜH

s.+larda UÜH

s.+lang UÜH

s.+larka UÜH

s.+nung UÜH, [=23]

sıgtaş-

s.-tılar AY, [=1]

sıkta-

s.-yu M, [=4]

s.-dı İK

s.-dı-lar İK, [=3]

sım

s. +tag M, [=2]

s. +tag UÜH, [=1]

sın-

s.-ur İK, [=1]

sış

s.+ın İK, [=1]

sıngar

s. M

s.+dınkı M, [=5]

sıntar

s. M, [=1]

sış

s.+ın İK, [=1]

sızgur-

s.-miş M, [=1]

sigiri-

s.-yü M, [=1]

silig

s. M, [=10]

silik

s. M, [=7]

simek

s. M, [=2]

s.+teki UÜH, [=1]

sini

s. UÜH, [=1]

sinayani

s. M, [=1]

singil

s.+ler M

s.+leri M, [=6]

singir-

s.-ürçe M, [=2]

sipir-

s.-miş M

s.-ser M, [=2]

siy

s. İK, [=1]

siz

s. M

s.+ingde M

s.+inge M

s.+inte M

s.+ler M, [=9]

siz

s. Üİ, [=1]

s. KİP, [=2]

s. İK

s.+inge İK

s.+ler İK, [=10]

sizik

s.+i AY, [=1]

s. UÜH, [=1]

smantavraş

s. M, [=2]

smir

s. M, [=1]

sntuşiti

s. M, [=1]

sogık

s. AY, [=2]

sok-

s.-a M, [=1]

s.-arlar AY, [=1]

sokuş-

s.-ur İK, [=1]

soy-

s.-lar İK, [=1]

sögüt

s. M

s.+e M

s.+in M

s.+ler M

s.+leri M

s.+larning M

s.+nüng M

s.+üg M, [=41]

sögüt

s. İK, [=3]

sön

s.+de İK, [=2]

söz

s.+lemişinge M, [=1]

s. ÇBH, [=1]

söz-

s.-leng ÇBH

s.-lep ÇBH, [=2]

sözle-

s.-lim Üİ

s.-miş Üİ

s.-ser Üİ

s.-yür Üİ , [=5]

sözle-

s.-di AY

s.-miş AY

s.-mişin AY

s.-yü AY, [=5]

s.-mişim UÜH

s.-p UÜH, [=4]

s.-ser İK, [=1]

sözleş-

s.-gülük AY

s.-ü AY, [=2]

sprırlıg

s. M, [=1]

strayastriş

s. M, [=1]

s. UÜH, [=1]

straystriş

s. M, [=1]

su

s. AY, [=1]

su-

s.-sup İK, [=1]

sub

s. İK

s.+da İK

s.+ı İK

s.+ın İK

s.+ka İK, [=13]

suba-

s.-(y)u İK, [=1]

suçul-

s.-u M, [=2]

sudani

s. M, [=1]

sukak

s. M, [=3]

sukıg

s.+ınça M, [=1]

sukin

s. M, [=2]

suklan-

s.-ıp M, [=1]

sumır

s. M, [=1]

sun-

s.-a ÇBH, [=1]

s.-a UÜH, [=2]

supuşpit

s. M, [=2]

suryakant

s. M, [=2]

sus-

s.-up M, [=1]

suv

s. M

s.+da M

s.+dakı M

s.+ı M

s.+ın M

s.+ınga M

s.+ka M

s.+larda M

s.+ug M, [=61]

s. +lug M, [=3]

s. +suş M, [=2]

s. +suz M, [=2]

s. Üİ, [=3]

s.+da KİP

s.+dakı KİP

s.+ın KİP

s.+ka KİP, [=9]

s. AY

s.+ın AY,[=9]

s.+da UÜH

s.+ka UÜH, [=2]

suvsa-

s.-sar M, [=1]

s.-mak AY, [=1]

suvsuş-

s.-up M, [=1]

suvug

s. M, [=1]

suw

s. UÜH, [=2]

süç

s.+ig M, [=1]

süklün-

s.-ti UÜH, [=1]

süngük

s. M

s.+ümüze M, [=4]

s. AY, [=3]

sür

s. -e İK, [=1]

sürdü-

s.-(y)ürler M, [=1]

sürüg

s. İK, [=1]

s.+in UÜH, [=1]

süt

s.+in M

s.+ler M

s.+lerning M, [=5]

s. +i AY, [=1]

süz-

s.-üp M, [=1]

süzük

s. M, [=1]

syaystriş

s. M, [=1]

- Ş -

şaki

ş.+lar M, [=2]

şakiler

ş. M, [=1]

şalavan

ş. M, [=1]

şani

ş. M, [=1]

şiş

ş.+lerig M, [=1]

şmnanç

ş. M, [=1]

şortapan

ş. M, [=1]

şrigupti

ş. M, [=2]

şudavas

ş. M, [=2]

şuvatas

ş. M, [=1]

- T -

tabag

t. +ın İK, [=1]

tadun

t. M, [=5]

tag

t. M

t.+da M

t.+dın M

t.+ka M

t.+lar M

t.+ning M, [=27]

t. AY

t.+da AY

t.+lar AY, [=4]

t. ÇBH

t.+teg ÇBH, [=4]

t.+lar UÜH

t.+larning UÜH, [=2]

t. İK

t.+ka İK

t.+lar İK, [=5]

tagun

t. M, [=1]

taki

- t. M, [=7]
- t. Üİ, [=2]
- t. KİP, [=4]
- t. AY, [=2]
- t. UÜH, [=2]
- t. İK, [=4]

takıgu

- t. M, [=2]
- t. AY
- t.+da AY, [=4]

tal

- t. M, [=2]

tal-

- t.-ip UÜH, [=1]

talım

- t. KİP, [=1]

talma-

- t.-yu M, [=1]

talı

- t. İK, [=2]

taluy

- t. M, [=17]
- t. KİP
- t.+daki KİP, [=7]
- t. AY, [=5]
- t. İK
- t.+ka İK, [=18]

tamalaptr

t. M, [=1]

tamgak

t.+1 AY, [=2]

tamı

t. M, [=1]

tamıt-

t.-ur M, [=1]

tamtur-

t.-dümüz M, [=1]

tamu

t. M

t.+da M

t.+dakı M

t.+dın M

t.+lardaM, [=15]

t. +lug M, [=5]

t. +luglar M, [=4]

t. KİP, [=1]

t.+dın UÜH

t. +lug UÜH

t. +luklar UÜH, [=3]

t.+lug İK, [=1]

tana

t. M, [=1]

tançkıla-

t.-yurlar M, [=1]

tançu

t. M, [=5]

tang

t. M

t.+ta M, [=6]

t.+a AY, [=1]

t. İK, [=1]

tangla-

t.-p İK, [=1]

tanuk

t. UÜH, [=2]

tap-

t.-a M, [=8]

t.-lasar Üİ, [=1]

t.-a KİP

t.-ınu KİP, [=3]

t.-ım ÇBH, [=1]

tapa

t. UÜH, [=6]

t.İK, [=3]

tapag

t. UÜH, UÜH, [=2]

tapan

t. M, [=1]

tapıg

t.+ın KİP, [=1]

tapın-

t.-ıp M

t.-mış M

t.-sar M, [=6]

t.-tım AY, [=1]

t.-mıŝların UÜH, [=1]

tapla-

t.-dı İK, [=1]

tarag

t.M, [=1]

taraglag

t. M, [=2]

t.+ı M, [=1]

tarı-

t.-miş M, [=1]

t.-(y)u İK, [=2]

tarıg

t. M, [=3]

t. +lag M, [=2]

tarık-

t.-dı M, [=1]

tark

t.+ka M, [=1]

tarkka

t. M, [=1]

tarma-

t.-yu M, [=1]

tarmak

t.+ın M, [=1]

t. +lag M, [=2]

tart-

t.-a ÇBH, [=1]

t.-ıp UÜH, [=1]

t.-gı İK, [=1]

taş

- t. M
- t.+garu M, [=10]
- t. +lıg [=2]
- t.+dın AY, [=1]

tatag

- t. +lag M, [=1]

tatak

- t.+lık İK, [=2]

tatıg

- t. +lıg KİP, [=2]

tavar

- t. M, [=2]
- t.+lar M, [=1]
- t. AY, [=1]
- t.+ıngız UÜH, [=2]

tavgan

- t. UÜH, [=1]

taviş

- t. ÇBH, [=1]

tavişgan

- t. UÜH
- t.+ka UÜH
- t.+ning UÜH, [=35]

tay-

- t.-arlar M, [=1]

tayak

- t.+ın Üİ
- t.+lıgın Üİ, [=6]

t. +l1g AY, [=1]

te-

t.-di İK

t.-diler İK

t.-düküngüz İK

t.-mez İK

t.-p İK

t.-ser İK

t.-tir İK, [=29]

tebgri

t.+din M, [=1]

tebre

t.+si ÇBH, [=1]

tebre-

t.-yür M, [=1]

t.-mek ÇBH, [=1]

tebreñ

t.+siz M, [=1]

teg

t. M

t.+i M, [=18]

t. Üİ, [=4]

t. KİP, [=4]

t. AY, [=2]

t. ÇBH, [=4]

t. UÜH, [=9]

t. İK, [=3]

teg-

t.M

t.-dükte M

t.-geli M
 t.-ip M
 t.-irler M, [=10]
 t.-eli Üİ , [=1]
 t.-ip KİP, [=1]
 t.-dükde AY
 t.-dükte AY
 t.-miş AY, [=3]
 t.-ip UÜH, [=1]
 t.-di İK
 t.-dükte İK
 t.-lerip İK
 t.-ser İK, [=11]

teger

t. M, [=1]

tegi

t. M, [=4]

tegin

t.+lig M, [=1]

t. +siz UÜH, [=1]

t. İK

t.+ig İK

t.+ke İK

t.+ning İK, [=19]

tegrikle-

t.-p ÇBH, [=2]

tegimsiz

t. M, [=1]

tegin-

t.-gülüg M

t.-ser M

t.-tiler M, [=4]

teginç

t.+siz M, [=1]

teglük

t. M, [=2]

teglüken

t.+ler M, [=2]

tegre

t.+ki M, [=3]

tegrikle-

t.-miş M

t.-p M, [=5]

tegril-

t.-ep M, [=1]

teğür-

t.-üp M, [=1]

tegür

t.+ü M, [=1]

tegür-

t.-ü M

t.-üp M, [=5]

t.-geli ÇBH, [=1]

t.-geli UÜH, [=1]

tegzin-

t.-ü ÇBH, [=2]

tegziñç

t. M, [=1]

tek

t. Üİ , [=1]

teke

t. M, [=9]

temir

t. M, [=4]

t. +lig M, [=28]

teng

t. +inçe M, [=1]

tengri

t. M

t.+ke M

t.+ler M

t.+si M, [=94]

t.+ler KİP

t.+m KİP, [=2]

t.+si AY, [=2]

t. UÜH

t.+dem UÜH

t.+ning UÜH, [=5]

t. +dem UÜH, [=1]

t. İK

t.+ke İK

t.+m İK, [=11]

tengribirmiş

t. M, [=1]

tengridem

t. M, [=5]

tengrim

t. M, [=1]

tenri

t. UÜH, [=1]

tenridem

t. M, [=1]

tep-

t.-erler M, [=1]

t.-di UÜH, [=1]

tepre-

t.-gey İK, [=1]

ter

t.+lig M, [=3]

teri

t.+ng M, [=1]

t.+ng AY, [=1]

t.+sin İK, [=1]

terk

t. M, [=1]

terkin

t. UÜH, [=2]

terlik

t. M, [=1]

tersiz

t. M, [=2]

tes-

t.-ti İ[=1]

tev-

t.-ip M, [=1]

tıdıg

t.+sız UÜH, [=1]

tıdıł-

t.-sar Üİ, [=1]

tılsag

t. Üİ, [=1]

tıltag

t. M

t.+ı M

t.+ın M

t.+ınta M, [=6]

t.+ınta AY, [=1]

tın

t.+ı İK, [=1]

tıng

t. ÇBH, [=1]

t.+lıg ÇBH, [=1]

tınlıg

t. M

t.+lar M

t.+larıg M

t.+larning M, [=16]

t. KİP

t.+lar KİP

t.+larıg KİP

t.+larka KİP, [=10]

t. AY

t.+lar AY

t.+larıg AY

t.+larka AY, [=13]
 t.+larıg ÇBH, [=1]
 t. UÜH
 t.+ıg UÜH
 t.+lar UÜH, [=4]
 t. İK
 t.+larag İK
 t.+larıg İK, [=3]

tınlık

t.+ga M, [=1]

tınsır-

t.-ap AY, [=1]

tırngak

t.+ın M

t.+larımız M

t.+ların M, [=6]

tıstı

t.+ların M, [=1]

ti-

t.-di M

t.-p M

t.-ser M

t.-yür M

t.-yürler M, [=27]

t.-güde Üİ

t.-p Üİ

t.-ser Üİ, [=22]

t.-tir KİP, [=3]

t.-p AY, [=4]

t.-di AY, [=1]

t.-di ÇBH

t.-diler ÇBH

t.-p ÇBH, [=9]

t.-di UÜH

t.-p UÜH

t.-ser UÜH, [=11]

tigin

t. M, [=2]

tigin

t. AY

t.+ig AY

t.+ning AY, [=4]

tigit

t.+ler AY, [=2]

tiki

t. M, [=1]

til

t. M

t.+imizni M

t.+in M

t.+intenM

t.+leringizlerni M

t.+teki M, [=12]

t.+i AY, [=2]

t.+in UÜH

t.+inge UÜH

t.+leri UÜH

t.+lerin UÜH, [=8]

t.+in İK

t.+inge İK

t.+ke İK, [=3]

tile-

t.-geli KİP

t.-ser KİP, [=4]

tilgen

t.+ler M, [=3]

t.+i Üİ

t.+iNe Üİ, [=5]

t.+inte UÜH, [=3]

timin

t. M, [=2]

t. AY, [=1]

tiril-

t.-ürler M, [=1]

tisim

t.+lig Üİ, [=2]

tiş

t.+intin M, [=4]

t.+leri AY, [=3]

t.+imizke ÇBH

t.+imning ÇBH

t.+lerin ÇBH, [=5]

t.+leri UÜH, [=1]

tişi

t. KİP, [=1]

tit-

t.-ip AY, [=1]

t.-geli UÜH, [=1]

titig

t. M

t.+in M, [=2]

titir

t. M, [=2]

titr(e)-

t.-ü UÜH, [=1]

titre-

t.-di UÜH, [=2]

titrü

t. M, [=1]

t. UÜH, [=3]

tiz

t.+in UÜH, [=1]

tizig

t.+inte M, [=1]

t(e)ngri

t.+dem ÇBH

t.+si(e) ÇBH, [=2]

tod t. -up AY, [=1]

tog-

t.-a M

t.-ar M

t.-dı M

t.-dılar M

t.-galı M

t.-gay M

t.-ma M

t.-miş M

t.-mıŝta M

t.-up M, [=28]

t.-ar AY

t.-dı AY

t.-mak AY

t.-miş AY, [=5]

t. -a ÇBH, [=1]

t.-gaysen UÜH, [=1]

t.-dum İK, [=1]

togar-

t.-lar M, [=2]

toger-

t.-lar M, [=1]

togur-

t.-miş M, [=1]

tok-

t.-ıp M, [=2]

t.-ıp KİP, [=2]

tokı

t. +lıg AY, [=1]

tokı-

t.-gaylar M

t.-guçı M

t.-miş M

t.-sar M, [=5]

tokış

t. M, [=1]

tokış-

t.-u M, [=1]

tol-

t.-u M, [=1]

t.-u KİP, [=1]

tolp

t. M, [=5]

t. AY, [=1]

tolu

t. M, [=5]

t. AY, [=1]

toluy

t. İK, [=2]

ton

t. M, [=5]

t.+ın KİP, [=1]

t. AY, [=2]

t.+ın ÇBH, [=1]

tona-

t.-gu M, [=2]

tonangu

t.+sın KİP, [=1]

tonga

t.+lar ÇBH, [=3]

tonguz

t. M, [=1]

tonguz

t. AY, [=4]

topın-

t.-ar İK, [=1]

toprak

t. M, [=5]

t. AY

t.+ta AY, [=2]

t.+ning ÇBH, [=1]

tor

t.+lar M

t.+ların M, [=3]

torug

t. M, [=1]

toyn

t. M, [=9]

toz

t. AY, [=1]

tök-

t.-erler M, [=1]

tökül-

t.-ü AY , [=1]

tön

t.+i AY, [=3]

töngit-

t.-ip İK, [=1]

töpü

t.+din M

t.+lerinte M

t.+m M

t.+min M

t.+müzni M

t.+n M

t.+si M

t.+sinte M

t.+sintin M, [=21]

t.+re AY

t.+si AY, [=2]

t.+mdeki ÇBH

t.+sinteki ÇBH, [=3]

tört

t. M

t.+din M, [=10]

t. ÇBH, [=1]

t. UÜH, [=2]

t. İK, [=1]

törü

t. M

t.+sinçe M

t. +de M, [=3]

t.+lerke UÜH

t.+since UÜH, [=2]

törü-

t.-mişte İK, [=2]

töşen-

t.-timiz M, [=2]

töşep

t. M, [=1]

töz

t. M

t.+un M, [=2]

t. +lüg M, [=1]

t.+ümin İK, [=1]

tözün

t. M

t.+üm M, [=10]

t.+ler AY, [=2]

trkin

t. ÇBH, [=1]

tuda

t. ÇBH, [=1]

tujit

t. M, [=5]

tumşuk

t.+ın M, [=1]

t. +lug M, [=4]

t. +luglar M, [=4]

tur-

t.-dı M

t.-sar M

t.-up M

t.-ur M, [=12]

t.-ur Üİ, [=4]

t.-daçı ÇBH, [=1]

t.-karu UÜH, [=1]

t.-dı İK

t.-maz İK

t.-ur İK, [=5]

turgur-

t.-daçı M

t.-urlar M, [=3]

t.-maguluk UÜH, [=1]

turk-

t.-alı İK, [=1]

turkaru

t. M, [=2]

t. UÜH, [=1]

turpı

t. M, [=5]

tus-

t.-a Üİ , [=1]

tusu

t. +lug M, [=1]

t. İK, [=1]

tuş

t.+da AY, [=1]

t.+ka UÜH, [=2]

t.+ung İK, [=1]

tuşt

t.+da AY, [=1]

tut-

t.-a M

t.-ar M

t.-arlar M

t.-dum M

t.-miş M

t.-mıŝta M

t.-up M, [=12]

t. Üİ , [=1]

t.-kalı ÇBH

t.-up ÇBH, [=5]

t.-ar UÜH

t.-up UÜH , [=3]

t.-a İK, [=1]

tutuz-

t.-u M, [=1]

t.-ur İK, [=1]

tü

t. M

t.+lerimiz M, [=12]

tümen

t. KİP, [=1]

tük-

t.-lür M, [=1]

tükel

t. M, [=5]

t. +lig M, [=2]

t. AY, [=1]

t. İK, [=1]

tükes-

t.-mek Üİ, [=1]

tüklüg

t. M, [=2]

tült

t. M, [=1]

tümen

t. M, [=15]

t. +lig M, [=1]

tün

t. M

t.+i M

t.+in M

t.+le M

t.+leki M

t.+ler M

t.+te M

t.+üg M

t.+ün M, [=33]

t.+le ÇBH, [=1]

tüngür

t. M, [=1]

t. İK, [=2]

tüp

t. M

t.+inte M

t.+intin M

t.+leri M, [=11]

t. UÜH, [=1]

tüpüg

t. M, [=2]

tür

t. +lüg M, [=3]

t. +lüg KİP, [=1]

t. +lüg ÇBH, [=1]

türk

t. M

t.+in M, [=3]

t. UÜH, [=1]

türlüg

t. M, [=6]

türtün-

t.-gü UÜH

t.-ür UÜH, [=2]

tüs

t.+inge ÇBH, [=1]

tüş

t.+i M, [=7]

t. +lüg M, [=1]

t. AY

t.+de AY, [=2]

t. UÜH

t.+i UÜH

t.+in UÜH

t.+inge UÜH, [=7]

t. +lüg UÜH, [=1]

tüş-

t.-mekig M

t.-mekin M

t.-mekinge M, [=3]

t.-ürüp ÇBH, [=2]

t.-ti UÜH, [=2]

tüşe-

t.-dim AY, [=1]

tüşin

t. M, [=1]

tüşür-

t.-üp ÇBH, [=1]

tüterçe

t. İK, [=1]

tütrüm

t. M, [=1]

tütsüg

t. M, [=2]

tütün

t. M

t.+üg M, [=2]

t. +lüg M, [=1]

t. İK, [=1]

tüz

- t. M, [=1]
- t.+i AY, [=1]
- t.+ününe ÇBH, [=1]
- t. UÜH
- t.+ün UÜH
- t.+ününe UÜH, [=5]

tüz-

- t.-ü M, [=1]

tüzün

- t.+lerim UÜH, [=1]

- U -

u-

- u.-gay M
- u.-madık M, [=2]
- u.-matın AY, [=2]
- u.-sar ÇBH, [=1]
- u.-madın UÜH, [=1]
- u.-sar İK, [=1]

uç

- u. AY, [=2]

uç-

- u.-a M, [=2]

uça

- u.+mızın M, [=3]

uçadivaç

- u. M, [=1]

uçayan

u. ÇBH, [=1]

uçlug

u.+ın Üİ , [=5]

uçri

u. UÜH, [=1]

ud

u. M, [=2]

u. +çı M, [=1]

u. Üİ , [=7]

u. AY, [=3]

u. İK, [=5]

ud-

u.-u M, [=1]

udug

u.+ın KİP, [=1]

u. UÜH, [=2]

udumbar

u. M, [=1]

udumbr

u. M, [=2]

udun-

u.-sarlar M

u.-up M, [=3]

ugra-

u.-yu Üİ , [=1]

uguluk

u. UÜH, [=1]

ugutla-

u.-yur M, [=1]

uk-

u.-guçı M

u.-mış M, [=2]

uku-

u.-p M, [=1]

uladı

u. M, [=12]

u. Üİ

u.+larıg Üİ , [=8]

u. AY, [=1]

u. UÜH, [=5]

u. İK, [=1]

ulı-

u.-mak M

u.-yu M, [=5]

u.-dı İK

u.-dılar İK, [=3]

ulıŝ-

u.-dılar AY, [=1]

ulug

u. M, [=40]

u. KİP, [=2]

u. AY

u.+ı AY, [=11]

u. ÇBH, [=2]

u. UÜH, [=1]

ulun

u.+ı M, [=3]

ulus

u.+umta UÜH, [=1]

uluş

u. M

u.+larda M

u.+takı M, [=5]

u. +lug M, [=1]

u.+taqı İK, [=1]

uma-

u.-gaylar KİP, [=1]

umug

u.+ı M, [=1]

u.+ı KİP, [=1]

u. ÇBH, [=1]

unama-

u.-dı İK, [=1]

upasanç

u.+ka M

u.+lar M

u.+larning M, [=3]

upasvami

u. M, [=1]

ur-

u.-up M

u.-urlar M, [=2]

u.-galı ÇBH, [=1]

u.-ung İK

u.-up İK, [=4]

urı

u. M

u.+lar M, [=4]

u. KİP , [=7]

urug

u. M, [=2]

urunçak

u. M, [=1]

urungu

u. M, [=1]

uş-

u.-arlar M, [=1]

uşar-

u.-lar M, [=1]

uşu-

u.-p M, [=1]

ut

u. M, [=1]

u.+lı UÜH, [=1]

ut-

u.-up KİP, [=1]

utgur-

u.-ak UÜH, [=1]

utru

u. ÇBH, [=1]

u. İK, [=1]

uvut

u. M, [=1]

uya

u.+sı M, [=1]

uyak-

u.-kalır M

u.-ur M, [=3]

uyu

u. M, [=3]

uzatı

u. İK, [=1]

uzetri

u. M, [=2]

uzun

u. M, [=7]

u. AY, [=2]

- Ü -

ü

ü.+re M, [=1]

üç

ü. M

ü.+inge M

ü.+inte M, [=19]

ü. Üİ, [=1]

ü. +ünçi AY, [=1]

ü. ÇBH, [=2]

ü. UÜH

ü.+egü UÜH

ü.+egü.lerning UÜH

ü.+egü.lerning UÜH

ü.+ünç UÜH, [=9]

ü.+ünç. İK, [=1]

üçün

ü. M

ü.+i M, [=18]

ü. Üİ, [=2]

ü. AY, [=1]

ü. UÜH, [=2]

ü. İK, [=3]

üd

ü.+te Üİ, [=1]

ü.+teki AY, [=1]

üjik

ü.+in Üİ, [=1]

üle-

ü.-güçiler M, [=1]

üler

ü. M, [=1]

ülgü

ü. +süz ÇBH, [=1]

ü.+süz UÜH, [=1]

ülüg

ü. +lüg KİP, [=2]

ülügle-

ü.-geli M, [=1]

ün

ü. M

ü.+i M

ü.+im M

ü.+in M

ü.+inge M

ü.+ler M

ü.+leri M

ü.+üg M

ü.+ün M, [=31]

ü.+üg KİP, [=1]

ü. +lüg KİP, [=1]

ü.+in ÇBH

ü.+lerin ÇBH, [=2]

ü.+teyü ÇBH, [=1]

ürgüt-

ü.-metin Üİ , [=2]

ürük

ü. M, [=1]

ürük

ü. UÜH, [=2]

üst

ü.+ün UÜH, [=1]

üstel-

ü.-ü M, [=1]

üstün

ü. M, [=4]

üsün

ü. M, [=2]

ütüle-

ü.-yürler M, [=1]

üz

ü.+e Üİ , [=1]

ü.+e AY, [=2]

üz

ü.+e UÜH, [=6]

ü.+e İK, [=2]

üz-

ü.-üp M, [=2]

üzül-

ü.-üp AY, [=1]

üzlünçü

ü. +süz M, [=2]

üzüm

ü. M, [=1]

- V -

vaj

v. M, [=1]

vayşarvani

v.+de M, [=2]

vayşrvani

v. M, [=1]

vayturi

v. M, [=1]

vayturlug

v. M, [=1]

vçri

v. UÜH, [=1]

vijir

v. M, [=4]

v. +lig M, [=1]

vimali

v. M, [=2]

viruta

v. M, [=3]

vrhar

v. M, [=4]

- Y -

ya-

y.-lar M, [=3]

yag-

y.-a M

y.-an M

y.-ar M

y.-mur M, [=14]

yagı

y. M

y.+lar M, [=3]

y. KİP, [=1]

yagış

y. +lıg M, [=1]

yagıt-

y.-ıp KİP, [=2]

yagız

y. M, [=2]

y.+lı AY, [=1]

y. ÇBH, [=1]

y. UÜH, [=3]

yagmur

y. M, [=2]

y. KİP, [=2]

yakın

y. M, [=4]

y. UÜH, [=2]

yakuru

y. M, [=1]

yal-

y.-a M, [=1]

yala

y. M, [=1]

yalaguk

y.+lar M, [=1]

yalanguk

y. M

y.+lar M

y.+larıg M, [=11]

y.+larning KİP, [=2]

y.+larning ÇBH,[=1]

yalga-

y.-p İK, [=1]

yalın

y. M

y.+ın M

y.+ka M, [=12]

y. +lıg M, [=19]

y.+ta M, [=1]

y. ÇBH

y.+ı ÇBH, [=5]

y. UÜH, [=1]

yalına-

y.-yu ÇBH, [=2]

yaltır-

y.-dı AY, [=1]

yaltra-

y.-yu M, [=1]

yaltrık

y. M

y.+ınga M,[=4]

y. AY, [=1]

yana

y. M, [=1]

y. Üİ, [=5]

yança-

y.-rlar M, [=1]

yançuk

y. M, [=1]

yanga

y. M

y.+lar M

y.+larıg M, [=10]

yangı

y. M, [=4]

yangıl-

y.-ıp UÜH, [=1]

y.-tım İK, [=1]

yangku

y.+lug M, [=1]

y.+lug ÇBH, [=1]

yangkur-

y.-dı M, [=1]

yanturu

y. M, [=1]

yap

y. M, [=2]

yap-

y.-şınsar Üİ, [=2]

yapak

y.+ı M, [=1]

yapıg

y.+ımız M, [=1]

yapırgak

y.+ı M, [=3]

yapragak

y.+ı M, [=4]

yapsın-

y.-u UÜH, [=1]

yapşur-

y.-sar M, [=1]

yar-

y.-ıp M, [=2]

yara-

y.-maz İK, [=1]

yarat-

y.-ır M

y.-miş M, [=2]

yaratag-

y.-lag M, [=5]

yarıl-

y.-inçığ M

y.-ip M

y.-ur M, [=5]

y.-tı UÜH, [=1]

yarım

y. M, [=3]

yarın

y. UÜH, [=1]

yarlı-

y.-ar M, [=1]

yarlıg

y.+ın M, [=1]

y.+kadı, İK, [=1]

yarlıgka-

y.-dı İK, [=3]

yarlık

y. M, [=1]

y. +ançuçı KİP, [=2]

y. İK, [=3]

yarlıka-

y.-dı M

y.-dınğız M

y.-dınız M

y.-dukta M

y.-madı M

y.-r M

y.-yur M, [=13]

y.-p M, [=3]

y. -nç+sız M, [=1]

y.-dı UÜH, [=1]

yarlıkançuçı

y. M, [=1]

y. ÇBH, [=1]

y. UÜH, [=1]

yartag

y. M, [=3]

yarı-

y.-dı M, [=3]

y.+zun İK, [=1]

yaruk

y. M

y.+dın M

y.+ın M

y.+inta M

y.+ka M

y.+larM, [=27]

y. AY, [=1]

yarun

y.+inta M, [=1]

yaş

y.+ıning M

y.+ka M, [=2]

y. +lag M, [=1]

y.+ı AY, [=1]

yaşa-

y.-dım M, [=1]

yaşı

y. M, [=2]

yaşovati

y. M, [=3]

yaşu-

y.-dı M, [=3]

yat

y. M, [=1]

yat-

y.-dım M, [=1]

y.-ıp ÇBH, [=1]

y.-ıp İK, [=1]

yatım

y. M, [=1]

yatur-

y.-urlar M, [=1]

yavaş

y. M, [=1]

y. UÜH, [=2]

yavaz

y.+ta M, [=1]

yavışgu

y. M, [=3]

yavlak

y. KİP, [=3]

y. AY, [=1]

y. ÇBH, [=1]

y. UÜH, [=1]

yaz

y.+ıda M, [=1]

yaz-

y.-tım İK, [=1]

yazı

- y. M
- y.+da M
- y.+daki M, [=5]

yazın-

- y.-sar M, [=2]

yazuk

- y.+ların M, [=1]
- y. +lug KİP, [=1]
- y. +lugun KİP, [=1]

yegrek

- y. KİP, [=2]

yek

- y.+lerig M, [=1]
- y. KİP
- y.+ler KİP
- y.+lerde KİP, [=5]
- y. ÇBH
- y.+ler ÇBH
- y.+ning ÇBH, [=5]
- y.+ler İK, [=1]

yel

- y. İK, [=1]

yeme

- y. İK, [=4]

yemiş

- y. İK
- y.+ig İK
- y.+ingez İK
- y.+ingin İK, [=8]

yençü

y. İK, [=1]

yene

y. UÜH, [=1]

y. İK, [=2]

yer

y. İK

y.+de İK

y.+i İK

y.+ig İK

y.+inge İK, [=10]

y. +çi İK, [=2]

yer-

y.- İK, [=1]

yet-

y.-ip İK

y.-ti İK, [=5]

yıd

y. M, [=2]

y.+lag M, [=1]

yıgla-

y. -(y)u AY,[=1]

yıgrıl-

y. UÜH, [=2]

yık-

y.-dı UÜH, [=2]

yıl

y. M

y.+ka M,[=6]

y. AY, [=4]

yılan

y. ÇBH

y.+ın ÇBH, [=3]

y. UÜH, [=2]

y. İK

y.+lar İK, [=3]

yılınçga

y. M, [=1]

yilinga

y. M, [=1]

yilkı

y. M, [=3]

y. KİP, [=1]

y. AY

y.+larning AY, [=3]

y. UÜH, [=4]

y. İK, [=2]

yıltız

y. M, [=1]

yıme

y. M, [=1]

yıngak

y. M

y.+ınta M, [=7]

y. AY, [=2]

y. ÇBH, [=1]

y. UÜH, [=1]

yıpar

y. M, [=1]

yırla-

y.-(y)u ÇBH, [=1]

y.-(y)u İK, [=4]

yi-

y.-diler M

y.-dimiz M

y.-geli M

y.-gü M

y.-güçü M

y.-mediler M

y.-medimiz M

y.-meser M

y.-mezün M

y.-yü M

y.-yür M

y.-yürler M, [=22]

y.-gey AY

y.-miş AY, [=3]

y.-gey UÜH, [=1]

yig

y. M

y.+in M, [=2]

y.+rek M, [=1]

y. AY, [=1]

y. UÜH, [=1]

yiged-

y.-miş M, [=1]

yigirmi

y. M, [=5]

yigit

y. UÜH, [=1]

yigne

y.+ler M, [=1]

yigü

y. M, [=2]

yil

y. M

y.+ig M, [=7]

y. KİP, [=2]

yiil

y. Üİ, [=2]

y. AY, [=3]

yilig

y. M, [=1]

yim

y. M, [=1]

yime

y. M, [=22]

y. KİP, [=3]

y. UÜH, [=2]

yimir-

y.-geli M, [=2]

yimiş

y.+in M, [=1]

y. +lik M, [=2]

y. UÜH, [=2]

yimişlik

y. M

y.+ke M, [=4]

y. +ig M, [=1]

yimril-

y.-ti UÜH, [=1]

yin

y.+imiz M

y.+imize M

y.+imizke M

y.+imizni M, [=7]

y. +lig M, [=1]

y.+imin AY, [=1]

yinçe

y.+ke UÜH, [=1]

yinçke

y. M, [=1]

y. UÜH, [=1]

yinçü

y.+n M, [=3]

y. AY, [=1]

yinçün

y. M, [=1]

yinçür-

y.-ü M, [=3]

yindem

y. Üİ, [=1]

yine

y. M, [=3]

yip

y. M, [=1]

yipin

y. M, [=1]

yipün

y. UÜH, [=1]

yir

y. M

y.+de M

y.+din M

y.+i M

y.+ig M

y.+ige M

y.+in M

y.+ing M

y.+inge M

y.+inte M

y.+inteki M

y.+intin M

y.+ke M

y.+ler M

y.+lerde M

y.+lerin M, [=115]

y. Üİ, [=3]

y. KİP

y.+tinçüde KİP, [=7]

y. AY

y.+in AY

y.+ke AY

y.+te AY, [=7]

y. ÇBH, [=4]

y. UÜH

y.+de UÜH

y.+inge UÜH

y.+inte UÜH

y.+ke UÜH , [=12]

yirtinçü

y. M, [=3]

y. +lüg M, [=1]

y. AY, [=2]

yiti

y. M, [=7]

y. AY, [=2]

y. UÜH, [=1]

yitinç

y. M, [=1]

y. +siz M, [=1]

yitiz

y. M, [=1]

yitiz

y. UÜH, [=4]

yitlin

y.-ip M, [=3]

yitmiş

y.+te M, [=1]

yme

y. Üİ , [=2]

y. AY, [=4]

y. ÇBH, [=1]

yogur-

y.-u İK, [=1]

yogrut

y.+ça M, [=1]

y. UÜH, [=1]

yok

- y. M, [=6]
- y.+suz M, [=2]
- y. AY, [=2]
- y. ÇBH
- y.+ı ÇBH, [=3]
- y.+suz UÛH, [=2]
- y. İK, [=1]

yokaru

- y. M, [=1]
- y. İK, [=3]

yol

- y.+ta M
- y.+ug M, [=2]
- y.+ça M, [=2]
- y.+ınta AY
- y.+kı AY, [=3]
- y.+ta ÇBH, [=1]
- y. UÛH, [=1]
- y.+ug İK, [=1]

yor-

- y.-ıp ÇBH, [=1]

yorçı

- y.M, [=1]

yori-

- y. M
- y.-yular M
- y.-yurlar M, [=8]
- y.-yur KİP, [=1]
- y.-gın ÇBH

y.-yu ÇBH, [=2]

y.-yur UÜH, [=2]

y.-p İK, [=1]

yori-

y.-yu ÇBH,[=1]

y.-sar UÜH, [=1]

yort-

y.-up UÜH, [=1]

yö-

y.-leşürüg Üİ, [=2]

yör-

y.-üng M, [=1]

yör-

y.-gey Üİ, [=1]

yörgen-

y.-miş M

y.-ü M, [=8]

yörgey-

y.-ürler M, [=1]

y.-ü ÇBH, [=1]

yörüg

y. Üİ, [=3]

yu-

y.-dum M, [=1]

yul

y. M

y.+ta M, [=4]

y. +lug M, [=2]

yula

y. M, [=2]

yulgak

y. M, [=2]

yultuz

y. M

y.+lar M, [=3]

yumgak

y. M, [=5]

yumşak

y. M, [=1]

yunгла-

y.-dımız M

y.-galı M

y.-madımız M

y.-mazun M, [=11]

yunt

y. İK, [=3]

yüçe

y. M, [=1]

yüd-

y.-e M

y.-üp M, [=4]

yügerü

y. M, [=1]

yügür-

y.-ü M, [=1]

yügürü

y. M, [=1]

yük

y. M, [=1]

yükün

y. M, [=1]

yükün-

y.-müş M

y.-tiler M

y.-üp M

y.-ür M, [=6]

yüleşi

y. M, [=1]

yülig

y.+ün M, [=1]

yülü-

y.-güsi M, [=1]

yüpün

y. M, [=1]

yürek

y. M, [=1]

yürek

y.+in ÇBH, [=2]

yürü-

y.-ng AY, [=1]

yüz

y. M

y.+in M

y.+ümüzni M, [=13]

y. +lüg M, [=9]

y. AY, [=1]

y. UÜH

y.+in UÜH

y.+leri UÜH, [=8]

y. İK

y.+in İK, [=3]

yüz-

y.-ken, M, [=2]

BÖLÜM 9: SONUÇ

“Buddhist Çevre Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Asli Söz Varlığı İncelemesi” adını taşıyan bu çalışmamızda amacımız, Eski Türkçenin ikinci dönemini oluşturan Eski Uygur Türkçesinin temelini oluşturan sözcükleri belirli başlıklar altında tasnif ederek tespit etmek ve bu sözcüklerin tanıklatmasını yaparak günümüzde kullanılıp kullanılmadığını belirlemektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde Uygur Türklerinin tarih sahnesine çıkışından itibaren nasıl yükseldiği siyasi erk açısından Çin’in üzerinde nasıl bir etkisi olduğu ve yine Çin’le olan münasebetleri sebebiyle nasıl parçalandığı anlatılmıştır. İkinci bölümde inanç sistemlerine değinilmiş olup Eski Uygur Türkleri tarafından kabul görmüş inanç sistemlerinin kültürel ve sosyal hayatın üzerindeki etkilerinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde; siyasal, kültürel, sosyal ve inançları çerçevesinde Eski Uygur Türkleri tarafından vücuda getirilen eserlerin konularından bahsedilmiş ardından dördüncü bölümde bu eserler üzerinde yapılan akademik çalışmalar verilmiştir. Beşinci bölümde Eski Uygur Türkçesinin ses ve biçim özellikleri

tezimizde esas alınan Buddhist çevre Eski Uygur Türkçesi eserlerinden alınan örneklerle açıklanmıştır. Yine aynı bölümde üzerinde çalışılan metinlerde tespit edilen sözcükler liste biçiminde verilmiştir. Altıncı bölüm Buddhist çevre Eski Uygur Türkçesi metinlerinde asli söz varlığı olarak belirlenen sözcüklerin geçtiği bölümler belirtilmiştir. Çalışmamızın esasını oluşturan yedinci bölümde, etimolojik sözlüklerde belirlediğimiz sözcüklerin araması yapılmış kullanılış biçimleri verilmiş, etimolojisi yapılmıştır.

Araştırmamızın sonucunda toplam 245 sözcük tespit edilmiştir. Bu sözcükler Eski Uygur Türkçesi söz varlığını da kapsayan etimolojik sözlüklerde ve Eski Uygur Türkçesini içine alan müstakil sözlüklerde taranmış ve yedinci bölümde ayrıntılı bir biçimde sözcüğün geçtiği bölümler verilmiştir. Sanskritçeden, Çince alıntı ve artık kullanılmayan sözcükler dışında akrabalık adlarından 19 sözcük, hayvan adlarından 29 sözcük, tabiat adlarından 43 sözcük, uzuv adlarından 35 sözcük ve yemek adlarından 6 sözcük açıklanabilir ses değişimlerini de göz önüne alarak günümüzde halen kullanılmaktadır. Yapılan araştırma ve incelemelerin sonucunda farklı inanç sistemlerine geçişin yoğun olduğu bu dönemde, Eski Uygur Türklerinin milli benliklerinin çok kuvvetli olduğu ve dillerine, kültürlerine çok bağlı oldukları gayet açıktır.

BÖLÜM 10: KAYNAKLAR

MAKALELER

ÇANDARLIOĞLU, G., (2002), “Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü”, **Türkler Ansiklopedisi**, 2. Cilt , Ankara, s.193-214.

EMET, E., (2002), “Uygur Türkleri”, **Türkler Ansiklopedisi**, 3. Cilt , Ankara, s.233-237.

KAFESOĞLU, İ., (1992), “Uygurlar”, **Türk Dünyası El Kitabı**, 1.Cilt, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 21, Ankara, s. 145-150.

KOCA, S., (1990), “Uygur Devleti ve Tarihî Rolü”, **Tarih Dergisi**, 43, İstanbul, s. 18-23.

ÖZÖNDER, S. B., (2002), “Eski Türklerde Dil ve Edebiyat”, **Türkler Ansiklopedisi**, 3. Cilt , Ankara, s.481-501.

SHIMIN, G., (2002), “Budist Uygur Edebiyatı”, **Türkler Ansiklopedisi**, 3. Cilt , Ankara, s.786-800.

ŞANLI, C., (2002), “Eski Uygur Dönemi Türk Dili ve Edebiyatı”, **Türkler Ansiklopedisi**, 3. Cilt , Ankara, s.671-677.

TAŞAĞIL, A., (2002), “Uygurlar” **Türkler Ansiklopedisi**, 2. Cilt , Ankara, s.215-224.

TEKİN,Ş., (1992), “Eski Türkçe” **Türk Dünyası El Kitabı**, 1.Cilt, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 21, Ankara, s. 69-119.

TEZCAN, S., (1985), “Uygur Alfabesi”, **Türkler Ansiklopedisi**, XXXIII. Cilt, 265. Fasikül, Ankara, s.121-127.

TEZCAN, S., (1985), “Uygur Edebiyatı”, **Türkler Ansiklopedisi**, XXXIII. Cilt, 265. Fasikül, Ankara, s.127-131.

TEZCAN, S., (1985), “Uygurca”, **Türkler Ansiklopedisi**, XXXIII. Cilt, 265. Fasikül, Ankara, s.141-148.

TEZCAN, S., (1985), “Uygurlar”, **Türkler Ansiklopedisi**, XXXIII. Cilt, 265. Fasikül, Ankara, s.148-155.

KİTAPLAR

AKSAN, D., (1978), **Anlambilimi ve Türk Anlambilimi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 217, 199, Ankara.

CAFEROĞLU, A., (1975), **Türk Dili Tarihi**, Enderun Kitabevi, 246, İstanbul.

ÇAĞATAY, S. Ş., (1945), **Altun Yaruk'tan İki Parça**, TTK, 167, Ankara.

HAMILTON, J. R., (2011), **İyi ve Kötü Prens Öyküsü**, çev. Vedat Köken, TDK, 324, Ankara.

KAYA, C., (1994), **Uygurca Altun Yaruk**, Giriş, Metin ve Dizin, TDK, 911, Ankara.

ÖZÖNDER, S. B., (1998), **Üç İtigsizler**, Giriş-Metin-Tercüme, TDK, 244, Ankara.

ÖZÖNDER, S. B., (2011), **Alı Şır Nevāyî- Muğākemetü'l- Luğateyn**, TDK, 260, Ankara.

ERASLAN, K., (2012), **Eski Uygur Türkçesi Grameri**, TDK, 664, Ankara.

ERGİN, M., (2004), **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yay., 407, İstanbul.

GABAIN, A. V., (1945), **Çaştani Bey Hikayesi**, çev. S. Himran, Bürhaneddin Erenler Basımevi, 96, İstanbul.

GABAIN, A. V.-MÜLLER F. W. K., (1946), **Uygurca Üç Hikaye**, çev. S. Himran, İbrahim Horoz Basımevi, 118, İstanbul.

GABAIN, A. V., (2003), **Eski Türkçenin Grameri**, çev. Mehmet Akalın, TDK, 313, Ankara.

TEKİN, Ş., (1960), **Uygurca Metinler I, Kuansı İm Pusar (Ses İşiten İlah)**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, 57, Erzurum.

TEKİN, Ş., (1960), **Uygurca Metinler II, Maytrısimit**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 598, Erzurum.

SÖZLÜKLER

CAFEROĞLU, A., (2011), **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Enderun Kitabevi, 320, İstanbul.

CLAUSON, G., (1972), **An Etymological Dictionary of Prethirteenth Century Turkish**, Oxford : Oxford University, XLVIII, 989 s.

DANKOFF, ROBERT - JAMES KELLY (1982), **Mahmûd al-Kashgarî, Compendium of the Turkic Dialects-Dîwân Lugât at-Turk I**, Harvard University Printing Office, 304, USA.

_____, (1984), **Mahmûd al-Kashgarî, Compendium of the Turkic Dialects-Dîwân Lugât at-Turk II**, Harvard University Printing Office, 381, USA.

_____, (1985), **Mahmûd al-Kashgarî, Compendium of the Turkic Dialects-Dîwân Lugât at-Turk III**, Harvard University Printing Office, 338, USA.

MONIER- WILLIAMS, SIR MONIER, (1960), **Sanskrit-English Dictionary**, Oxford University Press, Amen House, London.

NADALYAEV, V. M., (1969), **Drevnetyurkskiy Slovar**, Akademiya Nauk SSSR, 676 s., Leningrad.

RÖHRBORN, K., (1977), **Uigurisches Wörterbuch : Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien : Lieferung 1 ayatl – amgaklig**, Franz Steiner Verlag, 1. fsk. (72 s.), Wiesbaden.

_____, (1979), **Uigurisches Wörterbuch : Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien : Lieferung 2 agriglan – anta**, Franz Steiner Verlag, 2. fsk. (73-148 s.), Wiesbaden.

_____, (1981), **Uigurisches Wörterbuch : Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien : Lieferung 3 anta – asanke**, Franz Steiner Verlag, 3. fsk. (149-224 s.), Wiesbaden.

_____, (1988), **Uigurisches Wörterbuch : Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien : Lieferung 4 asankelig – ayat**, Franz Steiner Verlag, 4. fsk. (225-298 s.), Wiesbaden.

_____, (1994), **Uigurisches Wörterbuch : Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien : Lieferung 5 ayatl _amgaklig**, Franz Steiner Verlag, 5. fsk. (299-372 s.), Wiesbaden.

_____, (1998), **Uigurisches Wörterbuch : Sprachmaterial der Vorislamischen Türkischen Texte aus Zentralasien : Lieferung 6 amgaksin – arnak**, Franz Steiner Verlag, 6. fsk. (373-446 s.), Wiesbaden.

SEVORTYAN, E. V., (1974), **Etimologičeskiy Slovar Turkskih Yazıkov : Opşetyurkskie Mejtyurkskie Osnovı na Glasnie**, Akademiya Nauk SSSR, 767, 3 s., Moskova.

_____, (1978), **Etimologičeskiy Slovar Turkskih Yazıkov : Opşetyurkskie Mejtyurkskie Osnovı na Bukvı “B”**, Akademiya Nauk SSSR, 349, 3 s., Moskova.

_____, (1980), **Etimologičeskiy Slovar Turkskih Yazıkov : Opşetyurkskie Mejtyurkskie Osnovı na Bukvı “V” “Q” “D”**, Akademiya Nauk SSSR, 395, 1 s., Moskova.

_____, (1989), **Etimologičeskiy Slovar Turkskih Yazıkov : Opşetyurkskie Mejtyurkskie Osnovı na Bukvı “J”, “Y”**, Akademiya Nauk SSSR, 291, Moskova.

_____, (1997), **Etimologičeskiy Slovar Turkskih Yazıkov : Opşetyurkskie Mejtyurkskie Osnovı na Bukvı “K” “K”**, Akademiya Nauk SSSR, 362, Moskova.

_____, (1997), **Etimologičeskiy Slovar Turkskih Yazıkov : Opşetyurkskie Mejtyurkskie Osnovı na Bukvı “K”**, Akademiya Nauk SSSR, 261, Moskova.

_____, (1997), **Etimologičeskiy Slovar Turkskih Yazıkov : Opşetyurkskie Mejtyurkskie Osnovı na Bukvı “L”, “M”, “N”, “P”, “S”**, Akademiya Nauk SSSR, 474, Moskova.

WILLIAM E. S. and LEWIS H., (1975), **A Dictionary Of Chinese Buddhist Terms with Sanskrit and English Equivalents and a Sanskrit- Pali Index**, Ch'eng Wen Publishing Company, 510, Taipei.

BÖLÜM 11: ÖZGEÇMİŞ

Bu çalışmanın sahibi Didem Yüncü, 1987’de İstanbul’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Florya Şenlikköy İlköğretim Okulu’nda bitirdi. Lise öğrenimini Halkalı Orhan Cemal Fersoy Lisesi’nde tamamladı. 2005 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. 2011 yılında aynı üniversitede Eski Türk Dili alanında yüksek lisans eğitimine başladı. Halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Eski Türk Dili alanında yüksek lisans öğrencisidir.